

NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

UITGAVE VAN DE STICHTING
„HET NATIONAAL NIEUW-GUINEE COMITÉ”

3e JAARGANG No. 1 – JANUARI 1955

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN

NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

Tweemaandelijks orgaan van de Stichting HET NATIONAAL NIEUW-GUINEE-COMITE

Administratie en redactie:

Bezuidenhoutseweg 17, 's-Gravenhage

Tel. 772756 - Postgiro 550550

Bankiers: Escomptobank N.V.

Algemeen voorzitter: F. H. VAN DE WETERING

Secretaris: G. C. SCHRADER

Penningmeester: H. H. VAN DELDEN

DE STICHTING „HET NATIONAAL NIEUW-GUINEE-COMITE" stelt zich ten doel: bij het Nederlandse volk belangstelling te wekken voor Nieuw-Guinea en zijn bewoners; de aandacht te vestigen op de grote mogelijkheden, welke een samengaan van Nederland en Nieuw-Guinea tot wederzijds voordeel kan opleveren.

Daarnaast wenst de Stichting er toe bij te dragen, dat de bewoners van Nieuw-Guinea zich verzekerd weten van het medeleven van het Nederlandse volk in hun noden en behoeften.

No. 1

3e JAARGANG
JANUARI 1955

Het lidmaatschap van de Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité", recht gevende op gratis ontvangst van het tijdschrift „Nederlands Nieuw-Guinea", wordt verkregen door betaling van een contributie van ten minste f 5,- per kalenderjaar.

Afzonderlijke of extra abonnementen: f 5,- per kalenderjaar.

Stortingen voor lidmaatschap of abonnement op postgiro No. 550550 ten name van de Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité", Bezuidenhoutseweg 17, 's-Gravenhage.

Minister Luns,
die de Nederlandse zaak
zeer sterk bepleitte.

Minister Kernkamp,
wiens begroting door de
Tweede Kamer werd
aangenomen.

1954

was een goed jaar

DE beslissing in de Vergadering der Verenigde Naties genomen om de resolutie van India, strekkende afbreuk te doen aan de volledige soevereiniteit over Nederlands Nieuw-Guinea, af te wijzen, doet ons onuitsprekelijk genoegen. Dat deze afwijzing kon geschieden omdat tweederde van het aantal stemmen tot aanneming nodig was, tempert onze vreugde echter enigszins. Toch moeten wij er niet licht over denken, dat zolang de Verenigde Naties bestaan, het nog nimmer is voorgekomen dat een resolutie, in de politieke commissie met het vereiste stemmen-aantal van tweederde aangenomen, door de Algemene Vergadering werd verworpen.

Laat ons Nederlandse Volk begrijpen, dat deze verheugende beslissing, waarbij alle eer dient te worden gebracht aan het enorme voorlichtende werk, verzet door Minister Luns en zijn staf, dan ook medewerking en actieve toewijding vraagt van ons Nederlandse Volk.

Onze Stichting heeft een goed jaar achter de rug. Financieel gesteund met een belangrijke regeringsubsidie, door giften van met ons werk sympathiserende personen en instellingen, konden wij velerlei arbeid ontplooien. Ons tijdschrift, algemeen als voorlichtingsorgaan gewaardeerd, ging er goed in: maandelijks steeds nieuwe leden en abonnees, soms tot honderden toe. De afdeling propaganda organiseerde in vele plaatsen propaganda-avonden die hebben geleid tot de oprichting van verscheidene afdelingen. De provinciale organisaties begonnen hun vorm te vinden. De afdeling voorlichting werd voortdurend geraadpleegd en had vaak dankbare resultaten; de Sociale afdeling is bezig aan een nieuw project voor Nieuw-Guinea (het vorig jaar was het de stichting van een kinderziekenzaal te Manokwari).

In December 1954 mocht de Regering haar begroting voor Nieuw-Guinea, de bewindvoerings- en andere regelingen door de Tweede Kamer zien aangenomen. Zo is een financiële- en werkbasis gelegd in overeenstemming tussen Regering en Kamer; de toestemming van de Senaat wordt verwacht.

En wat hebt gij, lezer of lezere, in 1954 voor Nederlands Nieuw-Guinea gedaan?

Doet het nu en vul de inliggende kaart volledig in: wordt lid of abonnee en... wek vele anderen op hetzelfde te doen. Dan wordt 1955 ook door U een goed jaar voor Nederlands Nieuw-Guinea.

v. d. W.

Oude en nieuwe vreugde in Wandammen

Uit duistere machten
naar de bevrijding

Op verschillende plaatsen langs de kust van Nieuw-Guinea voltrekken zich de veranderingen heel snel. Het feest van de honderdjarige zendingsarbeid in Februari van het volgend jaar zal weer aanleiding zijn voor veel vergelijking tussen oude en nieuwe tijd.

DAARBIJ is heel begrijpelijk en gewettigd de vraag, of sommige veranderingen niet anders hadden moeten en kunnen verlopen. Wordt het oude niet te donker afgeschilderd tegenover het nieuwe? Heeft men vroeger geen vreugde en vreugde-uitingen gekend, die niet verloren hadden behoeven te gaan? Beleefde men vroeger die vreugde niet op eigen wijze aan het samenkomen op feesten, aan eigen zang en dans, aan eigen vormen van rijkdom, die nu verdronken worden?

Op het Kerstfeest van tegenwoordig ziet men al dat nieuwe bij elkaar. Het is een heel andere gemeenschap, die nu samen feestviert; er zijn heel andere liederen en de rijkdommen, die men zich voor de feestperiode aanschafte zijn niet de oude waardegoederen: oude doeken hier, oud porcelein daar, krallen en glasingen en stenen bijlen elders. De nieuwe rijkdom komt uit de toko: kieren, lampen, huiskraan.

Men heeft inderdaad vroeger ook samenkomsten van velen gekend, maar het andere daarvan zat niet zozeer in de uiterlijke vormen als in de macht, die de mensen samenbracht. En nu was het zo, dat de opvatting, die men van zang en dans en rijkdom had, voor de Papoea's niet was los te maken juist van die andere macht. Als die macht, of de bezetenheid met die macht mogen wij wel zeggen, wegvalt, wil het met de vormen van vreugde ook niet meer.

Als oude vijanden samen feestvieren

In de Wandammenbaai hebben wij vroeger veel van die overgang kunnen beleven. De overgang naar het Christendom heeft veel Papoea's in het begin van deze eeuw aanleiding tot verbazing gegeven: hoe komt het dat wij als oude vijanden nu in vrede bij elkaar komen en samen feestvieren?

De Wandammenbaai. Jongens komen terug van de vlovaagt

Deze opmerking is in die tijd dikwijls door de Papoea's spontaan gemaakt. Maar wat is dan toch het opmerkelijke daarvan geweest? Men kwam in de oude tijd toch ook wel samen, al was het veel vaker oorlog dan vrede?

Wij kunnen daar nu wel iets van begrijpen. Leven, rijkdom en vreugde waren vroeger andere dingen. Eigenlijk zat men vroeger naar de vreugde uit te kijken. De Wandammers, evenals vele andere Papoea's waren een zeer pessimistisch volk. Wij hebben dat pessimisme ook bij de christenen kunnen constateren, wanneer ze weer terugschakelden op de oude machten. Wij Papoea's, dachten ze, kunnen blijkbaar niet alles hebben. Je kunt leven en bewegen en plezier maken, maar dan sterf je ook. Daartegenover staat duurzaamheid, rijkdom, waardegoederen, maar dat leeft niet. Je hebt óf het een óf het ander: het leven met de vergankelijkheid of de rijkdom met de dood. Je kunt van het een of het ander zelfs zeer veel hebben, als je de geheimen van die machten maar kent. Dat zijn de geheimen van de onderwereld of van de bovenwereld. Je kunt ook met het ene het andere wel een tijdje binden. De waardegoederen bijvoorbeeld spelen in de maatschappij de rol van verduurzaming. Ze binden het anders bandeloze leven van de maatschappij. Daardoor zijn ze ook het symbool van het conservatisme. Is men zo ver, dat men de waardegoederen wegwerpt en overgaat op de westerse rijkdom, dan is dat het einde van het conservatisme en breken alle gevaren van de ontbinding los.

Maar het was dus vroeger zo, dat men een klein beetje leven in spanning bijeen hield en dat men óf het leven óf de binding er van langs magische weg trachtte te vermeerdere. Dat was de Papoease religie. Maar men zal uit te kijken naar de vreug-

de, die men niet maken kan maar die men krijgt. Men kon naar de doden in hun andere wereld gaan, om daar geheime kennis en macht op te doen; men kon de hemel dwingen om heersende macht af te staan, maar de vreugde waar men naar uitkeek was het samenkomen en tot één worden van alle dingen, van alles wat uit elkaar lag: de doden zouden terugkomen tot de levenden, hemel en aarde zouden bij elkaar komen, er zou leven komen zonder vergankelijkheid en rijkdom zonder dood. Men is er hier of daar ook wel toe gekomen de rijkdommen van de westerlingen te prefereren boven de oude waardegoederen, omdat men in die westerse goederen die levende rijkdom meende te zien.

Vreugde wist de veten uit

Men heeft mij in de Wandammenbaai tussen 1920 en 1930 eens een verhaal verteld, dat alle sporen had van een ooggetuigenverslag. Het gebeurde was trouwens voorsafgegaan aan een pokkenepidemie, dus niet zo heel lang geleden. In dat verhaal kwamen alle Wandammers bij elkaar. De verwachte vreugde wist de veten uit. Een vermiste man was op het strand aangespoeld en had beweerd, dat hij drie dagen bij de doden was geweest. Nu was hij een Sjen geworden, een Heer, die het heil mocht verkondigen, namelijk dat de doden zouden terugkomen en dat het duurzame leven zou aanbreeken. Alle Wandammers kwamen samen en gingen kamperen op een groot alangalangveld aan de voet van het Wendiwoi-gebergte. De doden zouden uit de bosrand komen. Dagenlang wachtten de mensen. De voorraden raakten op. Men raakte uitgeput van het dansen en zingen. Maar de doden kwamen niet. Diep teleurgesteld ging men uiteen en niet lang daarna brak een pokkenepidemie uit.

En eigenlijk blijkt het altijd zo geweest te zijn: als men samenkwam was het steeds in een toestand van spanning. En als men daarbij in vreugde scheen te verkeren, was dit een soort kramp of roes, waarin men probeerde te beleven, wat men van de heilstijd, die nooit kwam, verwachtte.

Bij de later gekomen christelijke feesten ontbrak de roes en de spanning. Dit was inderdaad iets nieuws. Hier ging het niet om het tot één worden van de twee uit elkaar gevallen goddelijke machten van de wereld, van leven en dood, maar hier gaf de Schepper van hemel en aarde Zijn vreugde. Het ging ook niet om de roes of kramp van een onmogelijke éénheid, maar om het vinden van **gemeenschap**.

Op de westerlijke oever van de Wandammenbaai ligt Duzner. Daar heeft men het uitzicht op het imposante Wendiwoi-gebergte

Heel frappant hebben wij dat verschil eens beleefd, tussen die oude vreugde op de pessimistische ondergrond en de nieuwe Kerstvreugde.

Het liep in het dorp Miei, waar we woonden, tegen het Kerstfeest.

We vonden, dat we eens een proef moesten nemen met het zingen van oude Papoease melodieën in de kerk, zoals dat ook in andere zendingsscholen wel werd gedaan. De samenkomst bij de kerstboom was een mooie gelegenheid daarvoor. Een kring van wat oudere mannen zou om de kerstboom gaan zitten en ze zouden om beurten een geïmproviseerd lied aanheffen. Het zouden natuurlijk religieuze liederen zijn. Dat is wat anders dan het profane gezang van de roeiers in de prauw. Die roeliederen zijn nog levend en die zijn ook dikwijls vol van plezier. Maar het serieuze lied reikt dieper.

Een tragisch ondergaande figuur....

Toen op het Kerstfeest het moment van het Papoease gezang was aangebroken, kwam er dadelijk een beklaming over alle aanwezigen. De gezichten van de zangers hadden ook een andere trek gekregen. Ze waren nerveus. Tijdens het zingen nam de spanning toe. De zangers kwamen in een roes. De Bijbelse onderwerpen, of liever fragmenten van onderwerpen die ze bezongen, verloren hun glans en kregen een dreigende, mythische kleur. De Gebruistigde, die bezongen werd, was niet de Verlosser, maar een tragisch ondergaande figuur, die zich tegenover zijn moeder verontschuldigde: Moeder, wees niet, wees niet boos, Judas heeft mij verraden. Dit was niet het Evangelie dat werd uitgezongen, maar een heidense mythe, met al het pessimisme daaraan, met al de onoverwonne spanning tussen leven en dood.

Toen de mannen klaar waren, begleden ze zich het zweet van het gezicht en slopen ze naar buiten. In de kerk was een vreemde stilte.

Na de samenkomst hoorden we, dat de mannen zich vóór het gezang eerst in een roes gedronken hadden met sagoeewerf!

KERSTFEEST BIJ DE ASMATTERS

Jakai wordt nooit weer een groot man

Hij zou een groot man zijn geworden. Maar nu ik hier ben mist hij zijn kans", zei pastoor G. Zegwaard, die mijn blik gevolgd had. We zaten in de snel dalende schemer nog even voor de hut, welke de pastoor zijn pastorie noemt, en keken naar de weinige mannen, die nog bij de rivieroever rondscharrelde.

Straks zouden ze in hun prauwen afdruipe naar Sjoeroe. Het was die dag feest van de pastoor geweest. Iedereen van een beetje aanzien was in de kerk. Daarna was er rijst voor de kinderen en wat tabak voor de euderen. Al tijd veel te weinig tabak. Mistroostig drementelen nog enkele tabakvrienden rond de pastorie.

De pastoor wist dat ik gindse Asmatter „de man met de vlamme ogen" noemde. Groot en oegewoon fel stonden die ogen in een vermetel gezicht. Hij droeg zijn voorhoofdsband van Koeskoeshont als een kroon. Op zijn gespierde, glimmende borst

hing een ketting van hondentanden. Verder was hij uitdagend naakt tussen zijn naakte stamgenoten.

Sjoeroe betekent „eerste bocht van de rivier." Die rivier is de Octoemboewee, welke tezamen met de Lorenz en de Noord West-rivier langzaam en breed in het modderwater van de Flamingobaai uitstroomt. Vanuit die „eerste bocht van de rivier" werd van oudsher verbeterd gevochten met de dorpen in de omtrek. De nabije Jamew-groep werd uitgemord. Jakai, de man met de vlamme ogen, zou een groot man van zijn clan zijn geworden als dat zijn voortgang had kunnen vinden. Eens schoot Jakai er zijn leven bijna mee in, overrompeld door een overmacht. Hij werd gespaard omdat hij in het stroelen rokje beet van de vrouw van een zijner tegenstanders. De pastoor heeft een grimmig genoegen hem daar wel eens aan te herinneren. De pastoor is een reus en Jakai kan enkel maar

nijdig worden als de pastoor voor zijn neus op wat stro gaat staan bijten. Er valt weinig méér te doen dan zich te schamen. Jakai zal met vechtpartijen en koppensnellerij nooit meer een groot man kunnen worden.

De pastoor vertelt me dit en wordt af en toe onderbroken door het luide gekwaak van een aantal kikvorsen, die in het moeras onder de vloer de slijkspringers gezelschap houden. Waar de zon onderging is nu een wilde rode en groenblauwe gloed ontstoken, welke de glimmende modder langs de rivier een violette weerschijn geeft. „Het schaamrood van de vrouw" zeggen de Asmatters, die alles in het erotische trekken. Zo gaat nu de eerste Kerstdag van 1953 voor ons eindigen.

Uiterlijk een schriek feest.

Het was een schriek feest want al was de toeloop zo groot, dat men tegen elkaar gehurkt zat tussen de schuttingen van de

kerkhut, we mochten niet hopen op maar enig begrip voor wat zich aan het armelijke altaarje afspeelde.

De pastoor stond daar heel eenzaam bij de viering van het Kerstmysterie, het geheim van de menswording, van de liefde en verzedering tot het ultieme. Gods glorie straalde nog niet door de nacht van de Asmat. Misschien zal in het hart van de een of ander een lichtspoor zijn geweest. De genade Gods gaat immers haar eigen ondoorgrondelijke wegen.

zien werkelijk alles overstralend begrip, dat kon immers niet. De pastoor was nog maar een jaar hier. Iedere morgen blaast hij op de snelhoorn. Dan dringt het somber geloei door het oerwoud heen tot in het dorp Sjoeroe, als een maanroep dat de kinderen worden verwacht.

Later staat de Papoea-catechist voor het joelende jonge goed, dat de eerste boomstammen in de kerk bezet. Er wordt dan wat gezongen en gebeden. Middelerwijl buigt de pastoor zich over zijn aantekeningen. Hij is de enige blanke, die wat méér weet over die grote geouche en gevreesde stam van de Asmatters. Geleidelijk dringt hij al tastende door in de gedachten- en gevoelswereld van deze primitieve halfnomaden. Het zijn donkere raadselachtige diepten waarvoor hij dikwijls staat. Hoopvol speurt hij naar het moment, waarop hij zeggen kan: „zoals gij hier gedacht hebt, zo denk ook ik en hoort nu de blijde boodschap, welke hierbij aansluit en welke ik U kom brengen."

Een wereld, die te wankelen staat.

Er staat nu een wereld te wankelen, de wereld van de grote, trotse Asmatstam. Terwijl de pastoor zit te prutsen met zijn petroleumvergasser volg ik mezelf weer op onze prauwtocht naar de gebieden rond de geweldige monding van de Elandrivier. Ik denk aan Nasi, de houtsnijder van Amborip, die met behulp van vier anderen bezig is een stel bisjalen te snijden, bestemd voor het eerstvolgende initiatie-ritueel. Maandenlang werkt hij daaraan. Hij gebruikt daarbij een grote platgeslepen spijker als beitel, maar als klopper heeft hij een stenen bijl in de hand. Zijn voorgangers zullen wel enkel de stenen bijl hebben gebruikt om een zo waardevol ritueel voorwerp als een bisjpaal te snijden. De stenen bijl wordt met eindeloos geduld vervaardigd door twee geschikte

rolkeien uit de rivier tegen elkaar te kloppen tot er een snijvlak is ontstaan en de bijl zijn goede gladde ranke model heeft. Die rolkeien, zo denkt de Asmatter, worden door een geheimzinnig wezen tijdens onweer in de rivier geslingerd. Straks zal er twijfel komen in de ziel van Nasi, zal hem de lust ontzinken bisjalen te snijden. De Papoea is er aanvankelijk immers zo haastig mee zijn rituelen te laten vallen als hij met onze wereld in aanraking komt.

Ik zie weer de zware kop voor me van de houtsnijder in Auwoes, de duistere, troebele, norske uitdrukking van een gezicht, dat de laaidunkende haat ten opzichte van die vreemde, over-

rompelende wereld nauwelijks kan verhelelen. In een der wrakke mannenbuiten ligt zijn werk, twee bisjalen van een woeste, barbaarse, verschrikkelijke schoonheid. Zijn dorpsgenoten hebben om een catechist gevraagd. Of vroegen ze eigenlijk om tabak en bijlen? In elk geval willen ze niet onderdoen voor naburige dorpen, waar de pastoor een catechist heeft geplaatst.

De eerste Kerstdag in Agats verstrijkt voor een dag, waarop Sjoeroe zelf feest viert ter inwijding van een nieuwe mannenhut. We komen daar aan, terwijl de trommen, welke al de hele morgen hun donkere strakke ritme door het oerwoud joegen,

In de mannenhut van Amborip snijdt Nasi aan de top van een der bisjalen, welke een jaarvoel vooert.

Hoeveel vreemde elementen het Kerstfeest dan mag hebben, is elk geal beseft men, dat de vreugde er van geen bezetenheid is van een oude macht, maar dat er de vreugde van de bevrjding op uitgezongen kan worden.

En de grote veranderingen van de nieuwe tijd, die voor de Papoea's en hun maatschappij heel ernstig zijn, kunnen alleen in goede banen komen, wanneer de oude machten veruangen worden door een nieuwe Geest. Bij de nieuwe vreugde van het Kerstfeest, die men niet moet verachten omdat ze soms zo „onpapoea's" en zo naïef is, vindt men ook een andere Geest en een nieuwe verantwoordelijkheid, die tegenover al de geuren van de overgangstijd van onschatbare waarde zijn.

J. S. KIJNE.

De zendingspost MIEI ligt op de helling van h't Wondiwolgebirge, met een prachtig uitzicht over de Wandammenbaai, naar het Westen

zwijgen. Het is die dag feest voor de vrouwen van het dorp, die vanaf de morgenschemering in het nieuwe mannenhuis bijeen zijn gekomen om te dansen. Als we in de dichtbezette lange ruimte naar een plaats zoeken, zien we hun ogen onverschillig en stug op ons gericht. Het zijn zonderlinge opgeverfde tronies, die ons vanonder huiven van witte kakatoeveren, papillotten van sagovezel en vellen kooskoesbont aanstaren. Als we langs de dicht opeen gehurkte vrouwen heenstappen kan ik de idee niet van me afzetten, dat we als indringers en speibreakers worden beschouwd.

Uren lang stampen en wiegelen.

En dan begint een urenlang stampen en wiegelen van bruine zweetende lichamen, waarbij de kostbaarheden van de stam worden meege dragen: stenen bijlen, ijzeren hakmessen, dolken van mensenebenderen. De trommen kloppen strak het felste ritme af als begeleiding van een lied, dat uit afzonderlijke kreten en

schreeuwen bestaat. Deze dansreizen, of ze oud en vervallen zijn of jong, ondergaan met een beklommende ernst het geweld van een oerwooldritus, waarvan de herkomst in een nacht van estuven verborgen is. De zin ervan kan ons niet ontgaan. De pastoor verstaat hoe een der oudere vrouwen de andere opsticht omdat het om de vrouwenruil gaat. Het steeds herhaald gezang duidt op koppensnellerij, kern van een cultus van levenskracht.

De volgende dag staat het hoofd van Sjoeroe misnoedig voor ons. Men heeft geen zin meer in verdere feestelijkheden. Terwille van onze tegenwoordigheid had men de vrouwendans niet uitgevoerd zoals het gebruik dit eiste. De vrouwen der bloedvrienden hebben geen koppels gevormd. Bij de uitdeling der sagolarven heeft het dorpshefde Warsakomen een onverstaanbare toespraak gehouden in plaats van dat de drie felste koppensnellers hun bloedige daden hebben uitgeroepen, gelijk het ritueel dat wil.

Het feest is in lusteloosheid verkwijnd.

Er staat een duistere, meedogenloze wereld op instorten. De wereld van de Asmat. Hoe oud die wereld is en hoe ze zo geworden is, is een fascinerend raadsel. Wij twintigste-eeuwers klagen over het verschijnsel van de massificatie, nu miljoenen onzer onder de dwang der omstandigheden tot een eenheids-type worden. Als ergens menselijke wezens onder de dwang van rituelen en gewoonten en omringd door een vijandige rimboe geen kans hadden uit te stijgen boven een leven, dat door angst en seksualiteit wordt beheerst, dan is het bij deze stammen aan de norse modderkust van Zuid Nieuw-Guinea.

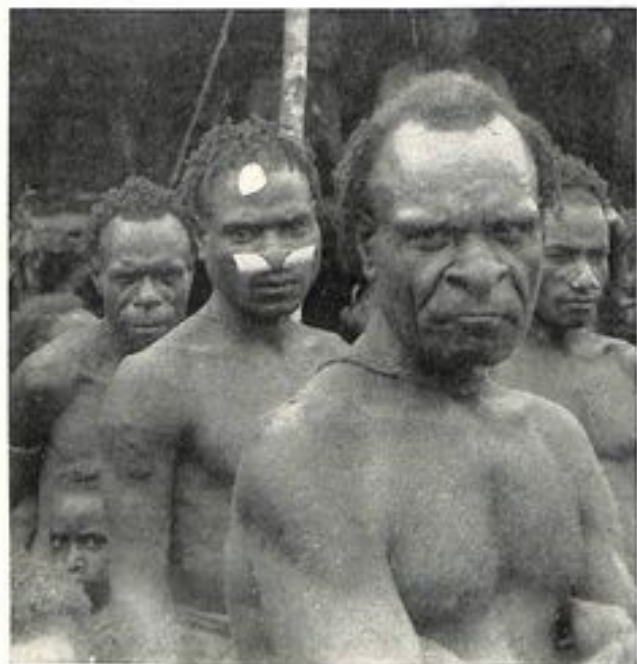
Hier vergaat een strenge, wrede wereld. En dadelijk daarop dreigt het gevaar, dat een diepe misnoedigheid deze primitieve zielen bevangen zal, zoals overal werd opgemerkt waar primitieven in aanraking kwamen met levens- en denkwijzen, welke de hunne niet zijn. Een neerslachtigheid zo diep, dat ook fysieke nadelen er het gevolg van zijn. Het verschijnsel behoeft dus werkelijk niet te verbazen.

Nu ik deze herinneringen aan een wonderlijk Kerstfeest neerschrijf herinner ik me dat deze dagen een aantal artsen uit de gemeenten... Coevorden, Hardenberg en Gramsbergen gerapporteerd hebben over een ongewone toename van nerveuse en psycho-somatische klachten en dit verschijnsel toeschrijven aan een overrompelend snelle maatschappelijke ontwikkeling van het betrokken gebied, dat voordien in zijn geïsoleerde staat een geheel ander patroon van levensnormen had.

Ook de mens van de twintigste eeuw is onderhevig aan psychische inzinkingen als innerlijke twijfel zich van hem meester maakt. Spengler's „Untergang des Abendlandes" vond weerklank in de fin de siècle-atmosfeer van na de eerste wereldoorlog, gelijk het existentialisme de filosofische uitdrukking werd van de geestelijke ontreding na de catastrofe van de tweede wereldoorlog. Een Amerikaanse medicus, die onlangs in een boek nog weer eens vooropstelde, dat emotionele gestoordheden bijna altijd bijdragen tot neiging tot ziekte, komt daarin tot de verbijsterende uitspraak dat volgens deskundigen 80 procent van de bevolking der Verenigde Staten de hulp van een psychiater nodig zouden hebben.

Pamoe G. Zegwaard M.I.C., met drie vrouwen van Sjoeroe opgesteld voor het dansfeest. De middelste vrouw draagt als hoofdvrouw voor het dorpshefde Warsakomen, een groot koppensneller, het koppensnellerembleem op de borst

De houtsnijders van Anwoes bij een der mondingen van de Kikandierrivier ten zuiden van dorpssnoeten

de heidemen, die door middel van ons woord en vooral ons voorbeeld de blijde boodschap moeten ontzungen?

G. J. BERTELS.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEID

Er zijn er nog altijd onder ons, die zich afvragen welke „voordelen" Nieuw-Guinea nu eigenlijk voor ons oplevert.

Ook in het Voorlopig Verslag betreffende de begrotingen van Nieuw-Guinea is deze vraag gesteld.

De Regering heeft er o.a. het volgende op geantwoord:

Met zeer vele andere leden is de Regering van oordeel, dat men een overdreven beeld van de situatie geeft, wanneer men zou stellen, dat de positie van Nieuw-Guinea geheel beheerst wordt door de wereldpolitiek in het algemeen en de Aziatische en Pacificpolitiek in het bijzonder. De Regering kan dan ook niet toegeven, dat het meer zou liggen op de weg van Australië, de landen van het Anzus-pact en die van het Zuid-Oost Azië-pact om zich te interesseren voor de status van Nieuw-Guinea dan op de weg van Nederland.

Door de loop der historie rust op Nederland met betrekking tot de ontwikkeling van land en volk van Nieuw-Guinea — onafhankelijk van de in het Voorlopig Verslag gestelde vraag, welke Nederlandse belangen gediend zijn met het handhaven van een positie, welke Nederland zonder voordeel te bieden betreft in de Aziatische conflicten — een eigen verantwoordelijkheid, die niet met anderen kan worden gedeeld en ook niet op anderen kan worden afgewenteld.

Kan men zich dan nog verwonderen over het verschijnsel der morele depressie bij primitieven, die onverhoeds staan tegenover een totale verandering van levensnormen? Onontwikkelaar is de ontmoeting met het westen. Ze wordt fataal als wij hen niet een nieuwe levensinhoud kunnen schenken, waardoor zij ondanks alles de vrede met zichzelf kunnen herstellen. De beslissing ligt in de overwinning van het christendom. Het burgerlijk bestuur kan de pax Neerlandica brengen: orde, rust, veiligheid en betere levensomstandigheden. Verandering der uiterlijke omstandigheden zonder dat de kerstening der primitieve mens innerlijk weerbaar maakt kan dezen niet redden van ontmoediging en twijfel. Het besef dat onze beschavingstaak in Nieuw-Guinea staat of valt met de kerstening dient bestuur, missie en zending samen te brengen tot een nauwe en respectvolle samenwerking.

Daarbij moet ten oeverste van de Papoea het „vrede op aarde en allen die van goeden wille zijn" zeker bevestigend zijn. Onze inspanningen in Nieuw-Guinea

moeten geïnspireerd worden door het woord van de profeet: „Een Licht zal Hij zijn voor zijn volk in duisternis, een Licht ook ter verlichting van de heidemen." Begrijpen wij hoe zeer dit woord ons lot met dat van de heidemen samenvalt? Onze eigen innerlijke bereidheid om het Licht te ontzungen en de toekomst van hen,

HET GAAT NU OM DADEN!

Een dame, verontrust door de infiltratie op Nederl. Nieuw-Guinea, zond Minister Staf 100,— als bijdrage voor versterkte defensie van ons Overzees Rijksdeel. Zij stelde daarmee een daad die als voorbeeld was bedoeld. *Waldé*

Inmiddels weten wij niet of Minister Staf, die over ongeveer 25% van de belastingopbrengst van de Nederlandse Staat beschikt, financiële particuliere steun nodig heeft. Maar de daad

van deze dame zal Zijne Excellentie zeker een aansporing zijn.

Wie over een financiële daad denkt, zendt ook ons een bedrag voor onze propaganda en voorlichting. Elke Nederlander moet het weten dat Nederl. Nieuw-Guinea aller belangstelling en medewerking dringend behoeft.

Het gaat om
**ONS NEDERLANDS
OVERZEES RIJKSDEEL!**

WAAR DE KARAKTEREIGENSCHAPPEN BESLISSEND ZIJN

Het militaire leven op Nieuw-Guinea

door G. TEN CATE, Luitenant Kolonel der Infanterie
voormalig Chef van de Staf Landmacht NIEUW-GUINEA.

BLIJ mijn vertrek van NIEUW-GUINEA, enkele maanden geleden, legde ik aan het slot van mijn afscheidrede, op het Stafkwartier van de Landmacht aldaar, de volgende getuigenis af.

„Het gaat niet aan een heilwens uit te spreken over de toekomst van de Landmacht NIEUW-GUINEA. Deze Landmacht is niet doodgeboren; zij zal straks weliswaar kort, doch intens hebben geleefd; haar geest zal blijven voortbestaan; Leve de Landmacht NIEUW-GUINEA.”

Wat, geachte lezers, is de betekenis van dit alles. Waarom sprak ik daar zo somber. Wat is en was er toch gaande met die Landmacht daar ver overzee. Wel, de taak van de Landmacht NIEUW-GUINEA als deel van de KONINKLIJKE LANDMAGT is nagenoeg beëindigd, omdat de Mariniers de eer is te beurt gevallen deze taak over te nemen.

Zijne Excellentie de Minister van Oorlog heeft daarbij uitdrukkelijk verklaard, dat deze overname geen gevolg is van minder goede prestaties van de Landmacht; integendeel voor de verrichtingen van deze Landmacht had de Minister niets dan lof. Het ligt niet op mijn weg noch in mijn voornemen om in te gaan op de motieven die aan de Regeringsbeslissing ten grondslag hebben gelegen, evenmin om een beschouwing te wijden aan de wijze waarop men zich denkt dat de Mariniers de taak, waarschijnlijk in enigszins gewijzigde vorm, zullen kunnen en moeten overnemen.

Het ligt slechts in mijn bedoeling iets te zeggen over het militaire „leven” op NIEUW-GUINEA.

Reeds lang voor de Soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië in December 1949, werd het noodzakelijk geacht het berstel en het handhaven van orde en rust op NIEUW-GUINEA geheel in eigen hand te nemen. Daartoe werd het ondermeer nodig geoordeeld, onderdelen van het voormalige, door oorlogsgeweld ernstig gehavende, doch geestelijk

Schikdwacht in oerwoud

grotendeels ongeschokte Koninklijk Nederlands-Indonesische Leger derwaarts te zenden. Met de problemen in Indonesië en een nieuwe gezonde toekomst voor ogen, besloten velen aan de oproep gehoor te geven. En zo vertrokken in de tweede helft van 1949 vele beroepsmilitairen met hun vrouwen en kinderen en een aantal verpleegsters door de lucht, maar vooral over zee per transportschip vanuit Indonesië naar het voor de meesten nog onbekende Nieuw-Guinea, niet om het vege lijf te redden, doch om te „dienen” in een tropisch land, onder omstandigheden die het leven in het goede oude Indië zouden benaderen, onder de zon die velen van hen van kindsbeen af had gediend en lief was geworden.

Een bijzonder zware tijd.

Deze eerste troepen wachtte een bijzonder zware tijd, omdat veel van de rijkdom, door de geallieerden achter gelaten, was verdwenen of vergaan, dan wel door omstandigheden niet beschikbaar kon komen en daarom met niets iets tot stand moest worden gebracht.

Hoewel de eerste troepen ook waren teleurgesteld over hetgeen zij vonden, of beter gezegd niet vonden, zij beten zich vast aan hetgeen er van hen werd verlangd, PRETENTIELOOS. Weliswaar liet de verzorging van deze troepen noodgedwongen, aanvankelijk alles te wensen over, maar de militairen en verpleegsters waren met hart en ziel gepassieerd en zouden met hart en ziel blijven.

Het overgrote deel is gebleven. Nochtans waren deze eerste contingents, met inbegrip van een 120-tal Papoea-militairen, ontoereikend om een organisatie op te bouwen, in staat om de opgelegde taak te vervullen. Het werd noodzakelijk aanvullings- en aflossings-detachementen uit Nederland te zenden, teneinde een behoorlijke taakvervulling mogelijk te maken. En zo geschiedde.

Vreemde vogels kwamen en gingen.....

Tal van Nederlandse militairen hebben in de afgelopen jaren, na de eerste oefening in Nederland te hebben doorlopen, de stoute schoenen aangetrokken en hun verdere diensttijd bij de Landmacht Nieuw-Guinea doorgebracht. Vreemde vogels hebben wij daar zien komen en gaan, lieden die dachten iets van de wereld te zien, avontuur te zullen beleven of — doch dat waren er gelukkig niet veel — hoopten zich te kunnen onttrekken aan problemen waarmee zij in Nederland te kampen hadden.

De Landmacht Nieuw-Guinea, met de staf te IFAR (het voormalige hoofdkwartier van de Generaal Mac Arthur, temidden van bergen gelegen op 300 meter hoogte, rond 40 kilometer van

HOLLANDIA-Haven) had tot voor kort zes vaste detachementen aan de kust van Nieuw-Guinea verspreid, te weten de HOLLANDIA-HAVEN en MANOKWARI op de Noordkust, te SORONG op de Westpunt van de VOGELKOP, te KAIMANA en FAK-FAK op de Z.W.-kust en te MERAUKE geheel in het Zuid-Oosten nabij de Australische grens.

Wanneer men zich de enorme afstanden en de uiterst slechte verbindingen realiseert, zal het duidelijk zijn dat deze detachementen grote zelfstandigheid moesten bezitten.

Het zal echter ook duidelijk zijn dat, in een land waar op het gebied van verzorging nagenoeg niets te krijgen is, de Staf ononderbroken en tijdig voor de bevoorrading uit Nederland heeft zorg te dragen. Deze bevoorrading richt zich op wapens en uitrusting, auto's en radioinstallaties, tandenborstels en bulldozers, lichtagregaten en waterleidingbuizen, kinderspeelgoed en levensmiddelen (in blik) medicijnen en ijskasten, kortom op alles wat de mens levende, al dan niet in gezinsverband, nodig heeft om te leven en te werken en op alles wat een leger nodig heeft voor de taakvervulling. Dat kinderspeelgoed stelde Sint Nicolaas eens voor een groot probleem. De goed heilig man was op 5 December present, doch het schip met zijn bagage was nog niet aangekomen; op 20 December wist de Sint echter ten genoegen van de kinderen, aan zijn verplichtingen te voldoen. Hij heeft zijn gezicht niet verloren doch... het scheelde niet veel.

Een beperkte taak.

De taak van de Landmacht Nieuw-Guinea is beperkt.

Men heeft deze taak wel eens willen vergelijken met die van het vooroorlogse Koninklijk Nederlands Indische Leger, waarbij de nadruk werd gelegd op de handhaving van orde en rust in eigen land. Deze vergelijking gaat niet op, omdat de handhaving van orde en rust op Nieuw-Guinea, in eerste aanleg in handen is gesteld van het Gouvernement met het rechtstreeks daaronder ressorterende politie-apparaat; de Landmacht Nieuw-Guinea heeft in dit licht door aanwezigheid, houding en optreden, slechts een preventieve, nochtans belangrijke taak.

In noodgeval, op verzoek van de Gouverneur, ziet de Landmacht Nieuw-Guinea zich echter, in de vorm van het leveren van militaire bijstand, daadwerkelijk gesteld voor de taak om orde en rust te herstellen.

Bovendien dient niet uit het oog verloren te worden, dat het voormalige Indische Leger een integrerend deel vormde van het vroegere Nederlands Indië, terwijl de Landmacht Nieuw-Guinea een vanuit Nederland gedetacheerd onderdeel van de Koninklijke Landmacht vormt, waarvan de individuen bestemd zijn om na verloop van tijd naar Nederland terug te keren.

Hoofdtzaak van de Landmacht Nieuw-Guinea is om, in samenwerking met de Koninklijke Marine alle pogingen door vijandelijke elementen van buitenaf ondernomen om, waar dan ook, het Nederlandse grondgebied te betreden, met alle haar ten dienste staande middelen te verijdelen, dan wel eenmaal gelande en eventueel diep in het land geïnfiltreerde ongewenste gasten, ongeacht de numerieke sterkte, op een geëigende wijze onschadelijk te maken. De taakvervulling brengt een hoge graad van paraatheid met zich, alsmede vanzelfsprekend de noodzaak om de training van de troepen te richten op de specifieke taakvervulling.

Zelfrespect en zelfucht zijn hoogst belangrijk.

Deze training nu, tezamen met het leven in de uiterst eenzame garnizoenen, verleent aan het soldatenleven op Nieuw-Guinea een uitzonderlijk karakter. Meer dan normaal wordt een wissel getrokken op het zelfrespect en de zelfucht van de ongehouden of van hen die gehuwd zijnde, niet het voorrecht genieten in gezinsverband naar Nieuw-Guinea te zijn uitgezonden.

Eenzaamheid en verveling zijn namelijk de grootste vijanden van de moraal en het moreel. Grote aandacht dient derhalve te worden geschonken aan de vrije tijdsbesteding.

Het is echter geen eenvoudige zaak om dag in dat uit, maand in maand uit, pak weg een paar honderd man'nen lijen in een kampement, in de vrije tijd „ bezig” te houden.

Veel moet aan betrokkenen zelf, aan het zelfrespect van betrokkenen, worden overgelaten. Ik bedoel niet zonder meer het respect dat de mens in beginsel voor zich zelf heeft: dat is in de regel heel wat; er zijn heel wat lieden die over zoveel eigenwaan beschikken, dat zij van verwaandheid uiteenbarsten.

Het gaat om eigenschappen, karaktereigenschappen veelal, die — door de mens gebruikt of misbruikt — bepalend zijn voor de levensopvattingen, de levenswijze, voor de wijze dus waarop het individu denkt de levensstaak te moeten en te kunnen vervullen en volbrengen.

Ontelbare malen per dag wordt de militair op Nieuw-Guinea, ongeacht de rang, geconfronteerd met het wezen van het zelfrespect, of beter gezegd met de neiging om het daarmee niet zo nauw te nemen. Dit zelfrespect is, daar ver overzee, uitermate belangrijk, omdat het „moreel”, een der peilers van een leger, met de mate van het zelfrespect staat of valt.

Een leger moet namelijk niet slechts kunnen, maar ook willen vechten wanneer dat onverhoopt nodig is. Het behoeft geen betoog, dat juist in de geschetste overgevoelige gemeenschappen, de Commandant en de kameraad het zelfrespect en derhalve het moreel sterk ten gunste of ten ongunste kunnen beïnvloeden.

Groepsgeest, discipline, vertrouwen in de leider en — voor de militair uiterst belangrijk — de belangstelling van het volk voor de soldaat — geven, indien dit alles positief is, de militair steun bij de opbouw, bij het aankweken van zelfrespect.

Ik heb iets lang over dit zelfrespect uitgeweid, omdat dit bepalend is voor de mate van bruikbaarheid van de soldaat op Nieuw-Guinea.

De militair die op Nieuw-Guinea in de juiste zin zich zelf respecteert, kent daar geen problemen. Hij weet zich zelf bezig te houden en strekt zijn kameraden, ja zelfs zijn meesters tot voorbeeld.

Tal van dit soort militairen heeft de Landmacht Nieuw-Guinea in haar geleiders. Zij vormen door ijver, toewijding en plichtbetrachting niet slechts de kern bij de uitoefening van de dienst, doch zij zijn, ongeacht hun rang, de ware leiders, de gangmakers bij het oplossen van het moeilijke vraagstuk om een militaire gemeenschap „ bezig” te houden in de vrije tijd.

Tot zover. Ik heb niet de pretentie in deze beknopte beschouwing volledig te zijn geweest; het leven van de soldaat kent nu eenmaal tal van facetten; ik heb slechts getracht, door het doen van een greep, een tipje op te lichten van de sluis die voor velen hangt over het militaire leven op Nieuw-Guinea.

Oliebollen bakken

In Seroei, temidden van gladder grasgazons en bloeiende canna's, liggen de gebouwen van het Opleidingscentrum der Evangelische Christelijke Kerk op Nieuw-Guinea. Hier wonen en studeren enige tientallen jonge Papoea's. Zij worden voorbereid op hun toekomstige taak: het geven van leiding aan de christelijke gemeenten in de vele Papoease dorpen.

Papoease studenten vieren Kerstfeest

Een enorm stuk werk wordt verzet

EEN zeer belangrijk onderdeel van dit opleidingswerk vormt de praktische oefening der leerlingen in allerlei taken, die zij in de toekomst zelfstandig zullen moeten kunnen vervullen.

De maanden, die aan de viering van het Kerstfeest voorafgaan, vormen speciaal een „housse" in dat praktische werk. Want Kerstfeest is in Papoealand een waar volksfeest geworden en het is dan ook van groot belang, dat de Papoease goeroe's en evangelisten leiding kunnen geven bij de viering van dat feest.

Er gaat zich wat roeren in het Opleidingscentrum, zodra de Kersttijd binnen de gezichtskring gaat komen. Het grote Seroeise jongenskoor van een tweehonderd knaapjes en jonge mannen begint al lang van tevoren met het instuderen van een groot aantal Kerstliederen. Een uitgelezen groepje uit de jeugdige studenten werpt zich enthousiast op het in studie nemen van een Kerstspel, dat straks, tijdens de feestdagen, voor een grote schare opgevoerd zal worden. Ook met de verschillende groepen Zondagschoolkinderen, die in Seroei en omgeving elke Zondag samen komen, worden twee- en driestemmig vele Kerstliederen ingestudeerd.

Als het begint te spannen.

De laatste week voor het grote feest begint het te spannen. Want dan krijgt elke student aan het Opleidingscentrum zijn aandeel in de leiding der verschillende bijeenkomsten toegewezen. Ook de meest belangrijke voorbereidingen vinden dan tijdens de lessen plaats. Enige der leerlingen mogen de Kerstpreek houden in de kapel, terwijl hun medestudenten aandachtig en kritisch toelisteren. Straks, na afloop, mag er kritiek geleverd worden, kritiek op de inhoud en op de vorm van de preek. Ook de Kerstvertelling wordt eerst, bij wijze van proef, voor de klas gehouden en daarna besproken. Het aloude verhaal van de geboorte van de Heer Jezus wordt op kinderlijke wijze verteld, terwijl het beroemde flanelbord er bij gebruikt wordt. Ja, dat flanelbord, dat zo langzamerhand een ware zegelocht door de dorpen van Nieuw-Guinea maakt en waarmee je allerlei bijbelse verhalen volledig kunt uitbeelden, terwijl je er bij vertelt.

„'t Is net bioscoop!" zeggen de kinderen. En de oudjes komen er maar wat graag bij om ook mee te smullen van het verhaal. Bij de wisseling der

scènes op het bord rekken ze nieuwsgierig hun halzen, om vooral maar niets van al dat moois te missen.

En dan breekt de feesttijd aan. Het wordt voor deze Papoease studenten een drukke tijd, een tijd vol van spanning, omdat je natuurlijk behoorlijk in je rikketijk zit, als je zo voor het eerst in het publiek moet „optreden."

Aan de vooravond van het Kerstfeest wordt in het „openluchttheater" op het terrein van het opleidingscentrum, tegen een febrieke achtergrond van hoog-oprijtende palmen, het grote Kerstspel opgevoerd. Van heinde en ver stromen de mensen aan. En dan komen, plechtig zingend, de spelers in optocht naar het podium, getooid in hun Oosterse gewaden.

Het wordt een prachtige avond, waarin het grote woeder van Christus' komen in deze wereld op zichtbare wijze aan de schare wordt gepredikt.

De volgende morgen vroeg, als de Kerstdag nauwelijks aanlicht en de mensen juist ontwakken, klinkt op verschillende plaatsen in Seroei een prille zang omhoog, uit enige honderden jongenskelen: „Nu zijt welkome, Jesu lieve Heer!" Ze zingen, zo maar midden op de straat en dat zingen brengt het eigenlijke Kerstfeest tot diep in hun eigen harten, brengt het ook in de harten van de velen, die in hun woningen plotseling verrast op luisteren naar dit lied in de morgenstille.

Ieder heeft zijn taak.

Na het haastige ontbijt, zie je de heren studenten uitwerven naar alle kanten; want ieder heeft een taak te vervullen. Sommigen moeten een zangkoor dirigeren, dat straks ergens in een kerkdienst gaat zingen; anderen moeten een kerkdienst leiden, voor de bewoners van de politiekazerne of voor de gevangenen of voor de lepra-patiënten. Anderen maken zich op voor een laatste repetitie met hun Zondagschoolgroep.

In de loop van de dag zitten ze in de conversatiezaal van het Opleidingscentrum in groepjes bijeen. „Hoe is het bij jou gegaan?" — „Heb je hem horen preken? Hoe deed hij het?" Heel de spanning van de voorbije uren moet zich ontladen in een druk gesprek.

's Avonds zijn er op allerlei plaatsen de Kerstfeestvieringen. In de namiddag hebben de studenten het weer druk gehad. Er moesten versieringen aangebracht worden op verschillende plaatsen, een Kerststal moest voorzichtig getransporteerd worden, een Kerstboomje moest nog opgetuigd worden, kaarsen moesten nog in de houders gezet worden, en... versnaperingen moesten klaargemaakt. En daar staan ze weer, in de gevangenis, in het ziekenhuis of ergens midden in de kampong, en vertellen ze het verhaal van Christus' geboorte; anderen maken de avond tot een feestelijk geheel met hun koorzang of met het vertellen van een mooie geschiedenis, terwijl allen ademloos luisteren en de kaarsen in de boom zachtjes flikkeren.

De grootste drukte geeft de Kerstviering met de vierhonderd kinderen van de Zondagscholen. Die bijeenkomst komt pas op een der volgende dagen aan de beurt. Dan zijn de heren studenten, in de hitte rondsjaagend met alleen maar een kort broekje, en soms ook nog een hemdje aan, de hele

dag in de weer. Een grote ploeg bakt oliebolletjes. Er zijn er maar liefst 1500 nodig. Anderen maken grote plakken borstplaat, totdat er een hele rij witte kommen vol mee staat. De Kerstboom moet opnieuw versierd worden want in dit hete klimaat is het groen der guirlandes zo snel verlept, dat het vervanging behoeft.

Die avond is het stampvol in de grote eetzaal van het opleidingscentrum. Honderden donkere smoeftjes van kinderen in vrolijke feestkleren zijn ernstig opgeheven naar de kleurige platenweelde op het flanelbord en naar de zacht flakkerende kaarsen. Al die kinderen zingen hun feestvreugde eerbiedig uit in het „Stille Nacht" en het „Ere zij God," precies als de kleintjes in Holland. En als een der jeugdige studenten een spannende Kerstgeschiedenis vertelt over een ondeugende knaap, die alleen thuis moest blijven op Kerstavond, dan kan men een speld horen vallen.

In die ene week rondom Kerst wordt door deze Papoease studenten een enorm stuk werk verzet, dat bedoelt aan velen vreugde en licht te brengen.

De kerstboom wordt opgetuigd

En door dat werk worden zij zelf op velelei wijze geoefend en voorbereid op de zware taak, die hen wacht, straks, als ze de goeroe zijn in een verre, afgelegen kampong, daar, waar God hen roept om Hem te dienen, daar, waar God hen roept, om hun volk te dienen.

Oegstgeest.

Ds H. J. TEUTSCHER.

Kust van Doorn

KERSTFEEST IN TROPENLAND

Engelenhaar als kerstgeschenk

Kerstmiddag 5 uur. In de afgelopen nacht hebben honderden van de 6000 inwoners van Sorong de Kerstnacht dienst bijgewoond: Nederlanders, Papoea's van de Noord- en Zuidkust, Timorezen, Ambonnezen. Zelfs Zwitsers waren aanwezig. Sorong heeft door de O'fmoestchappij een cosmopolitische bezetting!

DE Kerstdienst van de Kerstmorgen behoort ook al tot het verleden, de patiënten in het militaire ziekenzaaije en in het ziekenhuis zijn bezocht, ook zij hebben de Kerstboodschap mogen vernemen en nu is er even tijd voor een adempauze voor de reis wordt aanvaard naar Doorn, het kleine volgepropte eilandje voor de kust van Sorong. In drie kwartier loopt men er omheen, maar op dat kleine plekje grond leven vele mensen. Het Binnlands Bestuur zetelt er, de Nijgmij heeft er een kantoor, de politie een kaserné, het leger een kampement, de Dienst Visserij een proefstation en de Chinezen

Postkantoor op Doorn

hun toko's. Allemaal vinden deze laatste hun brood en rijst in de handel. En goed! Tot heel ver hebben ze hun relaties. Maar vanavond zullen we met hen niet over de handel spreken, vanavond viert wij Kerstfeest met de Chinezen. Wij, dat zijn de militairen, die met hun veldprediker zijn uitgenodigd ook te komen.

Van de gewenste adempauze komt intussen niet veel, althans brengt het ademen geen verlichting. Het is weer eens echt Sorongs heet. In onze rotstoel gezeten zijn plots de gedachten bij Holland. Hoe zou het daar zijn? Een witte Kerstmis? En zal het er koud zijn? Zodra dat woordje koud in de gedachten komt, beseffen we te meer de warmte hier. Wordt het dan vandaag nooit koeler? De zon is toch reeds een flink stuk gezakt? Verlangend zien we uit over de zee. Maar dat is teleurstellend. Waigoo, het grote eiland Noordwest van de Vogelkop op vijf uur varen van Sorong, is heel duidelijk te zien. Geen wolke, dat regen en dus verkoeling voorspelt. Fel-blauw is de hemel en ketst de hitte tegen het water, boven het strand voor ons huis trilt de lucht. We willen toch eens weten hoe warm het wel is en hangen de thermometer even op de voorgalerij. Aanstands begint de rode kolom te stijgen en schiet met bekwaame spoed naar 104 graden Fahrenheit. En dat om vijf uur! Wat zal dat kerkje van de Papoease gemeente op Doorn, waar de Chinezen het Kerstfeest zullen vieren, warm zijn. En we denken aan het golfzitteren dak, dat de ruimte daaronder als een hoogoven maakt.

Als de tijd voor vertrek gekomen is gaan we per militaire jeep naar de haven, waar het vooraf besproken bootje van de Vaartuigendienst reeds klaar ligt. Het is niet zo'n verre reis en spoedig staan we dan ook op Doorn. In felrode straling zakt de zon in zee. De krekels beginnen hun nadrukkelijk avondlied, waarmee ze de nacht zullen stuk rijten.

Een korte wandeling brengt ons naar de aloon-aloon, waar het kerkje staat. De militairen van Doorn zijn reeds aanwezig.

Hoe warm het was.

Onze verwachting, dat het er warm zou zijn, wordt niet vervuld. Was de temperatuur nog maar warm te noemen! Het is er heet, zoals de jongens van de Landmacht zeggen: bloedheet. De Chinezen zijn inderdaad gekomen, hoewel ze geen christen zijn. Ze zijn óf nog Confucianist óf ze zijn terecht gekomen in een geestelijk vacuum, wat vooral bij de jongere generatie het geval is. Maar er zijn ook Papoea's en Ambonnezen. Het is

Brugje op Doorn

immers Kerstfeest en er is een pohn tering (letterlijk: licht-boom). De oude Chinese goeroe Job Oei, die al weken lang heeft gedraafd en geslaafd, werkt deze avond op volle toeren. Hij kan tevreden zijn over de opkomst. Behalve van het zweet glimt hij dan ook van genoegen. Kwiek zich bewegend geeft hij aanwijzingen, deelt bevelen uit, wisselt groeten.

Vreemde dingen

De militairen van de Koninklijke Landmacht, die dit feest meemaken, moeten alle Westerse gedachten aan de Kerstboom laten varen. Hier staat een formidabele tjemara, een langs de stranden van Nieuw-Guinea groeiende boom met lange naalden. We pogen maar niet na te gaan hoe dit gevaarte de kerk is binnengeloodat. Voortopje hebben onze gedachten voedsel genoeg door na te gaan wat er zoal in die tjemara hangt. De versiering is niet mooi, wel goed bedoeld. De verbondenheid met Nederland wordt duidelijk gedemonstreerd door meterslange twee decimeter brede rood-wit-blauwe banden, die kwistig door de takken zijn heengeslagen. Verder hangen er de bekende Kerstboomversierseken en zijn waskaarsen aangebracht, die met hun vlammetjes de atmosfeer nog ondragelijker maken. Aan de takken zijn ook pakketten bevestigd, waarvan we de inhoud slechts kunnen glansen, tot het ons opvalt dat ze alle van precies dezelfde grootte en vorm zijn. Ze lijken op pakken verband of watten. Vreemde dingen! We willen er toch wat meer van weten en maken ons met een zuigend geluid los van de banken, waarop we zitten vastgeplakt. Is het wonder dat de jongens ternauwernood een schaterlach kunnen weerhouden als de inhoud van de pakketten uit engelenhaar blijkt te bestaan, door veeljarig gebruik reeds bros en grijs geworden? Denkkelijk heeft de goeroe een zending kerstversierseken uit Nederland ontvangen en zoveel wist hij in elk geval, dat die pakketten in blauw papier met de kerstboom te maken hadden. Welnu, dan moesten ze er ook maar in.

Geen muis kan nu meer de kerk binnen. Maar waar de muizen zelfs geen kans meer zien, zien de overal in de Tropen rondwalende honden dat wel. Uitgemergelde, schurftige dieren van het type maanblaffers wurmen zich tussen de benen van de kerkgangers door. Af en toe krijgt een te lastige hond een mep. Dan snijdt even een jankstert door het geroezemoes van stemmen. Doch een kniesoor, die daarop let.

Als er ook geen hond meer bij kan, gaat het feest beginnen. De oude goeroe spreekt een welkomstwoord tot zijn landgenoten, betreft ook de Nederlanders in zijn rede. Hij vertolkt zijn bijdrage over de grote opkomst, glijft dan over naar de reden voor deze feestelijke bijeen-

komst. Hij spreekt met vuur en overtuiging. En vreemd — we vergeten de hitte, we komen „er in“, door de warmte van zijn hart weet de spreker die andere warmte te verdringen.

Kerstfeest der rassen.

Als de oude goeroe is uitgesproken, zingt een koor Kerstliederen. We tellen er drie ra-ven in: Papoea's, Ambonnezen en Menadonezen. Drie volken, die samen zingen van hun éne geloof. Drie rassen, die voor geel en blank en bruin het tot een levende gewaarwording maken: Eén Naam is onze Hope, Eén grond heeft Christus' Kerk, Zij rust in énen doop En is Zijn Scheppingswerk.

Als dominee denk je: ook als je de mensen ziet, weet je immers niet of en hoe de Blijde Boodschap iemand raakt.

Na de toespraak zingt weer een ander koor. Natuurlijk, elke kerk hier die zichzelf respecteert, heeft twee tot vier koren. En die moeten ook allemaal een beurt krijgen.

De beurt van spreken is dan aan de zendingspredikant, speciaal voor de kinderen. Die man kent zijn mensen! Zowel de Papoea's onder welke hij werkt, als de Chinezen, met wie hij veelvuldige aanraking op zijn zendingsterrein heeft. Aandachtig wordt naar hem geluisterd. Als dan een klein Chinees jon-

Voor de kust van Sorong

Als de zang is verklonken nodigt de leider van het feest de legerpredikant uit een toespraak te houden. Daar iedereen Maleis verstaat wordt in die taal het Kerstevangelie verkondigd. Doch alweer moeten de meevierende militairen elke gedachte aan de Nederlandse Kerstvereringen in de kerken laten varen, want het gaat hier alles zo anders. En zeker niet op de gemakkelijkste manier.

Want waar is in Holland ooit vertoond wat hier wordt vertoond? Waar is het kerkgebouw in Nederland, waar de kerkgangers onzichtbaar voor de spreker zijn? Hier is dat zo. De ontzaglijke tjemara staat namelijk vlak voor de preekstoel en reikt met de takken tot de muren en met de top tot het dak. Je moet door de takken praten en elk visueel contact met de feestgangers is onmogelijk. Doch alweer: een kniesoor, die daarop let. En is er eigenlijk zoveel verschil

getje een kerstoptel heeft gelezen, is voor de militairen de tijd gekomen om te vertrekken. Immers op Sorong wacht nog een Kerstavond voor het Garnizoen. Daar zullen ze met de troep bijeen zijn als jongens-onder-ons, die toch wel wat heimwee hebben op deze hoogtijdag. En daar zal het de taak zijn van de Geestelijk Verzorger te trachten voor dat lege gevoel van binnen een positieve vulling te geven.

De jongens die hier zijn geweest, hebben in elk geval Kerstfeest gevierd. Door het primitieve en provisorische, door het soms kinderlijk naïeve van dit Kerstfeest der rassen hebben ze mogen heerkijken naar het Kind van Bethlehem, over Wie in de Bijbel wordt gezegd:

Mijn ogen hebben Uw heil gezien, dat Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volkeren.

Da H. VISSER,
Oud-Legerpredikant
Sorong e.a.

Schijnbaar vreedzaam, maar onder zware bedreiging van het nabijgelegen Iago-meeras, liggen de kampongs

VOLKSVIJAND No. 1

De Malaria en de strijd daartegen

Naar een serie radiovoordrachten in de rubriek

„Rijksdelen Overzee“

door

PROF. DR P. H. VAN THIEL (Leiden)

Het is vroeg in de morgen als wij in Joka, aan de Oostkant van het 35 km lange Sentami-meer aankomen. Aan de wal ligt de witte Simavi IV, de motorboot, die ten bate van het medische werk in de kampongs rondom het meer werd geschonken door de U bekende Vereniging S.I.M.A.V.I. Deze vereniging verleent haar onschatbare steun in medische aangelegenheden op plaatsen waar Nederlandse artsen werkzaam zijn.

DE ochtendnevelen zijn aan het optrekken, als wij ons hebben ingescheept en de boot vertrekt. Vanaf het eerste ogenblik wordt ons oog geboeid door de wisselende tinten blauw en groen van bergen en heuvels, die in het water weerspiegelen. Stuurman Kins koerst vandaag in de richting Simpore Babrongko, een van de vele kampongs die langs de oever van het meer liggen; de huizen van al deze kampongs zijn boven het water, op palen gebouwd. Van het meer uit gezien, liggen die dorpjes daar veilig en gelukkig onder de

beschutting van de beboste heuvels. Is onze eerste indruk juist? De Korano, het inheemse Kamponghoofd, de vertegenwoordiger

Kapaskoes van de Wisselmeren zijn malaria-vrij

ger van het Nederlandse bestuur, die ons op de aanlegsteiger verwelkomt, zal het ons spoedig anders leren: het merendeel der kinderen in zijn kampong haalt de leeftijd van 7 maanden niet. Nauwkeurige cijfers kunnen wij helaas niet krijgen, een burgerlijke stand ontbreekt nog in deze streek, die pas een 23 jaar geleden voor het eerst contact kreeg met Europeanen, Nederlandse zendelingen. Maar we weten ook al uit andere streken, dat de kindersterfte in N.-Guinea groot is. In de bijna 40 km van het meer verder in het binnenland gelegen Nimboranvlakte, waar reeds een registratie van de bevolking heeft plaats gevonden, konden wij aan de hand van die gegevens de sterfte van kinderen beneden 12 jaar op 50%, dus de helft der kinderen, berekenen. Van een gezin van 15 kinderen waren er 10 overleden, van een van 9, 7, van een van 7, 6. In die zwaar getroffen gezinnen bedroeg de kindersterfte gemiddeld 75%. Welk een menselijk leed hierachter ligt, kan hij het best begrijpen, die een Papua-moeder in wanhoop over het behaalde verlies van een kind heeft meegemaakt. En wat betekent het niet voor de ontwikkeling van het land! De hoge kindersterfte bij een normaal geboortecijfer verklaart de schaarse van de bevolking in vele gebieden. En dit terwijl de opbouw van N.-Guinea zoveel inheemse arbeidskrachten vraagt!

Welke is de oorzaak van deze ontstellende toestand?

Zelfsprekend is het een samenstel van factoren, die hier een rol spelen, waartoe onhygiënische levensgewoonten en ondoelmatige voeding zeer zeker behoren; maar wij weten ook, dat de malaria hierbij een hoofdrol speelt. Het doel van onze tocht, vandaag naar Simpore Babrongko, morgen en andere dagen naar de overige kampongs om het Sentami-meer, is om te trachten een nauwkeurig inzicht te krijgen in de verbreiding van deze ziekte en in haar spreiding over verschillende leeftijdsgroepen. Daartoe wordt van de gehele bevolking een bloedpraeparaat gemaakt, de milt onderzocht en de naam en vermoedelijke leeftijd genoteerd.

Malaria wordt veroorzaakt door parasieten, die uit slechts één cel bestaan en die leven in de rode bloedcellen van de mens en ten koste van deze cellen. Zwaar is de strijd, die het lichaam tegen deze indringers te strijden

heeft, vooral wanneer het de tropische vorm van de malarieparasiet betreft, die de gevreesde malaria tropica veroorzaakt. Kinderen in de jongste levensjaren, voornamelijk in de drie eerste, heben het het zwaarst te verduren. Het is geen wonder dat velen van hen dan ook sterven, hetzij direct door malaria, hetzij indirect, doordat de ziekte het lichaam zo verzwakt, dat andere ziekten gemakkelijker noodlottig worden.

Het blijkt ons dat in de 7de tot de 9de levensmaand alle zellingen vaak al zijn geïnfecteerd. Grotere kinderen en volwassenen zijn dat wel in mindere mate, maar dat de milt vaak

van 80% der personen boven 15 jaar vergroot is, wijst er op hoezeer het lichaam tegen de parasieten blijft vechten. En wie zal zeggen welke de invloed ten kwade is op lichaamskracht en werklust van de volwassen Papoea? Praktisch elke Papoea, met uitzondering van de bergbevolking, zoals wij die bij de Wisselmeren onderzochten, heeft met malaria te maken gehad.

En de Europeaan? Uit streken zonder malaria afkomstig, blootgesteld aan geregelde infectie met malaria-parasieten, heeft zijn lichaam op oudere leeftijd eenzelfde strijd te voeren als dat van het Papua-kind. Door betere

levensomstandigheden, waartoe ook de nabijheid van medische hulp behoort, verloopt de ziekte bij hem zelden noodlottig. Niet of onvoldoende medisch behandel, dreigt doodsoorzaak of ontstaat er bij hem na een aantal jaren een labiel evenwicht, waarbij hij zich redelijk wel gevoelt, maar waarbij de arbeidskracht en arbeidslust ondermijnd zijn. Vele kolonisten hebben dit tot hun schade ervaren. Wie zelf niet behoeft te werken, kan zich wel handhaven, maar de kolonist is, doordat er zo weinig arbeiders beschikbaar zijn, wel gedwongen om zelf aan te pakken. Verzwakt door malaria ontbreekt daartoe op den duur de energie en langzaam maar zeker vervalt hij tot armoede. Chronische malaria maakt zedere ondermijning tot een mislukking.

De beschreven grote infectiekansen voor malaria worden jaarlijks niet alleen aangetroffen in het Sentamigebied of in de Nimboran-vlakte en andere nederzettingen der inheemse bevolking. In Hollandia-Stad, de residentie van de Gouverneur, de plaats waar de meeste regeringsdiensten zijn gevestigd, betreffen 3 van de 10 huisvisites van de arts bij Nederlanders en Indische Nederlanders malaria. Of het onder deze groep niet anders zou kunnen, is een vraag die ik straks zal beantwoorden. Niettemin, zal het voor ieder begrijpelijk zijn, dat de malaria, die de kindersterfte onder de inheemsen veroorzaakt, de uitbreiding der bevolking tegenhoudt, de arbeidskracht ondermijnt en arbeidsvreugde onmogelijk maakt, genoemd kan worden volksvijand No. 1 van N.-Guinea. Dr Metselaar, het energieke hoofd van de Dienst der Malaria-bestrijding op N.-Guinea, heeft dan ook terecht als devies van zijn dienst aangegeven: „zonder effectieve malaria-bestrijding nooit een bloeiend N.-Guinea.“ De historie heeft aan Nederland deze taak van opbouw opgelegd.

Waarom in N.-Guinea zoveel meer kans malaria te krijgen, dan b.v. in Indonesië?

Om dit te begrijpen, moet men eerst weten hoe de mens zijn infectie met malaria verkrijgt. Met uitzondering van een infectie van moeder op kind, welke zeldzaam plaats vindt, bestaat er slechts één wijze, waarop de overbrenging tot stand komt: n.l. door middel van een bepaalde soort

Schoolkinderen op weg naar de kampongschool

Kampong Simpore spiegelt zich in het Sentami-meer

Kwadware; in afwachting van het malaria-team

van muskieten. Deze worden daarom malariamuskieten, soorten van het geslacht Anopheles, genoemd. Bij het bloedzuigen bij de mens, hetgeen alleen door de wijfjes gedaan wordt, nemen zij bepaalde vormen van malariaparasieten mee op. Deze ontwikkelen zich in het muskietenlichaam in een tiental dagen. Wanneer daarna een ander mens wordt gestoken, worden met het speeksel van de muskiet malariekernen mee ingespoten.

De eerste reden nu, waardoor men in N. Guinea zoveel kans loopt om malaria te krijgen, hangt samen met het feit, dat een mens, die niet meer ziek is, na zijn malaria-aanvallen toch malariaparasieten in zijn bloed kan herbergen. Komt een muskiet nu zo iemand steken, dan besmet de muskiet zich op zo'n schijnbaar gezonde persoon. Het percentage van dergelijke malariaparasieten dragende schijnbaar gezonde personen is op N. Guinea ongeveer dubbel zo hoog als in Indonesië. De kans, dat muskieten zich infecteren en dienstengevolge de infectie weer overbrengen, is dan ook dubbel zo groot.

De tweede reden, die in N. Guinea de malaria-infectiekansen hoog maakt, is gelegen in de omstandigheid, dat daar zo enorm veel malariamuskieten zijn, die alleen of bijna alleen bij de mens bloed komen zuigen. Voor een experiment in de periferie van Hollandia, was het nodig een indruk te krijgen van het aantal

malariamuskieten, dat de mens er gedurende één avond en nacht kwam steken. Daartoe moest van een aantal jongens, die tussen zonsopgang en zonsopgang bij toerbeurt in de open lucht zaten, telkens één de muskieten vangen, die op zijn benen kwamen steken. In één avond en nacht konden aldus 350 malariamuskieten verzameld worden. Half zoveel konden op dezelfde wijze gevangen worden op de benen van jongens, die in een huis zaten, waarvan ramen en deur openstonden. Beter dan welke redenering ook kunnen dergelijke getallen U voor de geest roepen, wat de gevolgen zijn, wanneer men zich op Nieuw Guinea niet beschermt tegen de aanvallende malariamuskieten. Immers, vele van deze muskieten hebben de kans gehad om malariaparasieten op te nemen en zijn dus voor de mens gevaarlijk.

Dit grote aantal malariamuskieten wordt veroorzaakt door de geringe kieskeurigheid van deze insecten ten opzichte van hun broedplaatsen. De voortplanting van muskieten vindt namelijk plaats doordat zij hun eieren op water leggen. Uit deze eieren komen larven, die zich na enkele vervellingen in poppen veranderen, waaruit op hun beurt de wijfjes en mannetjes muskieten ontsnappen. Aan haar broedplaats stelt de N. Guinese malariamuskiet slechts deze ene eis: het water moet dagelijks door de zon beschenen worden al is het maar gedurende een korte periode. Doordat N. Guinea, be-

halve aan de Zuidkust, bijvoorbeeld bij Merauke, geen geschieden nat en droog seizoen kent, valt er het gehele jaar door regen en worden er geregd veel plas-sen gevormd, die de muskieten als broedplaatsen kunnen benutten.

Niet bang zijn!

Nu vertel ik dit alles niet als bangmakerij, niet om iemand, die op het punt staat naar Nieuw-Guinea te gaan, huiverig te maken voor de toekomst, noch om hem, die er over denkt in dit land een toekomst op te bouwen, te weerhouden. Niets is minder waar dan dat. Integendeel ik roep hun toe: Gaat er heen, geeft

Oliepauzen in Sorong

aan dit land Uw beste krachten. Maar: neemt U in acht! Ik heb slechts willen waarschuwen, want de malariadreiging moet men kennen. Een gewaarschuwd man geldt voor twee, zo ergens dan zeker op dit terrein.

„Ambtenaren van de burgerlijke stand": nama dan umur? (naam en leeftijd)

Nieuw-Guinea's hoop om Melchias, leerling-malaria-maatri. Gaan zij een gezonder toekomst tegemoet?

Een blanke hand troost een bruin verdriet

Open plek in sago-meeras, kweekplaats van groente maar ook van muskieten

Een overdreven vrees voor malaria is bovendien onnodig om drie redenen: In de eerste plaats omdat men zichzelf kan beschermen, in de tweede, omdat ook de overheid de strijd tegen de malaria heeft aangeboden en tenslotte omdat er een goede gemeesmethode tegen deze ziekte bestaat. Laat ik over de beide eerste methoden iets mogen vertellen.

Persoonlijke bescherming.

Wanneer U na volbrachte dag-taak buitenshuis zit te genieten van de koelte, die zich aan het einde van de dag over het land legt, van de kleurenpracht en het spel van licht en schaduw, die de ondergaande zon over bergen en water tovert, dan duurt het niet lang, of de avond valt. Het wordt steeds verleidelijker dan buitens te blijven zitten. Maar de avond wordt in het geheim verstoord, doordat juist dan de malariamuskieten uit hun schuilhoeken te voorschijn komen; de muskieten, die alleen als het donker is steken en dan de malaria van mens op mens overbrengen. Reeds spoedig na het invallen van de duisternis bereikt het aantal dier muskieten, zoals wij aan de periferie van Hollandia waarnamen, een hoogte, zoals die gedurende de hele avond en nacht tot aan de dageraad zal blijven. Er is dus geen sprake van, dat U gerust tot na bioscooptijd buiten kunt blijven zitten zonder malaria te riskeren, zoals dit wel beweerd wordt.

Wilt U het tegenspreken op grond van eigen ervaring? Weest voorzichtig. De malariamuskiet is een sluipmoordenaar, hij zoemt niet, zoals andere muskieten en laat een niet of nauwelijks jeukende wond na. Malariamuskieten kunnen U gestoken hebben zonder dat U iets hiervan hebt bemerkt.

Welke zijn de consequenties hiervan voor U? Dat U, als U zich zo radicaal mogelijk wilt beschermen tegen malaria, zich bij de aanvang der schemering in een door gaas beschermde woning terug moet trekken. Wanneer het huis niet volkomen beschermd is, dat U dan zeker des nachts onder een goed sluitende klaboe van muskietentube, zonder gaten of gaatjes, moet gaan slapen en dat, wanneer U buiten moet zijn, armen en benen door kleren bedekt moeten worden. Steeds zult U er voor moeten zorgen, dat Uw kleine kinderen zich vanaf schemertijd in hun door klaboe beschermde bedjes bevinden. Vaak is het evenwel niet mogelijk zo te leven,

b.v. doordat U 's avonds of 's nachts er voor Uw werk op uit moet, of alleen al, doordat U wel eens op bezoek gaat bij vrienden, die er minder radicale gewoonten op na houden, of doordat U naar een — onbeschermd — bioscoop gaat. Weest dan ook weer niet al te bang overhoop toch malaria te krijgen. Gebeurt dit, dan is in elke Nederlandse samenleving van enige omvang de dokter bij de hand om U te genezen. Roept wel zijn hulp in, ook wanneer Uw temperatuurverhoging slechts gering is, want een lage koorts-vorm verloopt lang niet altijd goedaardig en ernstige complicaties kunnen onverwachts ontstaan. Tracht nooit volgens eigen, eigenwijze methode van Uw malaria af te komen.

Kort en goed: sluit een compromis met U zelf. Bewandel de middenweg. Het is onverantwoord met onbedekte armen en benen 's avonds buiten te blijven genieten op plaatsen waar veel malaria is, zoals in Hollandia-Stad. Zo krijgt U de ziekte zeker en gewis. Maar het is dwaas om zich in het prachtige K.L.M.-hotel te Blak, waar iedere luchtreiziger uit Nederland bij aankomst in N. Guinea een nacht overblijft, na de schemering angstig in de volledig beschermde slaapkamers terug te trekken, omdat de ramen van eet- en conversatielokal dan juist opengezet worden, om de heerlijke avondwind van over de zee te laten binnenstromen. Zo'n compromis is op Blak geoorloofd, omdat de strijd tegen de malaria daar zover gevorderd is, dat het aantal malariamuskieten en hun infectiekansen in de omgeving van het hotel zeer gering is. Maar een compromis blijft het. En U zult herhaaldelijk in situaties komen, waarin U over het al of niet nemen van enig risico moet beslissen.

Nu bent U in de gelukkige omstandigheid, dat sedert enkele jaren nog enige extra middelen om U tegen de malaria te beschermen U ten dienste staan; ik noem hiervan de in N. Guinea algemeen gebruikelijke paludrine. Wanneer U wilt, moogt U dagelijks, laten wij zeggen iedere werkdag, 100 mgr. hiervan slikken, na afloop van een maaltijd. Wanneer U evenwel de voorzorgen, die ik U zo even noemde, redelijk goed in acht neemt, is het in de regel voldoende om 3 maal per week 100 mgr. in te nemen, maar volstrekke regelmaat is noodzakelijk. Een infectie met de levensgevaarlijke soort malaria, n.l. de

malaria tropica, wordt dan volledig verhinderd. De mildere soorten van malarieparasieten worden slechts in bedwang gehouden zolang U paludrine inneemt. Na het stoppen van deze voorbehoedende maatregel be-

staat er daardoor kans, dat de malaria toch nog doorbreekt. Wanneer U van plan bent geregeld paludrine te gaan innemen, begint er dan mede 7 dagen voor U op N. Guinea zult landen en stopt er mee 14 dagen na Uw

vertrek.

Met het oog op het mogelijke optreden van resistentie van de malaria-parasieten zijn de in N.-Guinea nog niet algemeen gebruikelijke chloroquine- of nivaquinetabletten, twee maal per week één tablet (één tablet = 250 mgr chloroquine diphosphaat), evenwel beter dan paludrine. Begint in alle geval niet meer met paludrine als U eens malaria met zekerheid gehad hebt. Gebruikt dan liever chloroquine of nivaquine.

Wanneer U meent, dat U in normale omstandigheden, door U voldoende te beschermen, geen paludrine of chloroquine nodig hebt, maar wél tijdens een tournee of werk in het binnenland, dan is het nodig een vóór- en nakuur van eenzelfde aantal dagen te volgen. Teruggelaten op Uw standplaats kunt U daarna rustig afwachten of U een malaria-aanval krijgt. Medische hulp is dan nabij.

Met nadruk zeg ik evenwel, dat U de genoemde middelen niet nodig hebt, wanneer U werkzaam zult zijn bij de petroleum-maatschappij te Sorong. Waarom? Hierover later.

(Wordt vervolgd)

Malaria-voorzieningen bij Hollandia

De Indische Nederlanders

Hoe de regering erover denkt

Enige tijd geleden is in dit tijdschrift een artikel verschenen van de heer K. de Boer, de promotor van de Christelijke Werknemers-Organisatie over Nieuw-Guinea, over de „Deta-jongens“, en wel onder de titel „Het Keetvolk van Hollandia“. Hij betoogde daarin dat er in zake de Indische-Nederlanders nog heel wat te doen valt, vooral op huisvestingsgebied. De Regering heeft in haar Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer, betreffende de begrotingen van Nieuw-Guinea, over de positie van deze en andere Indische Nederlanders het volgende gezegd:

De Regering onderkent het probleem van de z.g. kolonisten en

DETA-arbeiders. Dat in de houding van deze groepen tegenover het Gouvernement een verbittering was — en nog wel is — te constateren, moet — behoudens oorzaken te vinden in de ervaring door betrokkenen in en na de oorlog in Nederlandsch-Indië opgedaan — mede worden toegeschreven aan hun beperkte zelfwerkzaamheid en hun geringe gemeenschapszin, ten gevolge waarvan een abnormale afschulping van wensen en verlangens op het Gouvernement optrad. Dit, gepaard aan een niet immer juist ingestelde leiding van betrokkenen, was oorzaak van vaak moeilijke verhoudingen. Intussen kan geconstateerd worden, dat vooral het laatste jaar een duidelijke

verbetering ten goede is ingetreden. De invloed, welke de minder juist ingestelde leiders op deze groepen hadden, is aanzienlijk verzwakt en het aanzien, dat deze genoten, belangrijk verminderd. Dit resultaat is mede te danken aan de ijver en toewijding van het Landpersoneel, dat belast is met de behartiging van hun belangen. Daarnaast moet gewezen worden op de invloed van een goede leiding bij de zich vormende vakbeweging als bemiddelbaar. Zonder te willen stellen, dat er aan Overheidszijde geen te kortkomingen zijn geweest in de eerste moeilijke beginjaren na de soevereiniteitsoverdracht, ziet ondergetekende zich genoodzaakt de kritiek, door vele leden op het

De allereerste Bestuurspost aan de Wisselmeren

(Foto J. v. Eeboom; uit „Met Kapros en Kompas“)

Gouvernementsbeleid in deze uitgeoefend, in haar algemeenheid af te wijzen. Hij is er van overtuigd, dat de verhouding tussen het Gouvernement en genoemde groepen zich ten goede zullen blijven ontwikkelen, wanneer ook van de zijde dezer groepen van een juiste instelling wordt blijk gegeven. De Regering gaat verder met een sociaal verantwoorde inschakeling van betrokkenen in de samenleving van Nieuw-Guinea.

De huisvesting van de DETA-arbeiders is in het laatste jaar verbeterd, doch een volledige oplossing van dit probleem zal eerst gebrecht worden door de verwezenlijking van het plan om de barakken, waarin betrokkenen thans nog ondergebracht zijn, te vervangen door gekoppelde paviljoens, die later desgewenst kunnen worden omgezet in normale volkswoningen. Met de uitvoering van dit bouwproject is bereids een aanvang gemaakt.

De voorwaarden, waarop de z.g. DETA-arbeiders indertijd zijn aangeworven, houden, volgens een op last van de vorige Gouverneur te Djakarta gehouden onderzoek, naast loon het volgende in: vrije voeding, vrije huisves-

ting in kampverband en vrije geneeskundige behandeling. Dat betrokkenen hun familie zouden mogen laten overkomen, is van de zijde van de Overheid nimmer beloofd. Veel kwaad is echter gesticht door de onjuiste voorlichting en propaganda van de zijde van plaatselijke besturen van allerlei verenigingen, die zich groepen voelden de jongelui aan te moedigen naar Nieuw-Guinea te emigreren. Daarnaast is in de eerste jaren na de emigratie verwarring gesticht door de uittalingen van een toenmalige Indo-Europese hoofdoprichter op Nieuw-Guinea, die de arbeiders, zonder daartoe gegeven opdracht of machtiging, voorspiegelde, dat zij bij goede werkprestaties mogelijk een stuk grond zouden kunnen krijgen, waarop zij een huis zouden kunnen bouwen om daarna hun familie te laten overkomen. Van speciale toezeggingen van bevoegde autoriteiten is niet gebleken. Ondergetekende is bereid binnen de mogelijkheden en voorzover nodig mede te werken aan een verbetering van de huisvesting van deze arbeiders.

Intussen moet worden verklaard, dat de maatregelen, die de Overheid tot dusverre heeft genomen door beschikbaarstelling van grond en bouwmaterialen om daarmee door zelfwerkzaamheid van betrokkenen tot een snelle oplossing te komen, bij verre na niet het resultaat hebben opgeleverd, dat daarvan zou kunnen worden verwacht.

ONZE BEPERKTHEID

Over de beperktheid van de middelen t.a.v. de ontwikkeling van Nieuw-Guinea zegt de Rege-

De thans bestaande Bestuurspost aan de Wisselmeren

(Foto J. v. Eeboom; uit „Met Kapros en Kompas“)

ring in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer o.a. het volgende:

Voor het bij verscheidene leden bestaande begrip voor de beperktheid der middelen, waarmede in Nieuw-Guinea moet worden gewerkt, een begrip, dat ook aanwezig blijkt bij andere leden, waar zij spreken van nachter en zakelijk gevoerd overleg, waarin het eigen potentieel niet wordt overspannen, is de Regering ten zeerste erkentelijk. Men zal zich naar Haar mening bij de beoordeling van hetgeen in Nieuw-Guinea in luttele jaren is gedaan en van hetgeen in de toekomst kan worden ver-

richt, blijvend voor ogen moeten houden, dat, gemeten naar maatstaven, ontleend aan een in hoge mate geperfectioneerde samenleving als de Nederlandse of aan een samenleving als de Nederlands-Indische vóór de oorlog met haar zeer groot arbeidspotentieel, de middelen, waarmede in Nieuw-Guinea moet worden gewerkt, inderdaad niet anders dan zeer beperkt kunnen worden genoemd.

Deze beperktheid heeft tot onvermijdelijk gevolg, dat bepaalde prioriteiten moeten worden opgesteld, zodat vele wensen — hoe redelijk zij ook op zichzelf mogen zijn — voorhands onovervuld zul-

len moeten blijven, en dat, zoals door verschillende weer andere leden terecht wordt opgemerkt, in vele gevallen in het huidige stadium nog moet worden volstaan met de goedleiding, dat naar bepaalde dingen zal worden gestreefd, zonder dat het voorhands mogelijk is in concreto aan te geven, op welke wijze de uitvoering is gedacht. Binnen de grenzen van het beschikbare potentieel zal de ontwikkeling van Nieuw-Guinea slechts stap voor stap kunnen worden aangepast. Ook de Agrarische Adviescommissie laat terzake een waarschuwend geluid horen.

„Wat ons in Nieuw-Guinea bezighoudt”

De bekende chocolade-fabrikant Cadbury heeft een bezoek gebracht aan Australisch Nieuw-Guinea. Hij verklaarde, dat de cacao-boon uit dat gebied van uitstekende kwaliteit is. Australisch Nieuw-Guinea exporteert thans reeds ongeveer 1900 ton cacao-boon per jaar, doch verwacht mag worden, dat deze export regelmatig zal toenemen.

☆

De oogspecialist Dr. Meszaros, die sedert 6 October afwisselend in Hollandia en Biak consult hield, is onlangs naar de hooglanden van Australisch Nieuw-Guinea teruggekeerd. Onze helft van het eiland zal het dus voorlopig weder zonder oogspecialist moeten stellen.

☆

De heer Leopold Jaroslav Prospil is van geboorte Tsjech. Hij week in 1943 voor het communisme uit naar de Verenigde Staten en studeerde anthropologie aan de Yale-universiteit in New Haven, Connecticut.

In zijn eigen land reeds afgestudeerd als jurist, combineert hij thans deze takken van wetenschap in een onderzoek naar „de rechtspraak in een primitieve Papoea-gemeenschap”. Als terrein van zijn onderzoek koos hij een streek in de nabijheid van het Tigi-meer, een der Wisselmeren. De bevolking aldaar heeft nog geen contact met het Westen gehad.

☆

H. Ms. opnemingsvaartuig „Snellius” is na een verblijf van ongeveer 2½ jaar in de Nieuw-Guinese wateren op 10 November naar Nederland vertrokken en vervangen door H. Ms. Luymes, een even modern uitgerust opnemingsvaartuig. Beide schepen liepen in 1951 van stapel en zijn volkomen identiek. Zij hebben o.m. een air-condi-

tioned teken- en kaartenkamer en een lichtdruk-installatie aan boord.

De hydrografische dienst van de Koninklijke Marine heeft met het in kaart brengen van de zeeën rond Nieuw-Guinea nog veel en belangrijk werk voor de boeg.

☆

Volgens een oggetuige-verslag, opgenomen in „En hier is het Nieuws” van 12 November, zijn op Woensdag, 10 November, des avonds om ongeveer half tien bij heldere maan, boven Hollandia een vijftal „vliegende schotels” waargenomen. Zij hadden alle dezelfde helderwitte aluminium-kleur en ellipsvorm, doch één ervan leek belangrijk groter dan de andere vier. Aanvankelijk hingen zij, bijna onbeweeglijk in de lucht. Toen schoot plotseling de grote schotel in Oostelijke richting weg, gevolgd door de vier andere, een spoor van condensstrepen achterlatend.

☆

De Amsterdamse Ballast Maatschappij en Werkspoor zijn te Biak begonnen met de bouw van een tankinstallatie voor benzine en olie. Deze installatie, die uit 7 tanks met een capaciteit van 10 à 15.000.000 liter zal bestaan, zal begin 1955 gereed zijn.

Een dergelijke installatie zal, eveneens voor de B.P.M., worden opgezet te Hollandia.

☆

Te Amsterdam is opgericht de N.V. Zuid-Nieuw-Guinea Imex (South New Guinea Imex). Het maatschappelijk kapitaal bedraagt f 300.000,—, verdeeld in 570 gewone en 39 6% cumulatief preferente aandelen, elk groot f 500,—. Deze maatschappij zal zich naast het drijven van handel in tro-

pische producten toeleggen op de aanplant en verbouw hiervan.

Tot directeuren zijn benoemd de heren Chr. C. Verhey van Wijk, Baron d'Aulnis de Bourroulli en J. L. Nienaber.

☆

Op 21 October werd te Biak het Mokmer vliegveld door de Gouverneur van Nieuw-Guinea, Dr J. van Baal, officieel geopend. Op 3 November maakte voor de eerste maal een K.L.M. Superconstellation een tussenlanding op dit vliegveld.

☆

Op 21 October landde bij de monding der Ombavivier, oostelijk van de Etnabaai aan de Zuidkust een tweetal Indonesische prauwen. Een 48-tal gewapende passagiers werd aan wal gezet.

Onmiddellijk nadat deze landing bekend was, werden maatregelen getroffen om de bende, die de bossen was ingetrokken, onschadelijk te maken, met het resultaat, dat 25 man gevangen werden genomen en 6 man werden gedood. Voorts zijn 16 geweren en karabijnen, een mortier, munitie, uitrustingsstukken en documenten buit gemaakt.

De terugkerende prauwen hebben de Nederlandse hoofdagant van politie, H. A. van Krieken, onder geleide van 6 man medegenomen.

De Nederlandse regering heeft bij de Indonesische tegen deze schending van het grondgebied krachtig geïntereceerd.

☆

Dr. K. Nelis, een specialist van de South Pacific Commission, reist thans door Nederlands Nieuw-Guinea in de functie van adviseur inzake de bestrijding van het analfabetsme. Dr. Nelis, Nederlander van geboorte, verricht zijn onderzoek hier te lande in het kader van een algemene „survey” van de eilanden in de Zuid-Pacif. Van hier zal hij rechtstreeks naar Sydney vertrekken.

Stichtingsmededelingen.

Onze Administrateur

Op 30 October vestrok met het K.L.M.-toestel „Rotterdam” onze administrateur, de heer L. P. A. Franke, naar Hollandia. Hij is door het Gouvernement van Nederlands Nieuw-Guinea aangeroepen om tijdelijk een leidend functie bij de P.T.T. aldaar op zich te nemen. Het hoofdbestuur betreurt het, dat onze volijverige en bekwaam administrateur, die in korte tijd zoveel in het belang onzer Stichting tot stand heeft gebracht, ons voor één à twee jaar gaat verlaten. Aan de andere kant betekent zijn tijdelijke detachering in Nieuw-Guinea voor onze Stichting, dat hij na zijn terugkomst in onze dienst, over een grote dosis kennis en ervaring van Nederlands Nieuw-Guinea zal beschikken. Bovendien zal hij ons van daar uit met raad en daad blijven bijstaan, o.a. met adviezen ten behoeve van ons sociaal werk. Reeds mochten wij een aantal nieuwe leden uit het overzees rijkdoordoor zijn bemiddeling inschrijven. Wij hopen, dat de heer Franke, na volbrachte detachering in Nederlands Nieuw-Guinea, opnieuw de leiding van ons kantoor op zich zal nemen. In zijn tijdelijke vervanging wordt voorzien door een der leden van ons kantoor.

☆

Hoofdbestuur

Het doet ons genoegen te kunnen vermelden, dat Mr Th. M. J. de Graaf, burgemeester van Lisse en lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en de bekende medicus en anthropoloog Dr H. J. T. Bijlmer,

die onlangs uit Nieuw-Guinea in het Vaderland is teruggekeerd, hun benoeming tot lid van ons hoofdbestuur hebben aanvaard.

Het hoofdbestuur is aldus samengesteld:

F. H. van de Wetering, Algemeen Voorzitter;
K. Drost, Vice Voorzitter;
G. C. Schrader, Secretaris;
M. H. van Delden, Penningmeester.

Leden:

Dr H. J. T. Bijlmer; Mr Th. M. J. de Graaf; Mr J. E. Grootjans; Mr A. J. Hazenberg; Mevr. J. Hillebrandt-Stark; Mevr. A. Knoppers-Valkenier; C. H. ter Laag; L. Oosting Bentum; G. Ritmeester.

☆

Propaganda-avonden

Te Amersfoort werd op 22 October in de grote zaal van de sociëteit „Amicitia” een propaganda-avond gehouden.

De avond werd ingeleid door de heer van Galen Laar, die van de oprichting van een plaatselijke afdeling Amersfoort mededeling deed.

Als spreker trad op de heer F. H. van de Wetering, wiens rede over het onderwerp „Nieuw-Guinea”, taak en plicht met grote aandacht werd gevolgd.

Voor de films, die na de pauze werden vertoond, zomede voor een kleine expositie ethnografica, bestond grote belangstelling.

☆

In een der zalen van de Volksuniversiteit te Arnhem, werd op 23 October een avond door de afdeling Gelderland belegd, waarvoor grote belangstelling bestond. De heer J. J. van der Laan, voormalig persattaché van de Nederlandse Ambassade in Australië, hield een causerie over „Nieuw-Guinea in Zuid-Pacifischverband”, die door het talrijke publiek met interesse werd gevolgd. Ook hier werden na de pauze films getoond en was men in de gelegenheid, de opgestelde ethnografica te bezichtigen.

☆

Te Leeuwarden werd op 9 November in hotel „Amicitia” door onze Stichting een avond gegeven.

De bijeenkomst werd geopend door de heer Mr A. J. Hazenberg, Voorzitter van de afdeling Friesland. Ook hier viel de heer J. J. van der Laan zijn gehoor te breien, terwijl de vertoond films en de tentoonstelling van ethnografica de belangstelling hadden.

☆

Voor een gehoor van ruim 250 personen, samengekomen in de grote zaal van hotel „De Schuur” te Breda, sprak de heer van de Wetering op 25 November over het onderwerp „Nieuw-Guinea taak en plicht”.

Zowel voor deze causerie als voor de na de pauze vertoond films, bestond grote belangstelling.

Aan het eind van de avond deed de heer Minderhoud meedeling van de oprichting van een plaatselijke afdeling.

Van de gelegenheid om zich als lid op te geven, werd in de pauze door velen gebruik gemaakt.

☆

In Katwijk, waar de Algemeen Voorzitter sprak, wisten wij mee aan een druk bezochte Nieuw-Guinea-avond.

☆

In Rijswijk (Z.-H.) is een plaatselijk comité onzer Stichting ingesteld. Als Secretaris treedt op de heer C. van Veen, p.a. Raadhuis, Rijswijk (Z.-H.).

LACASTA'S

SHERRY

VERY PALE DRY

DEZE UITSTEKENDE
SHERRY
IS VERKRIJGBAAR
BIJ DE WIJNHANDEL.
—
PRIJS PER FLES f 5,50.

TROPENBESTENDIGE

LAKKEN
VERVEN
VERNISSEN

Waar hoge eisen worden gesteld zijn
WAGEMAKERS-producten op hun plaats

Voor bouwvakken, auto's, etc. leveren wij
speciale producten

Alle inlichtingen, brochures, e.d. worden gaarne
verstrekkt door:

WAGEMAKERS

BREDA - HOLLAND

TEOLIN - TEOFLEX - TEOLACO

Importeurs: NIGIMY N.V.

Amsterdam - Hollandia - Sorong - Merauke
Manokwari - Biak

Steunt
de
Stichting

HET NATIONAAL
NIEUW-GUINEE
COMITÉ

Bros, voedzaam,
voortreffelijk!

**Hille's
BESCHUUT**

DE LANDBOUW,

*één der peilers
voor de opbouw*

MOCHT onze Stichting in 1954 een tweetal speciale publicaties het licht doen zien (een nummer, geheel gewijd aan Australisch Nw.-Guinea en een medisch nummer), reeds thans wordt U hierbij een landbouwnummer aangeboden. Onder de verschillende vooraanstaande plannen om Nederlands Nieuw-Guinea tot ontwikkeling te brengen, behoort de bevordering van de landbouw. Wat wisten wij nauwelijks twee jaar geleden van de bodem van dit grote Overzeese Rijksdeel? De rapporten spraken er van dat nauwelijks een half procent van de bodem onderzocht was. Sedertdien is op dit gebied hard gewerkt. werd van moderne verkenningsmiddelen gebruik gemaakt en groeit steeds meer inzicht in de mogelijkheden. Dit landbouwnummer, waaraan geleerde en bekwaame specialisten op populaire wijze hebben medegewerkt, is geen eindrapport. Integendeel, het is slechts een fotografische opname van een moment in de strijd om de bodem van dit land en de mogelijkheden ter opbouw van dit land beter te leren kennen. Vele zijn de problemen in dit uitgestrekte gebied, vrijwel zonder wegen en met een gering bevolkingsaantal. De landbouw zal enerzijds het voedselpakket en de economische vooruitgang van de autochthone bevolking moeten dienen. Betera voeding om de mensen meer bestand te maken tegen ziekten, om de zwerfvlucht tegen te gaan en de wens tot dorpvorming, samenwerking en welvaart te bevorderen. Als het Nederlands bestuur er in slaagt de bevolking voor goede landbouw

Schoffelen en harken onder de acacia-plantsoenen door bevestigingslandbouwmant's

te interesseren, dan is er voor de toekomst reeds veel bereikt. Daarnaast moeten wij verder zien en mag gedacht worden aan ondernemingslandbouw en aan geordende kolonisatie of immigratie. Toekomstmuziek? Maar toch een doel, dat welbewust moet worden nagestreefd.

Dit extra-nummer beoogt dit doel o.a. te bereiken door belangstelling onder de Nederlandse bevolking voor de landbouw in Nederlands Nieuw-Guinea te wekken. Mogen velen bereid zijn zich als lid van onze Stichting of als abonné aan te melden, want wij hebben voor 1955 een interessant programma gereed.
v. d. W.

Proef- en opleidingscentrum Kota Nica

Het aanzien is nu alleszins toonbaar

Nabij het Sentanmeer, aan de verkeersweg tussen Hollandia en Sentani-Airstrip, ligt Kota Nica, waar het Proef- en Opleidingscentrum van de Afdeling Landbouw en Veeveelt is gevestigd.

De naam Kota Nica dateert van het jaar 1944, toen een contingent Nederlandse troepen van de „Netherlands Indies Civil Affairs“, kortweg Nica genoemd, als onderdeel van het Amerikaanse invasie-leger zich hier nestelde.

NA afloop van de oorlog werd Kota Nica verlaten, doch in 1947 richtte de inmiddels ingestelde Landbouwvoorlichtingsdienst hier een school annex internaat op voor landbouwenderricht aan autochtone jongeren. Vanwege het toen heersende materiaalgebrek was de outillage uiteraard primitief. De school, het internaat en de woningen van het onderwijzend personeel waren opgetrokken van rondhout en alap en niet gescreend tegen muskieten, terwijl het meubilair door de leerlingen zelf van ruwe planken in elkaar getimmerd was (vergelijk foto No 1). In de tweede helft van het jaar 1951 werd hier, naast het landbouwenderricht, begonnen met de Gouvernementsgroentenproductie ten behoeve van de Nederlandse bevolkingsgroep te Hollandia, welke groep sedert het jaar 1950 zodanig in omvang was toegenomen, dat de lokale particuliere productie niet meer voldoende in de behoefte aan verse groenten kon voorzien, met het gevolg dat de prijzen nu hoog opliepen. Een gezamenlijke uitbreiding van de particuliere productie kon op korte termijn niet verwacht worden, enerzijds vanwege het grote gebrek aan autochtone arbeidskrachten en

V.l.n.r. polikliniek, internaat, school en woningen der landbouwkundige ambtenaren. Hierboven een panorama van Kota Nica.

anderzijds wegens het gebrek aan middelen en ervaring om een deel aan de cultuur verbonden arbeid te mechaniseren. De Gouvernementsgroentenproductie nu, waarbij gebruik gemaakt kon worden van een drietal kort tevoren ontvangen tuinbouwtraktors van het type Ransomes MG 5, opende voor de Afd. Landbouw tevens de gelegenheid de hiervoor bedoelde ervaring op te doen, hetgeen nodig was om naderhand de particuliere landbouwers ter zake van advies te kunnen dienen.

In de loop van het jaar 1952 trad de behoefte aan een grotere uitbreiding van het research-werk meer en meer aan de dag, zulks niet alleen op het gebied van de mechanisatie, doch ook ten aanzien van allerlei andere problemen als gewassenkeuze, bodemverpleging en bestrijding van ziekten en plagen. Ook een betere outillage van de opleiding van lager landbouwpersoneel, de landbouwantrie-cursus was dringend gewenst. Aldus werd het plan opgevat om van Kota Nica een meer modern ingericht Proef- en Opleidingscentrum te maken. Uiteraard kon dit plan onder de vigerende omstandigheden slechts moeizaam en zeer geleidelijk tot uitvoering worden gebracht. Vooral de geringe bouwcapaciteit was in hoge mate bepalend voor het tempo der ontwikkeling.

Hoewel het bouwprogramma momenteel nog niet afgewerkt is, is men toch reeds zover gevorderd dat Kota Nica een alleszins toonbaar aanzien verkregen heeft (zie de hierbij gaande foto's).

Het Proef- en Opleidingscentrum omvat een oppervlak van 18 ha, welke zo nodig nog met enkele tientallen hectaren kan worden uitgebreid. In het centrum ligt het emplacement, daaronder liggen de proefvelden. Het emplacement omvat een school annex internaatgebouw, een gebouw voor machinepark en werkplaats, een varkensfokkerij, een slagloods, een weerstation, een kantoor, een opschreende verblijfplaats voor het werkvolk en opschreende woningen voor de beheerder en het technisch en onderwijzend personeel met hun gezinnen.

Het personeel bestaat uit: een landbouwkundig ambtenaar 1e klas belast met het beheer, een landbouwkundig ambtenaar voor het landbouwenderricht, een bosarchitect voor het bosbouwenderricht,

een landbouwkundig ambtenaar voor mechanisatie, een landbouwkundig ambtenaar voor veldproeven, een monteur, een landbouwpachter, een veevoorzorger, een landbouwgoeroe, een twintigtal autochtone drivers, leerling-drivers en leerling-monteurs, een twintigtal autochtone leerlingen van de landbouw- en bosbouwantrie-cursus en een twintigtal autochtone contractarbeiders. Het geheel staat onder supervisie van de landbouwconsulent, Hoofd van de Onderafdeling Landbouwkundig Onderzoek, die in deze nauw samenwerkt met de Onderafdeling Landbouwvoorlichting en Landbouwonderwijs en de Afdeling Bodemkundig Bureau.

Het te Kota Nica gecentraliseerde landbouwkundig onderzoek is verdeeld in een tweetal secties:

a. Sectie Mechanisatie.

Het researchwerk omvat de technische en bedrijfseconomische toetsing van tractoren en landbouwwerktuigen en proefnemingen ter verruiming

Op het terrein van het Proefcentrum Kota Nica staan diverse aanplantingen van vruchtbomen: kaurak, papaja, citrus enz.

van de toepassingsmogelijkheden der mechanisatie. Daarnaast zijn in deze sectie ondergebracht: de opleiding van autochtone jongeren tot tractor-driver en driver-monteur, de verlening van mechanische hulp aan kleinlandbouwers in de omgeving van het

machinepark, en een reparatie- en revisie-atelier. Het tractorpark omvatte ultimo 1953: 2 landbouwtractoren en 11 tuinbouwtractoren van verschillende typen. In dit verband moge aangetekend worden dat de Nederlandse tuinders in de omgeving van Hollandia per ultimo 1953 reeds in het bezit waren van 4 landbouwtractoren (waarvan echter 2 in staat van afschrijving verkeerden) en 9 tuinbouwtractoren, terwijl een vijfde landbouwtractor in het bezit is van de bevolkingscoöperatie Nimboean.

b. Sectie cultuurtechniek.

Arbeidsanalyse en kostenrekening voor de teelt van verschillende land- en tuinbouwgewassen, onderzoek van het groenbemestingsvraagstuk, vruchtwisselingsonderzoeken, bemestings- en plantverbandproeven, proeven met insecticiden, fungiciden en diverse andere onderzoeken op het gebied van de cultuurtechniek voorzover daaraan behoefte bestaat. Daarnaast zal zij zich toelagen op de vermeerdering van hoogwaardig plantmateriaal en de aanleg van een collectie-aanplant.

De organisatie van de onderafdeling Landbouwkundig Onderzoek zal echter aan de hand van de plannen der Agrarische Commissie voor de research binnenkort opnieuw in beschouwing genomen worden.

Het landbouwenderricht te Kota Nica omvat een dienstopleiding met internaat tot landbouwantrie, veemantrie en bosbouwantrie, welke noodzakelijk is om te voorzien in de behoefte aan lager vakpersoneel. De leerlingen worden betrokken uit abiturienten van de Vervolgschool (lager school voor autochthonen). De duur van de opleiding is 2 jaar. Aan de opleiding zijn geen kosten verbonden, doch de leerling verbindt zich automatisch en na afloop der opleiding in dienst van de Afdeling Landbouw resp. Bosbouw te treden.

In het eerste jaar van de opleiding wordt hoofdzakelijk de teelt van diverse gewassen behandeld, waarbij de praktijk op het Proefcentrum geschiedt.

In het tweede jaar volgt de specialisatie. Voor de opleiding tot landbouwantrie valt de nadruk op de techniek van de voerlichting inzake de aanplant van land- en tuinbouwgewassen, de aanpassing daarvan aan de lokale natuurlijke, economische en sociale omstandigheden en het coöperatiewezen. Vakken als bedrijfsvoer, veeveelt en mechanisatie vallen ook in het 2e jaar.

Ir H. J. DE WILDE DE LIGNY
Inspecteur van de landbouw in
Nieuw-Guinea.

Practisch onderwijs in de bestrijding van ziekten en plagen

Practisch onderwijs bij de opleiding tot tractor-bestuurder

De Land-tractor van het proefcentrum Kota Nica

FOTO'S UIT KOTA NICA

Leerlingen van de landbouw-maandicursus

Landbouwenderricht aan autochtone jongeren anno 1954

Waterbeheersing als factor bij ontginning en landbouw

DE ASPECTEN OP NIEUW-GUINEA

door Prof. Ir. W. F. Eijvoogel
Hoogleraar aan de Landbouwhogeschool
te Wageningen.

Besloopt wordt uiteen te zetten welke grenzen de natuur stelt bij de agrarische ontwikkeling, op welke deze grenzen door geëigende cultuurtechnische maatregelen kunnen worden verruimd, hoe het kostenvraagstuk hierdoor wordt beïnvloed en welke praktische grenzen niet kunnen worden overschreden.

Bij een bespreking van de waterbeheersing dient men aan te vangen met de bron, van het water: de regenval.

De regenval op Nieuw Guinea is over het algemeen niet zwaarder dan in andere tropische gebieden. De jaarlijkse regenval te Hollandia bedraagt 2320 mm tegen die te Djakarta 1800 mm en die te Paramaribo 2200 mm. De reden dat de bezoeker nietszins de indruk krijgt, dat het in Nieuw Guinea veel regent, is daarin gelegen dat de regenval in dit gedeelte van de aardbol veel regelmatig over het jaar verdeeld is dan in die tropen, welke een uitgesproken moessonverdeling vertonen. Ongetwijfeld bestaat op Nieuw Guinea evenals op Java verschil tussen de periode December—Mei, waarin veel regen valt, en de overige maanden, doch een uitgesproken droge tijd komt niet voor. Ook in de z.g. droge maanden zijn regenvalen van 100 tot 150 mm normaal en deze treden bovendien gewoonlijk in weinig intensieve buien op. Gemiddeld treft men dan ook te Hollandia in de droge maanden meer dan 10 regendagen per jaar aan, terwijl het zonneschijnpercentage laag is.

Dit klimaatstype wordt praktisch langs de gehele kust van Nieuw-Guinea aangetroffen met uitzondering van het uiterste zuiden. In de vlakte van Merauke treedt, vermoedelijk door de invloed van het Australische continent, in de winter van het Zuidelijk Halfrond (Juni tot October) een uitgesproken droge tijd op. De totale regenval per jaar is daardoor te Merauke slechts gemiddeld 1480 mm, derhalve aanzienlijk lager dan in het overige deel van het eiland. Natuurlijk komen „natte“ jaren voor, procentagewijze echter weinig.

Teneinde dit voor de lezer te demonstreren wordt in fig. 1 een tweetal regensgrafiekjes gegeven waarin de maandregenvallen zijn getotaliseerd over de perioden December—Mei en Juni—November. Het verschil tussen het regentype te Hollandia en te Merauke is hierop duidelijk te zien.

Omtrent de regenval in de bergen is weinig bekend. Er worden eerst sedert 1949 waarnemingen gedaan te Enarotali bij de Wisselmeren. Daarbij werden jaarregenvallen van 3600—3800 mm genoteerd. Voor tropische bergstreken is dit niet bepaald hoog, van Java zijn veel hoger cijfers bekend en niet te spreken van het scheidsgebergte tussen Birma en Thailand waar jaarregenvallen boven de 10.000 mm voorkomen (Nederland 700 mm!). Wel treft het dat de regenval vrijwel regelmatig over het jaar verdeeld is en indien maanden met minder regenval voorkomen dan zijn deze volkomen willekeurig over het jaar verdeeld. Bovendien zijn de dagmaxima niet hoog (voor de maximale regenval van 739 mm in November 1950 vindt men opgegeven

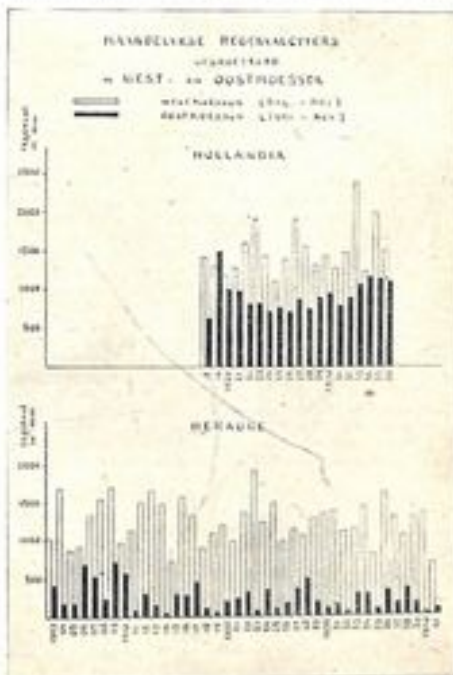
max. dagregenval 100 mm, één na hoogste 94 mm). Het zal dan ook geen verbazing wekken dat het gemiddeld aantal regendagen per jaar 275 is. Het zonneschijnpercentage moet zeer laag zijn; door de Marine-vliegdienst wordt aangenomen dat het Pania-meer ook in gunstige perioden slechts 2 à 3 uur per dag „open“ is.

Een verder maatgevende factor bij de waterafvoer is het

getijverschil.

Het zal toch duidelijk zijn dat bij een zo verdeelde regenval als op Nieuw-Guinea in het algemeen voorkomt, afwatering naar rivieren slechts voor de

Schema aangevende de regenval in Oost- en West-moesson

Met licht bos begroeid terrein nabij Ramakiki

gras en struikgewas begroeide vlakten aan en beperkt het bos zich tot de lagere terreingedeelten langs de riviertjes en beken (zie figuren 5 en 6).

Boven de 2000 meter grens wordt vanzelfsprekend over het gehele eiland het bos ijler, doch hiervan is te weinig bekend om er op in te gaan. In de Vogelkop schijnen ook vlakten op geringere hoogte voor te komen, die slechts licht begroeid zijn.

Het mag als bekend verondersteld worden dat de primitieve bevolkingsgroepen, die de z.g. „shifting agriculture“ (ladangbouw) beoefenen, een grote vaardigheid bezitten om het oerwoud met de hand te ontginnen. Kappen op het juiste tijdstip en branden wanneer dit succes belooft berust bij hen op intuïtie. Men moet echter bedenken, dat het dan steeds om kleine oppervlakten gaat en dat de stobben en de resten van de zware stammen achterblijven. Toch kan men, zoals de ondernemingslandbouw in Indonesië geleerd heeft, op deze wijze ook grote terreinen ontginnen, doch alleen met vele werkkrachten. Deze zijn op Nieuw-Guinea niet te krijgen en voor ontginning op grote schaal zal men daar dus op de machine aangewezen zijn.

Machinale ontginning van bos ten behoeve van de landbouw geschiedt tegenwoordig door vergiften van de bomen en nadat deze afgestorven zijn, rooien, hetzij met de bulldozer, hetzij met tractoren die een zware ketting stепен. Het laatste is alleen mogelijk bij zacht hout, dat door de vergiftiging grotendeels wegrot.

Kan men het betere hout verkopen en gaat dus de ontginning gepaard met bosexploitatie dan zullen de betere stammen eerst gekapt en uitgesiept worden. Dit vergemakkelijkt het openruimen van de overige. Niettemin blijft deze wijze van ontginnen kostbaar tenzij men op droog terrein de overgebleven lichte stammen met de bulldozer kan rooien.

Tenslotte een indruk te geven van het kostenverschil van de verschillende wijzen van ontginnen mogen de volgende cijfers genoemd worden. Bij de ontginning van de terreinen van de rijstpoelder nabij Nw. Nickerie in Suriname was de verhouding tussen de kosten van ontginning van grasland, van vooraf vergiftigd en daarna gerooid bos en van niet vergiftigd bos op nat terrein met uitslepen, ongeveer als 1 : 4 : 10. Waar de kosten van het ontginnen van de droge met gras en struiken begroeide

terreinen nabij Merauke geschat zijn op f 200 per ha, zou ontginning met uitslepen in drassig bos op minstens f 2000 per ha komen. Dergelijke bedragen kunnen alleen besteed worden indien waardevol hout wordt gewonnen.

De vraag zal rijzen waarom men een dergelijk bos dan niet eerst met behulp van drainsleuven droog legt. Het antwoord is dat dit in een klimaat met verdeelde regen vrijwel ondoenlijk is. Ten eerste eist het maken van voldoende ruime drainsloten in een met zwaar bos begroeid terrein aanzienlijke uitgaven, doch bovendien krijgt men daarmede de humeuze bovenlaag niet droog wanneer het bij wijze van spreken eenmaal in de twee dagen regent. Deze vochtige bovenlaag wordt door de machines tot modder vermalen en het terrein wordt tenslotte geheel onbegaanbaar.

Conclusies.

1. Ontginning ten behoeve van groot-landbouw zal op Nieuw-Guinea slechts kunnen geschieden met behulp van machines.
2. In verband met het karakter van machinale ontginning zal deze tegen redelijke kosten slechts mogelijk zijn in die gedeelten waar een meer of minder uitgesproken droge tijd heerst.
3. Voldoende afwatering zal slechts gewaarborgd zijn waar het water met behulp van de zwaarte-kraft afgevoerd kan worden; het bouwen van gemalen zal te hoge kosten met zich brengen.
4. Afwatering met behulp van de zwaarte-kraft kan alleen geschieden waar een groot getijverschil heerst dan wel waar kleinere vlakten met een redelijke helling voorkomen.
5. Kunstmatige voorziening met zoet water is voor het grootste gedeelte van Nieuw-Guinea overbodig omdat de regenval voldoende is; slechts in het uiterste zuiden zal irrigatie in de droge tijd niet kunnen worden ontbeerd en plaatselijk zelfs

Met gras begroeid terrein in dezelfde streek

drinkwater voor mens en vee moeten worden aangevoerd.

6. Het zuidelijk gedeelte van Nieuw-Guinea (de omgeving van Merauke) verkeert wat de ontginningsmogelijkheid betreft in de meest gunstige omstandigheden; er heerst een uitgesproken droge tijd, de vlakke is slechts licht begroeid en een belangrijk getijverschil laat natuurlijke drainage toe. Wat de watervoorziening betreft, deze zal voor zover globaal kan worden nagegaan, voor een deel van de vlakke vrij eenvoudig, voor een ander deel zeer moeilijk zijn. Onderzoekingen op dit gebied dienen zo spoedig mogelijk te worden ingesteld.

Met licht bos en struikgewas begroeid terrein in de kustvlakte ten Westen van de Koemba

INTRODUCTIE VAN CACAO

Een cultuur met gunstige vooruitzichten

Rondom Manokwari hebben zich in de dorpen Saawi Wosi, Mangopi en Pasir Poetih in de loop der jaren kleinlandbouwers gevestigd. Voor 1949 was hun aantal zo gering, dat ze door fruit- en groentenleveringen aan Manokwari redelijk in hun onderhoud konden voorzien.

TOEN echter na de aankomst van de „Waibalong“ een honderdtal gezinnen aan deze landbouwende stand werd toegevoegd, liep het economisch volkomen spaak.

Het werd daarom zaak zo snel mogelijk over te gaan tot de verbouw van landbouwproducten, waarvan de verkoop onafhankelijk kwam te staan van Nederlands Nieuw-Guinea, dus de verbouw van producten voor de wereldmarkt.

Dat uiteindelijk voor de Noord- en Westkust van Nieuw-Guinea de keuze op cacao gevallen is vindt haar oorzaak hierin:

1. dat de vooruitzichten wat betreft de wereldbehoefte voor cacao zeer gunstig zijn;
2. deze cultuur weinig arbeidsintensief is;
3. Nieuw-Guinea gunstige groeifactoren voor dit overjarige gewas vertoont.

Bij het introduceren en enten van een nieuw gewas zal men eerst voor basisfaciliteiten moeten zorgen. Dit is voorhands de voornaamste taak van de Landbouwvoorlichtingsdienst.

Daarom werd begonnen met het uitzoeken der moederbomen, d.w.z. bomen waarvan zaad wordt ge-

wonnen, waarmee men verder wil gaan. Vooral productie en vegetatieve groei spelen bij deze keuze een belangrijke rol. Trinitario-hybriden en Criollo's werden voor dit doel bestemd. Voor de verbreiding van de cacao-cultuur onder de autochtone bevolking zal uiteindelijk wel zaad uit Australisch Nieuw-Guinea worden gebezigd. Dit moet echter nog nader worden onderzocht.

Indien men nu over geselecteerd zaad beschikt is het volgend

belangrijk punt, de verzorging en het opkweken van de jonge cacao-plantjes. Daarom werd door de Landbouwvoorlichtingsdienst in haar Proeftuin een kwekerij gebouwd, bestaande uit kweekbedden en pepenières.

Nadat de cacao-bonen in as gewreven zijn, worden ze op kweekbedden uitgelegd, waar ze 2 maal daags met een fijne nevel worden besproeid. Na ongeveer twee weken zijn de bonen uitgelopen en worden ze overgeplant in bamboe-

Specialist belast met de cacao-cultuur in Manokwari is de landbouwkundig ingenieur A. Peuck, die hier temidden van zijn kweekingen te zien is

kokers. In de populier (een uit bamboe opgetrokken afzak) worden de plantjes dan verder gekweekt.

Het dagelijks benevelen en een regelmatige bespuiting met D.D.T. en Koperoxichloride tegen insecten- en rupsenvraat zijn in deze periode noodzakelijk.

Na de vierde maand worden de cacaoplantjes, die dan 30—40 cm groot zijn, afgehard. Door de bamboe uit te dunnen wordt meer zonlicht in de populier toegevoerd.

Als de regens goed doorbreken, December, Januari of Februari, wordt de cacao in de volle aanplant overgebracht.

Voorheen zijn de percelen van de kleinschouwers hiertoe in gereedheid gebracht.

Daar beschadwing bij cacao ook in Nieuw-Guinea een absolute vereiste is, is het in stand houden of het opnieuw planten hiervan een essentiële factor. Er worden drie methoden gevolgd:

a) Uittakken van banen in secundair bos.

Het grote voordeel van deze methode is dat men direct beschikt over natuurlijke schaduw, de onkruidgroei van het begin af beperkt blijft en de bodem niet verstopt wordt, waardoor de humuslaag intact blijft. Vooral deze laatste factor is van groot belang, daar cacao een humusrijke grond vereist. Het grote nadeel van deze methode van werken is dat men naderhand een gedeelte der schaduwbomen moet ringen, waarbij gevaar bestaat voor omvallen waarbij cacaoplantjes vernield kunnen worden. Niettemin, deze methode is zeer aantrekkelijk en zal hoogstwaarschijnlijk op de verlaten landings der bevolking de enig uitvoerbare zijn.

b) Ontginnen met bulldozers van primair of secundair bos.

Op de na ploegen en eggen plantklaar liggende terreinen worden eerst schaduwbomen in regelmatig plantverband 5 x 5 m of 4 x 4 m uitgeplant. Van de verschillende bomen die tot nu toe beproefd zijn heeft *Leucana glauca* (Lamtoro) het grote voordeel boven *Sesbania grandiflora* (Toeri) dat als stomp een groot gedeelte direct slaagt. Indien de schaduwbomen zijn uitgezet kunnen het eerste jaar nog mais, aardnoten of sojabonen worden verbouwd. De grote voordelen van deze methode zijn ongetwijfeld, dat men een goed overzicht van dergelijke percelen blijft behouden, de mogelijkheid mechanische grondbewerking toe te passen en het economisch voordeel uit de eventueel te verbouwen gewassen. Vooral dit laatste

is voor de klein-landbouwer zeer belangrijk.

Een groot nadeel is de verstoring van de oorspronkelijke humuslaag. Bovendien moet men ongeveer een jaar wachten alvorens de schaduwbomen voldoende schaduw geven. Voorlopig wordt dit opgelost door naast de plantgaten cassave-stekken in te planten. Het gebruik van lange stekken die meer blad als knol vormen is hierbij aanbevelenswaardig. Een andere vorm van hulpschaduw is *Crotalaria*. Daar *Crotalaria* in het Manokwarische echter veel last heeft van ziekten en plagen, is dit voorlopig niet toegepast.

c) In terreinen, begroeid met struikgewas, worden boomspiegels op regelmatige afstanden van elkaar, schoongemaakt. Hierin worden direct de schaduwbomen en de cacao uitgeplant. Deze (Suri-naamse) methode beperkt de arbeid tot een minimum. Het struikgewas wordt voorlopig als hulpschaduw en bodembedekker aangehouden. Het nadeel is, dat het struikgewas wortelconcurrentie uitoefent die vooral wat betreft de waterhuishouding schadelijk kan zijn. Waterhoudende gronden komen daarom voor deze methode in aanmerking.

Tot nu toe heeft cacao hier weinig last van ziekten of plagen. Kolfrot, boorders (Glenea Zeuzera) en topscheutsterfte komen voor maar zijn, daar ze cultuurziekten zijn, door juiste cultuurmaatregelen tot een minimum te beperken. Men moet er echter op bedacht zijn, dat bij sterke uitbrei-

ding van de cacao ook ziekten en plagen hierin zullen toenemen. De gevaarlijke wites' broom en kruiloten ziekte die Afrika en Zuid-Amerika teisteren komen hier niet voor en met een goede verzorging zal het wel mogelijk zijn de cacao er van te vrijwaren.

Naast de introductie van cacao bij de kleinschouwers worden in de Proeftuin van de Landbouwvoorlichtingsdienst enkele proefobjecten aangelegd, waarbij het de bedoeling is vier soorten generatie en vegetatief te toetsen.

Bovendien worden enkele percelen met verschillend plantverband met elkaar vergeleken. Vegetatieve vermeerdering van bladstekken met groeistoffen hebben tot nu toe weinig succes geogen. Het één en ander is nog in beginstadium en het vereist nog enkele jaren alvorens een reële oppervlakte onder cacao-cultuur is gebracht. Naast de bevolkings- en kleinschouwerscacao is het bovendien van essentieel belang dat een grote oppervlakte cacao als onderneming, beheerd door een particulier of het Gouvernement, het centrum gaat vormen. Daar de hoeveelheid product, die voorlopig door de bevolking of kleinschouwers geleverd kan worden, van zo geringe omvang zal zijn moet deze tegen een grotere export, waarmee deze onderneming op de wereldmarkt komt, kunnen aanleunen.

Ir A. POYCK,
Landbouwconsulent.

Manokwar, 14 Dec. 1954.

Een Arfak-Papoea is bezig met het deskundig begieten van de jonge zaailingen (cacao)

Het besturen van de ploeg

Perspectieven van de rijstbouw

Ontslagen gestraften begonnen ermede...

Reeds van 1948 af is er in Zuid-Nieuw-Guinea rijst verbouwd en wel hoofdzakelijk in de omgeving van Merauke. Enkele Javanen, vermoedelijk ontslagen gestraften, zijn hiertoe begonnen. De resultaten daarvan waren toen reeds zo bemoedigend, dat het bestuur in 1949 achtentwintig Timorese families liet overkomen voor de vaste vestiging bij deze rijstvelden. In 1946 liet men een groep Javanese kolonisten uit Java naar Merauke overkomen en nadien zij er geregeld kleine groepen kolonisten naar Merauke getransmigreed.

DE meeste Javanen keerden in 1946 naar hun Vaderland terug, met uitzondering van een 100-tal families, die te Merauke wensaten te blijven. Opmerkelijk was evenwel, dat van de grote groep Javanen, die in dat jaar vertrok (ongeveer 1200 personen) er velen later vergunning vroegen naar Merauke terug te keren.

Waren het voor de oorlog voornamelijk Javanen, die zich op de rijstbouw toelagden, na de oorlog begonnen ook de te Merauke ge-

vestigde Timorezen, Boetonnezen, Kelezen en andere Indonesische volken hiernaan deel te nemen, terwijl sinds 1948 ook de Papoea hierin zijn aandeel heeft.

Voor de oorlog was het rijstareel 150 tot 200 ha groot, na de oorlog was dit in den beginne veel lager in verband met het vertrek der Javanen. Dank zij de propaganda van de Landbouwvoorlichtingsdienst is dit echter weer overgelopen en zelfs tot boven het vooroorlogse peil. In 1953 was het areel 280 ha.

Dit zijn natuurlijk maar zeer kleine oppervlakten, wat te wijten is aan het feit, dat er slechts weinig tani's zijn. Gemiddeld heeft elke Indonesische tani echter ruim 1 ha rijst per jaar, wat in verhouding met Javn niet laag is te noemen.

Wijze van verbouwen door de Indonesiërs

De rijst wordt verbouwd voornamelijk op de periodiek onder water staande kleivlakten aan de kust. Dit zijn van regen afhankelijke sawah's. Er wordt uitsluitend in de regentijd rijst verbouwd, omdat het klimaat van Zuid Nieuw-

Guinea naast een uitgesproken regentijd een zeer strenge droge tijd kent gedurende welke de sawah's geheel droog staan.

Bij het begin van de regentijd wordt de rijst op kweekbedden uitgezaaid en als de jonge plantjes ongeveer veertig dagen oud zijn worden zij met de hand overgeplant op de sawah. Ook al plant men op de hogere zandgronden, die niet geïnundeerd worden, dan zaait men toch eerst op kweekbedden uit, omdat de jonge rijst gedurende zijn eerste groeiperiode dan beter beschermd kan worden tegen plagen van buidelratten, kangoeroes en rupsen. De eerstgenoemde dieren eten namelijk de rijst alleen als zij zeer jong is, na het overplanten is de schade meestal onbetekenend.

Op de sawah wordt eenmaal geploegd met de Javaanse ploeg en tweemaal geëgd met de Boeginese eg. Op de zandgronden ploegt men minstens tweemaal. Het ploegen op de sawah kan alleen geschieden, als het water 4 à 6 cm boven het maaiveld is gestegen, omdat de grond anders nog te hard en te stug is.

Hoewel de Javanen van oudsher gewend zijn met karbouwen te werken geven zij toch hier de voorkeur aan de zebu. Er zijn momenteel een 700 runderen te Merauke, waarvan een gedeelte speciaal gehouden wordt voor de rijstbouw.

Voor het planten worden alle familieleden en kennissen opgeroepen om mee te helpen. Gedu-

Het ploegen in een becht. Let op de bevestiging van de ploeg aan de trek-balk

rende de laatste jaren heeft de Papoea hiervoor ook veel belangstelling, zodat momenteel meer dan een derde van de planters uit Papoea's bestaan. Aan de planters wordt alleen een gratis maaltijd gedurende het planten verstrekt door de eigenaar van het te planten veld.

Het trekken van rijstplantjes op de kweekbedden door Tansoren

Degemen, die geplant hebben komen ook altijd weer oogsten, omdat in het oogstloos eigenlijk tevens het plantloos is inbegrepen.

Na het planten wordt niets meer aan de sawah gedaan. Een enkele maal worden wel afgestorven planten door nieuwe vervangen, terwijl er soms ook wel gewaakt moet worden tegen hertenfraai. Deze plaag begint de laatste jaren steeds ernstiger te worden, niettegenstaande er jaarlijks honderden herten in de omgeving worden afgeschoten.

De verbouw op de van de regen afhankelijke sawah's brengt nogal eens moeilijkheden met zich mede. Soms komen de regens direct zo zwaar opzetten, dat het water in de sawah na enkele weken te diep wordt om te planten en de jonge rijstplant de kans loopt te verdrienen. In dat geval is de planttijd zo kort, dat men een gedeelte van het reeds geploegde areaal niet kan beplanten, of pas veel later kan beplanten, als het water weer wat gezakt is. Een andere maal komt er na de eerste regens plotseling weer een droogte, waardoor de pasgeplante rijst afsterft en hele velden voor de tweede maal beplant moeten worden. Een enkele maal komt het ook voor, dat de regentijd zeer laat begint en de droge tijd zo vroeg haar intrede doet, dat de sawah reeds droog is als de rijst in bloei staat en dan is de opbrengst zeer gering.

Na de bloei kan soms ook de rijstwants veel schade aanrichten, door bestuiving of besputting met insecticiden is deze vermoedelijk in de toekomst wel te bestrijden.

Zodra de rijst begint te rijpen moet er bij de aanplant gewaakt worden. Grote zwermen witte papagaaien, groene loeries, ganzen, eenden en andere vogeltjes vliegen dan rond en doen zich te goed aan die velden, die niet be-

waakt worden. In enkele uren tijds kunnen zij een geheel veld vernielen. Ook wilde varkens kunnen 's nachts grote schade aanbrengen en zodra bekend is, dat er wilde varkens in de buurt zijn, moet ook 's nachts gewaakt worden.

Door gebrek aan geweren, was het verjagen van de vogels tot heden toe erg moeilijk. De vogels zijn dikwijls zo weinig schuw, dat als zij aan de ene kant van het veld opgejaagd worden, zij weer aan de andere kant invallen.

Als eindelijk de oogsttijd is aangebroken dan komen degemen, die geplant hebben ook weer oogsten. Met grote ossenkarren wordt naar het veld gereden en onder leiding van de eigenaar begint de oogst, waarbij op één veld dikwijls 80 tot 100 mensen gelijktijdig bezig zijn. Dan staat naast elkaar de Javaan met zijn ani-ani (rijstmesje) en de Papoea met een aardappelmesje, soms ook wel met een kamme de rijst te snijden. Ieder heeft zijn eigen plek waar hij zijn gesneden rijst neerlegt en na afloop krijgt de eigenaar van de akker drie vijfde deel en de oogster twee vijfde deel hiervan.

Ook het oogsten kan soms moeilijkheden met zich mee brengen. De rijst kan gelegerd zijn, waardoor het snijden erg langzaam gaat en vermoedelijk is. Ook kunnen regenbuien in de oogsttijd het veld weer landeren, waardoor in het water gewerkt moet worden en de gelegerde rijst in de aar gaat ontkiemen.

Sawah te Merauke, een maand na het planten

Wijze van verbouwen door de Papoea

Door propaganda en voorlichting is ook de Papoea er toe gekomen hier rijst te verbouwen. Hierbij moeten wij twee stammen apart in oegenschouwen nemen, namelijk: de Papoea uit het gebied van Boven Digoel, die zich tijdelijk in de omgeving van Merauke heeft gevestigd en de Papoea van de kuststreek, die van oudsher daar reeds woont.

De eerste stam komt uit een gebied, waar voornamelijk knolgewassen worden verbouwd en die stam is dus wat men zou kunnen noemen enigzins „Landbouw mindend“, terwijl de tweede stam voornamelijk van sago leeft, waardoor zij niet verplicht is voedselgewassen aan te planten.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat de eerste stam sneller op de propaganda reageerde, vooral waar zij in hun naaste omgeving de resultaten van de verbouw van rijst door de Indonesiërs kon zien. Zij hadden echter geen runderen tot hun beschikking en hun velden moesten dus uitsluitend met de patjol bewerkt worden. Bovendien was 90 % van deze mensen ingeschakeld als arbeider bij de Overheid en de particulieren, zodat zij alleen in hun vrije tijd rijst konden verbouwen. Momenteel zijn er een 350-tal van deze mensen bij Merauke gevestigd, die het toch klaar spelen een 25 ha rijst te verbouwen. Een enkele van hen heeft reeds ploegen geleerd van de Javanen en een

viertal jonge runderen hebben zij reeds in eigen bezit, welke zij gekocht hebben uit de opbrengst van hun rijst en andere producten. Over enkele jaren kunnen zij dus met eigen ploegvee ploegen.

Met uitzondering van het ploegen wordt op dezelfde wijze rijst verbouwd als bij de Indonesiërs. Zij patjollen gezamenlijk, maar de grond is in individueel bezit. Bij het planten is ook de eigenaar verplicht een gratis maaltijd te verstrekken aan de planters. Bij het oogsten krijgt ook de eigenaar drie vijfde deel van de oogst van zijn veld. Zij hebben rijststampblokken nagemaakt naar het model

Rijstplanten door een Keiese vrouw

van het Javanse blok, kortom een „uiterlijke“ beschaving is in enkele jaren praktisch opgeklimmen tot het peil van de Indonesiër. Het is alleen jammer, dat deze gemeenschap voor 95 % uit ongehuwden bestaat, die tijdelijk te Merauke verblijven. Dit houdt verband met de adat van deze stam, waarbij de ouders, die in Boven Digoel wonen nog een grote zeggingschap op deze jonge generatie hebben. Is het mogelijk deze adat te doorbreken, zodat een normale kampong te Merauke gevormd kan worden, dan is het niet onmogelijk, dat uit deze stam een rijstverbouwend volk kan groeien. Dit gebied te meer, daar in het gebied, waar deze stam vandaan komt, in verband met de slechte gronden en het zeer regenrijke klimaat, de landbouwsmogelijkheden vermoedelijk zeer beperkt zijn. Wanneer mogelijk in de naaste toekomst een rijstproject voor Merauke wordt uitgewerkt is het mijns inziens van veel belang deze mensen in te schakelen.

De Papoea van de kuststreek was veel moeilijker tot de rijstverbouw te brengen, wat reeds hierboven werd verklaard. Daar komt nog bij, dat deze stam in het bezit

is van grote klappertuinen, waardoor zij over 'n ruiobject beschikt om in haar materiële behoeften te voorzien. Incidenteel worden wel kleine stukjes rijst verbouwd door jongeren of kamponghoofden, maar meestal was dit van voorbijgaande aard. Een stoet in de goede richting werd in 1952 gegeven, toen de Indonesiërs een sawah zover wilden uitbreiden, dat zij daarbij op het terrein van de Papoea kwamen. Hiertegen verzetten de Papoea's zich heftig, maar daar het terrein niet geschikt was voor de verbouw van voedselgewassen voor de bevolking, werd deze er op gewezen, dat indien zij het terrein steeds maar braak lieten liggen het beter aan de Indonesiër kon worden gegeven voor de verbouw van rijst. Hierdoor aangewakkerd besloten zij zelf aan te pakken. De Indonesiërs boden aan voor hen te ploegen, tegen een deel van de rijst-oogst en zo was de eerste stap gezet. Daar deze stam over grote klapperarealen beschikt, waarvan jaarlijks meer dan 2000 ton copra geëxporteerd kan worden, zou m.i. niet juist zijn hier de verbouw van rijst te sterk te stimuleren, daar dan de mogelijkheid bestaat, dat de export van copra zal dalen. De propaganda voor deze stam zal daarom meer gericht moeten zijn op de aanmaak van copra, de verjonging van het klapperbestand en de verwerking van de vis, die hier gemakkelijk te vangen is in de zo visrijke Arafura-zee. Bovendien zijn de kustkampongs vrij klein en het is bij de verbouw van rijst van veel belang, dat steeds in grote groepen wordt gewerkt, omdat anders de bestrijding van de plaag moeilijk is uit te voeren. Ook bij het planten en oogsten is het van veel belang, dat vrij grote oppervlakten in enkele dagen geplant en geoogst kunnen worden.

Speciale vermelding verdient nog het Frederik Hendrik eiland, waar de bevolking voornamelijk ook knolgewassen voor de voeding verbouwt. In dit gebied komen jaarlijks tijden van grote voedselschaarste voor in verband met het feit, dat bij een hoge waterstand in de regentijd geen knollen meer kunnen worden verbouwd. De bevolking leeft gedurende die tijd hoofdzakelijk van de wortels van bepaalde in het wild voorkomende varens, daar de knollen slechts kort bewaard kunnen blijven. Voor die streek zou het van veel belang zijn als rijst werd verbouwd, omdat dat veel langer houdbaar is. Uit de genomen proeven is reeds gebleken, dat verbouw van rijst aldaar zeer goed mogelijk is en de propaganda in dit gebied is dan ook speciaal op de verbouw van

rijst gericht. Het vorige jaar werd hier 15 ha rijst verbouwd en het ziet er naar uit, dat dit geleidelijk aan zal vermeerdere. De plaats waar de kampongs zijn gevestigd is hier niet altijd even gunstig, omdat onvoldoende weidegrond voor runderen in de omgeving aanwezig is en soms zijn ook de kampongs te klein. Door het stichten van nieuwe grote kam-

Oude Papoea aan het snijden van gelegerde rijst met een kamme

Oude Papoeavrouw aan het rijst snijden. Halm na halm wordt met een mesje afgemeden

pongs op gunstige plaatsen zal hierin verbetering gebracht moeten worden, daar het anders moeilijk zal blijken de voedseltoestand hier te verbeteren en het volk op te heffen. Door een weloverdachte streekplanning waarbij alle Overheidsdiensten moeten worden ingeschakeld zal dit plan moeten worden opgesteld en uitgevoerd.

De vooruitzichten

De gemiddelde rijstopbrengst gedurende de laatste acht jaren beliep 2 ton per ha (gedorste ongepelde rijst) wat in verband met de

grote risico's, die hier zijn nog vrij hoog is te noemen. Opbrengsten van 4 ton per ha bij gunstige regenval waren hierbij geen uitzondering.

Daar Nieuw-Guinea jaarlijks een 6000 ton rijst moet invoeren is het te begrijpen, dat het van veel belang wordt geacht, dat het rijst-areaal in Zuid-Nieuw-Guinea zo sterk mogelijk wordt uitgebreid. Een kleine areaaluitbreiding van de door de Indonesiërs geplante rijst mag wel verwacht worden, zoodra meer trekvee ter beschikking komt. Dit zal echter mijns inziens niet meer dan een 60 tot 80 ha kunnen zijn, omdat het arbeidsprobleem bij het planten en oogsten de „bottleneck" vormt.

Zo zal ook het areaal van de Papoea door versterking van werkvee uitgebreid kunnen worden, maar om dezelfde reden als hierboven genoemd zal dit niet veel zijn. Hierbij wordt het Frederik Hendrik Eiland buiten beschouwing gelaten omdat de hier verbouwd rijst uitsluitend voor de eigen voeding gebruikt dient te worden. Bovendien zal, indien de Papoea zelf rijst gaat verbouwen, dit arbeidspotentiaal onttrokken worden aan de andere rijstverbouwers. Al met al kan een uitbreiding tot vermoedelijk 400 ha nog mogelijk zijn, maar dat is ook het „plafond" bereikt.

Een verdere uitbreiding is alleen mogelijk indien machinaal genaaid en geogost kan worden. Beide nu zijn dan alleen mogelijk, indien men de waterstand op de sawah in de hand heeft en dus niet meer van de regen afhankelijk is. Dat wil zeggen, dat men bij veel regen het water af kan voeren door drainagegoten en men bij weinig regen het water kan suppleren door irrigatiewater. In verband met het feit, dat de rivieren bij Merauke in de droge tijd tot ruim 70 km stroomopwaarts brak water

Het verzamelen van de gesneden rijst bij de sawah

bevatten, stuit de irrigatie hier op grote moeilijkheden. De Agrarische Commissie heeft al deze moeilijkheden onder het oog gezien en naar wij hopen, hiervoor een oplossing gevonden. In verband met de grote eb- en vloedverschillen, die tot ver in de rivier voorkomen, geeft de drainage vermoedelijk geen moeilijkheden. Indien een rendabele mechanisatie van de rijstbouw hier mogelijk is, dan zou geheel Nieuw-Guinea vanuit het Zuiden van rijst kunnen worden voorzien. Om de huidige behoefte te dekken, zijn slechts 4000 ha nodig. De bodemkundige onderzoekingen, die reeds in dit gebied zijn gedaan hebben aangetoond, dat er vermoedelijk meer dan 50.000 ha met lage ontginningskosten voor rijstbouw ge-

schikte gronden zijn, terwijl het totale gebied nog lang niet is onderzocht.

Daar Zuid-Nieuw-Guinea over meer dan één miljoen ha vlakke grond beschikt en zij bovendien een drage tijd heeft, die voor de mechanische landbouw van essentieel belang is, zo moge ik hierbij de wens uitspreken, dat de techniek van de landbouw reeds zo ver is gevorderd, dat zij alle problemen, die zich hier voordoen ook kan beheersen en dat de nood kan worden opgebracht deze problemen aan te pakken.

Sorong-Doom, 1954.

H. W. G. WTEWAALL,
Hoofd v. d. Landbouw van
Zuid Nieuw-Guinea van 1947
tot en met 1952.

Het snijden van de rijst met een mes (nieuwe methode) door Papoea

Transport van de gesneden rijst. Midden aan een stek, rechts op een ouk-ar

Het drogen van de rijst op de grond van een ouk-ar

Bos en hout van Nederlands Nieuw-Guinea

Natuurbossen met honderden houtsoorten

DE natuurbossen van Nederlands Nieuw-Guinea zijn over een groot tropisch gebied van 416.000 km² verspreid. Kunstmatig aangelegde bossen zijn hier niet aanwezig. Uit de kustvlakten rijst een steil heuvel- en bergland tot meer dan 4500 meter boven de zeespiegel. Enkele bergtoppen liggen boven de eeuwige sneeuwgrens, een zeldzaam verschijnsel in de tropen.

De richting der heuvelruggen en bergketens is hoofdzakelijk Oost-West, parallel met de kustlijn, heiligen het binnenland waterst ontoegankelijk maakt.

Topografisch, klimatologisch en bodemkundig vertoont het land grote verschillen, zodat een rijke verscheidenheid in flora en vegetatietypen geen verwondering behoeft te wekken.

De flora wordt als één der rijkste in de Archipel beschouwd; het aantal boomsoorten omvat vele honderden, waarvan nog maar een betrekkelijk klein gedeelte bekend is. Het zou te ver voeren in dit artikel een globale opsomming te geven van de verschillende bosvegetaties in de te onderscheiden horizontale en verticale zones. Uit een oogpunt van houtexploitatie verdienen voorts hands de bossen in de laagvlakte, die de beste afvoermogelijkheden bieden, de meeste aandacht. Deze behoren overwegend tot het tropische regenwoud, dat gekenmerkt is door een veelsoortige, heterogene samenstelling.

Mangrovebossen.

In zekere zin maken de uitgestrekte mangrovebossen op tal van plaatsen aan de kust hierop een uitzondering vanwege het zeer beperkte aantal soorten. Behalve hout leveren enige boomsoorten uit deze bossen een loestofrijke bast, waaruit het bekende product „mangrove cutch" kan worden gewonnen.

Er is in Nederlands Nieuw-Guinea nog geen economische basis voor exploitatie dezer mangrovebossen gevonden, in tegenstelling met Australisch Nieuw-Guinea waar sedert kort de cutchbereiding in de Papuadelta aantamerd wordt. De „Division of Forest Products" te Melbourne, een afdeling van de „Commonwealth Scientific and Industrial Research", is ijverig bezig met het onderzoek van vloedbos-

houtsoorten op hun geschiktheid voor de bereiding van papierpulp, voor dwarsliggers, constructies, vloeren enz., waarbij tevens kunstmatige droging en houtimpregnering worden betrokken. Een mogelijke oogst en verwerking van zowel hout als bast eegt vanzelfsprekend de beste perspectieven voor rendabele exploitatie.

Laagvlaktebossen.

De laagvlaktebossen verschillen naarmate zij tot het moeras-, dras- of drooglandtype behoren, terwijl daartussen weer over-

boomsoort is niet alleen zeer waardevol voor de houtindustrie (triplex, pulp), doch tevens een producent van het kostbare copalhara. In tegenstelling met Borneo, Sumatra, de Philippijnen en Malakka komen in Nieuw-Guinea slechts enkele boomsoorten van de bekende, vele kostbare soorten bevattende familie der Dipterocarpaceae voor.

Hiertoe behoort o.a. de Vatica Papuaana, merendeels van geringe afmetingen en zeer verbreid in de laagvlakte. Verder behoort tot deze familie de o.a. op het eiland Mees Noem veel voorko-

Araneas-gloeie op de Z.O. Kebar-vlakte ± 600 m s.z.

Foto: Ir J. F. U. Zieck

gangsvormen voorkomen.

Het tropische regenbos in de laagvlakte bevat, zoals reeds opgemerkt, een groot aantal loofhoutsoorten, waaronder vercheidene die uitstekend bruikbaar zijn voor de binnenlandse houtvoorziening, terwijl ook enige tot de gezochte exporthoutsoorten behoren. De enige conifeer die hier en daar verspreid en soms in kleine complexen in de laagvlakte, echter meer in het heuvelland en het lagere gebergte voorkomt, is de Agathis labillardieri. Deze

mende Anisoptera Polyandra, die grote afmetingen bereikt en voor schilthout zeer gezocht is.

Van alle laagvlakte-houtsoorten is de Merbau, ook wel Moluks ijzerhout genoemd (Intsia sp.), een tot de eerste sterkte- en duurzaamheidsklasse behorende zware hardhoutsoort, de belangrijkste en tevens één van de meest voorkomende.

Het Merbauhout heeft een goede wereldreputatie; het is bruinachtig rood gekleurd, recht van draad, krimpt weinig en laat

Het bovenste stamgedeelte van een Agathis-windruis op het eiland Iliak
Foto: Ir J. F. U. Zieck

De forse zuil van Anisoptera polyandra op het eiland Meo Noem
Foto: Ir J. F. U. Zieck

zich gemakkelijk bewerken. Het is voor allerlei doeleinden geschikt, o.m. voor woningbouw, zware constructies, beuggebouw, pijlers, gordingen, scheepsbouw, betimmeringen, meubels enz. In zee-water is het echter niet tegen paalworm bestand.

Als een greep uit de regelmatig in de laagvlakte voorkomende houtsoorten, geschikt voor diverse doeleinden zijn te noemen:

Manilkara sp. div., een zeer zware en harde soort, zeer duurzaam, goed te bewerken, bijzonder geschikt voor zware constructies, waterbouwkundige werken en vermoedelijk vrij bestendig tegen paalworm;

Vitex gofassus, een zeer duurzame houtsoort, geschikt voor zware constructies en gewaardeerd als scheepsbouwhout;

Metrosideros sp., bekend onder de indonesische benaming „lara“, is zeer goed bestand tegen paalworm. Ook Adina sp. heeft voor gebruik in zee-water een goede reputatie, terwijl verder vermoedelijk een grote bestendigheid tegen paalworm wordt aangetroffen bij Tristanea sp., Anisoptera polyandra, Parinarium corymbosum, Parastemon Versteeghii, Manilkara sp. en Tetramnioidendron bogoriense.

Pometia sp., Vatica papuana, Terminalia sp., Eugenia sp., Koordersiodendron pinnatum, Wormia sp., Celtis philippensis, Palaquium sp., Homalium foetidum, Nauclea orientalis e.a. leveren goed bouw hout, hoewel verduurzaming van enkele soorten met conserveringsmiddelen aanbeveling verdient.

Elmerillea sp., Toona sp., Calophyllum sp., Pterocarpus indicus, Cordia subcordata e.a. zijn geschikt voor meubelfabricage, kabinet- en schrijnwerk. Edelmeeren leveren de wortel- en stamverdickingen van Linggoa (Pterocarpus indicus Willd.), bekend als ambons wortelhout, zomede Dracontomelum mangiferum, Mimmsops elengi en Xylocarpus granatum. Schilhoutsoorten, geschikt voor de triplexindustrie, zijn o.m. Agathis labillardieri, Anisoptera polyandra en vermoedelijk sommige Palaquium-, Planchonella- en Aglaia-soorten.

De zachthoutsoorten Pterocarpium sp., Octomeles sumatrana, Endospermum sp. en Alstonia scholaris worden bruikbaar genoemd als binnenlagen bij de triplexindustrie.

Voor houtsnijwerk lenen zich goed Nauclea orientalis en Alstonia scholaris, voor draaiwerk de reeds bovengenoemde Manilkara sp.

Voor betimmeringen, kozijnen, ramen, deuren en vloeren zijn eveneens geschikte houtsoorten aanwezig, evenals voor telefoontelegraafpalen, voor emballage, betonbepalingen, gereedschappen, huishoudelijke voorwerpen, schoolbehoeften, speelgoed enz.

Een van het op Nieuw-Guinea algemene type afwijkend bosbeeld levert de vlakte in het zuiden, waar het klimaat gekenmerkt is door een droge monsoon en waar bovendien door antropogene invloeden in de vorm van jaarlijks optredende branden een overheersing van enige min of meer brandvaste boomsoorten is ontstaan. Hier vindt men uitgestrekte, zo goed als zuivere Eucalyptus- en Melaleucabossen, merendeels ijel en dunstammig. Een onderzoek naar de bruikbaarheid dezer boomsoorten is ongetwijfeld uit een oogpunt van plaatselijke houtvoorziening van Merauke en omgeving zeer gewenst.

Heuvel- en gebergtebos.

De bossen in het heuvelland zijn veelal ijel en van minder kwaliteit dan die in de laagvlakte. In deze zone en in het lagere gedeelte van het gebergte verdienen de boomsoorten Agathis en Araucaria zeer de aandacht.

In de gebergte-vegetatiezone wordt de kwaliteit van de bossen waardevoller door het veelvuldig voorkomen van coniferen als Podocarpus, Phyllocladus, Libocedrus en Dacrydium.

Voorts worden hier — soms meer of minder zuiver en in belangrijke uitgestrektheden — eiken-, kastanje- en beukenbossen aangetroffen. Door de ontoegankelijkheid van het gebergte kunnen deze bossen uit een exploitatieoogpunt voorlopig nog slechts beperkte lokale belangen dienen.

Bos- en houtsoortenonderzoek.

De kennis omtrent het voorkomen en de samenstelling der bossen op Nieuw-Guinea is nog slechts gering en deze is toch een absolute voorwaarde voor een goede beoordeling en een zo juist mogelijk beheer. Het getuigt dan ook van gezond inzicht en voortvarendheid van de Overheid om deze leemte met toepassing van moderne hulpmiddelen als lucht-fotografie, luchtfoto-grammetrie en -interpretatie zo spoedig mogelijk aan te vullen. Aan bosexploratie en inventarisatie wordt thans grote aandacht gewijd. Het belang van dit werk komt sterk naar voren als men bedenkt, dat het natuurbos naar schatting 10 tot 80 % van de gehele landop-

pervlakte beslaat en het blijven-de productie- en schermbosareaal in verband met de gesteldheid van bodem, klimaat en topografie op minstens 40 tot 50 % van de landoppervlakte geraamd mag worden. Hieruit volgt, dat de toekomstige permanente bebossing ongeveer 16 tot 20 miljoen hectare groot zal worden.

Het behoeft dus geen betoog, dat een dergelijke grote bosuitgestrektheid eens een zeer grote invloed op de volkswelvaart zal kunnen en moeten hebben.

Men ziet dat o.m. in landen als Zweden en Finland, waar respectievelijk ongeveer de helft en tweederde van de landoppervlakte met bos is bedekt en slechts 9 en 8 procent voor landbouwdoeleinden in gebruik is. De bossen staan in deze welvarende landen onder deskundig beheer, gaven het aanzien aan belangrijke moderne houtindustrieën en leveren een aanzienlijk deel van het nationale inkomen. Voorts kan worden gewezen op de belangrijke rol der bossen in de nationale economie van de Philippijnen, een nabuurland van Nieuw-Guinea.

Botanisch en technisch onderzoek der vele houtsoorten is van essentieel belang om tot een juiste indeling met betrekking tot hun bruikbaarheid te komen. Daarop zal zich een groepering der soorten moeten baseren, waaraan dan weer bepaalde handelsnamen gegeven kunnen worden.

Ten rechte zijn dan ook reeds maatregelen genomen om hiermede binnenkort op stelselmatische wijze in Nederland een begin te maken, evenals zulks reeds geschiedt ten aanzien van de botanische determinatie bij het Rijksherbarium te Leiden.

Bij gebruik in de tropen zijn vooral de lichte en zachte houtsoorten sterk onderhevig aan aantasting door schimmels, boorders en termieten. Dit beperkt in het algemeen de toepassingsmogelijkheden, tenzij de duurzaamheid door impregnering met conserveermiddelen aanmerkelijk te verhogen is. De elders reeds algemeen toegepaste houtimpregnering zal ook voor Nieuw-Guinea van grote betekenis te achten zijn.

Omtrent de technische houteigenschappen der boomsoorten van Ned. Nieuw-Guinea is nog zo goed als niets onderzocht. Wel beschikken we over de resultaten van het houtonderzoek van een beperkt aantal ook in Nederland-Nieuw-Guinea voorkomende soorten uit omliggende landen, doch het is duidelijk dat de houteigen-

schappen in uiteenlopende gebieden belangrijk kunnen verschillen, zodat eigen onderzoek noodzakelijk is. Dit neemt natuurlijk niet weg, dat uitwisseling van technische gegevens over houteonderzoek, vooral met Australisch Nieuw-Guinea, van groot belang is.

Bosverbetering en reboisatie.

Wil het bos van Nieuw-Guinea zich in de toekomst tot een belangrijke welvaartsbron ontwikkelen, dan dient er voor gezorgd te worden, dat de bossamenstellende houtsoorten zo goed mogelijk aan het doel van de instandhouding, beantwoorden.

Voor het productiebos betekent dit de grootst mogelijke voordeel uit de toelaatbare houtoogst te halen. Het heterogene bosstype zal dan plaats moeten maken voor éénsoortig of althans minder veelsoortig bos van zo groot mogelijke waarde voor de eigen houtvoorziening en de houtindustrie. Dit leidt er toe, dat thans reeds de nodige aandacht geschonken zal moeten worden aan bosverbetering en reboisatie. Hierbij is bijzondere belangstelling te verwachten voor de uitbreiding van de van nature in het land voorkomende naaldhoutsoorten zoals de Agathis labillardieri en de Araucaria sp., die door de houtindustrie hoog gewaardeerd worden. In Australisch Nieuw-Guinea wordt op het gebied van bosaanleg reeds veel gedaan, o.m. in het Bullogebied, waar regelmatig en in toenemende mate Araucaria wordt aangeplant. Zulks om te zorgen voor een blijvende grondstoffenaanvoer voor de aldaar sedert kort opgerichte triplexfabriek. Bij de opening van deze fabriek sprak de Australische Minister Haas-luck de verwachting uit, dat de productie van dit bedrijf de waarde van de export in de toekomst met 5 miljoen Australische ponden per jaar zou doen toenemen. Voorwaar geen gering bedrag!

Geen wonder, dat de bosexploitatie in Nederlands Nieuw-Guinea vijftig speurt naar het voorkomen van exploitatiebare complexen dezer naaldhoutsoorten.

Het verticale verspreidingsgebied van de Agathis labillardieri reikt van de laagvlakte tot ± 1500 m boven zee, terwijl de Araucaria sp. in enkele gebieden, hoofdzakelijk in de zone van 600 tot 1800 m boven zee voorkomt.

Bosexploitatie en houtindustrie

Tot dusver draagt het omvangrijke bosareaal nog veel te weinig

nig bij tot de economische ontwikkeling van het land.

De bosexploïtatie, het verzagen van de ruwe stammen en het verder bewerken van het gezaagde product verkeren nog in een beginstadium. Hetzelfde kan men zeggen van de houtexport, die tot dusver vrijwel uitsluitend tot één houtsoort, de Merbau, beperkt is gebleven.

Goed geoutilleerde mechanische bosexploïtatie in gebieden met weinig werkvolk en totaal gemis aan dierlijke trekkracht vereisen grote kapitaalsinvestaties. Ook machinale houtzagen van enige omvang zijn kostbaar, terwijl voor beide bedrijven grondige vak kennis nodig is, die in Nieuw-Guinea nog onvol-

doende wordt aangetroffen. Kapitaalkrachtige particuliere deelneming aan het houtbedrijf, boezem ook gewenst, bleef tot dusver achterwege, wellicht als gevolg van een aantal nog onbekende en onzekere factoren en daardoor te grote risico's.

Wel ontstonden een aantal kleine, ten dele zeer inefficiënte houtbedrijfsjes, doch deze zijn niet in staat in de steeds groeiende binnenlandse houtbehoefte te voorzien en bieden weinig of geen mogelijkheden tot ontwikkeling van de bosexploïtatie en de houtindustrie. De onbevredigende houtproductie werkt remmend op de uitvoering van het bouwprogramma en maakt dure import van houtproducten nood-

zakelijk, hetgeen een ongunstige beïnvloeding betekent van de toch al sterk nadelige handelsbalans. Ook de import van constructieijzer is grotendeels door hout uit eigen land te vervangen. Voor een besrijk land met vele bruikbare houtsoorten mag niet in zo'n situatie berust worden. Het is dan ook begrijpelijk, dat het Gouvernement van Nieuw-Guinea, conform de aanbevelingen van de Agrarische Adviescommissie, besloten heeft tot de oprichting op korte termijn van een midden-groot houtbedrijf te Manokwari. Enerzijds opent dit de mogelijkheid om uit eigen bossen voor de grootste gedeelte in de dringende behoefte aan bezaagd en verder bewerkt hout te voorzien en anderzijds wordt daardoor de gelegenheid geschapen om de inheemsen tot bekwaame vakmensen voor bosexploïtatie en houtindustrie op te leiden, hetgeen onontbeerlijk is voor de ontginning van de natuurlijke houtrijkdom. Voorts kan bedoeld bedrijf, gesteund door het wetenschappelijk houtonderzoek, dienen om een technisch en economisch verantwoorde bestemming te zoeken voor een zo groot mogelijk aantal van de voorkomende houtsoorten. Daarbij kan bijzondere aandacht geschonken worden aan de houtexportmogelijkheden.

Slechts dan kan een snelle uitbreiding van de houtindustrie verwacht worden, wanneer aangevoerd wordt, dat deze zich op de export kan baseren. Het is immers duidelijk, dat een overwegende afhankelijkheid van de afzet van de betrekkelijk geringe binnenlandse houtbehoefte spoedig een grens stelt aan de productie van bezaagd en verder bewerkt hout.

Een houtbedrijf als bedoeld zal dus dienstbaar moeten zijn aan experimentatie voor het algemeen belang. Dit komt nodig voor, teneinde een weg te vinden uit de moeilijkheden, die zich thans bij de exploitatie van het bos in Nieuw-Guinea voordoen. Bij welslagen zal de kans op risicodragende particuliere deelneming aanzienlijk groter worden.

Het lijkt geen twijfel, dat er redelijke kansen zijn om in plaats van voor één houtsoort een lonende exportmarkt te vinden voor een groter aantal.

Een bekend feit is, dat de zeevrachten voor het volumineuze, zware en relatief goedkope product „hout“ zeer zwaar op de prijzen drukken. Dit geldt in hoge mate voor hout in ruwe vorm, waarbij het zeevervoertarief soms een veelvoud van de f.o.b.-waarde uitmaakt, zodat in het alge-

meen gestreefd wordt naar export van een kostbaarder half-eindproduct. Daarvoor is in eerste instantie ontwikkeling van goede machinale zagerijen noodzakelijk.

Dat verder bij houtexport marktonderzoek en propaganda eveneens een belangrijke rol spelen spreekt wel vanzelf.

Kostbare houtsoorten als Merbau bestrijken vanzelfsprekend ver verwijderde afzetgebieden, doch voor de minder kostbare soorten komen de Aziatische en Pacificlanden in aanmerking, waar een grote potentiële opnamecapaciteit aanwezig is. De vraag rijst of ook Nederland met zijn belangrijke houtimport niet meer bij de afname van Nieuw-Guinea-hout kan worden betrokken. Wat het oogstbare houtvo-

lume van verschillende bosgebieden in de laagvlakte van Nieuw-Guinea betreft kan worden opgemerkt, dat er voldoende aanwijzingen zijn, dat dit niet ongunstiger is dan in vele andere tropische gebieden, waar bosexploïtatie en houtindustrie in meer of minder grote mate tot ontwikkeling zijn gekomen. Daarbij moet bedacht worden, dat in die gebieden veelal een kostbare openlegging door de Overheid ten behoeve van transport en afscheep aan een mogelijke ontwikkeling dient vooraf te gaan.

Het spreekt vanzelf, dat in eerste instantie daarvoor die gebieden in aanmerking komen, waar tevens andere belangen, o.m. agrarische, van grote betekenis kunnen worden.

Een aanpak op te bescheiden

schaal in dit grote land heeft o.a. ook ten aanzien van de bosexploïtatie het gevaar, in een wanverhouding te komen tot de noodzakelijke hoge kapitaalsinvestaties en opent te weinig perspectieven.

In het bestek van dit artikel is geen ruimte om de indirecte voordelen van het bos ter bescherming van de water- en grondbelangen, uitermate belangrijk voor het steile heuvel- en bergland Nieuw-Guinea, nader te belichten.

Met recht kan worden gesteld, dat bos en hout voorbestemd zijn om een factor van grote betekenis te worden voor de verhoging van het welvaartspeel van Nederlands Nieuw-Guinea.

Ir J. FOKKINGA.

Het vellen van een grote Matoeboom (Pometia sp.)

Foto: A. A. Denninghof-Stelling

Lijnen van agrarische ontwikkeling

Verkorte inhoud van een voordracht van Prof. Ir J. A. van Beukering, hoogleraar in de tropische landbouwkunde.*

ONTWIKKELING is een woord met vele betekenissen. In het verband van de materie die hier aan de orde is, is het een dynamisch begrip, een begrip dat groei en wasdom inhoudt.

Groei en wasdom niet alleen van de landbouw zelf, doch vooral ook van de landbouwer. De interrelatie, welke er tussen deze beide categorieën bestaat, is zonder meer duidelijk.

Na op deze wijze het probleem voor de agrarische ontwikkeling van Nieuw-Guinea te hebben gesteld, besprak prof. Van Beukering de verschillende facetten die zich bij dit probleem voordoen. Allereerst wees hij op het geringe aantal werkbare krachten onder de Papoea-bevolking en op het verschijnsel dat haar arbeidsproductiviteit in de beslotenheid, waarin zij leeft, niet groot is.

Het spreekt welhaast vanzelf, dat onder deze omstandigheden de ontwikkeling en opvoering van de arbeidsproductiviteit niet zonder meer en niet in eerste instantie kan worden gevonden in het uitrusten van de arbeid met kapitaalgoederen. Het „kapitaal bij de man“ is niet het directe antwoord op Nieuw-Guinea. De man zal eerst bekwaam gemaakt moeten worden. Dit vereist aanpassing, ook in cultureel en geestelijk opzicht, bij nieuwe waarden.

Daarbij komt een ander, niet gemakkelijk op te lossen vraag-

stuk. De gronden van Nieuw-Guinea zijn, voor zover thans bekend, arm en dit heeft zijn bijzondere consequenties voor de ontwikkeling van de landbouw. Deze zal gericht moeten zijn op de conservering van voldoende humus. De bruikbaarheid van Nieuw-Guinea's bodem berust voor een groot deel op deze humusvruchtbaarheid.

Semi-permanente bouwstelsels, waarbij de humus gedurende een korte braak en met eenvoudige middelen zou moeten worden opgebouwd, bieden onder deze omstandigheden weinig mogelijkheden tot bodemregeneratie. Om deze reden zal men dan ook aangewezen zijn op de introductie van een permanent landbouwstelsel.

Drie mogelijkheden.

Ten aanzien van de overgang naar een permanent landbouwstelsel doen zich drieërlei mogelijkheden voor. In de eerste plaats de mogelijkheid tot overgang naar overjarige cultures. Bij een overjarig gewas in permanent bedrijf zorgt het gewas zelf, al of niet gecombineerd met een schaduwbom en/of een geïgde groenbemester-bodembedekker, voor een conserverend bodemgebruik.

Als tweede mogelijkheid zou kunnen worden gedacht aan overgang naar een permanent stelsel van **bevoelde savanbouw**;

Kort geleden zijn op de Landbouw-Hogeschool te Wageningen enkele Tropische Landbouwdagen gehouden, waarbij verschillende wetenschappelijke leden van de Agrarische Commissie, omtrent seker rapport wij in het Noveembernummer 1954 het een en ander hebben gepubliceerd, dit rapport in een voordracht nader hebben toegelicht.

Deze belangwekkende voordrachten vonden in dit nummer een plaats. Het was moesten wij ons hierbij beperken tot een uittreksel omdat ons blad nu eenmaal niet voldoende plaatsruimte heeft om dergelijke voordrachten in extenso op te nemen. Zoveel mogelijk hebben wij echter die gedeeltes waarop het in het raam van het commissariale rapport aankomt, geheel intact gelaten.

de aan deze cultuur verbonden terrasserings zorgt daarbij voor het beboud van de bouwkruis, terwijl het bevoelingswater voedingsstoffen voor verbetering van de bodemvruchtbaarheid kan aanvoeren. Voor Nieuw-Guinea schijnt dit stelsel, vanwege de te verwachten armoede van het irrigatiewater, evenwel niet veel perspectieven te kunnen bieden.

* De inhoud van deze voordracht is eveneens opgenomen in het Landbouwkundig Tijdschrift van December 1954.

Sawahbouw zal hier n.h.v. in de vorm van een gemengd landbouwbedrijf moeten worden uitgevoerd.

Het gemengde landbouwbedrijf is naar het voorkomen de derde richting, waarin het permanent maken van de landbouw zal kunnen worden gezocht. Bij dit stelsel vormt de veehouderij een integrerend onderdeel van het bedrijf. Door aanwending van de door het vee geproduceerde stalmest, gecombineerd met een daartoe geëigend vruchtwisselingsstelsel, waarin wellicht ook groenbemesters zullen zijn opgenomen, wordt bevestigd, dat het gehalte van de grond aan organische stof op peil kan worden gehouden. Het vee heeft in het gemengde bedrijf uiteraard niet alleen de functie van mestproducent; het kan tevens de benodigde trekkracht leveren, terwijl het mestlote ook nog als slacht- of als melkvee kan dienen.

De trekkracht-functie van het vee vormt overigens op zichzelf reeds voldoende motief om vee in het bedrijf op te nemen; immers met menselijke energie alleen kan — zelfs indien de groeide vruchtbaar zouden zijn — geen bedrijf worden opgevoerd, dat veel meer dan een bestaanminimum oplevert. Men zal slechts door vergroting van de bedrijfsgrondslag boven dit minimum kunnen uitkomen en daarvoor is additionele energie nodig, welke in eerste instantie door het in bedrijf opgenomen vee kan worden opgebracht.

Voor Nieuw-Guinea's omstandigheden lijken dus twee stelsels geëigend te zijn voor het permanent maken van de landbouw; het ene gaat in de richting van de teelt van overjarige gewassen, het andere in de richting van het gemengde landbouwbedrijf. Met dit alles wil niet gezegd zijn, dat een permanent landbouwstelsel voor Nieuw-Guinea in technisch landbouwkundig opzicht reeds een uitgemaakte zaak is. Integendeel; er doen zich hierbij nog vele vraagstukken voor, die experimenteel onderzoek vereisen, en die opgelost zullen moeten worden voor en aler tot daadwerkelijke introductie van een permanent landbouwstelsel kan worden overgegaan. Er is echter geen reden eraan te twijfelen, dat deze problemen bij een zoed opgestelde research niet zouden kunnen worden opgelost. Maar dit zo zijnde, zijn wij er nog lang niet. Een permanent landbouwstelsel vereist meer dan de oplossing van daaraan verbonden technische kwesties.

Een permanent landbouwbe-

driff, van welke type dit ook moge zijn, vereist ook en vooral daarop ingestelde, ontastkettele en rekkeuze boerenstand.

En hier ligt nu het kernpunt van het probleem. Aan de ene kant natuurlijke omstandigheden, welke tot een vrijwel directe overgang van landbouw naar een permanent landbouwstelsel nopen, een overgang, welke overigens ook noodzakelijk is uit hoofde van de zo gewenste vergroting van de bedrijfsgrondslag; aan de andere kant een primitief volk, georganiseerd in primitieve gemeenschappen, het gebruik van de stenen bijl nog niet of nog maar nauwelijks ontwassen; een volk, dat de voor een permanent landbouwstelsel vereiste ontwikkeling en vakbekwaamheid nog bij lange na niet kan opbrengen.

Plaatselijke gemeenschappen

Het spreekt vanzelf, dat de eerste schrede op de weg naar de vereiste ontwikkeling een geëigende ontwikkeling van de plaatselijke gemeenschappen en hun leden zal dienen te zijn.

Een dergelijke ontwikkeling van plaatselijke gemeenschappen is geen eenvoudige zaak; zij houdt niet meer of minder in dan het totstandbrengen van structurele veranderingen in heel de gemeenschap; zij vereist de omvorming van de volle persoon van de Papoea in al zijn geledingen van sociaal, economisch, cultureel en religieus subject; zij zal zich derhalve tot alle sectoren van het gemeenschapsleven moeten uitstrekken en zij zal zich vooral ook in de actieve deelneming van de bevolking zelve moeten kunnen verheugen. Uiteraard zullen ontwikkelingsprojecten als deze plaatselijk georiënteerd moeten zijn; in dit opzicht zal streeksgevis te werk dienen te worden gezet.

Het is bij de ontwikkeling van plaatselijke gemeenschappen van groot belang, dat het streven gericht wordt op het ontwikkelen van de auto-activiteit van de bevolking. Daarbij zal lager onderwijs voor alle kinderen van de betrokken gemeenschappen de minimum eis moeten zijn, welke kan worden gesteld, terwijl ook het geven van project-onderwijs in overweging dient te worden genomen. Voorts zal een programma van activiteiten ten uitvoer dienen te worden gebracht, welke enerzijds het verbeteren van het algemene welzijn beogen (interne assineringswerken, aanleg van een intern wezennet, oprichting publieke gebouwen, recreatiegelegenheden, e.d.) en die anderzijds op beroepdifferentia-

tie zijn gericht (timmeren, metselen, huizenbouw, meubelmaken, kleermaken, dienstverlening, enz.).

De landbouw zal als tak van volkswijlt uiteraard een ruime plaats in deze samenleving moeten blijven innemen. Er zal n.h.v. in gemeenschappen van deze aard kunnen worden gestreefd naar een beroepdifferentiatie van 65 % agrarische en 35 % andere beroepen. Tot de landbouwactiviteiten behoort in dit kader een althans ten dele gemechaniseerd opleidingsbedrijfje. Aan coöperatie, recreatie — sport en spel — dient verder veel aandacht te worden besteed, evenals aan hygiëne, babyverzorging en gezondheidszorg van andere aard. Aan het religieuze leven blijft een ruime plaats ingeruimd. Het gemeenschapsleven zal dienen te zijn geconcentreerd om de kerk, de school, de recreatiegelegenheden en de coöperatie.

In deze reeks van activiteiten zal de bevolking zelve hebben te doen en te dragen wat maar enigszins mogelijk is. Zo zal zij zelve haar school, haar kerk, haar recreatie, haar gebouwen en huizen, haar markt en al dergelijke zaken meer, hebben te bouwen en te verzorgen en haar intern wezennet en eventuele landings-terreinen voor beperkt vliegverkeer ten behoeve van haar verbanden met de buitenwereld hebben aan te leggen. Dit alles is werk van de gemeenschap. Aan de Overheid de zorg voor het onderwijs, de hygiëne, de gezondheidszorg in het algemeen, de opleiding van personeel, de voorlichting en de propaganda en tevens voorshands de taak, die middelen en kapitaalgebederen te verstrekken, welke niet ter plaatse kunnen worden gewonnen, of niet met eigen middelen en uit eigen kracht kunnen worden opgebracht.

Vakopleiding

Een ontwikkeling van de plaatselijke gemeenschappen in deze reeks is voorwaar geen kleinigheid. Maar het is overigens nog slechts een begin. Gemeenschapsontwikkeling brengt op zichzelf niet meer tot stand dan een blankbord voor verdere ontwikkeling — ook ten aanzien van het westerse bedrijfsleven. Zij zal echter — wil zij zinvol zijn — moeten worden aangevuld met vakopleiding; vakopleiding waarbij vooral de nadruk op scholing in de landbouw zal moeten vallen, maar waarbij ook plaats voor scholing in andere beroepen zal dienen te worden ingeruimd. Er zijn reeds enkele opleidingen van deze aard in Nieuw-Guinea aan-

wezig, zowel voor de landbouw als voor het ambacht en de ervaringen daarmee opgedaan zijn lang niet slecht.

Het zal evenwel zaak zijn deze vakopleidingen niet op te jeugdige leeftijd van de jongens en meisjes te doen beëindigen, doch op een leeftijd, waarop zij een eigen bedrijf of zelfstandig emplot elders, los van oude banden en onder slechte sociale verhoudingen aan kunnen.

Met de voltooiing van de vakopleiding zijn wij er overigens nog niet; er zal dan nog aan één voorwaarde, een slotvoorwaarde, dienen te worden voldaan; er zal gelegenheid voor navolging moeten zijn, wil men de vruchten van de gedachte ontwikkeling kunnen plukken. Gemeenschapontwikkeling en vakopleiding zijn geen doel in zichzelf, doch slechts een middel voor nieuwe organisatie van de productie. Na genoeten vakopleiding zal er gelegenheid moeten zijn zich op een geëigend bedrijf te vestigen of elders, b.v. bij het bedrijfsleven een geëigend emplot te vinden. Voor wat de landbouw op eigen bedrijf betreft, zou men kunnen denken aan het inrichten van b.v. 10 ha bedrijfsjes, waarvan een gedeelte beplant wordt met een

Een forse (overbouw) (Intslag) op de beverval van de Membrano Foto: A. A. Denninghof-Stelling

overjarig gewas en een gedeelte n.h.v. 5 ha als gemengd bedrijf wordt geëxploiteerd voor de teelt van voedsel- en marktgewassen. Het veldstuk der ontwikkeling van de Papoea en zijn samenleving zal derhalve naast het creëren van plantingsmogelijkheden van elders dienen te bestaan uit het

uitvoeren van vestigingsprojecten voor permanente landbouwbedrijven, projecten, waaraan de geschoolden zelf dienen deel te nemen en die later kunnen worden verkaveld tot gezinsbedrijven, welke voor eigen rekening en risico worden geëxploiteerd. De ontwikkeling van plaatselijke gemeenschappen „de vakopleiding“ en het inrichten van vestigingsprojecten vormen een drie-eenheid, welke onderscheiden, maar niet gescheiden — dus als een onverbreeklijk geheel — moet worden gezien. Geen enkele der drie genoemde elementen zal in het door de Papoea te doorlopen ontwikkelingsproces achterwege kunnen blijven. De Agrarische Commissie heeft dit met klem in haar rapport betoogd.

Proces van lange adem

Het spreekt vanzelf, dat opbouw en ontwikkeling van de samenleving naar deze tram een proces van lange adem is. De korte termijn komt hieraan helemaal niet te pas; men zal ten aanzien van deze materie op korte termijn niets spectaculairs tot stand kunnen brengen. Wel zal men inleidend een korte termijn moeten stellen voor het treffen van de nodige voorbereidingen, het instellen van de nodige organisaties, het aantrekken en doen inwerken van het benodigde personeel en het streeksgevis opstellen van plannen en werkprogramma's. Hierronde zullen al gauw een jaar of drie tot vijf zijn gemoed; maar dat is dan ook alles, dat op korte termijn zal kunnen en ook zal moeten geschieden; al het overige is echter werk van de lange termijn. Indien één ding bij dit lange termijnwerk niet zal kunnen worden gemist, dan is dit continuïteit en nog eens continuïteit; continuïteit in de opbouw en handhaving der organisaties, continuïteit in de planopstelling en continuïteit in de uitvoeringswerkzaamheden. Slechts een op lange termijn ingerichte organisatie en een op lange termijn ingestelde financiering zullen aan deze meer primaire eis kunnen voldoen. De Agrarische Commissie heeft in verband hiermede de instelling van een **welvaartsfonds** met klem aanbevolen. De gemeenschapontwikkeling zal een moeilijk en geduld, tact en psychologisch inzicht vragend werk zijn, dat met gestaag enthousiasme en met taale volharding zal dienen te worden uitgevoerd.

Met het voorgaande wil niet gezegd zijn, dat er in het kader van de agrarische ontwikkeling van Nieuw-Guinea in het geheel

geen projecten zouden zijn aan te wijzen, die niet op korte termijn tot uitvoering zouden kunnen worden gebracht. Integendeel, er zijn er enkele, waarvan het rijst-veebedrijf van Merauke het grootste is. Het betreft hier een mechanisch rijstbedrijf, ingepast in een stelsel van mixed farming. Het ontwerp van dit bedrijf omvat het draineren en bevoelen van een tussen de Koembe en Blauwivieren, d.i. in de Merakuvlakte, gelegen terrein ter grootte van een 14.000 ha. Het voortontwerp voorziet in een cultuurschema, waarbij de helft van het areaal voor veeweide zal worden bestemd en de andere helft voor de machinale verbouw van rijst. Sawah- en veeweide-areaal zullen periodiek met elkaar afwisselen, terwijl voor het voor de rijstcultuur in gebruik zijnde areaal een vruchtwisselingsstelsel is ontworpen, dat voorziet in de nabouw van een tweede gewas na rijst, waarvoor dan gewassen als maïs, sojabonen, sorgum, pinda, katoen, e.d. in aanmerking kunnen worden gebracht. Het bedrijf zal vol mechanisch zijn, dat wil zeggen, dat alle daarvoor in aanmerking komende werkzaamheden zullen worden gemechaniseerd.

Uiteraard is deze opzet slechts in voorproject aanwezig; er zal niet tot uitvoering kunnen worden overgegaan dan nadat een daarvoor aan te leggen proefpolder de mogelijkheid tot realisatie van het ontwerp zal hebben aangegeven. Er doen zich bij een object als dit altijd vele vragen en vraagstukken voor, die eerst ter plaatse op experimentele wijze zullen moeten worden opgelost. Daarvoor dient de proefpolder, welke eerst het project op experimentele wijze zal moeten funderen, voor en aler tot daadwerkelijke uitvoering van het plan zal kunnen worden overgegaan. Doch ook al gaat aan deze daadwerkelijke realisatie een experimenteel stadium vooraf, dat wellicht enkele jaren zal duren, dan nog blijft het project een korte termijn-project.

De rijstbehoefte

De primaire doelstelling van dit project is Nieuw-Guinea voor wat zijn rijstbehoefte betreft zelfvoorzienend te maken. Nieuw-Guinea heeft een jaarlijks rijsttekort van een 6.000 d 8.000 ton; het ligt in de bedoeling deze hoeveelheid rijst met behulp van dit project binnenlands te produceren.

Dit is dus een doel in zichzelf en als zodanig gaat het project buiten de ontwikkeling van de

autochtone bevolking om. Uiteraard zullen bij de uitvoering ook autochthonen worden betrokken; zij zullen in eerste aanleg echter niet meer dan hun traditionele arbeid kunnen inbrengen; de uitvoering en exploitatie zullen geheel komen voor rekening en verantwoording van importkrachten. Dit neemt niet weg, dat dit project geleidelijk aan ook in de inheemse maatschappij geïntegreerd zal kunnen worden. Men zou zich kunnen denken, dat het later geheel of gedeeltelijk wordt opgedeeld in zelfstandige coöperatief werkende inheemse bedrijven. Dit wordt dan weer een kwestie van opvoeding en scholing en in dit opzicht wordt het project dan weer een lange termijn-project. Deze tweezijdigheid maakt deze onderneming tot een zeer interessant object. Eigen rijstvoorziening op korte termijn; ontwikkelingsproject op lange

termijn.

Er zijn nog enkele andere korte termijnprojecten voorgesteld, waarvan ik er nog één wil noemen. Het betreft hier een vestigingsproject in de vlakke van Ransiki, dat voorziet in de oprichting van een aantal middenstandsbedrijven — uiteindelijk 50 in getal — ter grootte van 30 ha per bedrijf, ten dele bestemd voor de teelt van overjarige gewassen ten dele voor de machinale verbouw van één-jarige gewassen onder een stelsel van mixed farming. Bij het bevolken van dit project zouden de kleinlandbouwers van Manokwari kunnen worden ingeschakeld. Zij toch voeren een landbouwbedrijf onder zeer moeilijke omstandigheden. Door het ontbreken van hulpmiddelen is hun bedrijf zeer klein en zijn zij aangewezen op de verbouw van hoogwaardige producten. Deze hebben zij tijde-

lijk gevonden in de groenteteelt; bij de gratis van exorbitant hoge groenteprijzen hebben verschillende onder hen zich een sober bestaan weten te verschaffen. De markt voor groenten is echter maar klein en zwak en bij een prijsval van enige betekenis, welke welhaast niet zal kunnen uitblijven, zullen deze bedrijven sub-marginaal worden. De oplossing zal dienen te worden gevonden in overgang tot een middelgroot gezinsbedrijf op kapitaalbasis. Het beoogde project voorziet hierin. Deelneming hieraan zal uiteraard alleen kunnen geschieden door de kleinlandbouwers, die zich reeds hebben gerualiseerd of nog te ruraliseren zijn. Ook hier moet de eis van „vakbekwaamheid“ en „boer zijn“ worden gesteld. Uiteraard zal ook aan de uitvoering van dit project een experimenteel stadium moeten vooraf gaan.

VEETEELT IN NIEUW-GUINEA

Het gemengde landbouwbedrijf vormt de oplossing

Voorzigt door Prof. Ir W. de Jong, hoogleraar in de veeteeltwetenschappen.

Bij een beschouwing van de mogelijkheden voor de Veeteelt in Nieuw-Guinea dienen wij eerst na te gaan hoe de bestaande toestand is. Het blijkt dan dat de veehouderij in Nieuw-Guinea met uitzondering van de varkenshouderij slechts van zeer geringe betekenis is. Zo telt Nieuw-Guinea tussen de 900 en 1000 runderen, waarvan er 700 tot 800 in Merauke en omgeving voortkomen en ruim 100 in Manokwari en omstreken.

Het aantal paarden in Nieuw-Guinea bedraagt 500 tot 600, waarvan \pm 500 in Merauke e.o. Zoals reeds gezegd, is vrijwel de enige vorm van veehouderij, die bij de autochtone bevolking wordt aangehouden, die van het houden van varkens. Het aantal hiervan is niet bekend, doch bedraagt zeker enige duizenden. Bij de niet autochtone bevolking treft men buiten Merauke e.o. ongeveer 500 varkens aan. Het aantal in Merauke e.o. is niet met nauwkeurigheid bekend, doch bedraagt zeker een paar honderd. Hierbij komt nog een dergelijk aantal varkens dat wordt gehouden op de Klapper-eilanden.

Geiten worden vooral gehouden in Fakfak e.o., het totaal aantal bedraagt 2000 à 2500, waarbij ook enige honderdtallen geiten door de autochtone bevolking gehouden, zijn inbegrepen.

De schapenhouderij is van zeer geringe betekenis. Men treft op Nieuw-Guinea hoogstens 100 schapen aan, voornamelijk in de omgeving van Hollandia.

Van meer belang is de pluimveehouderij. Het aantal stuks pluimvee kan zeker geschat worden op 30.000 à 40.000, waarbij dan de door de autochtone bevolking gehouden kippen niet zijn geteld. Deze vormen trouwens geen groot aantal. Hierbij komen nog 3000 tot 4000 eenden, welke hoofdzakelijk in de omgeving van Hollandia worden aangehouden.

Betekenis nog vrij klein
Uit het bovenstaande blijkt wel, dat de betekenis van de veehouderij in Nieuw-Guinea vrij klein is. Ook de mogelijkheden voor uitbreiding zijn, de grootte van het land is aanmerking genomen, betrekkelijk gering. De hoofdoorzaken hiervan zijn:

- Het behoudens in enkele uitzonderingen (omgeving Merauke, Ransiki e.o., Klapper-eilanden) niet aanwezig zijn van natuurlijke bronnen van geschikt veevoer.
- Het met uitzondering van de varkenshouderij weinig op de veehouderij ingesteld zijn van de autochtone bevolking.
- De grenzen, gesteld door het algemeen vervoers- en arbeidsprobleem.

Toch zal, wanneer men de landbouw van de autochtone bevolking in Nieuw-Guinea op een hoger peil wil brengen, de veeteelt uitgebreid moeten worden. Zoals uit de voordracht van Prof. van Beurker reeds is gebleken, dient men deze verbetering vooral te zoeken in de richting van het gemengde landbouwbedrijf. Voor de bedrijfsvoering hiervan is de veehouderij een noodzakelijk onderdeel; te voor het voldoen aan de behoeften aan mest, waarbij vooral aan het houden van varkens en rundvee moet worden gedacht. Te voor de voorziening in de nodige trekkracht, die op deze kleine bedrijven niettegenstaande de motorisatie grotendeels door het rundvee, gedeeltelijk misschien door paarden, of in moerasige gebieden mogelijk door karbouwen, geleverd zal moeten worden. Ook voor de zelfvoorziening met de nodige voedingsmiddelen zal de veehouderij moeten worden ingeschakeld. Dit geldt tot op zekere hoogte zowel voor de autochtone bevolking als voor de andere. Hoewel waarschijnlijk de voorziening met dierlijke eiwitten van de autochtone bevolking ook nog wel te wensen overlaat, mede door ondoelmatig gebruik van var-

kensvlees (adat), valt hier in eerste instantie de nadruk op de niet-autochtone. Hierdoor betreft het slechts betrekkelijk kleine hoeveelheden. Voor de vleesvoorziening gaat het b.v. om \pm 600 ton. Wanneer nu de plannen voor het rijstbedrijf, gecombineerd met veeveelt, verwezenlijkt worden dan levert dit alleen reeds een jaarlijkse vleesproductie van zeker 400 ton.

Bedenkt men daarbij dan nog welke mogelijkheden uitbreiding van de rundveeteelt in Merauke en Ransiki biedt, alsmede de varkenshouderij, mits gerationaliseerd, in dezelfde streek en op de Klapper-eilanden, dan voelt men wel, dat dit probleem een onoverkomelijke moeilijkheden biedt, en zullen enkele transportproblemen ten aanzien van de aanvoer naar Hollandia en Biak daarbij opgelost moeten worden.

Volledigheidshalve wil ik hierbij nog opmerken, dat ik bij deze vleesvoorziening de schapenhouderij met opzet niet genoemd heb, omdat ik, gezien ook de ervaringen hiermee in Australisch Nieuw-Guinea, hiervan geen grote verwachtingen heb, en dat de voorziening met dierlijke eiwitten ook nog bevorderd kan worden door een uitbreiding van de visvangst, zowel in directe als indirecte zin (vismeelefabricage).

De melkvoorziening

Ongunstiger is de situatie wat betreft de voorziening in verse melk. Ook hier betreft het, wanneer men zich beperkt tot het medisch noodzakelijke (melk voor zieken en zuigelingen) geen grote hoeveelheden, n.l. \pm 500.000 l. De grootste moeilijkheid hierbij is, dat hierbij de mensen die dit bedrijf kennen, ontbreken. Dit geldt met name voor Hollandia en Biak. Gunstiger is de situatie in de omgeving van Manokwari. In de toekomst zal van hier uit dan ook wel de aanvoer moeten komen. In Merauke kan door opvoering van de productiviteit van de aanwezige melkrunderen de oplossing waarschijnlijk wel plaatselijk gevonden worden.

Gemakkelijker ligt de zaak weer bij de voorziening van eieren (\pm 1000.000 stuks) en pluimvee. Merendeels wordt hier bij de pogingen tot verbetering van het ras reeds een behoorlijk resultaat is bereikt. liggen hier de moeilijkheden vooral bij de voeding. De verbetering zal hier moeten worden gezocht in

VERDIENDE ONDERSCHIEDING

TOT ons genoegen en onze voldoening vernamen wij, dat aan de heer B. Krigger, chef van de directie Nieuw-Guinea van het Ministerie van Overzeese Rijksdelen, door Minister Kerukamp tijdens een korte plichtpleging op het departement de Verzetster Oost-Azië is uitgereikt.

De heer Krigger kreeg deze onderscheiding, omdat hij zich tijdens zijn internerij in een Japans kamp zeer verdienstelijk heeft gemaakt door het verzorgen van een betrouwbare nieuwvoorziening voor zijn medegevangenen.

Zij die dit werk kunnen beoordelen, weten welke gevaren eraan waren verbonden, niet alleen in verband met mogelijke ontdekking door de Japanse bewakers, doch ook jegens de medegevangenen zelf. Maar al te vaak is in de gevangenkampen de stemming in gevoelige mate beïnvloed door dwaze geruchten, hetzij van te pessimistische, hetzij van te optimistische aard.

Een tegenwicht in de vorm van een betrouwbaar berichtgeving was een zegen voor de kampbewoners, maar zij vormde verantwoordelijk werk, waarvoor mannen van karakter nodig waren.

een grotere voedselverbouw en de voorziening met dierlijk eiwit, mogelijk kan hierbij een eigen vismeelfabricage uitkomst brengen. Dit laatste moet ook van veel belang worden geacht voor de verbetering van de varkensvoeding, waar ook het dierlijk eiwit veelal in het minimum is.

Om dit op zichzelf vrij bescheiden programma te verwezenlijken, zal de Overheid in moeten grijpen. Voer haar ligt hier dan ook een belangrijke, en mede doordat in den beginne vee van elders ingevoerd zal moeten worden, kostbare taak.

Onderwijs en voorlichting zijn nodig.

Slechts door middel van een zo algemeen mogelijk en met praktische voorbeelden werkend vee- en landbouwonderwijs, dat een integrerend deel van het landbouwonderwijs moet zijn, alsmede een zo intensief mogelijke en doeltreffende voorlichting, kan de veehouderij in dit land tot een redelijk peil van ontwikkeling worden gebracht.

Kolonisten op Nw. Guinea met door hen uit Java meegenomen kerien

De Overheid zal door het stichten van een bescheiden aantal (voorlopig komen hiervoor slechts twee plaatsen, n.l. Merauke en Ransiki in aanmerking), proefboerderijen voorlichtend (door middel van onderzoek) en aanvallend (door middel van het verstrekken van goed fokmateriaal) moeten werken.

De maatregelen ter bevordering van de veeteelt dienen niet eenzijdig op de verschaffing van goed fokmateriaal gericht te zijn, zoals tot dusverre bij verschillende diersoorten wel grotendeels het geval is. Vooral aan de problemen van de voeding, waarbij inbegrepen de eigen verbouw van veevoeder, dient de grootste zorg te worden besteed. Versterking van het landbouwkundig element bij de Dienst voor de Veeteelt is daartoe beslist noodzakelijk.

Aan het verband tussen de veeteelt en de landbouw o.a. aan de voorziening van mest en trekkracht ten behoeve van de landbouw dient meer aandacht te worden geschonken. Ook hier is een intensievere samenwerking tussen landbouw- en veeteelt-coördinatie beslist noodzakelijk. Voor de Overheid ligt hier een taak om in het thans bestaande tekort aan vee door het beschikbaar stellen van dieren tegen een redelijke prijs te voorzien. Dit zal gezien de aanzienlijke transportkosten van dit vee uit andere landen grote financiële offers vragen.

Ook voor het uitroepen van en het toezicht op de veterinaire maatregelen, die voor de gezondheids-toestand van de veestapel noodzakelijk zijn, is een uitbreiding van de Dienst voor de Veeteelt zeer gewenst.

Landbouwkundig onderzoek in Nieuw-Guinea

Voordracht door prof. dr ir C. Coolhaas, hoogleraar in de tropische landbouwplantenteelt.

AGRARISCHE ontwikkelingsmogelijkheden in economische zin liggen, naar de commissie, op grond van haar onderzoek en studie meent te mogen stellen, in Nieuw-Guinea nergens voor het grijpen. Zij moeten in dit grote land — alleen reeds wegens de over het algemeen geringe bodemvruchtbaarheid — nauwgezet worden gezocht en zullen slechts met min of meer moeite kunnen worden geïmplementeerd. Aldus de Agrarische Commissie in de aanbiedingsbrief van haar rapport. Reeds in deze beide zinnen ter inleiding ligt het thema voor mijn voordracht neergelegd, een thema, dat — scherper gesteld — zal moeten luiden, dat voor nagevoeg alles wat we op Nieuw-Guinea willen ondernemen, onderzoek primair moet worden gezocht.

De commissie zet in haar inleiding verder uiteen, dat zij in de agrarische ontwikkeling der autochthone bevolking, mogelijkheden meent te zien, geprojecteerd op lange termijn, terwijl zij daarnaast enige plannen ontvouwt ter uitvoering op kortere termijn. Ik zou hiernaar echter als tweede thema van mijn betoog nog aan willen toevoegen, dat deze projecten op lange en die op kortere termijn niet los van elkaar kunnen worden gezien.

Mijn eigenlijke thema voor deze voordracht geldt het primaire karakter van onderzoekswerk, tegenwoordig ook in Nederlandse publicaties als „research“ aangeduid, wanneer men de nadruk op het toegepast karakter wil leggen. Hiermede wordt zeker niet uitsluitend agrarische „research“ bedoeld, doch ook de sociale, economische, hygiënische, zonder welke evenmin een ontwikkeling der landbouwende bevolking denkbaar is. Uiteraard wil ik echter mij beperken tot hetgeen door mij kan worden overzien, het onderzoekswerk ten behoeve van landbouw, veeveelt en bosbouw.

In de voordracht van collega Van Beukering werd uiteengezet, dat een agrarische ontwikkeling der autochthone bevolking moet worden gezocht in een geleidelijke omschakeling van de extensieve ladangbouw naar een intensief systeem van permanent bodemgebruik in gemengd bedrijf op die plaatsen waar dat uitvoerbaar geacht mag worden.

De tegenwoordige bevolking

leeft in het algemeen zeer verspreid en dikwijls in voor deze omschakeling ongeschikte streken. Nieuw-Guinea moge gerekend worden tot het grootste eiland ter wereld; doch wanneer wij de mogelijkheden in dit land voor intensieve landbouw bezien, ware het beter Nieuw-Guinea op te vatten als een zee, waarin zich hier en daar eilanden en eilandjes bevinden, waarop deze vorm van landbouw denkbaar is.

In de toekomst zullen de eisen tot omschakeling van de zeer extensieve ladangbouw naar intensief bodemgebruik in gemengd bedrijf derhalve hervestigingen van de bevolking op permanente bedrijven onafwendbaar maken. Deze hervestigingen zullen steeds een zo min mogelijk vergaand karakter mogen dragen. Daarom is het niet voldoende te volstaan met de kennis van enkele dezer „eilandjes“, welke door het Bodemkundig Bureau te Hollandia incidenteel reeds zijn verkend en soms ook geëvalueerd, doch het is noodzakelijk dit werk in sterke mate uit te breiden, teneinde in de naaste toekomst een indruk te verkrijgen van alle voorkomende „eilandjes“ in zeer verschillende en uiteenlopende streken. Hierbij wordt en zal ook in de naaste toekomst een zeer nuttig gebruik gemaakt kunnen worden van luchtkartering en bodemkundige interpretatie van luchtkarten.

Doch daarmee zijn we er gezinsins. Momenteel kan zelfs gezegd worden, dat voor een begin dezer „omshakelingen“ de bodemkundige kennis niet de beperkende factor is, mits deze omschakeling tot een zeer enkel project beperkt zal blijven. Reeds thans kunnen enkele plaatsen als een goede kans bieden voor permanent bodemgebruik wel worden aangewezen, doch dan komen we onmiddellijk tot een volgende stap van „research“, die aan de uitvoering op enigszins uitgebreide schaal vooraf zal dienen te gaan.

Immers, behalve aan vele meteorologische gegevens, ontbreekt ons nog het een en ander aan de kennis van uitvoerbare werktwijzen voor permanent bodemgebruik, welke een bevoord van de vruchtbaarheid van de grond, die nagevoeg overal afhangt van het bevoord van organische stof, zullen kunnen garanderen.

Hoewel op vele plaatsen in de tropen in proefnemingen met gewasrotatie en inschakeling van kustvelden voor het gemengde bedrijf, dergelijke problemen worden bestudeerd, zijn de resultaten nog zeldzaam en is de betekenis daarvan lokaal van aard. Daarenboven zullen deze resultaten pas na vele jaren van voortgezette proefneming verkregen kunnen worden. De opzet van permanente experimenten in proeftuinen, gelegen in bodemkundig en klimatologisch verschillende streken, zijn dus uiterst urgent te achten.

Hoe fraai het werk — vooral op sociaal gebied — in de Nimboranvlakte ook moge zijn, ik zou niet graag garanderen, dat hetgeen daar als permanent grondgebied wordt uitgevoerd, ook als permanent mogelijk is te beschouwen. Hoe eerder systematische experimenten onder centrale deskundige leiding hier worden ingeschakeld des te beter. Een begin hiermede is reeds door de kleine afdeling Landbouwonderzoek op de proeftuin Kota Nica nabij Hollandia gemaakt. Uiteraard moet dit werk sterk worden geïntensifieerd en uitgebreid over meerdere centra.

Men vergeet nimmer, dat één mislukking tegenover de geïnteresseerde bevolking meer uitwerking heeft dan tien successen.

Dat ook de vraagstukken met betrekking tot de veehouderij zelf in de eerste plaats experimenteel dienen te worden aangepakt, is door collega De Jong duidelijk gemaakt. Hetzelfde geldt voor de bestudering van de cultuur van nieuw geïntroduceerde gewassen, voornamelijk die, welke het dieet van de bevolking kunnen verbeteren. Ook hiermede werd door de Afdeling Landbouwonderzoek een bescheiden begin gemaakt.

Experimenten noodzakelijk

Doch het is niet alleen voor het voorbereidend werk voor de projecten op lange termijn, de eigenlijke ontwikkeling van de bevolkingslandbouw, dat „research“ onontbeerlijk moet worden geacht, ook de projecten op korte termijn zullen moeten worden ingeleid met experimenten. Alvorens op grote schaal tot gemechaniseerde rijstcultuur in te

maken polders nabij Merauke kan worden overgegaan, is de aanleg van een proefpolder noodzakelijk. In deze proefpolder zullen de vraagstukken betreffende de keuze van het te verbouwen rijststas, de keuze der tweede gewassen, diverse vruchtwisselingsystemen, bemesting en de problemen aan de mechanisatie verbonden, terdege dienen te worden onderzocht, teneinde de economische mogelijkheden te leren overzien. Hetzelfde geldt voor de veehouderij in deze moessastreken. Ook elders waar gehele of gedeeltelijke mechanisatie kans van slagen zou bezitten, dient dit in proefobjecten te worden bestudeerd. Al dit werk vraagt een proeftechnisch ontwikkeld personeel en een centrale deskundige leiding. Het Britse grondnutscheme mag een voorbeeld zijn van uitvoering op grote schaal van gemechaniseerde landbouw zonder degelijk vooronderzoek.

De commissie heeft als haar mening uitgesproken, dat van de meerjarige gewassen, de cacao voor enkele plaatsen in Nieuw-Guinea goede kansen maakt voor een op export gerichte cultuur en wel om de volgende redenen:

1. De cacao is een niet al te arbeidsintensieve cultuur.
2. De verwerking vereist geen kostbare installaties.
3. Het product is gemakkelijk houdbaar en kan op transport vruchten.
4. De cacao is een tamelijk hoogwaardig gewas, de afzet is — mits in niet al te kleine partijtjes op de wereldmarkt verzekerd en het prijsverloop niet er ook voor de toekomst vrij gunstig uit. Nederland heeft een belangrijke chocolade-industrie, zodat ook hier mogelijkheden liggen.
5. De cultuur kan in verband met het bovenstaande niet alleen als grootbedrijf, doch ook in middel- en klein bedrijf worden uitgeoefend.

Deze cultuur biedt dan ook aan de kleine particuliere landbouwer, de kolonist, een kans op enige bestaanszekerheid.

Voor de propagering van een dergelijke nieuwe cultuur is echter heel wat nodig; een organisatie van plantmateriaal-voorziening moet worden opgebouwd, cultuurmethoden voor zeer verschillende omstandigheden moeten kunnen worden geadviseerd.

Doch ook hier geldt weer, zoals in alle andere gevallen, dat men pas kan opdragen, wat men zelf tevooren als juist heeft leren kennen.

Cacaoproeftuinen in enige kil-

matologisch en bodemkundig verschillende streken zijn noodzakelijk, zelfs een vrij uitgebreide proefonderneming wordt door de commissie wenselijk geacht. Dit alles vraagt veel tijd, voordat resultaten worden verkregen, een begin ermee is dus uiterst urgent te achten. Ook dit alles moet tot de „research“ gerekend worden.

Nieuw-Guinea is voor een zeer groot deel met bos bedekt. De commissie ziet op enkele plaatsen mogelijkheden voor houtbedrijven, doch van werkelijke ontwikkeling van de bosexploitatie op grote schaal zal slechts sprake zijn na zeer veel onderzoekarbeid, waarbij bosverkenning, verjongingsexperimenten, cultuurproeven en ook onderzoek naar gebruiksmogelijkheden van vele houtsoorten in de eerste plaats genoemd moet worden. Dit alles is van even, zo niet nog grotere urgentie dan het landbouwkundig onderzoek. Ook hiermede zullen vele jaren gemoed zijn, voordat positieve resultaten kunnen worden verwacht; dit mag geen reden zijn om te aarzelen bij de aanvang, doch het is intengedeele een aansporing er ten spoedigste mee te beginnen.

De vraag dient gesteld te worden, hoe de agrarische „research“ dient te worden georganiseerd. Daarbij zal voorop moeten staan, dat deze organisatie een zodanige dienst te zijn, dat de consument verzekerd zal zijn.

Ten tweede is het noodzakelijk, dat het onderzoekswerk, dat zonder bezwaar evenveel of beter in Nederland kan geschieden, ook daarheen wordt verplaatst. Door gebruik te maken van bestaande instituten en laboratoria in Nederland, kan de uitvoering efficiënter geschieden dan in Nieuw-Guinea.

Het is duidelijk, dat zodra de landbouw wordt geïntensifieerd en zodra monocultuurcentra verschijnen, ziekten en plagen in de gewassen meer dan voorheen zullen optreden. Momenteel is men op Nieuw-Guinea hiertegenover nog geheel ongewapend.

Het spreekt vanzelf, dat experimenten ter bestrijding en ter voorkoming van ziekten en plagen ter plaatse moeten kunnen worden uitgevoerd, doch determinatie van schimmels en insecten, zowel als van waardplanten, kan evenveel in Nederland geschieden.

Het spreekt ook vanzelf, dat de bodemkartering te velde in Nieuw-Guinea dient plaats te vinden, doch een belangrijk hulpmiddel, t.w. de interpretatie van luchtkarten kan evenveel in Nederland geschieden. Ook samen-

mige gedeelten van het onderzoek van de grond, zoals mineralogische analyse, kan men zich uitstekend denken in Nederland.

Bosbouwkundige dunningsproeven, verjongingsproeven, cultuurproeven kunnen vanzelfsprekend slechts ter plaatse worden uitgevoerd, doch de determinatie van boomsoorten, interpretatie van luchtkarteringen en vooral ook technologisch houtonderzoek kan beter in Nederland plaats vinden. Zo zijn er talloze voorbeelden te noemen, waarbij onderzoek in Nieuw-Guinea kan worden aangevuld met dat in reeds bestaande Nederlandse instituten.

Samenwerking met Australië

Daarnaast is samenwerking met onze Australische bureaus gewenst. Ook hierbij kan werkverdeling worden voorgesteld, teneinde dubbel werk te voorkomen. Wanneer het gaat om selectie van mechanisch oogstbare rijststrassen, aangepast aan Zuid Nieuw-Guinea's omstandigheden, zou het werk door de Nederlandse „research“ voor alle belanghebbenden kunnen worden gedaan, terwijl bijvoorbeeld cacao-selectie grotendeels door de Australiërs zou kunnen worden verzorgd. In het eerste ligt de ervaring grotendeels bij ons, in het laatste zouden wij van enige voorgrond der Australiërs kunnen profiteren. In verschillende gesprekken kregen de leden der commissie de indruk, dat ook van Australische zijde belangstelling bestaat voor werkverdeling.

Een derde algemene eis aan de organisatie van de „research“ te stellen is, dat het onderzoekspersoneel verplaatsbaar dient te zijn. Hiermede wordt niet alleen bedoeld, dat dit personeel vanuit een proefstationscentrale verschillende streken zal moeten kunnen bezoeken, doch ook, dat het over het gehele koninkrijk verplaatsbaar moet zijn en ook te werk gesteld moet kunnen worden in Nederland.

Het is wel haast niet mogelijk een „research“-dienst op te bouwen, die voor alle onderwerpen der wetenschappelijke toepassingen, specialisten in dienst heeft. Dit wordt te kostbaar en is dikwijls ook niet efficiënt. Het is ook niet meer mogelijk om het onderzoekswerk te verrichten door „all round“ landbouwkundigen. De enige oplossing, vooral voor kleine centra, is werkverdeling, zoals reeds werd uiteengezet, en ook werk in verplaatsbare „teams“. Bijvoorbeeld, het kan wenselijk zijn bij tijdelijk zich voordoende zeer urgente arbeid, een groep deskundigen te

concentreren. Laten we als voorbeeld het optreden van een hevige plaag in het rijstgewas in Suriname noemen, dan kan het gewenst zijn een team van entomologen en landbouwkundigen, uit Suriname, Nederland en Nieuw-Guinea tijdelijk ter plaatse te detacheren. Ook omgekeerd kan dat in Nieuw-Guinea het geval zijn.

Ook is verplaatsbaarheid van „research“-personeel van de tropen, naar Nederland en omgekeerd, nuttig en m.i. zelfs noodzakelijk voor het fris houden van de geest. Men moet zich niet voorstellen, dat men origineel denkende onderzoekers in Nieuw-Guinea op peil houdt door ze eenzelfde taak toe te vertrouwen van hun 25ste jaar tot aan hun pensioengerechtigde leeftijd. Dit geldt niet alleen voor Nieuw-Guinea, het geldt voor Suriname, het geldt zelfs voor vele diensten in Nederland zelf. Uitwisseling van personeel moet in de research regel worden.

Wat nu de vorm der organisatie betreft, ook hierbij kan men zoals in de meeste zaken betreffende Nieuw-Guinea, niet profiteren van de ervaring, opgedaan in het voormalig Nederlands Indië.

Daar zijn door het voormalig gouvernement en door particulieren onderzoekingsorganisaties opgebouwd, waarvan de financiering een geschiedenis uit de inkomsten van een land met een gevestigde intensieve landbouw

of wel uit direct bij de export geheven contributies van een bestaand agrarisch productie-apparaat.

In Nieuw-Guinea bestaat niets van dit alles, de gronden voor de onontbeerlijke „research“ zullen moeten komen uit een á fond perdu daarvoor beschikbaar gesteld kapitaal en jaarbudget. Wij kunnen echter daarbij de historisch geproefde organisatie-fouten van de „research“ in het voormalig Nederlands-Indië vermijden, welke fouten hebben geleid tot een onnodig en onefficient naast elkaar werken van verschillende organisaties.

In vele gevallen moge de Belgische Inoc ons in Nieuw-Guinea tot voorbeeld dienen, zoals vele jaren geleden ons landbouwonderzoek op zich zelf — niet in organisatorische zin — ten voorbeeld van de Belgen heeft gedaan.

De commissie is van mening, dat een organisatie van de agrarische en wellicht van alle „research“ het beste aan bovengenoemde eisen van continuïteit, werkverdeling en teamwork kan beantwoorden, indien zij wordt ondergebracht in een enkele speciale stichting, welke gedeeltelijk haar werkzaamheden in Nederland, gedeeltelijk in Nieuw-Guinea zal hebben. Indien deze stichting, wanneer ook andere delen van het Koninkrijk het nut hiervan zouden inzien, zou kunnen worden uitgebreid tot een algeme-

ene T.N.O. voor de Tropen, zou dit naar mijne mening van groot nut kunnen zijn voor alle belanghebbenden.

Hoe eerder echter een stichting voor het onderzoek op Nieuw-Guinea er komt, hoe beter; de oprichting behoort tot de eerste urgentie bij de uitvoering van hetgeen de commissie heeft gemeend te moeten adviseren en behoeft niet te wachten op een oplossing in algemener rijksverband.

Zodra de stichting er zal zijn, kan de algemene opzet van de „research“ worden uitgewerkt. Er zullen twee proefstations nodig zijn, een landbouw- en een bosbouwproefstation met een gemeenschappelijke centrale administratie, literatuurdokumentatie en kleine bibliotheek.

Deze proefstations zullen derhalve naast elkaar dienen te staan en niet in een stad, doch omgeven door een voldoende grote centrale proeftuin, gewasmuseum e.d.

Deze plaats kan Kota Nica nabij Hollandia zijn; daarnaast zijn verscheidene proeftuinen nodig in verschillende bodemkundig en klimatologisch afwijkende streken.

De spreker besloot zijn voordracht met de opmerking, dat zij meer het karakter van een propagandistisch pleidooi had dan van een wetenschappelijke lezing, waarvan hij zich overigens bewust was en hetgeen ook in zijn bedoeling lag.

WAT ONS IN NIEUW-GUINEA BEZIGHOUDT

In de maand December zijn in Blak twee „Beaver“-vliegtuigen aangekomen. Deze vliegtuigen, die bestemd zijn voor de intensivering van de bestuursvoering hier te lande, kunnen naast de piloot zeven passagiers vervoeren.

Aan de Rijksuniversiteit te Leiden promoveerde tot doctor in de letteren en wijsbegeerte, Drs F. C. Kamma op een proefschrift getiteld: „De Messiaanse Korribeweging in het Blaks-Noemfoorse cultuurgebied“. Als een der paranymphen fungeerde de heer Nic. Jourwe, een jonge Papoea, die voor studietoelinden in Nederland vertoefte.

Ter gelegenheid van de vijfde verjaardag van het Gouvernement van Nederlands Nieuw-Guinea zijn door de bevolking in verschillende plaatsen groot-scheepse demonstraties van trouw en aanhankelijkheid aan het Voorstenhuis gehouden.

Te Hollandia kwamen ongeveer 2.000 autochthonen bijeen voor de woning van de Gouverneur met fluitorkesten en drumsbands. Na een vierstemmig ten gehore gebracht Wilhelmus, klonk een donderend driewerf hoera. Vervolgens vertolkte de heer Markus Kaisiepo tegenover de Gouverneur de gevoelens van dankbaarheid en vertrouwen van het volk van Nieuw-Guinea. Spreker verzocht de Gouverneur namens alle Papoea's aan H.M. de Koningin een telegram te zenden van de volgende in-

houd: „Wij, volk van Nieuw-Guinea, vandaag verheugd en dankbaar feestvierend in de verschillende steden, smeken ootmoedig de Allerhoogste de bestendige bescherming af voor het huis van Oranje, de gezegende gids van Nederland, Suriname, de Antillen en Nieuw-Guinea“.

De Gouverneur dankte in een, in het Maleis uitgesproken rede, waarna de demonstratie werd ontbonden en het feest werd voortgezet op het nabijgelegen voetbalveld met muziek en volksdansen.

Eveneens op 27 December opende de Gouverneur het Instituut voor Opleiding van Ambtenaren bij de Bestuurs- en Administratieve Dienst, waarvoor, zoals wij vroeger reeds publiceerden, 24 jongelui uit Nederland werden uitgezonden.

STICHTINGSMEDEDELINGEN

Op 13 December a.p. werd te Gorinchem onder auspiciën van de plaatselijke Chr. Hist. Kievereiniging in samenwerking met onze Stichting een Nieuw-Guinea-avond belegd.

Voor deze bijeenkomst bestond grote belangstelling, het publiek toonde bijzonder veel interesse voor de door onze Algemeen Voorzitter, de heer Van de Wetering, gehouden causerie over zijn bezoek aan dit Gebiedsdeel.

Staande de vergadering werd besloten, over te gaan tot de vorming van een plaatselijke afdeling onzer Stichting onder voorzitterschap van de heer P. J. v. d. Heuvel.

Belangrijke gebeurtenissen

Zijne Excellentie Dr. J. van Baal, Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea.

DE overkomst naar Nederland van de Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea is een belangrijke gebeurtenis. Officieel spreekt men van een „routinebezoek“, maar praktisch betekent het, dat de man aan wie de belangen van het Overzeese Rijksdeel zijn toevertrouwd, wordt geconfronteerd met het thuisfront. In de eerste plaats bevordert dit bezoek het contact met Ministers en departementen, dat nodig is om de juiste beleidlijn vast te stellen. De Kamer heeft grote bedragen voor de openlegging en ontwikkeling van Nederlands Nieuw-Guinea vastgesteld. Die bedragen moeten op de meest doeltreffende wijze besteed worden. Hierover moet gesproken worden. Ook de beveiliging tegen infiltraties zal terdege zijn bekeken met Oorlog en Marine. Voor handel en bedrijfsleven, bij wie een toenemende belangstelling voor mogelijkheden op Nieuw-Guinea begint te komen, was het ook van nut om de Gouverneur zelf te kunnen horen. Werkelijk wij menen het, als gesteld wordt dat het bezoek van Dr. van Baal aan Nederland een belangrijke gebeurtenis is.

Maar Gods geheim bleef voor hen duister, totdat de morgenster vertrees.

Een andere gebeurtenis, waar wij aandacht voor vragen, is de herdenking dat honderd jaar geleden de eerste zendingen zich aan de Noordkust van Nieuw-Guinea vestigden. Een artikel in dit nummer wijdt hier speciale aandacht aan. Wie is ooit in staat te schetsen de enorme opoffering en toewijding die deze „gezonden“ hebben gegeven om de Papoea's bekend te stellen met het Evangelie; wie zal ooit kunnen vaststellen van welke enorme betekenis het werk is, dat van de zijde van Zending en Missie onder de Papoea'se bevolking werd verricht. We denken ook aan onderwijs, ziekenzorg, landbouw, samenleving, beschaving! De derde belangrijke gebeurtenis is, dat onze Stichting dit jaar haar werkzaamheden gaat uitbreiden met de instelling van een afdeling onderwijsvoorzichting in Nederland. Wij hopen binnenkort

de benoeming van een leider dezer instelling te kunnen melden. Verder hopen wij in 1955 een actie te voeren om ons sociaal werk op Nederlands Nieuw-Guinea uit te breiden. Daarvoor rekenen wij op zeer veel lokale medewerking.

Dit alles is mogelijk als... de Nederlanders, dat wil zeggen de mensen, die aan onze taak overzee geloven, ons door giften en het toetreden als lid in staat stellen. Geeft U nog heden op; ons adres is Bezuidenhoutseweg 17, Den Haag, gironummer 550550.

v. d. W.

HONDERD JAREN OPBOUW

Het Eeuwfeest van de Zending op Nieuw-Guinea

door Ds H. J. Teutscher

Grootmoeder Elisabeth is nu een oude vrouw, een Papoease vrouw met een bewogen levensloop. Als klein kind is ze geroofd door koppensnellers, die de mannen van haar dorp trachten te vermoorden en de vrouwen en kinderen als slavin en slaven trachten mee te voeren. Na een angstige

ALS ze bij me in de kamer zit en ik haar vraag om verhalen uit die oude tijd, raakt ze nooit uitverteld. Levendig twinkelen haar oude ogen achter de brilleglazen. En dankbaar is ze voor elke sigaret, die ik haar presenteer; want grootmoeder Elisabeth is op haar manier een „kettlingrookster“. Vol trots spreekt ze over haar kinderen. Haar zoon is thans een bekend en vooraanstaand Papoea, de eerste schoolopziener, uit dit volk voortgekomen. Hij reist de dorpen langs om de tientallen scholen te inspecteren. Wekenlang is hij vaak van huis. Hij is een vertrouwensman van de onderwijzers en ook als het gaat om zaken buiten de school luistert men graag naar zijn raad.

Haar dochter is getrouwd met een van de meest vooraanstaande onderwijzers op Nieuw-Guinea, een man van een grote trouw, een diep verantwoordelijkheidsbesef, begiftigd met een organisatie-talent. In een der grootste dorpen zwaait hij nu al jaren de scepter en in de hele omtrek geldt zijn gezag. Zijn vrouw gaat als een ware moeder langs de huizen en staat iedereen terzijde met hulp en raad.

Grootmoeder Elisabeth heeft natuurlijk al vele kleinkinderen. Ze zijn al groot; met zijn moderne Papoea's, die met hun tijd mee weten te gaan.

Vader en zoon Van Hasselt, die tezamen 23 jaar (respectievelijk 41 en 29 jaar) in dienst van de Zending op Nieuw-Guinea werkten.

tocht is ze ten slotte op het eiland Roon terecht gekomen, waar de oude zending Bink haar heeft vrijgekocht. Jaren is ze bij Bink in huis geweest. Daar leerde ze lezen en schrijven; daar leerde ze koken en maaien; daar hoorde ze ook voor het eerst de naam Jezus.

Een van haar kleindochters stond zelfs een poos als onderwijzeres voor de klas. Vele oude mensen schudden hun wijze hoofd over zoets moderns; maar grootmoeder Elisabeth verdedigde deze emancipatie met vuur: het was nu uit met de sla-

MEN WORDT STIL BIJ ZO'N GROOT GELOOF IN DE ROEPING

vermij en de onderdanigheid van de vrouw; het was nu de nieuwe tijd. Haar andere kleindochter trouwde met een onderwijzer; ze trouwde in een Europees bruidstoilet, helemaal in het wit, met een lange sluiser....

Niet minder imposant

In één zo'n familie zien we de ontwikkelingsgang van Nieuw-Guinea weerspiegeld over slechts enkele tientallen jaren. Er is iets gegroeid, er is iets gebouwd. Maar al te veel wordt men in Holland getraceerd op romantische jungle-verhalen. Maar al te veel wordt de Papoea van vandaag afgeschilderd als de mens, die leeft in het stenen tijdperk, die geen kleding draagt en zich opsiert met een stuk been dwars door zijn neus.

Te veel wordt vergeten, dat er ook een andere kant van Nieuw-Guinea is, die wellicht niet zo romantisch is, maar daarom niet minder imposant. Nieuw-Guinea is nu eenmaal het land van de grote tegenstellingen, waarin enerzijds de primitieve mens nog onaangetoerd door de moderne Westerse cultuur leeft en anderzijds de mens mee is opgenomen in de grote ontwikkelingsgang, die het gevolg is van de ontmoeting tussen Oost en West.

Dezer dagen vierden we het eeuwfeest van de Nieuw-Guinea zending. Op 5 Februari was het honderd jaar geleden, dat de eerste zendelingen zich op Nieuw-Guinea vestigden. Toen was dit land nog volop „vergeten aarde“. De tientallen pioniers uit de eerste decennia van de zendingsarbeid hebben onzegbaar veel geleden. Velen hebben hun leven gelaten. In Manokwari is een zendingskerkhof, waar we de graven vinden van velen uit die oude tijd. Het was de tijd, waarin men nog niet wist van driejarige korterbanden en van regelmatig weerkerende verlofsperiodes. Sommigen dezer pioniers werkten vijftien en meer jaren achtereen in dit barre, verlaten land. Als men in de Zending ging dan deed men dat voor zijn leven. De oude Van Hasselt werkte 44 jaar op Nieuw-Guinea, zijn zoon „slechts“ 39 jaar.

Wij kunnen alleen maar stil worden bij zo'n groot geloof in hun roeping van Godswege, waardoor deze mannen en vrouwen staande gebleven zijn.

Niet te vergeefs

En al hun opofferingen en ontberingen zijn niet vergeefs geweest. Er is een tijd gekomen, waarin het zaad, dat in geloof werd uitgestrooid, begon te

Gedenkteken op de landingsplaats der eerste zendelingen, Manokwari (achterzijde, van het land uit gezien).

ontspruiten en vrucht te dragen. Na 1907 kwam de grote ommekeer. Toen begonnen de Papoea's aan alle kanten om het Evangelie te vragen. Steeds groter werd het arbeidssterren van de Zending; steeds veelzijdiger haar activiteiten.

En nu is daar na honderdjarige arbeid een wroedende Evangelisch Christelijke Kerk op Nieuw-Guinea met 140.000 gedoopten in meer dan 400 dorpen. Vanuit de Papoea's zelf zijn reeds honderden predikers en onderwijzers voortgekomen, die hun eigen volk zijn gaan dienen met datgene, wat zij zelf in hun leven ontvingen.

Wij hebben feest gevierd. Hier in Holland, in de stad Utrecht, die zo vele jaren het centrum was van velerlei zendingsactiviteit en zendingsliefde. Maar er is ook op grote schaal feest gevierd op

Nieuw-Guinea. In alle dorpen is men samengestroomd om in speciale kerkdiensten de Heer te danken voor datgene, wat Hij daar bouwde. Want juist in de Kerk weten we met grote stelligheid, dat dat wonderlijk werk, dat daar op Nieuw-Guinea in die honderd jaren gegroeid is, geen mensenwerk is, maar een bouwwerk, tot stand gekomen door Gods machtige hand zelf. De duisternissen van het oude heidendom waren te gruwelijk en te oppermachtig, dan dat menselijke middelen die duisternissen zouden kunnen doorbreken.

Op Zaterdag 5 Februari is men bijeen geweest op de graven van de predikers, die hun leven gaven in dienst van het Evangelie, om God te danken voor wat Hij deze mensen geschonken had. Met een hele groep is men naar het door de Japanners uitgemoorde en thans vrijwel verlaten Mansinam getrokken, om op de plek, waar Ottow en Geisler honderd jaar geleden landden, 'bij de daar opgerichte gedenkteken in dankbaarheid te denken. Op tal van plaatsen zijn feestelijke optochten zingende en spelende voorbij getrokken. En in heel Papoealand hebben de christenen zich opgemaakt om door middel van een financiële actie gelden bijeen te zamelen tot een fonds, waaruit in de toekomst studiebeurzen voor jonge Christen-papoea's betaald kunnen worden. Want men ziet vooruit, naar de toekomst.

Er is gebouwd; er is veel gebouwd, al honderd jaren lang. Maar er moet nog veel meer gebouwd worden. En nu zijn we — Gode zij dank — zo ver, dat niet alleen mensen van buiten dit land helpen bouwen, maar dat vele Papoea's zelf mede de schouders zetten onder de immense taken en opdrachten, die in de toekomst nog trachten.

Bij de viering van dit eeuwfeest hebben we ons op bijzondere wijze verbonden gevoelen met die jonge christenheid in dat verre land; en tegelijk hebben we onze God gedankt, dat Hij voortgaat met Zijn werk en ook nu nog telkens weer mannen en vrouwen aanpordt tot het werk, dat daar roept en zo broodsodig gedaan moet worden.

Het fundament is gelegd, het enige hechte fundament, Jezus Christus. Alleen, wanneer we daarop voortbouwen, kan er een blijvende zegen voor land en volk van Nieuw-Guinea uit groeien.

Telegraaf en telefoon in Nw-Guinea

Veel is verbeterd,
veel werk moet nog verzet worden

ONDER de technische activiteiten in Nieuw-Guinea behoort ook de ontwikkeling van de telecommunicatiemiddelen in het binnen- en met het buitenland. Behalve de feitelijke telegraaf en telefoon, vallen hier ook onder, de verbindingen ten behoeve van de zee- en luchtvaart, van de meteorologische berichtgeving en van Bestuur en Politie.

Deze taak is opgedragen aan het Bedrijf der P.T.T., ressorterende onder de Dienst van Verkeer en Energie.

Het zal de lezer duidelijk zijn dat een goed algemeen verbindingnet voor juist genoemde doeleinden, afhankelijk is van verscheidene staatkundige en economische factoren, de ligging der vliegvelden, het luchtvaartverkeer en de behoeften van de meteorologische weerberichtgeving.

Tot ongeveer medio 1952 bestond hieromtrent nog zo weinig zekerheid, dat moest worden volstaan met de weinige beschikbare middelen een zo goed mogelijke radiotelegraafdienst te

De schrijver van dit artikel, de heer E. A. Mehlbaum, heeft sedert Febr. 1950 een werkzaam aandeel gehad in de ontwikkeling van het P.T.T.-bedrijf in Nieuw-Guinea. Als waarnemend Hoofd van het bedrijf schreef hij in bijgaand artikel de opbouw van de telecommunicatiemiddelen.

onderhouden tussen de voornaamste plaatsen in Nieuw-Guinea en met Nederland. De „telefoon“ bestond uit provisioneel aangelegde netten in Hollandia, Biak en Manokwari. Telefoongesprekken met Nederland kon men ook wel voeren doch deze verbinding was niet be-

Kabel-opstijpnaal in de telefoonroute Hollandia-Hollandiahaven.

drijfszeker. Bovendien was het zeer goed mogelijk de gesprekken op te vangen op particuliere oproep-ontvangers. Na elk telefoongesprek wist de halve stad Hollandia U dan ook alle bijzonderheden van het besprokene te vertellen.

Medio 1952 echter had de algemene toestand in Nieuw-Guinea zich in zoverre voldoende afgetekend, dat een behoorlijk telecommunicatie-plan, ook bruikbaar voor de behoeften in dit Rijkdeel, kon worden opgesteld, uit te voeren over een periode van verschillende jaren.

In verband met de enorme afstanden tussen de bevolkingscentra en het ontbreken van gebaande wegen, is voor Nieuw-Guinea de radio het aangewezen middel voor de telegraaf en telefoon. Hollandia, de hoofdstad, is b.v. ruim 500 km van Biak, en ongeveer 1.000 km van Sorong verwijderd, dat zijn zo-wat dezelfde afstanden als Amsterdam-Paris, respectievelijk Amsterdam-Wenen. Lept U tussen deze plaatsen in Nieuw-Guinea maar eens een kabel of een bovengrondse telefoonlijn aan, door ongerept oerwoud en over zee!

Vernieuwing was noodzakelijk.

In de eerste plaats moest hoog-nodig de oude rommel aan radio-materiaal — voornamelijk door de Amerikaanse Legeronderdelen in de oorlog 1941—1945 achtergelaten — worden vervangen door nieuwe apparatuur.

De meeste radiostations waren ondergebracht in optrekken van roestig zink en half vergaan hout; hiervoor moesten nieuwe en doelmatige gebouwen komen.

In de loop van 1953 begon geleidelijk het bestelde nieuwe materiaal binnen te komen, terwijl omstreeks de jaarwisseling 1953/1954 het eerste nieuwe radiostation n.l. dat te Hollandia, aan de P.T.T. werd afgeleverd. Dat betekende een hele verbetering. Dit radiostation, dat nog steeds de Amerikaanse benaming „Skyline“ draagt, is bijzonder aardig gelegen in de heuvels boven het huidige bestuurscentrum. Ook de bijbehorende nieuwe woningen kwamen gereed hetgeen een aanmerkelijke verbetering betekende van de huisvesting van het personeel. Dit station was het eerste project dat onder handen genomen werd, omdat hiermede het knooppunt van de telegraafverbindingen en van het radio-contact met Nederland en Australië op technisch verantwoord wijze moest worden veilig gesteld.

Verreweg de meeste mensen, die uit Nederland naar Nieuw-Guinea trekken, komen per vliegtuig. De eerste luchthaven die zij hier aandoen is het in October 1954 geopende vliegveld Mokmer in Biak, de voornaamste luchthaven in Nieuw-Guinea, tevens het knooppunt van de binnenlandse luchtlijnen.

Hier is dan ook het centrum van de luchtverkeersbeveiliging en eraan gekoppeld het centrale station van de meteorologische

dienst. Dit alles eist weer radiovoorzieningen welke aan internationaal gestelde eisen moeten voldoen.

Zien het belang van het luchtverkeer voor dit land, lag het voor de hand, dat door de P.T.T. het telecommunicatie-plan Biak eveneens met de hoogste prioriteit moest worden geïmplementeerd. Het van de Amerikanen overgenomen radio-zendstation, de nabij het Beroekoe-vliegveld gelegen scinzaal alsmede de bijkomende neveninstallaties en onderlinge lijnverbindingen verkeerden in een bijzonder deplorabele toestand.

Met een handjevol technici.

Voor het handjevol technici brak de tijd aan van ontwerpen, projecteren van verbindingen, berekenen van zenders en antennes, bepalen van frequenties en materiaalbestellingen.

Nieuwe gebouwen welke aan de eisen van het moderne radio-bedrijf moesten voldoen, werden gebouwd.

Zodra de projecten op papier stonden is aanstonds aangevangen met het uitmeten en opzetten van de nieuwe antenneparken behorende bij het toekomstige zendstation en bij de nieuwe ontvangstpost. Kabelsleuven werden alvast gegraven zodat na aankomst van de kabels, deze direct gelegd konden worden. De noodzakelijke draadverbindingen tussen de diverse radio-inrichtingen zijn n.l. zoveel mogelijk ondergronds gehouden, evenals het nieuwe lokale stadstelefoonnet Biak, dat gelijk met het telecommunicatie-project is uitgevoerd. In verband

met enkele tegenslagen moest — vooral in de laatste maanden — hard worden gewerkt om het uitgestippelde tijdschema te kunnen bijhouden. Voor het mede-werkende personeel is het een grote voldoening geweest, toen de nieuwe radio-inrichtingen in bedrijf konden worden gesteld, tegelijk met de opening van het vliegveld Mokmer.

De luchtreiziger naar dit gebied, die nu in Biak uit de „Connie“ stapt ziet de oranje-wit geverfde radio-masten. De vlucht, die hij zojuist gemaakt heeft, werd beveiligd door de thans modern geoutilleerde radiodienst in Biak. De waarschuwingen en weerberichten aan de piloot, de bijzonderheden voor de nadering van de luchthaven, de instructies voor een veilige landing zijn door de verkeersleiding bestaande uit deskundig personeel van de Afdeling Burgerluchtvaart via de radioweg

Het oude radio-zendstation Skyline nabij Hollandia.

gegeven aan de gezagvoerder. En deze radioweg moet zonder haperingen steeds beschikbaar zijn. Toen onze reiziger uit Manilla opsteeg, is dit direct radiografisch aan Biak gemeld waardoor deze luchthaven de internationaal voorgeschreven veiligheidsmaatregelen tijdig kon voorbereiden en in werking doen treden.

Belangrijke voorzieningen.

Behalve de hierboven omschreven radio-projecten Skyline en Biak zijn nog kleinere, doch in het geheel bezien niet minder belangrijke voorzieningen getroffen, nieuwe stations gebouwd en oud materiaal vervangen door nieuwe zenders en ontvangers.

Het interieur van het nieuwe radiostation Skyline.

Zo is nu de radiotelefoon-verbinding met Nederland belangrijk verbeterd, o.a. door het in gebruik nemen van een zeer moderne „enkeleband ontvanger“. De gesprekken met Nederland en via Amsterdam met verschillende andere landen in Europa zijn thans „geheim“; indien een nieuwsgierige radiohuisteraar thuis op zijn omroepontvanger Uw gesprek zou willen afluisteren, hoort hij slechts een onverstaanbaar koeterwaals. Intussen zijn vanuit Hollandia, de hoofdstad, radio-telefoongesprekken mogelijk geworden met Biak, Sorong en Merauke. Ook deze telefonie-verbindingen zijn geheim. Voor het interne luchtverkeer zijn de vliegvelden Sentani (bij Hollandia) Merauke en Jefman (bij Sorong) van radio voorzien. Meerdere kleinere radiostations zijn ingeschakeld voor de meteorologische dienst.

Verder wordt het binnenlandse radio-telegraafnet zoveel mogelijk geleidelijk verbeterd door aanvulling met en vervanging door nieuw materiaal. Ook de telex heeft — zij het dan nog schuchter en experimenteel — zijn intrede in Nieuw-Guinea gedaan.

Kabellegging voor het nieuwe stationsgebouw Mokmer.

Afzonderlijk moet nog worden vermeld, de opzet van een radiotelefoon-dienst voor het Bestuur op de kleine posten waar een Europees Bestuursambtenaar is gevestigd.

Reeds zijn enkele van deze standplaatsen voorzien van een eenvoudig radio-apparaat waardoor de controleur met zijn Resident en zijn „naburige“ collega's kan spreken.

De plaatselijke telefoonnetten.

Tot zover de radio. Plaatselijke P.T.T. telefoonnetten zijn er in Manokwari, Hollandia en Biak. Sorongdoom heeft ten gerieve van het Bestuur een noodvoorziening bestaande uit een klein veld-wisselbord met enkele aansluitingen.

De oliemaatschappij N.N.G.P. M. bezit in Sorong een telefooncentrale in eigen beheer.

De verbetering en uitbreiding van de plaatselijke telefoon-dienst in Manokwari is momenteel in het stadium van de tekenkamer. Over de telefoon in Biak is hierboven iets verteld in het kader van het algemene telecommunicatie-project Mokmer.

Het telefoonnet in Hollandia is

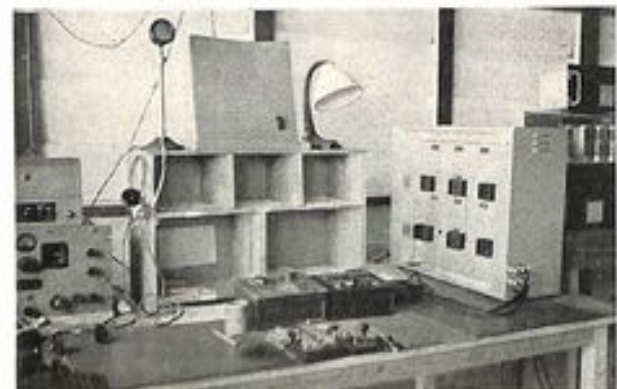

Links. De ultra-kortgolfinstallatie voor de telefonie-verbinding tussen Sorongdoom en Sorong-olie.

Met nieuwe radiostation te Sorongdoom.

Bedieningstafel van het radiostation Sorongdoom (rechts, de geheime-installatie voor de rad. telefoonverbinding met Hollandia).

in begin 1950 met grote haast gebouwd en in Mei van dat jaar in bedrijf gesteld.

In Juli 1950 werd de oude Amerikaanse telefooncentrale in Hollandia Haven door de P.T.T. overgenomen en in enigszins bruikbare toestand gebracht. Een provisorische verbinding (13 km) kwam tot stand tussen de netten Haven en Stad.

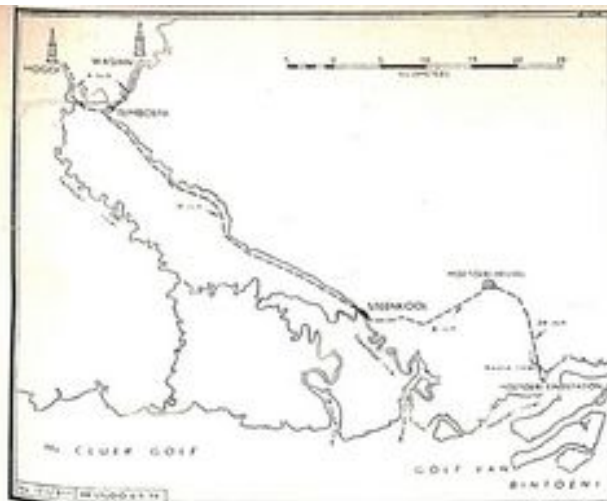
Naderhand verrees het nieuwe wooncentrum Dok 5 en daarna het kantoren-complex van het Gouvernement in Dok 2. Ook hier kwamen handbediende centrales, welke onderling en met de bestaande netten in de Hollandiasector tijdelijk uitgevoerde bovengrondse verbindingen kregen. Deze toestand is uiteraard niet bevorderlijk voor een vlotte afwikkeling van het lokale telefoonverkeer. Een gesprek van Hollandia (-stad) met Dok 5 loopt bv. over 3 centrales! Voeg hierbij nog het onvoldoende aantal onderlinge lijnen tussen de centrales alsmede de slechte toestand hiervan en het is duidelijk dat aan het telefonerende publiek zware beproevingen werden opgelegd. De beschikbare correspondentielijnen waren in de spitsuren doorlopend bezet.

Met grote voortvarendheid is hierin in de loop van 1953 en 1954 een belangrijke verbetering gebracht door de aanleg van nieuwe, permanente uitgevoerde districts geleidingen, vermeerdering van het aantal lijnen en regelmatige verbetering van de technische outillage van de telefoonkantoren. De gespreksafwikkeling gaat nu veel vlotter dan een jaar geleden maar het zal nog wel twee jaar duren voor dat de telefoondienst in de Hollandia-sector op het vereiste peil is.

Gepoogd is, in het bovenstaande een overzicht te geven van de voornaamste technische werkzaamheden en de vooruitgang bij de telegraaf en de telefoon in dit Rijkdeel. Veel is reeds — vergeleken bij 1950 — verbeterd, vaak in belangrijke mate. Nog is de toestand verre van ideaal. Maar Keulen en Aken zijn ook niet in één dag gebouwd! Er moet nog een enorme hoeveelheid werk verzet worden door de P.T.T.

Gestadig wordt voortgegaan met de verbetering van de telecommunicatie in dit gebied.

Nieuw-Guinea is een land in ontwikkeling en vraagt steeds meer en betere communicatiemiddelen.

Nieuwe pijpleiding geopend

Wasian- en Mogoi-olievelden met de kust verbonden

De Nederlandsche Nieuw-Guinee - Petroleum - Maatschappij, waarin de N.V. De Bataafsche Petroleum Maatschappij (Koninklijke/Shell Groep), de Standard-Vacuum Oil Company en de Far Pacific Investments Inc. voor respectievelijk 40%, 40% en 20% deelnemen, begon haar onderzoek naar de aanwezigheid van aardolie in Nederlands Nieuw-Guinea in 1935. Het haar toegewezen gebied besloeg aanvankelijk een oppervlakte van 10.000.000 ha.

De verkenning geschiedde allereerst door luchtkartering gezien de onbegaanbaarheid van het gebied. Aan de hand van de daardoor verkregen gegevens werd het gebied vervolgens veldgeologisch en geofysisch onderzocht. In October 1936 werd bij een proefboring in het Westen van de Vogelkop bij Klamono olie aangeboord, in Juni 1939 bij Wasian en medio 1941 werd de eerste productieve boring verricht bij Mogoi, de beide laatste boringen in het oosten van de Vogelkop. Het uitbreken van de oorlog verhinderde een verdere ontwikkeling. Na de Tweede Wereldoorlog kon de exploratie door de Nederlandsche Nieuw-Guinee Petroleum Maatschappij worden voortgezet. Daarnaast werden uitgebreide werkzaamheden verricht om het mogelijk te maken dat de in deze ontoegankelijke gebieden gevonden olie kon worden afgevoerd.

Op 1 April '54 werd de pijpleiding, die de beide productievelden Wasian en Mogoi op Nederl. Nieuw-Guinea verbindt met de oliesteiger aan de Moetoeri-rivier, in tegenwoordigheid van Z.E. de Gouverneur en vele autoriteiten en genodigen in gebruik genomen. Deze gebeurtenis was voor de Nederlandsche Nieuw-Guinee - Petroleum - Maatschappij de bekroning van vele jaren pioniersarbeid.

Van Klamono werd een 50 km lange weg en een pijpleiding aangelegd naar Sorong, waarbij grote moeilijkheden als grondverzakkingen en afschuivingen moesten worden overwonnen.

Sorong is gelegen op het noordwestelijke puntje van Nieuw-Guinea en bezit een haven, ge-

De oliesteiger aan de Moetoeri-rivier.

De Moetoeri-heuvel. Op de achtergrond de 20' afsluiter.

De opslagtanks te Temboeni.

Het eindstation met de overvoertank.

De jukkenbrug door het vloedbos.

schikt voor zeecontainers. Zo kon eind 1948 met de productie van het veld Klamono worden aangevangen. Het veld is inmiddels afgeboord en produceert momenteel 750 m³ ruwe aardolie per dag.

Geheel andere en zo mogelijk nog zwaardere problemen schiep de aanleg van de weg en pijpleiding van de Wasian- en Mogoi-velden naar het eindpunt aan de Moetoeri-rivier. Dit traject leidt gedeeltelijk door het moerassig gebied van het Moetoeririviergebied en voor een ander deel over de sterk geaccidenteerde Temboeni-heuvelrug.

Een groot project gereed. Thans is het gehele project, dat de afvoer van de Wasian- en Mogoi-olie naar de verschepingsplaats aan de Moetoeri-rivier verzekert, gereed gekomen. De plannen werden geheel door de Nederlandsche Nieuw-Guinee-Petroleum-Maatschappij ontworpen en onder haar leiding door een combinatie van Nederlandse aannemers-firma's uitgevoerd.

Het project omvatte het leggen van 8" (15 cm) pijpleidingen van Wasian en Mogoi naar het knooppunt Temboeni, het opstellen van twee tanks, elk inhoudende 3000 m³, en van een pomphuis aldaar. Van Temboeni werd een 8" (20 cm) leiding van circa 60 km lengte gelegd naar de circa 100 meter hoge Moetoeri-heuvel, waar twee tanks elk inhoudende 22.000 m³ werden opgesteld.

Van deze twee tanks werd een 24" (60 cm) laadleiding over 15 km gelegd naar de steiger, waar het laden der tankers door eigen verval kan geschieden. Bijzondere vermelding verdient wel de oplossing van het probleem dat zich bij het leggen van deze 24" leiding voordeed. Het traject loopt hier gedeeltelijk door kustmoeras. Het leggen van een dijk zou een kostbare en tijdrovende onderneming zijn geworden en na rijp beraad werd door de Nederlandse technici besloten tot het bouwen van een pijpbrug over een traject van 10 km.

Het materiaal daarvoor, o.a. voorgespannen betonpalen, opzetstukken, schoren enz., werd in Nederland vervaardigd. Het materiaal werd naar de Oost-Vogelkop verschepen en aldaar in elkaar gezet.

Aan dit gehele project hebben niet minder dan 150 geschoolde Nederlandse technici en circa 500 ongeschoolde Papoea-arbeiders gedurende 18 maanden gewerkt.

HET VLEGWEZEN

Met één Dakota werd begonnen

Toen in Maart 1950 de door de Garuda Indonesies Airways onderhouden luchtverbindingen overnamen, nam het Gouvernement van Nieuw-Guinea een Dakota van de KLM in time-charter voor het in stand houden van het lokale verkeer. Gebruik werd gemaakt van de bestaande vliegvelden te Hollandia, Biak, Sorong, Merauke en Tanah-Merah, tussen welke plaatsen lijndiensten eerder ingesteld.

Vliegveld Kebar met stationsgebouw.

DAAR dergelijke verbindingen onmogelijk door één vliegtuig kunnen worden onderhouden, zonder de regelmaat ernstig in gevaar te brengen, werd een tweede Dakota uitgezonden. Tegelijk met de aankomst van deze machine in Augustus 1952 werd de overeenkomst tussen het Gouvernement en de KLM herzien en aan de KLM het beheer van het interne net opgedragen. Deze Dakota's onderhouden dus op Nieuw-Guinea een luchtnet, dat, hoewel in kleinere opzet, ongeveer te vergelijken is met dat van de K.N.I.L.M. vóór 1942 in Ned. Indië. Het traject Biak-Hollandia v.v. wordt drie maal en het traject Biak-Sorong twee maal in de week gevlogen. Wekelijks wordt een verbinding tot stand gebracht tussen Hollandia en Merauke en eens in de twee weken een tussen Merauke en Tanah-Merah. Post en vracht worden uit de vliegtuigen afgeworpen boven sommige plaatsen, waar nog geen landingsgelegenheden bestaan. Regelmatig ontvangen Sarmi, Enarotali en Kokanos op deze wijze post en goederen, terwijl weer andere plaatsen bij tussenposten worden voorzien.

De Marine-vliegtuigen zijn reeds vele jaren ingeschakeld voor het tot stand brengen van verbindingen die slechts per schip of door watervliegtuigen en amphibie's kunnen worden uitgevoerd, zoals Manokwari, Seroel, Wisselmeren, Fakfak, e.a. Thans is de activiteit van de Dakota's dus nog verbonden aan het beperkte aantal landingsplaatsen dat voor deze vliegtuigen geschikt is.

Uitbreiding van het luchtnet zal dan ook in de toekomst plaats vinden, waarbij Manokwari, zodra het vliegveld aldaar gereed is, het eerst aan de beurt zal komen. Naarmate Nieuw-Guinea zich verder ontwikkelt en zich belangrijke behoeften aan vervoer op andere trajecten zullen voordoen, zal voor de Dakota's de werkingsfeer zich uitbreiden. Uiteraard zullen de dan door het Gouvernement nog aan te leggen vliegvelden dit mogelijk moeten maken. In October 1954 werd nog een derde Dakota aan de sterkte toegevoegd.

Vele nederzettingen op Nieuw-Guinea zijn slechts bereikbaar ten koste van dagenlange zee- of voet-reizen. Voor zover mogelijk zullen deze kleine plaatsen een luchtverbinding krijgen. Ook bij verdere openlegging van het land zullen vliegtuigen uitstekende diensten kunnen bewijzen. Voor dit doel zijn twee Beaver-vliegtuigen aangeschaft, die ieder plaats kunnen bieden aan 5 passagiers. Deze eenmotorige toestellen kunnen worden uitgerust als land- of als watervliegtuig. Het Gouvernement legt nu voor deze Beavers kleine landingsstrips aan. Hiervan zijn er een viertal gereed; drie in de omgeving van Hollandia en één ten westen van Manokwari in de Kebarvlakte. In het jaar 1955 verwacht men daarnaast nog een tiental veldjes toe te voegen.

In de wildernis van Nieuw-Guinea geeft dit dikwijls ongekende moeilijkheden. Luchtverkenningen en luchtfoto's kunnen vrij nauwkeurige aanwijzingen geven voor de punten waar de aanleg van landingsvelden mogelijk is. Dan zullen de voortrekkers het bos in moeten om de plaats nader te verkennen en de grondwerkzaamheden te verrichten. De benodigde werktuigen moeten worden meegenomen, voorzover deze niet uit vliegtuigen kunnen worden afgeworpen.

Wordt de vrachtwagen naar transport tussen bepaalde strips dermate groot, dat een Beaver dit vervoer niet meer kan verwerken, dan zal het overwegend verdienen om landingsmogelijkheden te scheppen voor een Dakota of een overeenkomstig vliegtuigtype.

Een onderzoek is ingesteld in hoeverre een nuttig gebruik kan worden gemaakt van helischroefvliegtuigen. De werkzaamheden van een heli-copter liggen op een

K.N.I.L.M.-hotel te Biak.

enigzins ander terrein dan die van de Beavers. Een helicopter-specialist gaf ongeveer als zijn oordeel: „Gebruik nooit een helicopter als op een andere wijze vervoer kan worden bewerkstelligd.“

Moeten echter diensten worden verricht in een geheel ontoegankelijk gebied, dan krijgt de helicopter zijn waarde, voornamelijk door de minimale landingsruimte die dit toestel behoeft. Het kan in een land als Nieuw-Guinea ook bijzonder nuttig zijn voor opsporings- en reddingswerk.

Het voornemen bestaat de gehele interne luchtvaart van Nieuw-Guinea onder te brengen in een afzonderlijke maatschappij, waarover de K.L.M. het beheer zal voeren. De ontwikkeling van deze maatschappij zou men kunnen indelen in drie fasen: 1. operatie met de twee Beavers, 2. toevoeging van de drie Dakotas en 3. toevoeging van de helicopters.

Tot zover het verleden het heden en de toekomst van het lokale luchtverkeer op Nieuw-Guinea. De intercontinentale verbindingen hebben zich ontwikkeld van de incidentele chartervluchten in de jaren 1930 en 1951 tot drie verbindingen per week met Nederland en één met Australië. Dit verkeer eist ten minste één modern vliegveld en daarnaast een uitwijkhaven. Het Mokmer-vliegveld te Blak is onderhanden genomen; het baandek is geasfalteerd,

De „Beaver“ uitgerust als watervliegtuig.

een stationsgebouw verzeven, nachtverlichting wordt binnenkort aangebracht en een hangar met magazijn en werkplaatsen is in bestelling.

De K.L.M. heeft te Blak een hotel, plaats biedend aan ruim 90 gasten, laten bouwen. Dit ruime, frisse en modern ingerichte hotel kan gerekend worden tot een van de beste in de landen rond de Pacific.

NAZORG TECHNISCH ONDERWIJS

B.O.S. BOUWT BEST!

door: H. Heynes

Hoofd L.T.S. te Kota Radja

In het tijdschrift van de Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité“ van Juli 1954 werd melding gemaakt van een bouwonderneming „Setudju“ op Nieuw-Guinea. Deze bouwonderneming werd gevormd door oud-leerlingen van de Lagere Technische School voor Papoeze jongens. Die bouwonderneming, aldus bedoeld artikel, is eigenlijk voortgevloeid uit de „nazorg“, aan welke belangrijke factor door Dienst Onderwijs en door de Zending grote aandacht wordt besteed. „Setudju“ wat „reuzezind“ betekent, is de eerste bouwonderneming op Nieuw-Guinea die door jonge Papoea's wordt gedreven en die zelfstandig bouwopdrachten aanneemt.

Vooraf het volgende:

De grondslag werd gelegd in de school.

Wanneer we het leerplan van de Lagere Technische School (L.T.S.) te Kota-Radja bekijken, dan blijkt dat naast individuele arbeid het werken in groepverband een belangrijke plaats inneemt. Het elkaar behulpzaam

zijn, in de maatschappij een deugd, wordt op de L.T.S. zoveel mogelijk toegepast. Tijdens de gehele schooltijd wordt de leerling voorts duidelijk gemaakt dat hij een taak heeft te vervullen in de maatschappij. Dat ook de jonge Papoea zijn plaats zal dienen in te nemen in de wordende maatschappij op Nieuw-Guinea. Dat de woningtoestanden in de toekomst moeten ver-

beteren. Er dienen woningen in de kampong te komen, welke voldoen aan eisen van hygiëne en gezondheid. De afgestudeerde L.T.S.-er zal daar aan meewerken. In de toekomst zal dan dat bedroevend hoge sterftecijfer van de bevolking omslag gaan. De belangstelling van de leerling wordt dus gewekt door middel van het „motief“.

Volgens het leerplan van de afdeling bouwkunde dient het resultaat van de studie te zijn het in tekening brengen, daarna het materiaal „uittrekken“, vervolgens het praktisch uitvoeren en bouwen van een eenvoudig huisje, waarin alle oefeningen zijn verwerkt die noodzakelijk worden geacht om te komen tot voldoende vakbekwaamheid. Tenslotte maken de leerlingen in het laatste leerjaar enig eenvoudig meubilair.

Wat de theoretische vakken aangaat, wordt er op de L.T.S. gestreefd naar een harmonische samenwerking tussen theorie en praktijk. Hierdoor wordt de mogelijkheid geschapen tot meer belangstelling en waardering voor het theoretisch gedeelte van de opleiding, terwijl een veelzijdige vorming, mede door het A.V.O. (Algemeen Vormend Onderwijs) zelfvertrouwen geeft en mogelijkheden tot hogere vakbekwaamheid. Naast de vakken materialen- en gereedschapskennis zijn Nederl. taal, kennis van land en volk, algebra, meetkunde en maatschappijleer van betekenis. Het is niet de bedoeling overbodig intellectuaalisme aan te kweken. Integendeel: Op Nieuw-Guinea hebben we werkers nodig. Getracht wordt daarom de leerling in z'n geheel „aan te pakken“.

In het kort: Het streven is vorming van de gehele mens, vooral karaktervorming, zodat de jonge Papoea straks zijn beroep ook belangstelling heeft voor andere problemen en mede kan werken deze problemen op te lossen.

Wat er aan het ontstaan van de bouwonderneming „Setudju“ voorafging.

In Augustus 1953 kregen de leerlingen van de afdeling bouwkunde, die in dat najaar eind-examen zouden doen, als sluitstuk van hun opleiding de volgende opgave:

Vervondersteld werd, dat de leerlingen na het behalen van het diploma zelf zouden gaan bouwen. Aangenomen werd, dat

de jongelui een schoolgebouw zouden „aannemen“. De problemen, welke zich bij het bouwen voordoen, vooral ook de moeilijkheden waarmee wij rekening moeten houden bij het bouwen op Nieuw-Guinea, werden met de denkbeeldige bouwers besproken. Dat je eerst een tekening en een begroting moet maken van een te bouwen object en dat deze tekening dan goedgekeurd moet worden door het Gouvernement hadden de jongens al op de L.T.S. geleerd. Zo maakten 17 leerlingen een tekening van een schoolgebouw

op schaal 1:100 met de daarbij behorende details op schaal 1:5. Die tekeningen werden niet zomaar overgenomen van een voorbeeld. Het voor en tegen van een bepaalde constructie werd zorgvuldig overwogen. Tenslotte werd de meest degelijke en economisch verantwoorde methode gekozen. Het spreekt vanzelf dat er nog wel eens „ernstige“ besprekingen plaats vonden tussen leerlingen en het onderwijzend personeel om tot een goede oplossing te komen. Het moest een degelijk schoolgebouw worden met een ge-

Het „te lood zetten“ van de stijlen met een schietlood. Alles wordt vaktechnisch uitgevoerd.

Een zonnestril op: zo meet't de Papoea-bouwer, participant in de bouwonderneming „Setudju“, letterlijk mee aan zijn eigen toekomst. En hij doet het goed!

raamte van ijzerhouten constructiewerk, terwijl de open vakken met eigengemaakte vormstenen moesten worden opgevuld, zgn. klammuren.

Er werd een bestek en een begroting gemaakt. Iedere leerling maakte een berekening hoeveel m³ hout, stenen, portlandcement, zand en grint verwerkt zou moeten worden. Verder werd de tijdsduur van de bouw en de post „werkloon“ berekend. Inclusive transportkosten en onvoorziene uitgaven. Voortbouwende op wat in de afgelopen cursusjaren werd geleerd, werd zo nodig de vaktheorie nog even „opgefrist“.

Ook de lessen Algemeen Voortmoud Onderwijs werkten mede om de leerling het juiste inzicht te geven. Wanneer b.v. bij het vakonderwijs de houtconstructie werd behandeld, werd bij het A.V.O. het benodigde hout in m³ omgezet. Bij het bespreken en schetsen van de fundering tijdens de constructieles sloot aan de A.V.O.-les waar de afgeknotte piramide werd besproken. Zo ging het ook met de besprekingen in verband met het mengen van de betonspecie, de onkosten bij het maken van de benodigde vormstenen etc. Het schietlood en waterpas — de onmisbare gereedschappen

voor de timmerman — waren geschikte objecten om na de les gereedschapskennis verder bekijken te worden bij de natuurkunde-les. Steeds die horizontale binding tussen theorie en praktijk. Op deze wijze werd de reken-, algebra-, meet- en natuurkundele dienstbaar gemaakt aan het te bouwen object.

Met de jongelui werd in die laatste maanden van het cursusjaar gesproken over eenvoudige administratie, ziekte- en ongevallen verzekering, loon en prestatie. Voorbeelden werden hierover gegeven. De jongelui werden voor het „probleem“ gesteld en nu moesten ze er zelf uit zien te komen.

Zoals reeds eerder opgemerkt werden al deze bijzonderheden met de leerlingen behandeld, waarbij verondersteld werd dat de leerlingen na het verlaten der school zelf zouden gaan bouwen.

Tot zover de voorgeschiedenis, die mede aanleiding werd tot het oprichten van de bouwonderneming „Setudju“.

De bouwonderneming „Setudju“ opgericht door oud-leerlingen van de L.T.S.

Op 31 December 1953 leverde de L.T.S. te Koto-Radja de eerste groep leerlingen van de afdeling bouwkunde af. In totaal 17 jongens besloten toen de grote stap te wagen om gezamenlijk werk aan te nemen. De onderneming werd genoemd „Setudju“, wat „eensgezind“ betekent.

Dank zij de samenwerking van de betrokken Overheidsinstanties, Dienst Onderwijs en de Zending, mochten de oudleerlingen, verenigd in de bouwonderneming „Setudju“, koetsweg „B.O.S.“ genaamd, als eerste object het gebouw aannemen dat ze reeds gedurende de laatste cursusmaanden op de L.T.S. theoretisch hadden doorgewerkt. Het was een groots moment toen de tekening van het te bouwen object, getekend door Demianus Nummeri — geboren te Blak, oud 17 jaar — terug kwam met de nodige handtekening, een bewijs dat de tekening goedgekeurd was en dat met bouwen mocht worden begonnen.

Aan de avond van die gedenkwaardige dag was het feest bij „B.O.S.“ Rijklijk vloede de limonade onder het zingen van het Nieuw-Guinea-lied: Omhak Besar, afgewisseld met het Wilhelmus en Piet Hein!

„B.O.S.“ Bouwt Best.

Wanneer leden van „B.O.S.“ elkaar tegenkwamen in de Kota of elders dan hoorde men bovenstaande „slogan“. Vol enthousiasme toog men aan het werk, want die „slogan“ moest nog „waar“ worden gemaakt....!

Onder dezelfde voorwaarden, waarvoor iedere willekeurige aannemer dit werk zou aannemen, mochten de leden van „B.O.S.“ tonen wat ze waard waren. Ze kozen uit hun midden enige uitvoerders. Dat waren Enos Warinusi — geb. te Numfor, oud 18 jaar — en Jan Arisoi — geb. te Kurudu, oud 17 jaar —. Deze „bazen“ verdeelden dagelijks de werkzaamheden. Zij waren verantwoordelijk voor de vakkundige uitvoering van het gehele werk. Ieder lid van „B.O.S.“ had naast zijn gewone werk nog een andere taak. Zo waren er leden die de administratie bijhielden. Dat waren Nathanaël Rumainum — geb. te Blak, oud 17 jaar — en Korlius Ohee — geb. te Asei (Sentanmeer), oud 16 jaar —.

Anderen voerden de nodige bestellingen uit. Vanaf het moment dat met bouwen werd begonnen moesten de jongelui zorgen voor eigen levensonderhoud. Er moest dus een tijdelijk onderkomen worden gemaakt. Een keet met opslagplaats moest worden gebouwd om zo nodig ook bij regen door te kunnen werken en om materialen op te kunnen slaan. Alle bijzonderheden betreffende de bouw werden vastgelegd in een contract. Dit contract — op zegel — werd mede namens alle leden door de beide uitvoerders plechtig ondertekend. Allen voelden echter de verantwoordelijkheid. De gezichten stonden dan ook ernstig. De bekende slogan: „BOS BOUWT BEST“ klonk in die dagen minder driest....

Hoewel de jongelui zelf alles moesten regelen en verantwoordelijk waren voor de gehele gang van zaken, werd er een Raad van Toezicht samengesteld, benevens een Raad van Advies.

Enige vooraanstaande autoriteiten uit Hollandia waren bereid zitting te nemen in de Raad van Toezicht. Wekelijks ontving ieder lid van deze raad een rapport, zowel van het huishoudelijk als van het technisch gedeelte van de werkzaamheden. Deze rapporten werden opgesteld door de „B.O.S.“. Op deze wijze bleven de autoriteiten van dag tot dag op de hoogte van de

gehele gang van zaken. Enige vakonderwijzers hadden door middel van de Raad van Advies de gelegenheid vanuit de verte zo nodig steun en advies te geven.

Zowel Raad van Toezicht als Raad van Advies waren bedoeld uitsluitend voor het eerste object van „B.O.S.“.

Onderwijstechnisch gezien was dit experiment van groot belang. De vraag was niet alleen of de vakbekwaamheid van de jeugdige bouwers toereikend was, maar ook of de verantwoordelijkheid niet te groot zou zijn en of zij voldoende doorzettingsvermogen konden opbrengen om het werk tot een goed einde te brengen. De praktijk heeft bevestigd, dat hier niet te hoog gegrepen werd. „B.O.S.“ hield zich kraag. Zij bleken in staat de bekende slogan „BOS BOUWT BEST“ waar te maken en het werk werd binnen de vastgestelde tijd tot volle tevredenheid opgeleverd. Reeds spoedig werd daarna aan een volgend object begonnen.

Verdere mogelijkheden voor „B.O.S.“.

„B.O.S.“ heeft in het afgelopen jaar bewezen uit het „goede hout“ te zijn gesneden. Wanneer deze jongelui in staat worden gesteld door te gaan met

Oude kampongheiren. Het enige mooie is de omgeving. (Copyright „Hollandiafilm“ Hollandia, Nieuw-Guinea).

bouwen, kunnen we in de toekomst méér verwachten.

Wij denken b.v. aan woningverbetering in de kampong. We denken ook aan de mogelijkheid dat „B.O.S.“ nog eens ingeschakeld wordt voor de bouw van ééngezinwoningen voor de Stads-Papoea. We stellen ons voor dat dit een dorp zou moeten worden, waar de Stads-Papoea — losgerukt uit zijn kampong-milieu — zich weer volkomen thuisgevoelt. Bij deze woningen zou dus ook plaats moeten zijn voor een kerk, een school, een verenigingsgebouw voor recreatie, een polikliniek etc. Er zou voldoende ruimte moeten zijn om een kleine kebon aan te leggen bij het huis. Het geheel zou niet te ver van zee moeten liggen in verband met de visvoorziening. De meest geschikte plaats voor dit complex zal mede in overleg met de Medische Dienst en Dienst Landbouwvoorlichting bepaald dienen te worden. Zijn wij goed opgelicht, dan is het ontwerp voor een dergelijk object klaar.

„B.O.S.“ bouwt verder. Ook in de toekomst. Al zou door onvoorziene omstandigheden van technische aard, b.v. materiaalgebrek de zelfstandigheid van de onderneming misschien tijdelijk gewijzigd worden, door hun opleiding aan de L.T.S. zijn de jongens gegrepen door het ideaal om hun vakkenis door te geven en daardoor mede te werken aan de verdere opbouw van Nieuw-Guinea.

Nieuwe perspectieven.

Op Nieuw-Guinea zouden meer ambachtsscholen nodig zijn om aan het nijpend tekort aan vaklui te kunnen voldoen. De inrichting van een ambachtsschool is echter zeer kostbaar, nog afgezien van de vraag waar men de leerkrachten vandaan zou moeten halen.

Het is daarom goed om andere mogelijkheden — minder kostbaar — te zoeken om toch, binnen afzienbare tijd zekere resultaten te mogen verwachten.

Een aantal geselecteerde oud-L.T.S.-ers van de school op Koto-Radja zou — na een aanvullende scholing — geplaatst kunnen worden als „instructeurs“ in de kampong. Deze instructeurs zouden met medewerking van de betrokken kampong in een werkplaats (open pendoppo) instructie kunnen geven met het oog op de woningverbetering in de kampong. Begonnen zou kun-

men worden de kampongbevolking een eenvoudige cursus houtbewerking te geven annex licht smidswerk. Deze cursus, in de aanvang bedoeld voor jongens afkomstig van de volkschool, zou bij voldoende animo later uitgebreid kunnen worden met een cursus voor volwassenen. Overbodig op te merken, dat een dergelijke cursus slechts de bedoeling heeft enig inzicht bij te brengen in verband met de onmiddellijke woningverbetering. Door het maken en toepassen van enkele goede houtverbindingen en verdere constructiemogelijkheden met ijzerhout, alsmede door het verwerven van enig begrip in verband met hygiëne en gezondheid zouden deze jonge Papoea's enige vakkennis kunnen opdoen, welke zij direct in de praktijk kunnen toepassen.

Een belangrijk voordeel bij deze „scholing“ mogen we niet vergeten te noemen: de jongens die na het verlaten van de kampongschool (Volkschool) geen verdere opleiding meer ontvangen, zijn op deze wijze in de gelegenheid — in eigen milieu — nog enig onderwijs te volgen.

Deze vorm van „nazorg“ geeft niet alleen een kans aan de oud L.T.S.-er om zijn vakkennis door te geven, maar is ook van betekenis voor de „uplift“ van de bevolking van Nieuw-Guinea in het algemeen.

Deze nazorg kan secundair van nut zijn voor de door het Gouvernement geprojecteerde plannen, b.v. in de Nimboran-vlakte en elders. Immers, wanneer deze plannen uitgevoerd zullen worden is het nodig dat in deze streken reeds enigszins vakbekwame mensen aanwezig zijn.

Om de bevolking in deze streken voor te bereiden — „technisch minded te maken“ — zou tevoren door samenwerking van Onderwijs en Voorlichting veel bereikt kunnen worden. We denken daarbij aan het vertoonen van filmstroken, waardoor de bevolking inzicht zou kunnen krijgen in nieuwe mogelijkheden. Om van voldoende materiaal verzekerd te zijn, zouden vooral die plaatsen in samenwerking dienen te komen waar ook voldoende ijzerhout aanwezig is (Nimboran, Numfur).

De betrokken kampong zou voor het nodige hout kunnen zorgen. Het eindresultaat van de hier bedoelde eenvoudige „scholing“ zou moeten bestaan uit het bouwen van een eenvoudig huisje, geschikt voor de kampong.

Op deze wijze is de gedachte gerechtvaardigd dat binnen afzienbare tijd verbetering van de woningbouw in die streken merkbaar zal zijn.

Welke mogelijkheden zijn er verder voor de afgestudeerde L.T.S.-er.

Wij spraken tot nog toe alleen over de nazorg voor jongelui van de afdeling bouwkunde. We hebben op de L.T.S. te Kota-Radja, zoals de lezer in het Novembernummer 1954 van dit tijdschrift heeft kunnen lezen, ook een afdeling metaalbewerking. Hoewel het aantal machines — bijvoorbeeld draaibanken — voor deze afdeling nog ontoereikend is en de ruimte alweer te klein is voor het opstellen van de noodzakelijke machines, mogen we toch verwachten — gezien de bereikte resultaten en het enthousiasme waarmee gewerkt wordt — dat de afgestudeerde leerling van deze afdeling ook zijn plaats zal vinden in de wordende maatschappij van Nieuw-Guinea.

Het onderwijs van de metaalafdeling is eveneens gericht op de praktijk. Voortdurend contact met het bedrijfsleven is daarom noodzakelijk.

Hoewel een moeilijke opgave voor het A.V.O. om ook hier die horizontale binding te vinden tussen theorie en praktijk, wordt ook wat de metaalafdeling aangaat zoveel mogelijk gewerkt op een totale vorming van de leerling. Zowel bij de afdeling metaal- als bij de houtbewerking dient de „nazorg“ zich vooral te richten op de leerlingen, die in het vrije bedrijf werkzaam zijn. Dit zijn dus de leerlingen die tewerk gesteld zijn bij de Marine, een Gouvernementsbedrijf, de N.N.G.P.M. te Sorong of bij een particuliere firma. Verder zijn er nog leerlingen, die mogelijk een bedrijfje opzetten in hun kampong. Uit het voorgaande blijkt duidelijk, dat de afgestudeerde L.T.S.-er volkomen vrij is in de keuze van zijn werkkring.

Om de vakbekwaamheid van deze oud-leerlingen verder tot ontwikkeling te brengen is er de mogelijkheid van het leerlingstelsel.

Het leerlingstelsel als nazorg.

In Nederland past men het leerlingstelsel toe. De jongen kan b.v. na de lagere school direct in de praktijk geplaatst worden. In de avonden ontvangt hij dan de nodige theoretische scho-

ling. Deze vorm zien we vooral op het platteland. De opleiding kan ook afwisselend toegepast worden, volgens het zgn. „part-time“-stelsel. Deze methode zien we b.v. bij de vak- of bedrijfscholen. Tenslotte is er het leerlingstelsel voor hen, die na een L.T.S.-opleiding gedurende twee jaren nog de nodige vakbekwaamheid opdoen in de praktijk volgens een speciale overeenkomst, op de uitvoering waarvan van overheidswege controle wordt uitgeoefend. Zoals opgemerkt zijn dit enige mogelijkheden, zoals deze in Nederland toegepast worden. Voor Nieuw-Guinea valt daar veel uit te leren. We dienen echter altijd te bedenken, dat dit leerlingstelsel ontworpen is voor, en aangepast is aan de praktijk in Nederland. Zal dit stelsel in Nieuw-Guinea met vrucht worden toegepast, dan is het duidelijk dat een en ander aangepast moet worden aan de speciale verhoudingen en arbeidsmogelijkheden in dit land.

Met het oog op het zo nodige contact met het bedrijfsleven werden reeds tal van bedrijven op Nieuw-Guinea aangeschreven door het Algemeen Schoolbeheer van de Zending. De vraag werd gesteld of de toekomstige werkgever genegen zou zijn een leerlingboekje bij te houden van de oud-L.T.S.-er in dat bedrijf. De bedoeling is, dat de werkgever maandelijks gegevens vermeldt betreffende de jonge vakman. Door middel van deze gegevens zal het mogelijk zijn de resultaten van het onderwijs in de praktijk te volgen. De leiding van de school kan daar zo nodig lering uit trekken en dient de soepelheid op te brengen het onderwijs steeds weer naar de praktijk te richten. Ook liggen hier nog perspectieven voor de jonge vakman om bij gebreken geschiktheid en voldoende vakbekwaamheid in een hogere loonklasse te komen, resp. promotie te maken.

De Vakbeweging en de nazorg.

Op Nieuw-Guinea is een Christelijke Vakbeweging, waarin ook plaats is voor de jonge Papoea-vakman. In Nederland hebben we gezien, wat de vakbeweging bereikt heeft, niet alleen op het gebied van de arbeidsverhoudingen, maar ook op het terrein van de vakontwikkeling. Vooral met het oog op dit laatste mogen we met reden ook voor Nieuw-Guinea nog veel verwachten van deze vakbeweging.

VOLKSVIJAND No. 1

DE MALARIA EN DE STRIJD DAARTEGEN

Naar een serie radiovoordrachten in de rubriek „Rijksdelen Overzee“

door Prof. Dr. P. H. van Thiel (Leiden)

(Vervolg van het artikel in het Januarinummer)

Wat kan de Overheid doen?

DIT is de vraag, waarvoor de Malaria-bestrijdingsdienst van N. Guinea, de hygiënische dienst van een onderneming als de N.N.G.P.M. en lokale gouvernementsartsen zijn geplaatst. Deze strijd kan gevoerd worden tegen de parasieten in het lichaam van de mens, tegen de larven der malaria-muskieten in de broedplaatsen of tegen de volwassen malariamuskieten. Laten wij zien, wat met elk van deze drie methoden bereikt kan worden.

Allereerst dan de strijd tegen de malaria-parasieten in het lichaam van de mens. Het lijkt zo eenvoudig: genees alle parasietdragende mensen en de malaria is weg. Nederland beschikt over een cude ervaring in het voormalige Ned. Oost-Indië. De Inspecteur Volksgezondheid, Dr. Terburgh, trachtte in 1919 bij een kustbevolking van midden-Java de malaria uit te roeien door behandeling met kinine. Alle personen met vergrote milt, teken van malaria-infectie, moesten aanvankelijk dagelijks, later 2 x per week hun kinine komen innemen. Na 2 jaar hard werken schreef Dr. Terburgh: „Laten wij in vrede hoegaan en ons onvermogen

Naar de malaria-polikliniek in de voorgealerij van de gure in Asei.

erkennen om de bevolking voldoende tegen malaria te beschutten door middel van kinine“.

Met moderne geneesmiddelen is wel een beter resultaat te verkrijgen, maar men blijft stuiten op de onmogelijkheid om een hele bevolking continue pillen of tabletten te doen innemen. Lokaal kunnen wel eens successen boeken worden. Zo heeft Dr. v. d. Berg in Manokwari op N. Guinea in het laatste jaar een aanmerkelijke verbetering in de gezondheids-toestand van de Indisch-Nederlandse kolonisten aldaar tot stand kunnen brengen en hun weer levensreddend kunnen geven door hun geregeld zo'n modern middel toe te dienen. Doordat hij geregeld persoonlijk contact had met die bevolking is dit goede resultaat mogelijk geweest. Maar men kan niet absolute zekerheid zeggen, dat dit met grotere

bevolkingsgroepen, en zeker wanneer dat inheemsen zijn, niet mogelijk is.

Bij de tweede bestrijdingsmethode worden de larven vernietigd. Dit kan het meest radicaal gebeuren door de broedplaatsen droog te maken. Zo is in N. Guinea op het eiland Sorong Doon een moeras, dat centraal in het eiland lag, gedempt, en daardoor een belangrijke bijdrage tot de malaria-bestrijding op dit eiland geleverd. Hetzelfde gebeurde in Hollandia-Haven, van welk werk de nieuwe woonwijk Dok V de vruchten plukt. Maar dit kan lang niet overal. De malariamuskietensoort, die op N. Guinea voor de overbrenging der malaria vooral verantwoordelijk is, broedt, zoals ik reeds gezegd heb, in elke waterverzameling, mits die, zij het slechts gedurende een gedeelte van de dag, door de zon wordt beschenen. Omdat het een onmogelijkheid is elke kuil in weg of veld, waar water stagneert, dicht te maken, heeft men zijn toevlucht genomen tot geregeld besproeien van dergelijke broedplaatsen, die men in een streek kent, met petroleum. Mede daardoor is er in Hollandia-Haven en op Biak zo weinig malaria. Maar diezelfde gevaarlijke muskietensoort broedt ook in de sagomoerassen, als de bevolking daar voor voedsel en voor bouwmaterialen sagopalmen heeft gekapt. In zulke door de zon opengekapte gedeelten, waar in het lage water groente, kangkoeng, gekweekt wordt, is de muskietenlarve in haar element. De uitgebreide sago-moerassen, die niet ver van de kampongs rond het Sentanimeer gelegen zijn, zijn vooral verantwoordelijk voor de malaria in die dorpen; hetzelfde is het geval met het grote sagomoeras, dat tegen Hollandia-Stad aan ligt, ten opzichte van die stad. Geregeld besproeien met petroleum is hier een onmogelijkheid en het zou bovendien de bevolking van voedsel en bestaansvoorwaarden beroven.

Slechts de grote petroleum maatschappij de N.N. G.P.M. te Sorong heeft zich de luxe kunnen veroorloven de malaria met petroleum te bestrijden. Deze bestrijding was hier mogelijk, doordat de gevaarlijke muskiet hier geen sago-moerassen vindt, maar poelen in het gekapte vloedbos aan de kust. Verre tochten door de modder moesten wij maken om waar te nemen, dat toch niet alle broedplaatsen met petroleum behandeld konden worden. De malariamuskieten kwamen ons dan ook des avonds midden in Sorong steken, als wij hun buitenshuis onze benen aanboden. Maar het is aan het doorzettingvermogen van de bekende Dr. de Rook desondanks toch maar te danken, dat de malaria onder het grote personeel gereduceerd is tot een luttel aantal gevallen per maand. Het slikken van de in het vorig artikel genoemde tabletten is hier dus niet nodig.

Maar waar elders in N. Guinea zou men wekelijks de broedplaatsen kunnen besproeien en per dag 2000 L. olie verspillen? De vraag stellen, betekent haar beantwoorden, vooral als men daarbij nog bedenkt dat de in Sorong gewonnen olie niet als zodanig voor het spuiten gebruikt kan worden, en de spuitolie dus gedeeltelijk aangevoerd moet worden.

Maar waarom wordt de strijd tegen de malaria dan niet gevoerd op de derde wijze, n.l. tegen de vlooissas muskiet?

Vroeger hopeloos.

Vroeger was deze strijd een hopeloze, maar in de oorlogsjaren heeft die een geheel nieuw aspect verkregen. Kort na 1940 ontdekte de Zwitser Dr Müller, dat het dichlorodiphenyl-trichlooraethaan, bij afkorting DDT genaamd, een wel heel bijzondere uitwerking had in de strijd tegen landbouwparasieten en tegen vliegen. Een muur, die er eenmaal mee bestreken was, bleek gedurende een maand en langer dodelijk te zijn voor iedere vlieg, die er op ging zitten. In 1941 werd een monster van die stof naar New York gezonden. Van Amerikaanse zijde werd toen aangetoond, dat die stof even dodelijk is voor malariamuskieten. Van de DDT wordt een oplossing, emulsie of suspensie gemaakt, tot een concentratie van 5%. Met deze vloeistof wordt dan de binnenwand van een vertrek gelijkmatig besproeid en wel zo, dat er na verdamping van de vloeistof 2 gram DDT per m² wandoppervlakte achterblijft. Elke muskiet, die korte tijd heeft gezeten op zo'n bespoten wand, sterft na enige tijd. Het spreekt van zelf dat die muskieten die na het sinnenhuis bloedzuigen in de huizen blijven, de zgn. „huismuskieten“, de grootste kans hebben door deze DDT gedood te worden.

Wel 6 maanden lang blijven dergelijke wanden giftig. Deze lange nawerking wordt veelal residuaire werking genoemd.

Nadat in de oorlogsjaren door de geallieerden een dankbaar gebruik van deze ontdekking is gemaakt, heeft men na het sluiten van de vrede overal in de wereld deze bestrijdingswijze van de malaria-muskiet toegepast.

En ziet, sinds DDT zijn intrede heeft gedaan in de strijd tegen de malaria, is het aspect van deze ziekte in de wereld geheel veranderd. In verschil-

Dr Metselaar begroet de eerste — militaire — spuitploeg van Nieuw-Guinea bij aankomst in Dojo Lama. Tegenwoordig wordt het spuiten door Papoea's verricht.

lende der gebieden, die het zwaarst door malaria waren geteisterd, is de sterfte tengevolge van de ziekte praktisch tot op nul gedaald en bevindt de malaria zich er, zoals Russell schreef, in dramatische terugtocht. In dergelijke gebieden verbeterde de gezondheidstoestand der bevolking zodanig, dat nu opbouw kan plaats vinden, waar dit vroeger

niet mogelijk was. Zelfs werden lokaal, zoals op Cyprus, alle malariamuskieten uitgeroeid en op Madagaskar reeds één der beide gevreesde soorten, Malaria, eens de gesel der tropen, is in alle gebieden, waar een bestrijding met DDT werd ingezet, op weg te worden een ziekte, die niet meer in het centrum der aandacht staat.

De DDT op Nieuw-Guinea.

En hoe is nu de toestand op N. Guinea? Er bestond de gerechtvaardigde twijfel of DDT hier zou kunnen helpen om deze volksvijand No. 1 te lijf te gaan. Deze zelfde sceptis bestond onder malarie-deskundigen ook met betrekking tot de bestrijding in Australisch N. Guinea en naburige eilanden van Melanesië. In al deze gebieden leeft als gevaarlijke muskiet een vertegenwoordiger van de groep, die als wetenschappelijke naam die van *Anopheles punctulatus* draagt.

Waarom was er nu twijfel aan de mogelijkheid deze muskiet met DDT te bestrijden? Die twijfel hield verband met de levensgewoonte van deze muskiet. Men had n.l. waargenomen, dat dit insect 's avonds de huizen wel binnenvliegt en de mens steekt, maar het huis in den regel terstond weer verlaat, zonder op de wand te hebben gezeten. Ging men dan ook des morgens in de huizen naar die muskieten zoeken, dan waren er over het algemeen zelden te vinden. Een behandeling van de wanden met DDT zou de muskieten dus niet schaden. Een dergelijke twijfel bestond ook bij de malarieologen in de Philippijnen, waar een andere muskietensoort overeenkomstige eigenschappen zou hebben. De eerste proefbespuiting met DDT had er inderdaad niet het gewenste effect.

Nu stond de Dienst der Malariabestrijding van N. Guinea dus voor de vraag: Moet er een „non possumus“ uitgesproken worden: „wij kunnen de malaria in N. Guinea niet op moderne wijze bestrijden“? Of moet er een ernstige poging daartoe ondernomen worden? De Dienst, gesteund door Z. Excellente de Gouverneur, Dr van Baal, heeft zeer terecht tot het laatste besloten.

Het is mij een voorrecht geweest in samenwerking met Dr Metselaar, het hoofd van deze dienst, een proefproject te organiseren. Wij zijn van mening geweest, dat de bewijsvoering zo krachtig mogelijk moest zijn, daar de toekomst der malaria-bestrijding op N. Guinea op het spel stond. Daartoe moest allereerst meer bekend zijn over de levensgewoonten van de muskiet; verder moest een zoveel mogelijk geïsoleerd wonende bevolkingsgroep uitgezocht worden, die zwaar met malaria geïnfecteerd is, bij welke groep het resultaat der huisbespuiting zou kunnen worden waargenomen.

De kampong in miniatuur.

Om deze eerste taak te kunnen volbrengen, lieten wij in de periferie van Hollandia-Stad op een veld drie volkomen gelijke miniatuur kampongwoningen bouwen 3 x 2 m. In oppervlakte, 1,70 m. hoog en staande op palen; wanden van gaba-essa (nerf van de sago-palm) en het dak van stap (blad van de sago-palm). In de naar het Oosten gekeerde wand werden twee openingen, ramen, gemaakt, waarvoor aan de buitenzijde gazen kooien bevestigd konden worden, die als val voor uit het huis naar buiten vliegende muskieten moesten dienst doen. Muskieten konden de huizen binnenvliegen door de ruigte tussen wand en dak, zoals die ook in normale kamponghuizen aanwezig is. Deze ruimte kon in de proefhuizen evenwel door een systeem van kleppen gesloten worden.

De levensgewoonten der muskieten werden nu in een der proefhuizen bestudeerd. Een jongen, op wie de muskieten konden steken, overnachtte er vanaf zonsopgang zonder klamboe op een veldbed. Maatregelen waren genomen, dat zo'n jongen er niet ziek door zou worden. De waarnemer overnachtte in het naburige proefhuis ten einde meerder malen gedurende de nacht de kooien te kunnen verwisselen. De proef eindigde telkens bij het aantrekken van de volgende morgen.

Het bleek al heel spoedig, dat de malariamuskieten, die vóór middernacht het huis binnengevlogen waren, de neiging vertoonden dit pas bij de dageraad te willen verlaten. Deze neiging was het sterkt wanneer de dageraad viel na donkere nacht.

De Korano van Dojo vernielde de spuiters in zijn woning.

Verder werd waargenomen, dat nagenoeg alle muskieten, die uit het huis door de kooien naar buiten wilden vliegen, bloed hadden gezogen. Daar wij 's nachts meermalen met bloed volgezogen muskieten op de wand van het huis konden waarnemen, ligt het voor de hand om aan te nemen, dat de muskieten na het bloedzuigen eerst op een naburige wand gaan rusten, daar het hen moeilijk valt met een sterk met bloed gevulde maag weg te vliegen.

Ten slotte bleek ongeveer een tiende der malariamuskieten na het bloedzuigen in huis achter te blijven.

Deze resultaten konden verkregen worden niettegenstaande een periode van grote droogte als zelden op N. Guinea voorkomt. Deze deed het aantal muskieten op ons proefterrein zodanig dalen, dat de proeven tijdelijk onderbroken moesten worden. De waarnemingen, die wij konden doen, wezen er op dat ook op N. Guinea de malariamuskiet vaker en langer contact met de wand zoekt dan vroeger gedacht werd. Zij gaven hoop, dat de muskieten zouden sterven, wanneer de huizen van binnen met insecticide met residuaire werking behandeld zouden zijn.

De strijd begint.

Na dit voorbereidende onderzoek werden de wanden en het dak van het eerste proefhuis van binnen met DDT behandeld, van het tweede met een ander insecticide, voor het geval DDT niet mocht helpen; het derde werd niet behandeld en deed als controle-woning dienst.

Het resultaat is bijzonder gunstig geweest. Gerekend tot het tijdstip van mijn terugkeer naar Nederland, werden van de totaal 500 malariamuskieten, die het met DDT behandelde proefhuis binnenvlogen, 66% dood op de met een witte doek bedekte vloer gevonden. 13,5% lagen 's morgens dood in de kooien. De overige muskieten werden 's morgens levend in de kooien aangetroffen. Nogmaals 13,5% van het totale aantal sterven in de kooien binnen 24 uur, ook tengevolge van de aanraking met DDT. Slechts 6% bleven 48 uur en langer in leven en hadden blijkbaar geen voldoende contact met het insecticide gehad. Dit laatste percentage, zelfs indien het hoger geweest was, is niet verontrustend. Immers het zal U duidelijk zijn, dat een muskiet, die de ene avond aan de werking van het DDT ontsnapt, een volgende avond wel getroffen zal worden. De sterfte der muskieten was in het tweede behandelde proefhuis nog groter. Van de muskieten, die in de kooien van de controlewoning gevangen waren, bleven 87% 48 uur en langer in leven.

Nog een ander punt wordt U duidelijk: Het behandelen van de wanden van een huis met DDT of het andere gebruikte insecticide vrijwaart niet tegen de steek van binnenvliegende eventueel geïnfecteerde, malariamuskieten. Wil men zich in een niet-beschermde woning tegen de steek beschermen, dan moet men de huid inwrijven met citroenolie of met het moderne dimethylphthalaat. Maar wat de behandeling van de woning wel doet, is de muskieten doen sterven, ook die exemplaren, die tevoren met de bloedmaaltijd malarieparasieten opgenomen hebben. De toekomstige overbrenging der malaria-parasieten door de muskiet wordt hier dus onmogelijk gemaakt. Om nieuwe infecties in een gemeenschap, waarin zich dragers van malarieparasieten bevinden, te voorkomen, is het derhalve noodzakelijk alle woningen van die gemeenschap te behandelen. Deze behandeling moet telkens na 6 maanden herhaald worden.

Op grond van dit gunstige resultaat is overgegaan tot de behandeling met DDT van de in mijn eerste artikel vermelde dorpen om het Sentani-meer. Het resultaat zou ongunstig beïnvloed kunnen worden door het feit, dat het leven van de inheemse bevolking zich des avonds gedeeltelijk buitenshuis afspeelt.

Dr Metselaar zet onze proeven en waarnemingen in het Sentani-gebied voort. Op grond van het feit, dat het resultaat tot nu toe gunstig is, is thans ook overgegaan tot het op grotere schaal toepassen van deze bestrijdingsmethode in N.-Guinea. De toepassing in het groot van het insecticide, dat in het tweede proefhuis is gebruikt, stuit voorlopig nog op bezwaren.

☆

Met de hoop in het hart, dat de volksvijand No. 1 van N. Guinea binnen afzienbare tijd verdagen zal kunnen worden, bes ik naar Nederland teruggekeerd. Ik bes er dankbaar voor de bevolking, die mij lief is geworden, te hebben mogen dienen met mijn arbeid en de opbouw van dit boeiende en schone land mede te hebben mogen voorbereiden. Moge het velen zo gaan!

Het schoolleven te Taminabuan¹⁾

door T. Kobus

De overschakeling van het kampeven naar het aan regels gebonden school- en internaatleven is voor de jongens verre van gemakkelijk. Zo moeten ze in het begin werkelijk leren om zich te houden aan drie maaltijden per dag. In de kampong volgen deze jongens de levenswijze der kippen, wat het zoeken van voedsel betreft. De voedingswaarde van het schooleten is uitstekend, zodat beslist niemand honger hoeft te lijden met drie maaltijden. Na een paar maanden is dit ook zichtbaar. De bolle sagobuikjes krimpen in, terwijl de jongens in breedte en lengte beginnen uit te zetten. Het gebeurt echter nog wel eens, dat bij controle des avonds, nadat het slapen is geblazen, een groepje jongens ergens in een hoekje wordt aan-

V.V.S.-jongens helpen bij de bouw van de school.

wacht, waarvoor ze fit moeten zijn. Het is echter ook niet zó, dat ze deze danskriebel niet op een gelegener tijd kwijt kunnen. Als ze bijvoorbeeld 's middags van het werk terugkomen en hierover hun vreugde willen uiten, hoeft er maar eenje te beginnen en iedereen wiegt mee.

Een kwestie van wennen.

Het regelmatig leren werken is voor hen ook iets waar ze aan moeten wennen. Van huis uit doet men dat, waar men zin in heeft. En hoewel het ook bij ons ideaal zou zijn, is het in een aan regels gebonden gemeenschap niet altijd mogelijk, dat een opdracht tot werken samenvalt met de lust hiertoe. Met veel geduld, tact en oefening lukt het op de duur wel. Na drie jaar op school geweest te zijn, doen deze jongens examens. Als ze slagen kunnen ze op andere scholen verder opgeleid worden tot timmerman, motorist, onderwijzer, bestuursman, stuurman op de kustvaart, verpleger, landbouwkundige enz. Op deze wijze is een vervolgschool een noodzakelijke schakel bij de openlegging en opbouw van het land. Bij de Papoeajeugd bestaat grote belangstelling voor deze vooropleiding. Dit jaar konden er van de 200 kandidaten, die zich voor het toelatingsexamen hadden gemeld, slechts 48 worden toegelaten. De ervaring met deze jongens geeft reden om aan te nemen dat het gemiddelde intelligentie-quotient niet beneden het normale ligt, terwijl men steeds weer getroffen wordt door de grote wilskracht en ijver, waarmee deze jongens hun doel trachten te bereiken.

Nog iets uit het schoolleven. In de klas wordt het volgende verteld: Twee jongens waarvan een je broertje is, zijn aan het spelen. Zij krijgen ruzie en de ene jongen begint je broertje te slaan. Wat ga jij nu doen? Een paar reacties:

Je. 'k Sla die jongen halfdood. 2de. Er moet een perkara (perrechtszaak) van gemaakt worden. 3de. De handen van de dader moeten worden vastgebonden. 4de. Mijn vader moet „kain“ vragen aan de vader van de andere jongen. Kains zijn stoffes. Wat bij ons geld is, is bij hem „kain“. 5de. We moeten eerst onderzoeken, waarom mijn broertje is geslagen. 6de. Ik heb medelijden met mijn broertje.

Een andere opgave luidde als volgt: Iemands verlaten een gulden en jij vindt die gulden. Wat doe je na? Antwoord: Je. 'k Koop er een broek voor. De kamponginderen lopen enkel met een lemdoekje om en vinden een broek een grote vooruitgang op de maatschappelijke ladder. 2de. Hij die de gulden verloren heeft moet deze terug hebben. 3de. 'k Ruil de gulden voor knollen en vis. Hoopstwaarschijnlijk heeft dit kind wel eens kennis gemaakt met het monster „Aonger“. 4de. Zucjpen. 5de. Melden bij de goroe (onderwijzer).

Bij informatie naar de geboorteplaats van de leerlingen kuzamen de volgende antwoorden. Je. IN DE BOOM. In de bergstreken treft men in dit gebied nog veel boomwonspen aan. Men zoekt daar een grote hoge en sterke boom voor uit en maakt daar op een peilende plaats een woningconstructie, zo hecht en stevig, dat je je met verbazing afvraagt hoe of ze dit met enkel rondhout, bladeren en rotan voor elkaar krijgen. 2de. IN DE PRAUW. In de kuststreken speelt

De derde klas, klaar om af te zwaaien.

Familie van de leerlingen brengt versnaperingen voor de jongens.

de uitgehoorde boomstam een zeer belangrijke rol in het Papoealeven. 2de. IN DE TUIN. Hierin toet de Papoea zich thuis, te midden van het oerwoud. Bij voorkeur laat hij hier het proces van geboren worden en sterren plaats vinden.

Vele talen.

Welke taal spreken deze jongens nu, zult U misschien vragen. Nieuw-Guinea is bekend om zijn vele talen. Misschien wel berucht zelfs. Door het grote isolement, waarin voorheen en gedeeltelijk nog wel de meeste stammen wonen, zijn deze talen goed bewaard gebleven. Op de Vervolgschool in Taminabuan,

waar jongens uit diverse kampongs van de onderafdeling Ajamaroe — oppervlakte ongeveer de helft van Nederland — op school gaan, worden zeven verschillende talen gesproken. Dat deze onderling radicaal verschillen moge het onderstaande bewijzen. De Nederlandse tekst luidt: *Morgen ga ik vissen. Ga je mee?*

Kampong Taminabuan:
Saun tedain tsingghar eren.
Nen nain sago?

Kampong Mugim:
Nega moepana bano mewoenw.
Ega mite?

Kampong Baroe:
Fede sakara rata setaigoa oraiba. Eri noega mibara?

Kampong Ajamaroe:
Men rabae djo tamo saso sjoh.
Njo gosoh bomo je dja?

Kampong Konda:
Nengi broetengini nebano membarewomoni. Egi mome?

Kampong Negeri Besar:
Nedi medaki wataena noga baena koenamini. Adi nakora njalah?

Kampong Puragi:
Bererago orabo bibeara weebaha. Ako edi egera nauga mowamanara?

Kampong Inawatan:
Abago naiti merosa erajatas octora. Haiti na aidisa?

Kinderen op weg naar de kampongschool.

Gelukkig dat de jongens via het Maleis met elkaar kunnen praten en dat ook gedurende het eerste leerjaar het Maleis de voertaal is.

Het invoeren van een gemeenschappelijke Papoea-taal is welhaast niet mogelijk, omdat elke taal radicaal verschillend is van iedere andere taal. Een algemene voertaal, welke dan ook, is echter absoluut noodzakelijk, wil men de Papoea uit zijn isolement verlossen.

¹⁾ Vervolg van het artikel in het November-aanmeer.

KANGOEROE'S IN NIEUW-GUINEA

De meest bekende familie der buideldieren

IN Australië heeft de familie der kangoeroe's haar grootste vormenrijkdom bereikt. Men onderscheidt daar: grote springkangoeroe's, „Wallaby's“ (kleinere en meer levendig gekleurde soorten), „Wallaroo's“ (een stevige gebergtesoort uit Oost-Australië) en boomkangoeroe's.

De grondkangoeroe's zijn uitgesproken steppendieren. Zij leven op de grote, open Australische vlakten. De achterpoten zijn sterk ontwikkeld en daarmee kunnen de dieren geweldige sprongen maken. De zwakke en veel kleinere voorpoten raken slechts zelden de grond. In rust zitten ze recht op, steunend op de achterpoten en de sterke staart.

In het zeer bossrijke Nieuw-Guinea zijn weinig open vlakten. Alleen in het Zuiden bij Merauke en in een strook langs de Digul-rivier komen uitgestrekte grasvlakten voor. Daar leeft de enige echte kangoeroe in Nederlands Nieuw-Guinea (*Macropus agilis papuanus*). Hoewel beduidend kleiner dan de Australische reuzenkangoeroe's, is deze soort de grootste kangoeroe op Nederlands gebied. De hoofdvorm komt in het Noorden van troch Australië voor en wordt daar de „Sandy“ of „Agile Wallaby“ genoemd.

Op de Aru- en Kei-eilanden leeft een kleine „Wallaby“ van $\frac{1}{2}$ m hoogte, die mooi getekend is met een witte band om de heupen. Dit is *Tylogale brunii*, naar de Nederlander De Bruny genoemd — zij het dan met een foutieve latinisering van deze naam — die deze soort in 1715 het eerst beschreven heeft naar exemplaren, die bij de toenmalige Gouverneur-Generaal in Batavia in gevangenschap leefden.

De boomkangoeroe's komen in Nieuw-Guinea in hoofdzaak voor in de bossen van laag- en heuvel-land in het Westelijk deel van de Vogelkop en op de eilanden Japen en Salawatti.

Men neemt thans vrij algemeen aan, dat de voorouders der kangoeroe's boombewoners waren, waaruit door allerlei oorzaken zich de grondkangoeroe's hebben ontwikkeld. Nadat gevaarlijke „hogere roofoeders“ in Australië door de mens waren ingevoerd en misschien ook door het dierste optreden van de vroeger talrijk voorkomende buideldier, die nu nog alleen, en dan nog zeer zeldzaam, in de berggebergten van Tasmanië leeft, heeft een groep kangoeroe's zich meer aan het boomleven aangepast. Deze groep, de boomkangoeroe's, zijn

getroffen, gezellig om een vuurtje zittend, terwijl het een of ander lievelingsgerecht wordt klaar gebrouwen.

Verder is het gezamenlijk tijdig 's avonds naar bed gaan in het begin een heel probleem. Vooral bij volle maan als de nachten in de tropen op verstilde dagen lijken. Uit de kampong klinkt dan het rhytmische van de dans en het kost dan wel eens moeite de jongens in het internaat te houden. De kampongbewoners kunnen een hele nacht door dansen en de volgende dag van de vermoedissen uitrusten, terwijl deze jongens de volgende morgen weer een taak

Fig. 1. Boomkangoeroe's (*Dendrolagus benettianus* de Vis). Deze soort komt alleen in Noord-Queensland (Australië) voor. Anderzamen verwante soorten leven in Nieuw-Guinea.

Foto: D. LE SOUEF in BREHM'S "Tierleben" (1912), Deel 16, p. 218. Foto-Archief: Kon. Instituut voor de Tropen.

echter nog lang geen voldeerde klimmers. Vergeleken bij de gibbons, die hypergespecialiseerd zijn in een arboricole levenswijze, zijn het stumperds. Wel zijn de achterpoten veel kleiner dan die van de echte kangoeroe's en ongeveer zo lang als de voorpoten, maar de zeer lange staart (zie fig. 1) is geen grijpstaart en dient alleen als balanceringsapparaat. Boomkangoeroe's zijn dan ook langzame en voorzichtige klimmers. Behalve in Nieuw-Guinea komen ook soorten in Australië voor.

De bekendste Nieuw-Guinese soorten zijn de donkerbruine *Dendrolagus ursinus*, de Beer-boomkangoeroe genoemd, en de grijsbruine *Dendrolagus inustus*. Inheemse namen zijn: „lau-lau“, „wangoe-ri“, „wakera“ e.a.

Tot dusver zijn geen boomkangoeroe's in Midden- en Zuid-Nieuw-Guinea gevonden. Hoewel de Papoea op deze dieren niet speciaal jaagt, wordt het vlees van boomkangoeroe's wel gegeten.

Talrijker komen in Nieuw-Guinea soorten voor van het geslacht *Dorcopsis*, die we in navolging van de Australiërs „Wallaby's“ kunnen noemen. Deze kangoeroe's worden als overgangsvorm tussen de echte kangoeroe's en de boomkangoeroe's beschouwd. De achterpoten zijn minder sterk ontwikkeld dan van de echte kangoeroe's, maar groter dan die van de boomkangoeroe's. Zij leven hoofdzakelijk in de droge bossen in de laagvlakte, vooral in die wouden met weinig ondergroei. Er zijn verschillende soorten beschreven, die alle een eigen verspreidingsgebied bewonen. In fig. 2 is *Dorcopsis lorentzi* afgebeeld, afkomstig uit Nederlands Zuid-Nieuw-Guinea, uit het gebied ten Zuiden van het Sneeuwgebergte.

Zoals uit mijn drie artikelen blijkt zijn de meest

typische Australische elementen in de fauna van Nieuw-Guinea de cloaka-dieren en de buideldieren. De Australiër is sedert kort tot de overtuiging gekomen, dat het noodzakelijk is beschermende bepalingen in het leven te roepen voor de instandhouding van bovengenoemde unieke diergroepen. Als men leest op welke wijze, nog tot 1927, het schattige „Teddy-beertje“, de Koala, werd vervolgd begrijpt men hoe noodzakelijk het was dit buideldier te beschermen. Zo werden in 1924 uit de Oostelijke staten van Australië meer dan 2 miljoen velletjes van Koala's geëxporteerd. In 1927 werden in één maand tijd bijna 600.000 oude en 200.000 jonge koala's terwille van hun mooie grijze vacht, gedood. En dit alles door „jagers“ voorzien van een officiële vergunning. Maar het publiek werd meer en meer verontwaardigd over deze afschuwelijke slachting onder de koala's en de Regering moest uiteindelijk wel overgaan tot het in bescherming nemen van de „Teddy-beer“. Nu genieten zij in verschillende reservaten, waarin hun speciale voedselbomen (*Eucalyptus*-spec.) groeien, volledige bescherming.

Ook platypus, het vogelbekdier met de eenden-snavel, wordt thans algeheel beschermd, maar niet voordat duizenden van dit alleen in Australië en Tasmanië levende, hoogst merkwaardige „erleggend zoogdier“ waren gedood, alleen terwille van het korte, zachte bont.

Nieuw-Guinea dient zijn cloaka-dieren (vacht-ege) en de vele soorten buideldieren, die nog in dit land voorkomen, voor het nageslacht veilig te stellen. Speciale beschermende bepalingen voor deze dieren zijn er niet. Nu zal men aanvoeren, dat dit niet nodig is, omdat in Nieuw-Guinea op deze dieren niet zo ommeedogenloos zal worden gejaagd als op koala en platypus, zodat voor uitroeiing geen gevaar bestaat.

Maar er is nog een ander gevaar en dat schuilt in de goed bedoelde pogingen van mensen om de fauna van Nieuw-Guinea door het importeren van vreemde diersoorten in te grijpen te veranderen. Jaren vóór de tweede Wereldoorlog werden op vrij grote schaal herten uit de Molukken op Nieuw-Guinea ingevoerd, die momenteel nog in drie streken leven, namelijk in het Zuiden van de Vogelkop, aan de Oostkust van dit gebied en bij Hollandia.¹⁾

Ik laat hieronder tot slot in extenso volgen hetgeen Dr. J. H. Westerman in zijn reeds aangehaald artikel „Fauna en Natuurbescherming in Nederlands Nieuw-Guinea“ (Mededelingen No. 13 van de Nederlandse Commissie voor Internationale Natuurbescherming, 1947) over dit gevaar schrijft en waarmee ik volledig kan instemmen:

Fig. 2. De Nieuw-Guinese „Wallaby“ (vermoedelijk *Dorcopsis lorentzi* Jentink) met Dr. J. W. VAN NOU-HUY.

Foto afkomstig van de 2de LORENTZ-expeditie (1909-1910). Foto-Archief: Kon. Instituut v. d. Tropen.

„Uit het oogpunt van de natuurbescherming moet deze import van herten betreurd worden. In een land als Nieuw-Guinea, welks natuurlijke fauna in hoofdzaak uit Buideldieren en Vogelbekdieren, dus primitieve zoogdieren bestaat, is het verkeerd om vreemde hogere zoogdieren, die de herten zijn, in te voeren. Immers, we hebben te wraken tegen een kunstmatige wijziging van het zoo typisch Australisch-Papoeasche karakter van Nieuw-Guinea's fauna. Weliswaar zijn herten geen roofdieren, maar toch is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat zij op den duur de inheemse fauna min of meer zullen verdringen. Uit sommige landen kennen we om trent zulke verdringen slechte voorbeelden.“²⁾ Hilversum, Mei 1954

Des L. COOMANS DE RUITER.

- 1) ELLIS TROUGHTON (1943) gebruikt als genaam: Wallaby; synoniemen: Halmadurus en Maesopha. CDR.
- 2) Dr. J. H. WESTERMANN „Fauna en Natuurbescherming in Nederlands Nieuw-Guinea“ (1947).
- 3) Kort geleden kreeg ik bericht, dat er ook herten in de omgeving van Merakoe zouden zijn. Of dit nieuwe import is, of verplaatsingen over land van herten van Guin of van Hollandia, is mij niet bekend. Nadere berichten zullen hierover ter bevoegde plaats worden ingewonnen. CDR.
- 4) Ook Dr. L. D. BRONGERSMA wijst in zijn „Zoologisch onderzoek in Nieuw-Guinea“ (1954) op het gevaar van deze import. Hij schrijft: „Met het is in historische tijd in Nieuw-Guinea geïmporteerd; het is een van de betreurenswaardige vormen van fauna-bederf, die zo nu en dan voorkomen en die soms helaas door het gezag worden gesteund“. CDR.

Nieuwe uitgaven

Bij de uitgeverijfirma J. N. Voorhoeve te 's-Gravenhage verscheen een serie van tien prentbriefkaarten over de bevolking van Nieuw-Guinea, waarvoor het Ministerie van Overzeese Rijksdelen de kleurenfoto's beschikbaar stelde.

Het zijn kleurige en fleurige beelden van het leven van de Papoea.

Wij hopen dat deze geslaagde prentbriefkaarten hun weg zullen vinden in het postverkeer hier in Nederland. Ze zijn niet alleen bevordelijk voor de kennis van ons Rijksdeel daar ver overzee, doch ze getuigen voor de ontvanger van een heel wat betere smaak bij de verzender dan de afwijpselijke „ansichtkaarten“ waarmee de Nederlanders elkaar bij de zich voordoende gelegenheden vaak plègen te verrassen.

De bekende schrijver over Nieuw-Guinea J. P. van Eechoud heeft wederom een uitgave het licht doen zien bij de Uitgeverij v/h. C. de Boer jr. te Amsterdam.

Het boek is getiteld „Woodloper Gods“ en het beschrijft de tochten van Pater Kammerer door het grote eiland, aan de hand van diens rapporten.

Ook al weer een werk dat onmisbaar is voor hen die zich interesseren voor het vreemde volkje op Nieuw-Guinea en dat in boeiende verteltrant is geschreven.

Het is goed geïllustreerd, o.a. met vele foto's van de controleur Meyer Ranneft.

De Papoea als Christen en voetballer

Naar aanleiding van het artikel „De Papoea als Christen“ in Uw Novembernummer, zou ik gaarne de volgende opmerkingen in Uw blad zien opgenomen.

In genoemd artikel worden enige onaangename dingen gezegd over de voetballerij, wordt zelfs gesproken over „een ontworfeld woeden aan de Christelijke adat“. Tegen deze uitlatingen wens ik als Voorzitter van de Autochtone Voetbalbond Hollandia, mede namens enige duizenden Papoea-sportbeoefenaren, te protesteren.

In de acht jaren, dat ik de V.B.H. leid, heb ik tot nu toe niets gemerkt van de gemiddelde misstanden en het is me dan ook volkomen duister, waar Uw zegsman zijn gegevens vandaan heeft. De competitie wordt inderdaad ook op Zondagen verspeeld, echter alleen op het voetbalterrein te Hollandia-Stad, wederom door de Stadspapoea's, die hier 's middags hun wedstrijden spelen alle tijd hebben om 's morgens van 9-11 uur de kerk te bezoeken. Op ons tweede terrein bij het vliegveld, waarvan uitsluitend kampongclubs gebruik maken, wordt Zondag om kerkelijke redenen niet gespeeld. Ten aanzien van de overige beweringen van Uw zegsman wil ik slechts opmerken, dat re onder de Papoea's enige hilariteit hebben verwekt.

Ten slotte nog het volgende. Hoewel ik allerminst aan het zegenrijk werk van de Zending te kort wil doen, zou ik toch willen opmerken dat, toen men de oude heidense gebruiken en o.m. de dansfeesten verbood, men hiervoor in de plaats een andere meer edele en culturele vorm van recreatie had moeten propageren. Men heeft dit nagelaten en de kampongfeesten van tegenwoordig, die ik uit hoede van mijn functie nog al eens meemaak, zijn uitgesproken probeerwerk met enige andere verenigingen probeerwerk te Hollandia een recreatiecentrum voor de stadspapoea te stichten, werd dit werk door de Zending getorpedeerd onder het motto „Dit is bevolkingswerk en behoort tot de taak van de zending“. Dat nu, na twee jaren nog niets in die richting is gedaan, spreekt m.i. voor zichzelf.

De V.B.H. heeft al de jaren gedaan, wat ze dacht haar taak te zijn. Eerstens het brengen van sport als gezonde ontspanning onder de bevolking, tweedens, het aankweken van organisatievermogen en saamhorigheid. Dat het bestuur van de V.B.H. — een voor Nw Guinea begrip grote organisatie — uit bijna uitsluitend Papoea's bestaat, zegt in dit verband toch wel iets. Er was dus meer reden geweest voor waarderende woorden, dan voor de, door Uw zegsman gemaakte denigrerende opmerkingen.

Hoogachtend,
S. A. ABAS.

Het artikel „De Papoea als Christen“ bevatte de weergave van een interview met de heer K. de Boer, de 2e Voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond, die speciaal voor de problemen, ontstaan door een te snelle onttrucking van de Papoea aan het oude adat- en kampongverband, en mede met het oog op het oprichten van een Christelijk Werknemersverbond, geruime tijd op Nieuw-Guinea heeft vertoefd en daar thans wederom verblijft.

De heer De Boer is dus zeker bevoegd om over het probleem, door de geschied inzonder aangevoerd, een oordeel uit te spreken.

Het ligt zeker allerminst op de weg en in de aard van de heer De Boer om denigrerende woorden te spreken over het streven naar gezonde sportbeoefening onder de Papoea's en dit is zeker dan ook allerminst zijn bedoeling geweest. Misschien vindt de heer De Boer aanleiding om in een van de volgende nummers van ons tijdschrift op de aangelegenheid terug te komen. — Red. N.N.G.

Wat ons in Nieuw-Guinea bezighoudt

Op 19 Januari is van boord van Hr. Ms. torpedojager Piet Hein, liggende in de haven van Hollandia, met enige plechtigheid de Krijgsraad bij de Zeemacht in Nieuw-Guinea geïnstalleerd. De instelling van deze Zeekrijgsraad, die onder presidium staat van de Kapitein-luitenant ter Zee, Mr A. M. baron de Vos van Steenwijk, Commandant van Hr. Ms. Piet Hein, is een gevolg van de wens, te komen tot een snellere berechting van zaken, welke voordien werden behandeld door de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Verwelkomd door de waarnemend-Gouverneur van Nieuw-Guinea, de Raad van Diensthoofden, de President van de Raad van Justitie, de Officier van Justitie, de Commandant van Zee- en Landmacht, de Resident van Hollandia en het Hoofd van Plaatselijk Bestuur, arriveerde op 26 Januari per Catalina uit Biak, de Bevelhebber der Zee-strijdkrachten, vice-Admiraal A. de Booy, met zijn gevolg.

De vice-Admiraal is hier gekomen in verband met een inspectie van het Commando der Zeemacht in Nieuw-Guinea en heeft Manokwari, Biak, Sorong, Fakfak en Kaimans bezocht.

☆

Stichtingsmededelingen

Op 14 Januari j.l. werd te Bolsward een propagandadag gehouden, welke dank zij de goede voorbereiding van het voorlopig Bestuur, bijzonder succesvol is geweest.

Tijdens de middag werden de leraren en leerlingen van daarvoor in aanmerking komende scholen in de gelegenheid gesteld, de lezing van Kolonel Drost bij te wonen, waarna enige films en gekleurde lantaarnplaatjes van Nieuw-Guinea werden vertoond. Na afloop hiervan konden de jongelui de ethnografica bezichtigen, waarvoor grote belangstelling bestond.

In totaal hebben ongeveer een 600-tal jongens en meisjes op deze wijze een zij het vluchtige, indruk gekregen van het leven op Nieuw-Guinea.

Ook de causerie, welke om 8 uur door Kolonel Drost werd verzorgd, trok veel belangstelling. Een gehoor van ongeveer 300 personen, luisterde met aandacht naar hetgeen de spreker over Nieuw-Guinea wist te vertellen. Eveneens werd de lezing aangevuld met films en lantaarnplaatjes, terwijl in de pauze de tentoongestelde ethnografica veler aandacht trokken.

In Apeldoorn, in de Bordelaise, werd op 17 Januari j.l. een propaganda-avond gehouden, die ondanks het slechte weer goed bezocht was.

Door de heer K. W. J. Boelen, Gouvernements-arts met verlof, werd een zeer interessante causerie gehouden, geïllustreerd met fraaie lantaarnplaatjes, over de Wisselmeren.

Vervolgens sprak de heer Van der Laan, gewezen persattaché van de Nederlandse Ambassade in Australië, over Nieuw-Guinea in algemene zin.

Voor de tot slot vertoonde films, waarvan twee over Nederlands- en een over Australisch-Nieuw-Guinea, bestond grote belangstelling.

Op 19 Januari werd in de Toonkunstzaal te Bussum onder auspiciën van de V.V.D., een propaganda-avond gehouden, waaraan door onze Stichting werd medegewerkt. Als spreker trad op de heer Cornelissen. Na de pauze werd een 3-tal films vertoond.

Door onze Stichting werd haar medewerking verleend aan een Nieuw-Guinea-avond in een Verenigingslocaal aan de Vier Heemskinderenstraat te Den Haag. De aanwezigen volgden met grote aandacht de spreker, de heer Van der Laan. Ook de films genoten de volle belangstelling van het publiek.

Moderne woningbouw in het nieuwe dorp „Dok 5“ bij Hollandia

GEBEURT ER NU WAT IN NIEUW-GUINEA?

DEZE vraag wordt ons bijna dagelijks gesteld. Soms is dat een klets-vraag, zo'n praatje voor de vaak. Maar nog meer stelt men haar uit een zeker wantrouwen. Het woesteren van wantrouwen schijnt tegenwoordig een soort onvruchtbare geestelijke bezigheid, die als tijdspassering wordt beoogd.

Daarom zouden wij het Nederlandse volk twee vragen willen stellen.

Ten eerste of men werkelijk zo onkundig is van het feit, dat sedert 1952 een volkomen nieuwe aanpak met de openlegging van Nederlands Nieuw-Guinea heeft plaats gehad. Weet men dan niet dat een nieuwe Minister en een nieuwe Gouverneur de steun van de Staten-Generaal ontvingen om flinke en kostbare plannen tot uitvoer te brengen. Slechts anderhalf jaar geleden mochten wij het land van alle kanten bereizen en ons licht opsteken. Maar reeds nu hebben wij de overtuiging, schrikkelijk achter te zijn, omdat sedert ons laatste bezoek er zoveel nieuws op elk gebied tot stand is gekomen.

En ten tweede vraag ik of men bereid is op grond van deze realiteit nu die geest van

wantrouwen, van kritiek zonder kennis en van ongelof in-eigen-kunnen, uit te bannen. Lees nu eens rustig dit blad dat met een aantal artikelen verschijnt, meest geschreven door vrouwen en mannen, die midden in de arbeid staan om dit land op te bouwen en de bevolking tot ontwikkeling te brengen.

Mag ik hier nog een derde vraag aan toevoegen?

Wat doet gij met dit tijdschrift als ge het hebt gelezen? Als ge het wegdoet met ander oud-papier, dan wordt zodoende een stuk opvoeding en voorlichting vernietigd. Geef dit blad anderen ter lezing, spreek over Nederlands Nieuw-Guinea met Uw vrienden, kennissen en collega's.

Hoeveel nieuwe leden hebt gij voor onze Stichting gewonnen?

Wij doen ons best om op allerlei wijze voorlichting te geven; weest gij dan ook actief om die voorlichting verder te verspreiden.

Want de opbouw van Nieuw-Guinea is een nationale, echt Nederlandse zaak!

Wij rekenen dit keer wel heel stellig op alle lezers! Duizend nieuwe leden voor 1 Juni kan best!

v. d. W.

LACASTA'S
SHERRY
VERY PALE DRY

DEZE UITSTEKENDE
SHERRY
IS VERKRIJGBAAR
BIJ DE WIJNHANDEL.
—
PRIJS PER FLES f 5,50.

Zorgen om de Papoea-kinderen

Jeugd in een gevaarlijk overgangsstadium

DOOR G. J. BERTELS

ALS men spreekt over onderwijs, opvoeding en acculturatie heeft men een algemeen beeld voor ogen. Maar de werkelijkheid zelf — en in het bijzonder de werkelijkheid in Nieuw-Guinea — valt uiteen in een bonte verscheidenheid van beelden. Als men spreekt over onderwijs en opvoeding hebben wij het eigenlijk over de zorgen om onze kinderen, geen kinderen in het algemeen, maar een groot aantal levende, individuele, concrete, opgroeiende jonge mensen. Met de zorgen om en voor die spelende, strevende, verwachende, vragende, kritiserende, naar zelfstandigheid groeiende persoonlijkheidsjes, zijn wij overstelpt.

Onze zorgen strekken zich niet enkel over onze eigen kinderen uit, maar ook over die van de Papoea's. Wijken die zorgen voor

onze eigen twintigste eeuwse jeugd zo ver af van die voor de jonge primitieven? Onze jeugd is die van een overgangstijperk. Het oude cultuurpatroon met zijn traditionele gezagsverhoudingen verdwijnt, de beslotenheid van het vroegere gezinsleven is veranderd in een meer open levensmanier, de jeugd heeft zowel in het gezin als in de maatschappij een andere plaats gekregen. Het beeld van een jeugd, welke kritisch tegenover ouderen staat, zelf stelling wil nemen ten opzichte van de spanningen en onzekerheden van onze moderne wereld, oprecht wil zijn tot in het meedogenloze toe dat beeld kan ons soms verontrusten. Er leeft nochtans in onze jeugd onuitgesproken meer hunkerend naar begrip en leiding dan haar ogenschijnlijk zelfverzekerde hou-

Bij de behandeling van het rapport der Parlementaire Missie en de begroting voor Nieuw-Guinea heeft men in de Tweede Kamer uitvoerig van gedachten gewisseld over het autochtone onderwijs en in het bijzonder over de functie van dit onderwijs bij de opheffing der inlandse bevolking uit haar primitieve staat. Bij zulke bespiegelingen hanteert men een aantal algemene begrippen, welke in verband staan met de concrete werkelijkheid. Maar die werkelijkheid zelf kan men niet voortdurend in details voor de geest houden.

ding zou doen vermoeden. Wat de ouderstaak thans vraagt: een eendeloos en aandachtig geduld, zelfkritiek en een kritische confrontatie van verleden en heden, dat is een pedagogisch meesterwerk, waartoe misschien wel niet zo heel veel ouders volledig in staat zijn.

Het zijn óók menselijke wezens.

Jonge primitieven zijn ook jonge menselijke wezens. De overeenstemming met onze jeugd strekt zich wellicht verder uit dan men denkt. Zij staan onmiddellijk

voor het grote avontuur waardoor de dingen, welke voor hun ouders van ingrijpende en beslissende betekenis zijn geweest, die betekenis verliezen. Er komen elementen in hun leven, welke hun ouders nooit hebben gekend, waarvoor deze vrees hebben en hun geestelijk evenwicht verliezen. Wat voor ons, oudere westerlingen nieuw is, aanvaardt onze eigen jeugd als vanzelfsprekend. Onze jeugd zal haar houding moeten bepalen ten opzichte van problemen, waaraan wij geen deel meer zullen hebben.

In het leren van de Papoea's dringt een cultuurpatroon binnen, dat de traditionele, overgeleverde levensvormen waardeloos maakt. We kunnen slechts hopen, dat de jonge Papoea's dit alles geestelijk zodanig zal teeten te versierken, dat hij geen eenzame wordt te midden van materiële omstandigheden, welke hem een aardse paradijs moesten scheppen, verpeleken bij de behoeftige en neerdrukkende bestaanwijze van zijn voorouders.

Er is waarlijk méér overeenkomst tussen de zorgen om onze eigen kinderen en die, welke wij over de Papoeajeugd willen uitstrekken, dan men op het eerste gezicht ontdekkend kan.

Bij hetgeen in de gewisselde stukken en in de Staten Generaal over onderwijs en opvoeding van het Papoea-kind is gezegd, rees voor mij telkens weer een ander taderend op, waarin die donkere wezentjes de hoofdrol speelden.

Als de dieren des velds

Spelen? Op het internaat te Mindiptana vertelde men mij, dat men de Moejoe-kinderen eerst had moeten leren spelen. Voorheen kenden zij vanaf het zesde jaar niet anders dan de zorg om het bulkje gevuld te krijgen; rupsen, sprinkhanen en bagedis-zen zoeken, wortels stelen, een vogel pijn. De tuinen, welke men bij de scholen in het Moejoe-gebied aanlegt en men tegen de varkens tracht te beveiligen, hebben óók ten doel om de kleinsten aan wat betere voeding te helpen. Er moet volgens de medici in dat kriebelende en kruiddende insectengepuis nogal wat voedingwaarde zijn verscholen. Maar gezonde maagvulling? En zo ziet men de kleine hummels — vader en moeder groeien niet hooger dan anderhalve meter — de godganse dag door de rimbou scharrelen. Geen onpeetig werkje. Als de internaatkinderen niet af en toe rond rokerige houtvuurtjes hun zelfgezochte larven en muizen mogen roosteren, houdt

Pastoor Fr. Kowatsky M.S.C. bij een aantal onbezorgde Marind-meisjes van het internaat te Merauke.

niets hen tegen de benen te nemen. Van de ouders behoeft men niet te verwachten, dat zij ze terugsturen.

Ik zag moedertjes uit Sjoeroe een paar kilometer ver over ongekapte stammen en takken naar de pastorie van Agats komen. Met uitgeleerde, geelachtige en bange zuigelingen in de arm, malarialijdtjes van enkele weken oud. Op het modderveldje naast het stumperige kerkje houden doel- loos de oudere Asmatkinderen. Some kwam een schoolje jongens of meisjes in de deur staan bij de pastoor om naar diens raadselachtige spullen te staren.

Knijpen in zilverblanke benen

Geen grotere belevenis was er dan in de weelderige zilverblanke benen te knijpen van de heer Van Doorenmaalen, die door een samenloop van omstandigheden op deze barre kust was komen landen. (Wie heeft ooit een dikke Papoea gezien?) Als het hoofd van het autochtone onderwijs in het Nederlands tot tien telde kon geen wirrecorder deze klanken zulverder weergeven dan deze helle kinderstemmen. Nederlands en Maleis, dat zongen ook de kinderen in Merauke naast hun eigen talen, accentloos en helder.

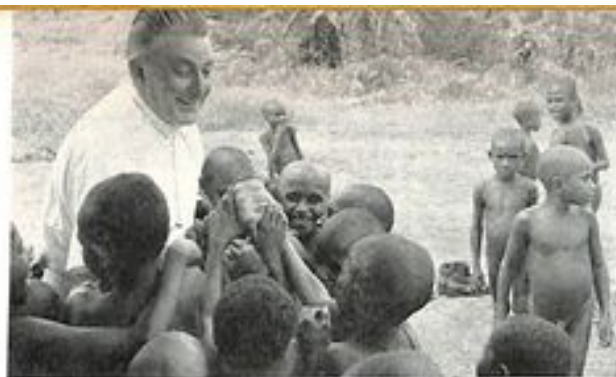
Ik zag weer de van bangheid rillende kinderen van Auwoes nabij de Ellandenvier, echte hongerodeem-stumperjes, en hoe een tenger meisje ingewikkelde touwfiguren voor ons maak-

te. Dezelfde soort touwfiguren als men terugvindt bij de Jivaro-Indianen aan de bovenloop van de Amazone-rivier in Zuid-Amerika. En dan de dreames in Omadesep aan de Casuarinenkust, met zijn wijde, donkere angstogen, die door zijn vader bij ons werd gebracht. Een snoetje om verdeerd op te worden. Maar de vader boog de beentjes van het kind van elkaar en er werd een afschuwelijke botergele wond zichtbaar. Bij het hulpeloze ge- baar, dat men dan maakt, denkt men zo het een en ander. Men zou dan o.a. wel eens een hartig woordje willen spreken in een gezelschap van jonge Nederlandse medici. Meevarend met het Si-mavi-boatje, dat zuster Baal-bergen naar de dorpen bracht in en langs het Sentani-meer om daar polikliniek te houden zag ik de kinderen, welke daar ge- vangen zijn in paalburten op smalle vonders en op dwerg- eilanden. Met hoeveel vrouwen kwamen ze naar ons toe! In hun onbevangen gezichten was de vrede van het christendom al af- getekend.

Het schoonste, dat men in Nieuw-Guinea kan meemaken, is het verschil te zien in gelofte- drinking bij kinderen in soot door blanke bezochte gebieden: kleine diertjes met een schone, bekommerde, troebete blik, en bij die andere kinderen, die onder de hoede van zorgzame christen- mensen bevrjfd van angst en zorg opgroeien.

Kinderen van een der in het water gebouwde dorpen van het Sentani-meer bij Hollandia. In hun gezichtjes heeft het Christendom zich al afgetekend

Moeise-jongens spelen met mgr. H. Tillemans M.S.C. in Konggin

Een nonnetje, dat al jaren meewerkte in het onderwijs stootte haar hart uit, toen ze ons vertelde van haar teleurstelling. Het gaat alles zo langzaam; er zijn zo weinig merkbare vorderingen, dat men soms de vraag in zich voelt opkomen: waar doe ik dit alles voor? Maar tevens herinnerde ze zich de troost, welke een bisschop haar eens gaf, die na een tiental jaren Nieuw-Guinea opnieuw bezocht: „er zijn grote vorderingen, ik zie het aan hun ogen!”

Begrijpelijke misnoedigheid.

Dierzeldige begrijpelijke misnoedigheid over de resultaten van het onderwijs kan men bijkans overal in Nieuw-Guinea tegenkomen. Ook in het hoogste overheidsmilieu — ... wanneer men de verwachting koestert, dat de Papoea, door zijn schoolonderwijs daartoe in staat gesteld, zou komen tot vorming van een nieuwe en aan de moderne wereld beter aangepaste maatschappij, dan heeft men wel een zeer verkeerd begrip van hetgeen een klein weinig onderwijs vermogt, zo kan men lezen in het driejarige werkplan voor Nieuw-Guinea 1934—36. De moderne mens, die een snel tempo in zijn geest meedraagt, raakt gemakkelijk ongeduldig, als hij ziet hoe uiterst traag de ontwikkeling verloopt.

Het valt hem zwaar zich te verzoenen met het denkbeeld, dat niet zijn tempo het beschavingswerk bepaalt en dat er mogelijk drie generaties nodig zijn om een type papoea te kweken, dat de ontzaglijke veranderingen in zijn eeuwenoude cultuurpatroon geestelijk heeft verwerkt. Hij zint op andere middelen, welke misschien sneller slagen. Economische projecten? Voorbeeld-ondernemingen, waarom zich volksculturen kunnen ontwikkelen en welke de betrokken bevolking op kunnen trekken naar een hoger welvaartspeil? Het Nimbo-

Een beschavingmethode, welke begint bij het kind, is zo logisch, dat het moeilijk valt aan te nemen, dat ook maar één mens ter wereld deze op een tweede plan zou willen schuiven. Zorgen om de kinderen, hier en ginds, kunnen wij niet ontwijken. Zij behoren regelrecht tot onze plicht als ouders en voorgeden.

en tot ontplooiing te brengen in een geheel andere, een wijde, menselijke, liefdevolle en barmhartige wereld, de wereld van het christendom? Zulk een taak kan enkel worden uitgevoerd door een onderwijs op levensbeschouwelijke grondslag. Zonder dat vermag het niet anders dan de Papoea enkele behendigheden bij te brengen, welke hem bij het verkeer met blanken te pas komen. Voorzover althans dit onderwijs zich niet nauw gaat aansluiten bij de werkelijke behoeften in de kampong. Het moet toch mogelijk zijn met gedegen, op de praktijk gebaseerde kennis van zaken en vindingrijkheid nu al een bij de bijzondere omstandigheden aangepast, zonedig gevarieerd type van onderwijs te scheppen, dat er wezenlijk toe bijdraagt het leven der primitieven gaandeweg op een menselijker peil te brengen. Het is bijna ontroerend te zien hoe eenvoudige Kei-ea en Ambonese dorpsonderwijzers eigener beweging al in die richting trachten te werken, als de beschikbaar gestelde hulpmiddelen, van Nederlandse of Indonesische oorsprong, ongeschikt blijken.

Een totaal andere functie.

Het onderwijs in Nieuw-Guinea — met name het dorpsonderwijs — heeft — evenals in andere missie- en zendingsgebieden — een totaal andere functie dan in beschaaft landen. In die laatste ligt de opvoedingstaak primair bij de ouders en vult het onderwijs aan, terwijl het kennis en vaardigheden bijbrengt, welke in het gezinsmilieu niet kunnen worden verkregen. In Nieuw-Guinea is maar zelden iets van de ouders te verwachten. De opvoedingstaak berust daar uitsluitend bij de kerstening en een kerstend onderwijs. De waarde daarvan is onschatbaar groot en weegt ruimschoots op tegen de hoge kosten, welke het gouvernement daaraan ten koste legt en tegen de zelfverloochenende inspanning, welke missie en zendingswerk daarvoor getroosten.

Economische projecten? Goed, waar dit mogelijk is. Maar een terugzetting van het onderwijs hoe dan ook, zou hoogst betreurenswaardig zijn.

Vaartuig voor het vangen van zalm. Als het wordt gersapt klapper gebruikt.

Van de zeevisserij, zoals zij uitgeoefend wordt door de autochtone bevolking van Nieuw-Guinea, kan met recht gezegd worden, dat ze nog in een primitief stadium verkeert. Wellicht heeft de betrekkelijk geringe inspanning, welke nodig is om zich vis voor voedsel te verschaffen, de technische ontwikkeling der visserij tegengehouden.

Netvisserij was tot voor kort vrijwel onbekend, slechts op enkele plaatsen wordt met primitieve netjes, meestal uit locale grondstof vervaardigd, de rifevisserij uitgeoefend.

SINDS door de Overheid katoenen vislijn en netwerk tegen redelijke prijzen geïmporteerd worden, neemt het gebruik van deze grondstof hand over hand toe. De enkele proeven met de import van nylon vislijn deden vrijwel onmiddellijk een grote vraag naar dit artikel ontstaan.

Meer en meer blijkt, dat de Papoea het conservatisme mist, dat de Maleier in grote mate bezit. De Papoea blijkt niet terughoudend te zijn om iets nieuws in te voeren, zelfs wanneer hij daarin niet een direct voordeel ziet. Hij is bereid het te proberen.

Dit vergemakkelijkt de taak van een Overheid aanzienlijk bij het uitvoeren van haar programma om de autochtone bevolking voor te lichten tot verhoging van de visproductie. Want dat deze productie opgevoerd dient te worden, niet alleen uit een oogpunt van verbetering van de dierlijke afvoeding der bevolking, maar tevens in het belang van een sociale en economische ophof van deze bevolking, is duidelijk.

Dat de economische mogelijkheden van het land met deze ontwikkeling der autochtone visserij tevens belangrijk uitgebreid worden, is een extra winstpunt.

De basisproblemen bij de ontwikkeling der visserij vallen in het algemeen onder drie hoofden, t.w.:

1. technische problemen,
2. economische problemen
3. sociale problemen

Allereerst dient men een inzicht te krijgen van de technische problemen die vastzitten aan

De ontwikkeling der bevolkings-zeevisserij

☆

Een object met vele mogelijkheden

door D. C. Zwollo, hoofd der afdeling Zeevisserij op Nieuw-Guinea

een ontwikkeling der bevolkingsvisserij, voordat men de economische en sociale problemen die hiervan een gevolg zijn, kan beoordelen.

Meer efficiënte vaartuigen zijn nodig

Een der eerste problemen, waarmee de ontwikkeling der visserij geconfronteerd wordt, is de noodzaak voor meer efficiënte vaartuigen, mogelijk de noodzaak tot mechanisatie van vissersvaartuigen.

Op het gebied van prauw en botenbouw staat de Papoea belangrijk achter bij de meeste volken van Oost-Azië. Uitgezonderd op enkele plaatsen aan de Zuid- en Zuidwestkust van Nieuw-Guinea, wordt overal nog de kano met uitleggers voor de visvangst gebezigd.

Het gebruik van netten in plaats van handlijn, speer en visgeweer, maakt het noodzakelijk dat een ander type vaartuig gebruikt wordt. Men dient in de eerste plaats te zoeken naar een geschikt type zeilprauw, doch het is zaak om bij deze keuze rekening te houden met mechanisatie in de naaste toekomst.

Reeds zijn binnenboord dieselmotoren met vermogen van 5—8 p.k. op de wereldmarkt verkrijgbaar, die zeer goed voor dit doel blijken te voldoen.

Een andere mogelijkheid van mechanisatie zou zijn het beschikbaar stellen van motorlaunches aan een zeil-vissersvloot, voor het verliezen van sleepdiensten bij windstilte of bij het bereiken van meer verwijderde visgronden. In beide gevallen dient geleidelijk een technische opleiding van Papoeavissers ter hand genomen te worden.

om hen in staat te stellen de problemen van behandeling en onderhoud, welke zich met mechanisatie voordoen, het hoofd te bieden.

Eveneens een technisch probleem is de noodzaak tot het verbeteren van het product voor de consument. Dit punt is in Nieuw-Guinea belangrijk, omdat bij vergroting van de productie een groot deel van het lokale surplus gemerkt zal moeten worden in gedroogde of geroookte vorm of in de vorm van andere visproducten (trassi, petis). Het verbeteren van de kwaliteit van gedroogde gezouten vis zal eenvoudiger zijn, wanneer voldoende en goedkoop viszout beschikbaar wordt gesteld. Momenteel is het gebrek aan voldoende viszout een belemmering voor de ontwikkeling van de droge visbereiding.

Ondanks de grote relatieve luchtvochtigheid in Nieuw-Guinea, zijn er enkele centra waar de droge visbereiding belangrijk uitgebreid kan worden.

Grote economische veranderingen

Deze verschillende technische ontwikkelingen zullen grote economische veranderingen voor de Papoea-visserman teweegbrengen. Vanzelfsprekend blijft de individuele visserman met zijn speer, visgeweer en handlijn, bestaan en voor deze is de kwestie van financiering en verkoop geen probleem. Maar de vissers, die zich zullen verenigen om met groter vaartuigen en moderne netten te gaan werken, zien zich verwikkeld in een meer complex bestel. Eén van de voornaamste factoren in dat bestel is de verschaffing van het kapitaal. De kosten gemoed met de aanschaf van een motorvaartuig, zelfs al zou dit op plaatselijke werven met plaatselijk materiaal gebouwd zijn, alsmede de aanschaf van netten en andere visserijmaterialen, vergt een kapitaalsinvestatie die ver buiten het bereik van de individuele visserman ligt.

Overheids hulp in enigerlei vorm zal noodzakelijk zijn.

Het is ook duidelijk dat ontwikkeling van het productie-apparaat hand in hand moet gaan met

een ontwikkeling van het afzetgebied — hetzij ver of in versierkte vorm — en met een ontwikkeling van het transport zowel van zee naar de wal als de distributie over land zelf, naar de consumptie- of versieringscentra.

Voorlichting en onderwijs vereist

Het succes van bovenaangeduide technische en economische ontwikkelingen brengen belangrijke sociale veranderingen voor de visserman mede en zijn er tot op zekere hoogte van afhankelijk.

Indien de Papoea-visserman nieuw, meer gecompliceerd vistuig zal gaan hanteren, moet hem dit worden onderwezen. Het oprichten van visserijcursussen in de geest van landbouwpraktijkcursussen dient daarbij overwogen te worden. De Papoea moet echter voelen, dat hem deze politiek niet van boven opgelegd wordt, doch dat hij er een werkelijk aandeel in heeft en er belang bij heeft. Dit betekent dat de visserman reeds jong in het programma betrokken moet worden en hem bijgebracht moet worden dat moderne visserij slechts groepsgewijs uitgeoefend kan worden.

Om met elkander in coöperatief verband, in samenwerking met de Overheid volgens een nieuw schema te werken, waarbij nieuwe methoden worden toegepast, is wellicht meer gevraagd van de Papoea visserman, dan in dit stadium van zijn ontwikkeling van hem verwacht mag worden. Het zal daarom nodig zijn om zijn interesse te kweken door een meer algemeen opvoedingsprogramma naast een zuiver visserijtechnisch opleidingsprogramma.

Men zou dit kunnen bereiken door het onderwijzen van de beginselen en het belang ener visserij op de volkscholen, door het vertonen van films over visserbiologie, de werking van moderne vistuigen, visproductenbereiding en niet te vergeten, motorenkennis.

Demonstraties en tentoonstellingen van modern vistuig in de kampos, lezingen en bijeenkomsten etc. zijn eveneens methoden om zijn interesse te kweken.

Indien men met „economische ontwikkeling“ zich ten doel stelt om nieuwe inkomens voor de Papoea te scheppen en daarmee tevens de economische mogelijkheden van Nieuw-Guinea te vergroten heeft men bij de ontwikkeling der zeevisserij een onderwerp dat wellicht meer tot de Papoea spreekt dan enig andere tak van economische bedrijvigheid.

Instructie nettenbreien door technisch bedrijfsleider

VOEDINGSPROBLEMEN IN ZUID NIEUW-GUINEA

Meer eiwitten en vitaminen zijn nodig

DOOR Dr R. LUYKEN *

In 1953 werd in opdracht van het Gouvernement van Nieuw-Guinea een onderzoek ingesteld naar de voeding en voedingstoestand van de bewoners van Nederlands Nieuw-Guinea. Dat men tot het instellen van dit onderzoek is overgegaan, is om verschillende redenen toe te schrijven.

IN de eerste plaats is het bekend, dat een voeding van onjuiste samenstelling tot allerlei, vaak zeer ernstige ziekten aanleiding kan geven. Verder weten wij dat een volk, dat zich niet juist voedt, zich niet normaal kan ontwikkelen. De ervaring heeft geleerd, dat een verkeerde voeding juist veel voorkomt bij de bevolking van tropische gebieden. De betekenis van de voeding voor deze gebieden blijkt duidelijk uit het feit, voor deze gebieden wordt voedingstituten of voedinglaboratoria bestaan. Grote internationale organisaties, zoals de Voedsel en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties en de Wereld Gezondheidsorganisatie trachten over de gehele wereld de voeding te verbeteren om zodoende te komen tot de beste gezondheidstoestand voor alle mensen.

In de tweede plaats gebiedt de traditie ons deze voedingsonderzoekingen ter hand te nemen. Immers de belangrijkste grondslagen van de vitamine-leer, een leer die zich zo geweldig ontwikkeld heeft, zijn in het voormalige Nederlands Indië gelegd. Wij nemen de ontdekking van de vitamines door Eykman aan het einde van de vorige eeuw en als volgende mijlpaal in de ontwikkeling van de vitamine-leer de eerste chemische isolatie van het vitamine B 1 in 1926 door Jansen en Donath. In het vroegere Batavia stond het Eykman

Instituut, een voortreffelijk modern laboratorium, dat in vele opzichten beter was dan menig Europees Laboratorium. Hier werkte een staf van medici, chemici en landbouwkundigen regelmatig aan de voedingsproblemen van het land. De resultaten, die verkregen werden, werden gewoonlijk snel door het Gouvernement in toepassing gebracht om zodoende door een betere voeding de gezondheidstoestand van de bevolking op hoger peil te brengen.

Ons onderzoek had ten doel kennis te verzamelen over de wijze, waarop enkele bevolkingsgroepen van Nieuw-Guinea zich voeden. Pas wanneer men dit weet, kan men maatregelen ter verbetering nemen.

Gaarne wil ik in het volgende U iets vertellen over dit onderzoek en over de groepen die wij onderzocht hebben.

De eerste groep was de stam der Marinds in Zuid Nieuw-Guinea. Deze mensen bewonen de uitgestrekte steppen en moerassen, die zich achter Merauke uitstrekken. Verder wonen zij langs de kust in Westelijke richting van Merauke ongeveer tot aan het Frederik Hendrik eiland. Vroeger waren zij de meest gevreesde koppersmelters van Nieuw-Guinea en strekten hun sneltochten zich uit tot ver over de grens van Australisch Nieuw-Guinea.

De osenkar bruijst goede diensten

Sagokleppende mannen van het Marind-dorp Koepor aan de beelden Maro-titler (foto Dr Kooyman)

Het bereiden van dit gebied is nog steeds moeilijk. In de droge tijd gaat men eenvoudig te voet. Bij eb kan men uren langs het strand wandelen zonder iemand tegen te komen. Behalve Hollands aandoende vogels, ziet men er ook pelikanen en zelfs kraanvogels. Indien we het binnenland ingaan, geschiedt dit over vaak voor ons onzichtbare paadjes door stoppe of bos. Dikwijls voert de weg geruime tijd door het water, waarbij iedere stap een verrassing oplevert. Men weet absoluut niet hoe ver men in de modder zal wegzakken: bij de ene stap is dit tot de enkel, bij de volgende tot heughoogte en soms zelfs nog dieper.

Dit geldt voor de droge tijd. In de natte tijd heeft men vaak moeite het hoofd boven water te houden. Dikwijls ook wringt men zich met al zijn hebben en houden in een wankel prauwtje, waarin men dagen lang op de bochtige rivieren peddelt.

Een Hollands aandoend landschap

Er is dan volop gelegenheid om het landschap te bekijken. Dit landschap doet erg Hollands aan; vaak zou men zich op de Vecht of op de Amstel kunnen waanen, ware het niet dat de eenzaamheid ons eraan herinnert dat we in Zuid Nieuw-Guinea waren....

Al mijnered komt men dan wel tot de ontdekking dat het ongelijk verdeeld is in de wereld. Hoe zou dit land immers geholpen zijn met een aantal van de motorbootjes, die des zomers in grotere getale dan ons vaak lief is, op de Hollandse wateren te zien zijn... Waar men thans al roeiende een week over doet, zou dan per motorbootje een kwestie van een enkele dag zijn.

Wanneer men eenmaal in de kampong aankomt, is vooral in het binnenland de ontvangst zeer hartelijk. Vooral mijn vrouw, die samen met mij dit onderzoek deed en vaak de eerste Europese vrouw was, die het dorp betrad, werd dikwijls met fluitorkesten en vlagvertoon ingehaald. Het onderzoek zelf heeft ook zijn eigen moeilijkheden. Het aantal schoolkinderen voor het medisch onderzoek is vaak niet groter dan 20 of 30, zodat men heel wat dorpen op de beschreven wijze moet bereiden om een voldoende aantal bij elkaar te krijgen.

De voedingswijze bij de gezinnen geschiedt zittend op de zandgrond van de hut of in het gunstigste geval op een plankje of boomstam. Vaak door middel van een toek probeert men op deze manier een gesprek te voeren.

Het hoofdvoedingsmiddel van de Marinds bestaat uit sago. Dit is een meelsoort die uit het inwendige van de stam van de sagopalme vervaardigd wordt. Sago groeit in de sagodoessoens, sago-moerassen, die soms 1-2 dagen lopen van de kampongs verwijderd zijn. Al en toe gaat het gehele gezin naar deze doessoens toe, blijft er enkele dagen, slaapt in de open lucht en het zijn de vrouwen die, als het gezin weer naar huis terugkeert, beladen met sago voor een maand of langer, lopen te sjouwen. Deze sago wordt op verschillende wijzen gegeten. Dikwijls wordt het meel gemengd met geraspte klapper en het geheel wordt gewikkeld in pisangbladeren, in het houtvuur toebereid.

In het binnenland gebruikt men geen pisangbladeren, maar holle bamboes om de sago in klaar te maken. Vaatwerk is nog onbekend, wel gebruiken ze onze lege blikjes graag voor allerlei doeleinden. Tegen etenstijd ziet men voor ieder huisje de lange bamboes in het rookende vuur liggen. Dikwijls vindt men echter deze wijze van bereiden nog te ingewikkeld en wordt de sago, tot een bal gekneet, zonder meer in het vuur verhit. De bevolking vindt deze sago erg lekker en het is voor ons een raadsel hoe zij iedere keer weer op dit volkomen smakelooze product aanvallen.

De jacht en de visvangst

Daarnaast kan de jacht een belangrijk voedingsmiddel opleveren: n.l. het vlees. Toen wij te voet door de meedogenloos hete steppen van Zuid Nieuw-Guinea trokken, kon het gebeuren dat we als aangename onderbreking in alle richtingen kangoeroe's zagen wegspringen. Beter dan in een dierentuin ziet men hier hoe deze dieren in de vlakten van hun lange achterpoten gebruik maken. Deze kangoeroe's vormen een geliefkoosd gerecht van de Papoea en ook van de Europeanen in dit gebied. De Papoea probeert de diertuin met pijl en boog te schieten of ze te vangen door middel van de drijfjacht, waarbij grote aantallen broodmaagere, uitgemergelde honden als drijvers dienst doen. Ook het wilde varken en de casuaris worden op deze wijze buit gemaakt. Dikwijls hoort men tegen de avond reeds van verre het monotone gezang van de mannen, die op deze wijze de kampong toezien dat de jacht gunstig is geweest.

Alhoewel Zuid Nieuw-Guinea nog steeds zeer rijk aan wild is hebben wij gemerkt dat op deze wijze de vleesvoorziening lang niet altijd waarborgd is.

De natuur kan nog meer voeding leveren, want de rivieren en de zee in het Zuiden zijn zeer visrijk. De Gouvernementsvaartuigen onderbreken herhaaldelijk de reis om vaak zeer grote vissen van de onderweg door de bemanning uitgeworpen lijnen binnen te halen.

De Papoea's jagen echter met pijl en boog op deze vissen en het zal u duidelijk zijn dat het hen maar een enkele keer lukt uit het vieze bruine, troebele water een exemplaar naar boven te halen. Ook de visvoorziening is dus lang niet altijd voldoende.

De betekenis van land- en tuinbouw voor de voeding is niet groot. Hoewel er wel enkele tuinen zijn, dragen zij slechts in geringe mate bij tot de voedselvoorziening. In die tuinen verbouwt men veelal knolgewassen en bananen, die meestal onrijp gegeten worden, dus op het tijdstip dat de voedingswaarde nog gering is.

Zoals overal in de Tropen is de voeding van zuigelingen en kleuters volkomen onvoldoende. Wanneer de borstvoeding opboudt worden de kinderen meestal volgepropt met een vage

Al en toe voert de weg door het moeras

massa, die zeer arm is aan de zo noodzakelijke eiwitten en vitamines. De noodzakelijke verse groenten en vruchten ontbreken eveneens. Wanneer men ziet hoe men op dit gebied in de Tropen in het algemeen handelt, is het slechts te verwonderen dat er nog zoveel kinderen in leven blijven en opgroeien, al is de zuigelingensterfte wel erg groot.

De hier genoemde voeding nu vertoont verschillende tekorten.

De sago, die de hoofdvoeding vormt, is een zeer onvolwaardig voedingsmiddel, dat in het geheel geen eiwitten en vitamines bevat. Deze eiwitten zouden voldoende met het vlees aangevuld kunnen worden, indien er dagelijks vlees gegeten werd. Wij hebben gezien dat dit zeker niet het geval is. De gevolgen van een tekort aan eiwit zijn dan ook duidelijk waar te nemen: n.l. een slechte groei en grote sterfte van de kleine kinderen, en verder bloedarmoede en weinig weerstand tegenover infecties. Ook de schoolkinderen verkeren in een slechte gezondheidstoestand. In vele tropische landen zijn ernstige leverafwijkingen bij kleine kinderen waar te nemen tengevolge van een eiwittekort. Deze afwijkingen hebben we in Zuid Nieuw-Guinea gelukkig niet aangezien.

Vitamine-tekorten

Ook het zogenaamde anti-beri-beri-vitamine ontbreekt in deze voeding. Zo was het mogelijk dat in aansluiting aan een mazelen-epidemie er beri-beri kon uitbreken.

Een ander belangrijk tekort in de voeding van de Marinds is het tekort aan het zogenaamde vitamine A. Dit vitamine komt voor in groene groenten en geel gekleurde vruchten, zoals papaja, mangga. In de kampongs, waar een manggaboom staat worden in de manggatijs heel veel van de vruchten gegeten, maar dit is maar in enkele dorpen. Bovendien ziet de bevolking, die toch al niet op groenten en fruit is ingesteld, het ras er niet van in. Zo kan het voorkomen, zoals wij hebben meegemaakt, dat de enige manggaboom omwaait en de bevolking hem rustig laat liggen en geen moeite doet een nieuwe te planten. Afgezien dus van hier en daar wat mangga's ontbreken groene groenten en gele vruchten in het menu.

Het tekort manifesteert zich in oogafwijkingen, die ten slotte tot blindheid kunnen leiden.

Op Java heeft het eten van te weinig groenten, vooral door de welgestelden, geleid tot het

optreden van ernstige oogafwijkingen. Een groot deel van de kinderblindheid op dat eiland is aan deze onjuiste voeding te wijten.

In Zuid Nieuw-Guinea is het gelukkig niet zo ernstig dat blindheid tengevolge van dit tekort voorkomt. Wel hebben we de beginnende verschijnselen waargenomen.

Welke maatregelen zou men kunnen treffen om de voedingstoestand te verbeteren?

Zoals gezegd moeten de eiwitten en het anti-beri-beri-vitamine, het vitamine-B 1, van de jacht en de visvangst komen. Verbeteren van de methodes, vooral de vismethodes, verdient aanbeveling. Aangezien vis tengevolge van de warmte moeilijk te bewaren is, moeten conserveringsmethodes ingevoerd worden. Dat vis op eenvoudige wijzen geconserveerd kan worden weten we uit de jarenlange ervaringen van Nederlanders in de Tropen. Van deze ervaringen zal men gebruik moeten maken. Ook kan men uitsien naar andere eiwitbronnen. Land- en tuinbouw kunnen goede eiwitten leveren, mits de juiste producten geeld worden.

Wij denken hier in de eerste plaats aan peulvruchten. Ook veevoetel kan een goede eiwitbron leveren. Het zal echter niet eenvoudig zijn om een volk, bij wie het jagersbleed door de aderen bruist, tot veevoetel en landbouw te brengen.

De allerbeste eiwitten worden geleverd door melk- en melkproducten. Blijkens melk moeten echter ingevoerd worden en zijn dus zeer duur. Daar er bovendien nog nagenoeg geen geldbehoefte bestaat, zal een algemeen gebruik van melk en of melkproducten in dit gedeelte van Nieuw-Guinea voorlopig wel tot de vrome wensen blijven behoren.

Daar, waar wel eens melk wordt verstrekt, zoals op internaten en in ziekenhuizen, blijkt dat men er niet afkerig tegenoverstaat. Men drinkt genoeglijk een heel blikje melk achter elkaar leeg... In de eerste plaats komen de kleine kinderen natuurlijk voor dit product in aanmerking.

Tesslotte moeten de bestaande land- en tuinbouwmethodes aanzienlijk verbeterd worden. De kleurloze knolgewassen, die men gewoonlijk in de tuinen ziet, leveren weinig eiwitten en vitamines op. Het zou daarom beter zijn indien de bevolking peulvruchten, gele en rode oebi, groene groenten en geel gekleurde vruchten zoals papaja's en mangga's, ging verbouwen.

*) Uit de radiobriek „Rijksdelen Overzee“.

Vrouwenleven aan de Wisselmeren

Dokterswoning te Enarotali, met uitzicht over het Panilalmeer.

Een eenzaam bestaan, ondanks het „winkelen”. Maar als de mannen terugkomen is er toch voldoening!

DOOR MEVR. J. E. BOELEN-VAN SETTEN

VEEL was er eigenlijk niet aan als ik denk aan die kille, donkere kamer, waar ik 's avonds wat warmte bij de persgaslamp moest zoeken. Een radio had ik niet. Ik zat te verstellen of te lezen en te luisteren naar de stilte. Dan verlangde ik naar een kamer in een gewoon Hollands huis, waar de kachel brandt, de radio de stilte breekt en je je man tenminste bereiken kunt als hij eens niet thuis is. Waar mijn man is? Hij is op tournee en moet ergens onder een tentzeiltje slapen, maar ik heb geen idee waar dat kan zijn.

Als ik dit in mijn beleven naar huis schrijf, antwoordt mijn familie: „Maar je kon toch wel gezellig naar een buurvrouw gaan?” Nee, dat kan ik niet. Ik voel er niets voor in deze blinde duisternis over de kleine paadjes die schaarrelen en de kinderen achter te laten. En bovendien, waarover zou ik met de buurvrouw moeten praten om het gezellig te maken. Er zijn maar een paar dames al ten van zeer verschillende opvattingen. Nieuws is er niet, bijzondere dingen heb je elkaar niet te vertellen. En je moet nog erg op je woorden letten ook, want voor je het weet heb je je gastvrouw op de tenen getrapt en je eigen tenen zijn ook zeer gevoelig. Dan blijft er niets anders over dan maar te praten over... de dames, die er niet bij zijn.

Ik blijf dus thuis. Als de kinderen naar bed zijn doe ik de

lamp uit en zit in de schemer voor het kleine raam met een sigaret. Ik kijk uit over het rustige en uitgestrekte Panilalmeer met de blauwe bergen, waarachter mijn man ergens moet zijn. Wanneer de kleuren van de zonsopgang geheel verdwenen zijn, blijft er niet veel anders over dan maar naar bed te gaan.

Voor het slapen lig ik te piekeren over het eten van de volgende dag. In Nederland zeg je: „Wat zal ik eten?” en dan bestel je dat in de winkels. Hier is het: „Wat heb ik morgen om te eten?”

Vroeg opstaan in de kou

De volgende morgen is het weer vroeg opstaan in de kou van dit hooggebergte. Als ik eens uitslapen wil, omdat er toch niets bijzonders te doen is, roepen de beide Kapaukoekinderen — Markus en Bibiana — „Mama, het is al 7 uur. Oh, oh, wat is het al laat en we hebben nog geen eten gehad!”

Mijn eerste werk is dan twee bordjes koude rijst brengen en vragen of het water al kookt.

Terwijl ik de kinderen kleed, dekt Markus de tafel. Hij moet voortdurend gecontroleerd worden. Als hij even kans ziet, stopt hij zijn vlugge vingers in de potjes suiker, hageblag, jam om even te proeven en zijn handen wast hij alleen maar als ik het hem driemaal gevraagd heb.

Daarna ontbijten we met altijd hetzelfde zoutloze brood, omdat

de Ambonese bakker zegt, dat het meel met zout niet te bereiden is.

Vervolgens moet Emilie, de oudste dochter, vastgehouden worden voor haar dagelijks besuur, waar ze weinig belangstelling voor heeft. De jongste brengt die tijd op de pot door en Bibiana — het Kapaukoemeisje — doet in razend tempo de was om snel met haar vriendinnen de kledingstukken in de boek verderop te kunnen gaan spoelen. Ze heeft niet zoveel hart voor mijn eigendommen en als ze terugkomt zullen er wel een paar kledingstukken ontbreken: bij het spoelen meegenomen door de stroom of misschien wel weggegeven; mama heeft immers nog een koffer vol.

Terwijl Emilie ongeïnteresseerd

Kindervervoer te Enarotali.

naar de sommen kijkt en Dika luid schreeuwend mijn aandacht probeert te trekken, Joelen buiten de andere kinderen en roepen: „Ben je nog niet klaar?” Emilie antwoordt midden in haar 2 + 3 = 5 „Ja, ik kom zo hoor”. De les is zo spoedig afgelopen en de kinderen verdwijnen om ergens te gaan spelen. Ik loop eens naar de buurman, de postambtelenaar, en maak een praatje over de bloemen. Als er een knop uitgekomen is, vertel je dat als een nieuwtje.

Dan volgt het bedden opmaken. In dit gure tropengebied slapen we onder lakens en twee wollen dekens.

Eenmaal in de week doe ik inkopen in de gouvernements goedgeving. Je vraagt eerst wat de Catalina voor nieuwe dingen gebracht heeft en koopt ze in ieder geval, of je het nodig hebt of niet.

Wat is het winkelen aan de Wisselmeren.

Geleidelijk aan is het tijd voor het middageten geworden. Markus komt uit school en begint meteen vuur te maken, want hij heeft alweer honger. Ik geef hem 6 tinnetjes rijst om uit te zoeken. Markus kookt de rijst en ik maak in het rokerige stookhok de groenten en het blikvlees klaar. Ieder ogenblik moet ik vreemde Kapauko's, die op de kookpeuren afkomen, weglagen.

Het middagmaal is altijd maar rijst. Rijst van slechte kwaliteit, waarin na goed uitzoeken toch nog kevertjes meegekookt zijn. Daarna eten de Kapaukoekinderen. Grote borden vol. Zij eten het leeuwendeel en wij eten eigenlijk wat met hen mee.

's Middags gaat Dika naar bed. Ik rust ook een uurtje en Emilie zit boekjes te kijken of te kleuren. Na een uur wekt Markus me weer met de uitroep: „Thee soeda, thee klaar. Ik ga voetballen”.

Je drinkt de thee zonder koekje, want het is al twee maanden geleden dat er koekjes in blik met de Catalina meekwam.

Hierna wandel je met de kinderen de nederzetting rond. In 7 minuten ben je heel Enarotali uit en koert in de engelofelike modder van de omringende moerassen. Gelukkig zijn er twee weggetjes, zodat je de wandeling kunt variëren: bovenlangs heen en onderlangs terug of omgekeerd.

Als het regent...

Als het regent zit je met de beide kinderen uit het kleine raam te kijken hoe het water één rijs gordijn vormt en hoe de stromen, die de berg afkomen,

je bloemperkjes onder een gele leembrei bedekken. Er is nog meer te doen, pannetjes moeten op verschillende plaatsen onder het lekkende dak gezet worden, of als de wind de regen dwars door de gevlochten bamboemuren drijft, moet de mat opgerold worden.

Als het na een uurtje weer droog is en er evenveel water gevallen is als in een week in Nederland, willen de kinderen naar buiten. Voor hen is er nu een heerlijkheid van zachte gele modder waarin dammen gemaakt kunnen worden. Voor mij betekent het na korte tijd twee

van de muren kruipen. De ramen zijn donkere gaten en je verbeeldt je dat duizenden ogen naar binnen gluren ook al weet je dat geen enkele Kapauko uit zijn hut durft vanwege de geesten. Je gaat dus maar weer vroeg naar bed.

Maar dan komt op een middag een ongeterde Kapauko binnen. Zijn pijn en boog heeft hij netjes naast de buitendeur gezet en Markus roept: „Mama, brief”. Uit zijn draagnet haalt de Papoea een morsig papier, dichtgeplakt met een pleister, waarin staat: „Morgen ben ik bij de rivier en hoop om 12 uur thuis te zijn”.

De enige winkel (gouvernements goedgeving) in Enarotali.

viele dochters, die geheel in bad moeten. Protesterend laten ze zich bij de ton met koud water afspelen.

Om half zes beginnen de voorbereidingen voor de avond al: lampen halen, bijvullen en aansteken. Hoewel je de geschreven handleiding door je man nauwgezet opvolgt, ben je doodsbang dat de persgaslampen uit elkaar zullen vliegen. Misschien heb je er per ongeluk spiritus ingedaan in plaats van petroleum. Na de avondmaaltijd, als de kinderen naar bed zijn, begint weer het stille zitten bij een roemende lamp, waarop na een regenbui duizenden vliegjes afkomen, die dwars door 't bamboe-vlechtwerk

Je geeft je huis een extra-beurt, dekt een okse en dan komt je echtverdiend thuis, veel smeriger dan welke Papoea ook. Hij moet zich buiten uitkleeden, zijn kleren in een teil doen om de vloeren te verdrinken en mag na het bad in zijn kamerjes binnenkomen.

Wanneer zijn uitroepen klinken: „Wat is het hier schoen, wat is alles gezellig, wat zien de kinderen er fris uit en wat ruikt de koffie heerlijk”, dan voel je je toch voldaan en vraag je je af: „Hoe zouden onze mannen in dit harde land kunnen werken als zij niet telkens terug kunnen keren in hun eigen gezin”.

Eigenlijk was er toch wel wat aan!

Araucaria cunninghamii, var. *papuanus*. Heuvels ten Zuiden van vliegveld Andjai, Kebar Vallei.

KEBAR-VALLEI land van Araucaria's

Is de vlakte geschikt voor landbouw en veeteelt?

DOOR Dr P. VAN ROYEN

DE KEBAR-VALLEI is een langgestrekte greppel van ongeveer 80 km lang en 2 tot 9 km breed, ongeveer op een derde van de afstand Manokwari—Sorong.

Gelegen op 550 m hoogte is het aan de Noordzijde begrensd door de uitlopers van het Tamraugebergte, aan de Zuidzijde door het gebergte dat het centrale deel van de Vogelkop inneemt, in het Oosten afgegrensd door de bergen van Arfak en Prali en in het Westen door de Karoobergen. De meest opvallende boom is een Araucaria-soort die in zijn opbouw sterk aan een den doet denken.

Door de aanwezigheid van een landingsterrein in de grasvlakte bij Andjai in het westelijke deel van de vallei konden een kleine ploeg van onderzoekers in October en November van dit jaar in dit gebied komen. Tevens betekende dit het begin van de botanische exploratie van deze merk-

waardige vallei gecombineerd met het onderzoek voor het Boswezen naar de hoeveelheid en verspreiding der Araucaria's. Voor dit echter onderzocht werd maakten we eerst een trip naar de bergen ten noorden van het vliegveld, waarvan de plaatselijke hoogste top, de Nettoti, 2000 m hoog is. Deze berg is bereikbaar via het pad van Andjai naar Saokorem, op 30 km in noord-oostelijke richting aan de kust.

De weg leidt eerst door de grasvlakten om het vliegveld en vervolgens door een bamboegordel die langs de helder, snelstromende Api-rivier groeit. Het oversteken van de rivier geeft geen moeilijkheden en spoedig vervolgen wij onze weg langs de noordelijke oever. Naar het noorden afbuigend en een zijriviertje volgende klimmen we langzaam omhoog, eerst door een sterk uitgekapt primair bos met vrij veel ijerhout (*Intsia*) maar daarnaast ook veel secundaire opslag. Bij

700 m kosen wij in een uitgestrekt eiken-kastanjebos waarin zeer verspreid een enkele Araucaria voorkomt. Deze 700 meter grens is tamelijk abrupt en tegelijk er mee verandert hier ook de terreingesteldheid. Kloemmen wij eerst geleidelijk omhoog nu wordt de helling veel steiler. Maar de eerste Rhododendrons op 1100 m zijn de beloning voor alle inspanning en moeite. Door hun helder gele met oranje afgezette bloemen geven zij aan het gewoonlijk toch altijd sombere, monotone gekleurde bos een feestelijke tint. Een steile, vermoedende klim brengt ons op 1240 m bij ons bivak. Daar is maar net plaats voor de hutjes van de dragers en samen met een Australische botanicus zetten wij iets lager op een open, vlak stukje tussen een paar bomen onze tent op. De nacht is koud maar de vermoedheid doet ons spoedig in slaap vallen.

De volgende morgen brengt een zeer zware klimpartij van 3½ uur ons op de kam van het noordelijke gebergte, op 1900 m. Het pad voert eerst weer door het eiken-kastanjebos (*Lithocarpus* en *Castanopsis*), maar op 1530 m verandert het karakter van het bos. Het pad gaat over moekussens bedekt met beukenbladeren en wij blijven dan ook in een bos van zuidelijke beuken (*Nothofagus*) terecht te zijn gekomen. Het is een open bos met vrij zware roodbuine stammen waarvan het hout zo hard is dat de splinters metaal van onze bijlen afvliegen. Naast deze beuken vindt men vele heideachtigen en worden reeds enkele coniferen zichtbaar zij het nog maar als kleine armlijke boompjes. Het zijn soorten van het geslacht *Papuacedrus* en *Phullocadus*. De temperatuur is flink gedaald tijdens het klimmen maar door de inspanning van het geklauter merken we daar voorlopig niet zo veel van. Op de open hellingen echter waait ons een frisse wind om de oren en dan weten we dat we het einddoel naderen. Bij ongeveer 1800 m hoogte nemen de coniferen in aantal toe en bij de reeds genoemde geslachten voegt zich het geslacht *Dacrydium*, opvallend door zijn als een kastwerk tegen de hemel afstekende kronen. Tenslotte verdwijnt op 1950 m het bos geheel en zijn we in een helderachtig, zeer modderig gebied gekomen. Donkerrode Rhododendrons, vuurrode *Eugenia's* en de kersrode bloempjes van een heide-soort begroeten ons. Veel tijd hebben we niet en met mat en machts verzamelen we wat we

kunnen. Het stralende weer en de mooie vergezichten met diep beneden ons de Kebar-vallei vormen tijdens het verzamelen een niet meer te vergeten achtergrond.

De vlakte en haar mogelijkheden

Een snelle afdaling brengt ons weer in het bivak en twee dagen later zakken wij af naar het vliegveld. Voorlopig zullen wij de begroeiing van de vlakte zelf onder handen nemen daar door sommige grote delen daarvan geschikt worden geacht voor landbouw. Tevens zou op grond van de aanwezigheid van verschillende grassen de vraag beantwoord kunnen worden of veeteelt hier mogelijk is.

De vegetatie van de vlakte zelf bestaat ruwweg genomen uit drie zeer verschillende types. In het meest oostelijke deel is het een zich sluitend meer met moerasvegetaties — waar in veel riet en sago — naar het westen toe er op aansluitend. Het tweede vegetatiebeeld vindt men langs de randen van dit moerasige deel en verder langs de randen van de vlakte. Het is een laagvlaktebos met veel *Pometia* en ijerhout (*Intsia*) terwijl daarnaast ook veel *Pterocarpus* voorkomt. Het bos is eenvoudig te doorkruisen en is arm aan soorten waardoor het een eentonige en vervelende indruk maakt. In de oedergroei vindt men veel rottan, Afwisselend met dit bos vindt men soms uitgebreide bamboestroken die

weliswaar een zeer karakteristiek beeld vormen maar niet altijd even gemakkelijk zijn te onderscheiden door de kris-kris over elkaar liggende rotte stammen.

Het derde vegetatie-type in de vlakte wordt gevormd door de grasvlakten die grootste waarvan in het westen ligt bij het dorpje Andjai en waarin ook het vliegveld is aangelegd. Het aantal grassoorten is groot en voor een kruidenspecialist komen er verder nog vele aantrekkelijke planten voor. Zeer opvallend in dit gebied zijn de bekerplanten (*Nepenthes*) met hun van een klepje voorziene geelgroene bekertjes en donkerbruinrode bloemen. Dit grote aantal grassoorten zal veeteelt zeer zeker mogelijk maken in dit gebied.

Het heuvellandschap

Interessanter dan de vlakte zelf maar soetenermer dan de noordelijke bergketen zijn de heuvels ten zuiden van de vlakte. Dit zijn een aantal bergketens min of meer als de vingers van een hand in de vlakte uitstralend en die naar het zuidoosten langzaam opstijgen en daar eindigen in de gemiddeld 1700 m hoge Toemba-keten met de 1900 m hoge Wabari. De heuvels direct grenzende aan de vlakte zijn weer bezet door grasvlakten met vrijwel dezelfde soorten als in de Kebar-vallei zelf gevonden worden. De bossen in de geulen en op voor brand onbereikbare plaatsen worden in hoofdzaak gevormd door de eiken en kastanjes met

wat ijerhout. De meest opvallende verschijningen in dit gebied echter zijn de lange Araucaria-speren. Deze bomen bereiken hier een hoogte van ca 60 m bij een doornede van een meter en zijn onregelmatig verspreid in zeer kleine tot grote arealen. Zij vallen van verre af op doordat zij ver boven het omringende bos uitsteken maar ook door de geelwitte flarden van het baardmos en hun etage-gewijze vertakking. Opvallend hier in de Kebar-vallei is, dat de bomen beneden 600 m niet voorzien zijn van deze „mossen“ maar daarboven wel. Dit hangt vermoedelijk samen met de wolkenvorming die hier tegen de avond meestal op 600 m hoogte plaats heeft. Het aantal Araucaria's is zeer teleurstellend en hun verspreiding is zo onregelmatig, dat dit het voor het Boswezen voorlopig wel onmogelijk zal maken er iets mee te beginnen, ook al doordat het terrein zo moeilijk is. Ook de grote afvoermoeilijkheden van dit gebied zullen voorlopig de ontwikkeling van deze streek belemmeren.

Het zijn echter niet alleen de Araucaria's die de zoveel minder steile, afgeronde zuidelijke heuvels zo'n heel andere indruk geven dan de noordelijke bergen maar meer nog zijn het de *Baekia's*. Dit zijn boompjes uit de kruiddaagfamilie met zeer kleine witte bloempjes, die echter door hun grote aantal gehele hellingen wit kleuren en zo een aangename afwisseling geven in dit op den duur eentonige landschap. Langs de grasvlakten in de heuvels vindt men vaak gemengd met deze bomen Rhododendrons waarvan de vlammend geelrode, tot 30 cm grote bloeiwijzen met de witte stammen der *Baekia's* een indrukwekkende schoonheid aan deze heuvels geven.

Komt men boven de Araucaria-bossen dan zijn het de uitgestrekte *Baekia*-bossen die gaan domineren, terwijl daarboven veel *Casuarina's* voorkomen, de zo vaak voor kerstbomen gebruikte *tjennara's*. De exploratie van deze hoger gelegen delen stuift op grote moeilijkheden door de vele steile dalen die dit gebied doorsnijden. Van een grondig onderzoek is dan, ook al door gebrek aan tijd, niet veel terecht gekomen.

In het kort is dit een indruk van de begroeiing van de Kebar-vallei en zijn omgeving. Een zeer mooie, rustige vallei, moeilijk bereikbaar, met veel zonneschijn en wind en met een Europees karakter door zijn Araucaria's, maar toch op den duur van een grote eentonigheid.

Rhododendron bivak op 1240 m. In het Nettoti-gebied, ten noorden van het Vliegveld Andjai, Kebar Vallei

Een der klassen van de school.

EEN MEISJESSCHOOL

Er is heel wat werk, maar leuk en afwisselend

DOOR EMMY TERLOUW

Ik word wakker door het aftopen van de trekker, 6 uur. Buiten is het al een laseen van je soela. Kerkelende meisjes en kippen, kraaiende hanen, een blèrende peit. De dag is weer begonnen. Heerlijk is het om hier vroeg op te staan, het is dan nog zo koel en de zonsopgang is schitterend.

IS alles altijd zo vroeg in de weer? Ja, behalve als het regent, dan moet je de meisjes uit het bed sleuren. Dan kijken ze je aan of ze zeggen willen: Wat wil je nou, wat maak je je druk, het regent toch? Ze zijn n.l. gewend in bed te blijven als het regent, in de kampong doen de mensen het ook, niemand gaat er werken. U zult zich misschien afvragen wat die meisjes zoal doen?

In de eerste plaats krijgen ze onderwijs, dat gelijk is met klas 4, 5 en 6 van de lagere school. Daarnaast het internaatwerk, wat wij wel zo belangrijk vinden, omdat je daarmee zoveel aan hun opvoeding kunt doen. Ze leren kleren wassen met warm water en zeep (dit doen ze in de kampong nooit). Ze krijgen strijkles, kookles, leren wonden (die uit gaba-gaba bestaan) schoonmaken, vloeren boenen enz. Geen ramen zemen, want die hebben wij hier niet. Naaien is ook een belangrijk onderdeel. Weet U wat we de kinderen het eerst leren als ze op school komen? Zich baden en hun haar kammen. U zou eens moeten kunnen zien, hoe ze, als ze hier een paar weken op school zijn, opknappen. Door geregelde voeding, voldoende slaap en ze iedere dag te laten baden. De hoogste klas werkt ook al in de kampong. In verschillende kampongs zijn clubs opgericht. Iedere club telt ongeveer 10 vrouwen. Het doel

We zijn hier nog niet zo lang mee bezig, maar tot nu toe gaat het goed.

In Holland zou zo iets niet gaan. Meisjes van 14 jaren (er zijn er ook van 11 en 12) die daar voor zo'n groepje vrouwen een verhaal uit de Bijbel vertellen met het flanelbord. Het verschil met Holland is dat deze vrouwen bijna of helemaal geen schoolopleiding gevolgd hebben en dus toch al min of meer tegen deze meisjes van de meisjesschool opzien.

Ook aan de babyverzorging wordt veel aandacht besteed. Door goede voorlichting en praktijk hopen wij mee te helpen aan het verminderen van het aantal sterfgevallen van kleuters. Hoofdzakelijk kleuters sterven er veel, door slechte voeding. Zolang de moeder ze voedt gaat het wel.

U ziet wel dat er heel wat te doen is op zo'n school met internaat. Maar het is leuk en afwisselend werk.

's Woensdagsavonds heeft de hoogste klas, als de andere klassen naar bed zijn, een vragen-uurtje. Interessant is dat wat voor vragen er dan alsof gesteld worden, b.v.: Waarom zijn er ongetrouwde vrouwen in Nederland? Zij kennen dit n.l. niet. Iedere vrouw trouwt, tenminste als U bedenkt dat trouwen bij hun betekent dat, wanneer 2 maanden bij elkaar wonen, ze getrouwd zijn.

De omgang tussen jongen en meisje in Holland? Door met hen hierover te praten en door ze des Zondags vrij te laten wandelen en gemengd volleybal te spelen, hopen wij ze ook hiervan iets te leren.

Andere vragen zijn b.v.: Waar

De ochtendgymnastiek.

wordt papier van gemaakt? En glas? Hoe kan nu zo'n zwaar vliegtuig de lucht ingaan? Hoe maken ze nu gebloemde stof? Enz.

Deze Woensdagsavonden zijn erg aardig. Ze zitten altijd heel aandachtig te luisteren.

Dit was iets over het leven op een Meisjesschool in Nieuw-Gui-

nea. Ik werk nu twee jaar hier en ik zou heel veel moeite hebben om aan het leven als onderwijzeres in Holland te denken. Voor ons Europeanen is er niet veel aan ontspanning, maar dat missen wij niet zo erg. Het kan hier immers nooit saai zijn met zoveel meisjes. Natuurlijk heb je met moeilijkheden te kampen waar je in

Holland niet eens aan denkt, maar je behelpen leer je hier gauw genoeg. En als je zelf iets geïnspireerd hebt, geeft het je meer voldoening dan wanneer alles kant en klaar voor je klaar staat. „Proberen“ dit zeggen we dikwijls tegen de meisjes en tegen onszelf.

Nieuw-Guinea, land der Casuarissen

DOOR DRS L. COOMANS DE RUITER *)

P het Hindoe-Javaanse bouwwerk Tjandi Panataran, dat uit de 13de eeuw dateert, komt op een der Ramayana-reliëfs, langs de muur van het eerste terras, de beeltenis van een Helmeasuris voor (fig. 1). Dit blijkt duidelijk uit de helmvormige kam op de kop, de afhangende boestellen en de forse poten met de 3 naar voren gerichte tenen. Aangezien de Casuaridae behalve op Nieuw-Guinea en nabij gelegen eilanden, slechts voorkomen in N.O.-Australië en op Ceram, is de beeltenis van zencende vogel op dit bouwwerk een aanwijzing — zoals A. STEINMANN in „De Tropische Natuur“ (1934) zeer terecht schrijft — dat Java reeds in de 13de eeuw contacten met het Oostelijk deel van de Archipel onderhield.

Casuarissen verdragen de gevangenschap in de regel zeer goed en worden, mits jong gevangen, spoedig tam. Het is daarom geenszins bevreemdend, dat reeds eeuwen geleden casuarissen op Java in gevangenschap werden gehouden. Deze vogels nam men als een curiositeit uit het verre Oosten mee naar huis. De Koning van Sidjau schonk in 1596 aan de eerste Nederlanders, die in Oost-Java ter hoogte van het tegenwoordige Surabaya landden, een levende casuaris. Willem LODEWIJKSZ schrijft hierover in „De Eerste Schipvaart der Nederlanders naar Oost-Indië onder Cornelis de Houtman 1595—1597“: „... en alsdaen was ons ook geschenken gheweest den vogel Eeme“, die wij medegebracht hebben“. Bij terugkomst van de vloot in Holland (1597) maakte deze Eeme of Casuaris *) een machtige indruk. „Op een Amsterdams steetje werd hij in een krat de stad binnengetrokken tot verwondering van het straatpubliek dat zulk een kwaadwaardige reuzenvogel nog nimmer aanschouwde“ (fig. 2).

Deze eerste in Europa levend aangevoerde casuaris kwam uiteindelijk terecht in de dierenverzameling van Keizer Rudolf II. Op het in 1628 door de Vlaamse schilder Roelandt SAVERIJ geschilderde deek „Een Landschap met Vogels“ (thans in de „National Gallery of Art“ te Londen) werd deze casuaris afgebeeld in gezelschap van tal van andere vogels, o.a. ook van de nu uitgestorven dodo van Mauritius.

Na 1597 werden verscheidene malen levende casuarissen naar Europa vervoerd. Waarschijnlijk

*) „Eeme“, „Ema“ en „Ema“ zijn namen, die de Portugees zeevaarders voor de konst der Hollanders in deze gewesten aan deze vogel hebben gegeven.
De naam „Casuaris“ is waarschijnlijk afgeleid van de oud-Malaise naam „suar“ of „suaru“ waarmee de Cerave-vogel werd aangeduid. De Natuuronderzoeker Jacobus BONTIUS schreef in 1606 „Casuaris“. — Cdk.

kwamen deze vogels alle van Ceram, omdat de V.O.C. in die tijd het meeste contact met de specerij-eilanden had.

Eerst 2 eeuwen later ontdekte Dr Georg BENNETT een tweede Casuaris-soort op New-Britain, die door de inheemsen aldaar „moruk“ werd genoemd.

Fig. 1. Casuaris-medailon op een der Ramayana-reliëfs van het 13de eeuw Hindoe-Javaanse bouwwerk „Tjandi Panataran“. Naar een foto van de Godheidskundige Dorothea getekend door Mr. A. E. THIRKIE.

Het zou echter nog enige tientallen jaren duren voordat men wist, dat Nieuw-Guinea de bakermat dezer reuzenvogels is. Op dit eiland komen de 3 bekende soorten voor in 14 rassen. Weliswaar zijn er van Nieuw-Guinea veel meer casuaris-soorten beschreven, maar na kritische onderzoeken van de bekende Amerikaanse ornitholoog Prof. Dr Ernst MAYR (1941) zijn verscheidene soorten tot rassen gedegradeerd.

Daar geen enkele zoölogische expeditie van dergelijke reuzenvogels, die door hun grote schurigheid uiterst moeilijk onder schot komen, grote series heeft verzameld (hetgeen voor een subspecifiek onderzoek noodzakelijk is) zal MAYR's systematische indeling der casuarissen in de toekomst mogelijk nog wel eens worden herzien. Bovendien weet men niet van alle rassen waar zij werkelijk voorkomen.

De Orde der Casuariformes bestaat uit de Casuarissen (Casuaridae) en de Australische Emu's (Dromaeidae). Evenals de Struisvogels van Afrika, de Nandoe's van Zuid-Amerika en de Kiwi's van Nieuw-Zeeland, kunnen de Casuarissen niet vliegen. De vleugels ontbreken vrijwel geheel. In de plaats daarvan bevinden zich 5 dikke, aan de punt afge-

ronde penschachten, die volgens BRONGERSMA door de Papoea's veel als sieraad dwars door het neustussenschot worden gedragen. Ook een staart ontbreekt geheel. De staartveren worden vervangen door lange van de rug afhangende veren, waardoor de indruk wordt geversteld, dat casuarissen wel een staart hebben.

Hoewel Casuarissen en Emu's in hun bouw gelijkenis vertonen met Struizen, Nandoe's en Kiwi's, zijn ze hieraan toch niet verwant. Volgens Prof. Dr L. F. DE BEAUFORT in zijn „Zoögeographie" (1943) hebben blijkbaar meermalen op verschillende punten der Aarde vogels het vliegvermogen verloren en zijn deze tot echte loopvogels geworden.

Casuarissen komen dus hoofdzakelijk op Nieuw-Guinea voor, zowel in het Australisch als in het Nederlands gedeelte. Buiten „Cassowary-land", zoals Nieuw-Guinea wel eens is genoemd, treft men 1 soort aan op Ceram, 1 op Aru, 2 op New-Britain (het grootste eiland van de Bismarck-Archipel) en 1 op N.W. Australië (Queensland).

De oude wetenschappelijke geslachtsnaam *Hippoelectro* = paardhaan, is m.i. te verkiezen boven de naam *Casuaris*, die echter prioriteit heeft. Want met de naam *Hippoelectro*, een samentrekking van de Griekse woorden: *Hippos* = paard en *electroon* = haan, wordt niet alleen de grootte van de vogel aangeduid, doch ook de merkwaardige op haren gelijkende veren, terwijl het tweede gedeelte van de naam slaat op de helm bovenop de kop, die met een hanenkam wordt vergeleken, en op de rood-gekleurde borstlellen, die 2 van de 3 soorten bezitten.

Men onderscheidt 3 soorten Casuarissen. De verschillen liggen in hoofdzaak in de vorm van de helm, de kleur van de naakte delen aan kop en hals en het al of niet aanwezig zijn van borstlellen.

Casuaris casuaris (fig. 3) heeft 2 borstlellen, *Casuaris unappendiculatus* 1 borstel en *Casuaris bennettii* mist deze „verstevelen". Behalve deze verschillen, die bij de behandeling der soorten nog uitvoeriger ter sprake komen, gelijken zij zeer veel op elkaar. Hun bouw is vrijwel gelijk. De kleur van het vederkleed van de volwassen vogel is bij de 3 soorten glanzend zwart. Alle bezitten krachtig ontwikkelde poten, waarvan de 3 tenen, die van sterke klauwen zijn voorzien, naar voren staan gericht. Vooral de nagel van de binnenteen is bij-

Fig. 3. Zuid-Nieuw-Guinese Helmcasuaris (*Casuaris casuaris* *slateri* Salvadori). Links een Kenja-Dalok, die de vogel schoot, rechts de preparateur van het Zoologisch Museum te Bogor, mantri SAIN, die de halg vervaardigde. Opname: O. DULLE.

Afkomstig: 1de Zuid-Nieuw-Guinea-Expeditie. Foto-Archief: Kon. Instituut voor de Tropen.
Fig. 4. Yamme Oranjehals casuaris (*Casuaris unappendiculatus* subsp. n.) Foto: DE NEEF, Hollandia, N.O. Nieuw-Guinea. Foto-Archief: Kon. Inst. v. d. Tropen.

zonder lang en puntig. Dit is een geducht verdedigingswapen voor een verwonde of in het nauw gedreven vogel. Casuarissen kunnen uitstekend rennen en ook over vrij hoge obstakels springen. Verder heeft men waargenomen dat zij rivieren kunnen overzwemmen.

De veren komen twee aan twee uit één schacht, zodat de nevenschacht even lang is als de gewone schacht. Daar de vlieg aan de pennen ontbreekt, is het vederkleed zeer los en lijkt daardoor op haren.

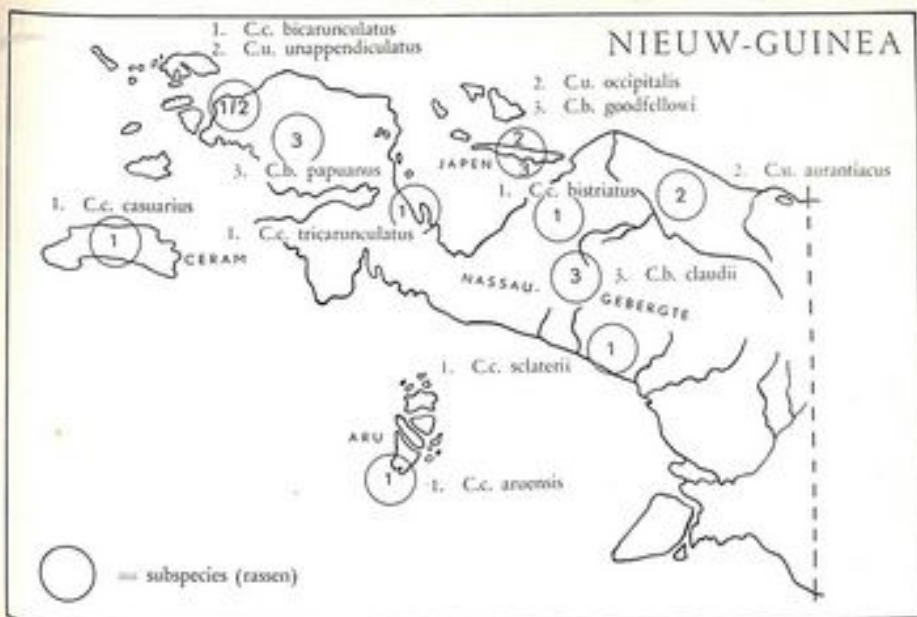
De snavel heeft de vorm van een hoendersnavel, maar hij is sterk zijdelings samengedrukt met een enigszins gewelfde rug. De neusgaten liggen zeer ver naar voren.

Na deze vrij summiere opsomming der algemene kenmerken zullen de voornaamste verschillen tussen de 3 soorten worden behandeld.

Bij de Helmcasuaris (*Casuaris casuaris*) is de grote hoornachtige helm zijdelings samengedrukt, van boven afgerond en aan de achterzijde oplopend. Bij het rennen door het kreupelhout beschermt een dergelijke grote helm de vogel tegen verwondingen aan kop en ogen (zie fig. 3 en 5 ad I). De naakte delen van de kop en van de sterk gerimpelde hals zijn fraai blauw gekleurd (bij enkele rassen is de kop groenachtig en de hals meer purperblauw; bij andere is deze grijsblauw). Op de hals komen rode wratachtige knobbels voor. De achternek vertoont eveneens een rode streep. Ook de borstlellen, die bij de onderscheiden rassen verschillend gevormd en getint zijn, hebben een rode kleur.

Bij de Oranjehals casuaris (*Casuaris unappendiculatus*) (fig. 4) is de helm veel lager, sterk zijdelings samengedrukt en van achteren afgeplat (zie fig. 5 ad II). De naakte delen op de hals zijn nog fraaier gekleurd dan van de Helmcasuaris. Kop en keel zijn eveneens prachtig blauw, maar de onderhals en 2 aan weerszijden van de hals naar beneden lopende strepen zijn oranje tot oranjegeel. De binnenzijde der halsplooiden is vuurrood en deze kleur wordt bij elke beweging van de kop zichtbaar. De nek is enigszins groenachtig gekleurd. De korte enkele, peervormige led (*unappendiculatus*), in het midden der onderzijde van de naakte hals, is eveneens oranje gekleurd.

Emu's zijn van Casuarissen te onderscheiden door het gebit van een helm of voorhoofdplaat en van borstlellen. Zij hebben voorts een bevederde kop en hals.

GENUS: CASUARIUS

Species:

1. casuaris

2. unappendiculatus

3. bennettii

De 3de en laatste soort, die we met een minder bekende Nederlandse naam Lelze casuaris (*Casuaris bennettii*) zouden kunnen noemen, heeft een nog plattere helm, die feitelijk meer op een enigszins verheven voorhoofdplaat lijkt. Aan de zijden is deze uitgehold, van achteren loopt hij driehoekig uit, als bij *unappendiculatus* (zie fig. 5 ad III). Zoals reeds medegedeeld, bezit deze soort geen lellen. De kleur van de naakte delen van kop en hals is azuurblauw, op de achternek oranjegeel en op de halszijden licht rose-violet. Deze casuaris is kleiner dan de beide voorgaande soorten. Een dwerggras (*claudii*)

fig. 5. In de 3 cirkels zijn de 3 Casuaris-soorten van Nieuw-Guinea afgebeeld. Op de kaart werd de verspreiding der rassen van deze 3 soorten in het Nederlands gedeelte aangegeven.

Tekening van Mel. A. E. THIÉRIE.

komt in het Nassau-gebergte voor, van 1000—1500 m.b.z.

Het lijkt mij in deze bijdrage niet nodig omstandig de verschillen tussen de lokale rassen te beschrijven. Volstaan wordt het voorkomen en de approximatieve woongebieden der onderscheiden rassen op de schetskaart (fig. 6) aan te geven. Van de meeste rassen is niet met enige nauwkeurigheid bekend in

Fig. 2. Op een Amsterdams steeltje werd hij in een krat de stad hoesengestoken" (1897). Naar een door M. A. VAN NIEUKERKEN uitgebeeld kapiteel, dat zich in het Museum van het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam bevindt, getekend door Mel. A. E. THIÉRIE.

welke gebieden zij voorkomen. Evenmin kan momenteel een antwoord worden gegeven op de vraag of in mogelijke grensgebieden tussen 2 rassen natuurlijke bastaarderling voorkomt.

Casuarissen zijn schuwe bodierren, die zich bij nadering van mensen ijlings uit de voeten maken. Vele natuuronderzoekers hebben dan ook niet het geluk gehad de vogel in het wild waar te nemen. Wel hebben zij op de rivieroever hun pootafdrukken in het zand gevonden en ook hun faeces. In deze uitwerpselen troffen zij grote onverteerbare pitten en soms slakkenhuisjes aan, een aanwijzing, dat ook dierlijk voedsel niet wordt versmaad. Het geluid wordt vooral des avonds gehoord. Natuuronderzoekers beschrijven dit geluid ieder op hun eigen wijze, maar erg enthousiast over de vocale prestaties der casuarissen is men niet. W. C. VAN HEURN noemt het „een combinatie van iets gorgelends en ' gedreun van een heilmachine". L. F. DE BEAUFORT wordt meer aan ver verwijderde paukenlagen herinnerd, terwijl BENNETT van de door hem in New-Britain ontdekte soort schrijft: „The voice is a sort of snorting, grunting and bellowing, usually not very loud".

Buiten de broedtijd leven de casuarissen meest solitair. Zij bewonen in hoofdzaak de oerwouden in de laagvlakte en het lagere heuvelland tot 500 m.b.z. (except het bovengenoemd dwergras claudii). Slechts zelden wagen zij zich buiten deze bossen en komen dan voornamelijk op de droge oeverwallen der riviertjes.

Voor zover bekend leeft de casuaris monogaam, al staat in oude boeken wel eens vermeld, dat 1 haan

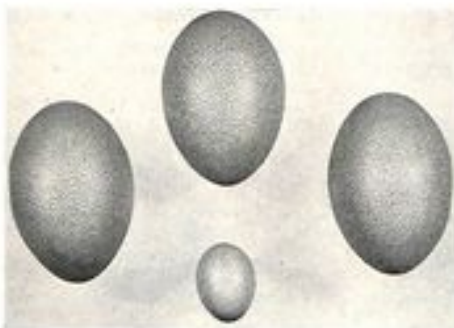

Fig. 6. Drie-eggen van de Helmcasuaris (*Casuaris casuaris* (Linn)). Ceram. Achterland Amahak 29 Juni 1955. (onderaan: Hollands kippenes ter vergelijking van de grootte). Verzameld door HALATU, Don, Meyrouw D. E. A. DE WILJES-BESSEN, Collectie van L. COOMANS DE RUITER.

Foto-Archief: Kon. Instituut voor de Tropen.

verscheidene hennen heeft. Het nest bestaat uit een schonegekrabd kultje tussen boomwortels. In de literatuur wordt 6 als een normaal legsel opgegeven. Vermoedelijk is dit getal aan de hoge kant en komen legels van 2-4 eieren meer voor. Fig. 6 toont een 3-legsel. De fraaie, segrijnachtige korreling, iets donkerder gekleurd dan de lichtgroene ondergrond, is op deze afbeelding duidelijk zichtbaar. De hen laat ná het leggen der eieren het broeden aan haar gemaal over. Nadat de haan zich gedurende 7 weken van deze taak heeft gekweten komen de jongen uit de eischalen tevoorschijn. Zij hebben dan de grootte van een kip en zijn bruin gekleurd met overlange zwarte strepen. Dit gestroepde jeugd-

kleed verliezen ze na 1½ jaar, maar het duurt een paar jaar alvorens zij volwassen zijn.

Dat wij omtrent de gedragingen en de broedbiologie dezer reuzenvogels vrij goed geïnformeerd zijn, danken wij in hoofdzaak aan de waarnemingen in gevangenschap. In Europese dierenhuizen zijn Helmcasuaris en Oranjehalscasuaris in de regel aanwezig. Zij verdragen de gevangenschap zeer goed en komen ook tot broeden. Daardoor is ook de eerste levensperiode van een casuariskuilken voor ons geen geheim meer.

Verscheidene schrijvers maken gewag van de woeste driftbuien, die in de kampong loslopende, tamme casuarissen plotseling kunnen krijgen, waardoor ze voor mensen en vooral voor kinderen gevaarlijk worden. De paar tamme vogels die schrijver dezes in Celebes heeft leren kennen, gedroegen zich echter zeer rustig. Vóór de oorlog liep op het vliegveld Mandal (bij Makassar) een bijna volwassen, tamme casuaris vrij rond. Als een vliegtuig was geland, kwam hij op een draffe naderbij en bedelde bij de passagiers om versnaperingen. Vrijwel alles wat men hem aanbood, was van zijn gading.

Hoewel er geen direct gevaar voor uitroeiing der casuarissoorten in Nieuw-Guinea bestaat¹⁾, is het n.m.m. een leemte in de bestaande dierenbeschermingsvoorzieningen, dat casuarissen in het geheel niet beschermd worden.

Het vlees van de casuaris is buitengewoon taal. Voor de consumptie is het — althans volgens Westerse opvatting — niet geschikt. In het algemeen is de Papoea een andere mening toegedaan en is de casuaris voor hem een begeerde jachtbuit en zijn vlees niet te versmaden. Daarom staat hij vrijwel overal aan vervolging bloot. Uiterst schuw en zeer waakzaam geworden, vlicht hij bij het minste gevaar naar het dekking biedende cerbos. Om die reden acht ik, voorlopig althans, voor deze vogels nog geen gevaar voor uitroeiing aanwezig. Bij het uitvaardigen van beschermende bepalingen, is het niet mijn bedoeling de jacht op casuarissen door Papoea's te verbieden. Maar de Papoea's mogen alleen casuarissen doden als deze hun voor voedsel of versiering dienen, dan wel een rol spelen in hun adal (gewoonten en gebruiken). Maar het lijkt mij wel gewenst bepalingen op te nemen waarbij het de Papoea niet is toegestaan levende jonge casuarissen aan niet-Papoea's te verkopen. Hierbij kan een uitzondering worden gemaakt voor verkoop op vergunning aan bonafide dierenhandelaars. Ook ten behoeve van wetenschappelijke collecties zou vrijstelling van verbod van jacht en uitvoer moeten worden overwogen.

Volgens Dr J. H. WESTERMANN worden de veren als sieraad of kledingstuk gebruikt. Van de beenderen, in het bijzonder van het dijbeen, worden dolken en speerpunten vervaardigd. Niet alleen neemt de casuaris in het leven van de Papoea een materiele plaats in, maar hij schijnt ook een rol te spelen in hun geestelijk leven, getuige de verschillende legenden, die over hem, en wel vooral over het verlies van zijn vleugels, in omloop zijn.

In het bekende boek van J. Hendrik VAN BALEN „De dierenwereld van Insulinde" zijn verscheidene verhalen over casuarissen van vroegere natuuronderzoekers opgenomen. Men doet goed deze verhalen „cum grano salis" te nemen. Fantastisch is in ieder geval het verhaal, hoe een casuaris is vangt. Volgens een ooggetuige knielt de casuaris 1 meter diep water, breidt de 5 vleugelschachten

¹⁾ Wat betreft de Ceramse helmcasuaris ben ik niet zo optimistisch. Wij het voortbestaan van dit ras verzekerd zijn, dan dienen m.i. afdoende beschermingsmaatregelen te worden getroffen. — Cdr.

uit en zet de veren op. Na een kwartier met gesloten ogen te hebben gezeten, legt hij deze schachten weer tegen het lichaam en loopt snel naar de oever. Daar schudt hij zich eens flink uit, waarna een groot aantal kleine visjes uit zijn veren valt, die hij gulzig opeet. Zelfs de toevoeging, dat de veren gelijkenis vertonen met een donker gekleurde waterplant, welke de kleine visjes als schuilplaats gebruiken om zich voor roofvissen te verbergen, kan dit verhaal voor mij niet aannemelijker maken.

²⁾ In het artikel in het vorige nummer over de Kangoeroes zijn de onderschriften van de beide foto's helaas verwisseld.

Wat ons in Nieuw-Guinea bezighoudt

Hollandia, April 1955.

Officieel is de naam van het gedeelte van Hollandia, dat tot dusver Kota Baroe of Stad heette, veranderd in Hollandia-Binnen. De naam voor de stad aan zee, tot dusver Hollandia-Haven geheten, nader uitgebreid met de wijken Dok II, Dok V en Dok VIII, wordt voortaan aangeduid met de naam Hollandia zonder meer.

Dit wil dus zeggen, dat men de poststukken, die men vroeger adresseerde aan Hollandia-Haven, thans moet richten aan Hollandia; en die, waarvan het postkantoor van bestemming vroeger Hollandia (Stad) was, voortaan de adressaanduiding Hollandia-Binnen moet geven.

Over enige tijd zal een nieuw bijpostkantoor worden geopend in de wijk, die „Dok V" genoemd wordt, een leuke benaming voor een woonwijk. Er wordt nog gezocht naar een nieuwe naam voor deze woonwijk met de daaraan grenzende „Dok VIII", tezamen. Het nieuwe bijpostkantoor zal worden genoemd naar de nieuwe naam voor het complex. Wij hopen deze in ons volgend nummer te kunnen publiceren.

☆

Zoals in een artikel in ons Landbouwnummer van Februari 1955 werd medegedeeld, worden op Nieuw-Guinea proeven met cacao-cultuur genomen. Daar het kweekmateriaal uit de grote cacao-centra, West-Afrika en Zuid-Amerika veelal besmet is met ziekten en het een eerste vereiste is, een gezonde cacao-cultuur op te bouwen, heeft de landbouwkundige dienst op Nieuw-Guinea gretig het Australische aanbod aanvaard, om dit plantmateriaal van Australisch Nieuw-Guinea te betrekken.

Ir H. W. Moll van de afdeling Landbouw heeft ter bestudering van deze aangelegenheid een bezoek gebracht aan het „Lowlands Agriculture Experiment Station" in Kerawat op het eiland New-Britain.

In deze plaats was men reeds voor de oorlog bezig met de selectie van cacao, om het plantmateriaal te veredelen. Na de oorlog was van de

aangelegde proeftuinen echter niet veel over. Van de nog in de Duitse tijd gestichte cacao-onderneming Asalingi, die de oorlog beter doorstaan had, zocht men de beste bomen uit, om te dienen voor basismateriaal van een nieuwe selectie. Het zaad van deze bomen werd uitgezaaid op een nieuwe proeftuin, waarvandaan nu de afdeling Landbouw in Hollandia haar plantmateriaal betreft. Reeds werden twee zendingen ontvangen, die werden uitgeplant in de proeftuinen in Kota Nica, Seroei, het Moejoe-gebied, Faklak en Genjem. We mogen onze Australische baren voor hun medewerking zeker dankbaar zijn, want terwijl de productie in Trinidad geen 600 kg droge cacao per H.A. bedroeg, is de gemiddelde jaaropbrengst van de Australische proeftuin één ton per H.A.

Zonder al te optimistisch te zijn, kunnen we zeggen dat we met de cacao-cultuur in Nieuw-Guinea op de goede weg zijn.

☆

Sedert 1 Maart kunnen in N.-Guinea luchtpostbladen (aérogrammes) tegen verlaagd tarief naar alle buitenlandse bestemmingen worden verzonden.

Het tarief is 35 cent voor Nederland, de Nederlandse Antillen en Suriname en eveneens voor de nabijgelegen landen als Indonesië, Australië, Malaya en de Philippijnen; 45 cent voor Europa, 55 cent voor Amerika en Afrika. Vóór 1 Maart bestond alleen het tarief van 35 cent in het verkeer met Nederland, de West en Indonesië.

☆

Op 28 Februari werd te Hollandia op plechtige wijze, met toespraken en een parade, de taak van het leger door de Koninklijke Marine van de Koninklijke Landmacht overgenomen.

Met het m.a. Sibajak vertrokken op 15 Maart uit Hollandia de laatste troepen.

Het afscheid van de militairen ging met vele feestelijkheden gepaard, zowel officieel als in intieme kring. De Commandant Landmacht in Nieuw-Guinea, Kolonel D. Huiting en zijn echtgenote, gaven te Haar een druk bezochte afscheidsreceptie.

Na de parade van 28 Februari legde de Kolonel, tijdens een eenvoudige plechtigheid, een krans bij de gedenknaald op het ereveld van Hollandia.

Een afscheidswedstrijd tussen Weermacht en V.H.O. werd gespeeld, nadat de avond te voren gemeenschappelijk was feestgevierd.

☆

Om de herinnering aan de Landmacht in Nieuw-Guinea levendig te houden, zal een door de burgerij aan de Koninklijke Landmacht aangeboden herinneringszuil worden opgericht nabij de haven te Hollandia.

☆

Het commando der Zeemacht in Nieuw-Guinea is op 3 Maart overgegaan van Kapitein-ter-zee G. B. Fortuyn op Kapitein-ter-zee A. C. M. de Neeve.

☆

Ter gelegenheid van de aanwezigheid te Hollandia van een groep Nederlandse journalisten, belegde het particuliere bedrijfsleven op 5 Maart in het Gouvernements Hotel een zeer geslaagde contactavond.

Het journalistieke gezelschap bestond uit de heren G. B. Rebel van de Rijksvoorlichtingsdienst; A. P. G. A. Bernard (AlE-Handelsblad), B. Lulofs (De Telegraaf); H. J. Neuman (De Tijd); dr mr H. J.

Roethof (N.R.C.); P. van 't Veer Jr (Het Vrije Volk) en mr J. J. Wentink (De Rotterdammer, voor de Diemer-combinatie). Bij dit gezelschap voegde zich de Nederlandse persattaché in Sydney, de heer C. Bellaar Spruyt.

Het zal in Nederland wel niet algemeen bekend zijn, dat de tegenwoordige hoofdstad van Nederlands Nieuw-Guinea op 10 Maart de dag mocht herdenken, dat 45 jaar geleden door Kapitein F. J. P. Sachse in naam der Koningin de vlag werd gehesen boven een nieuwe nederzetting aan de Humboldtbaai, aan welke de naam Hollandia werd gegeven.

De nederzetting, een militair bivak, was de basis voor een expeditie, die ten doel had de verkenning van het Nederlands-Duitse grensgebied ten behoeve van de grensregelingcommissie.

Kort voor zijn vertrek naar Nederland onthulde Kolonel D. Hulting, commandant Landmacht Nieuw-Guinea, in een korte plechtigheid op de nieuwe begraafplaats te Manokwari een grafmonument, dat beoogt de herinnering te bewaren aan een der helden van Nieuw-Guinea, Kapitein J. B. H. Willemz Geeroms van het voormalige K.N.I.L.

Kapitein Willemz Geeroms wist met een groepje mannen de strijd tegen de Japanners vol te houden tot 18 April 1944. Op die dag werd zijn groep, die toen nog slechts ongeveer veertig man telde, door elfhonderd Japanners aangevallen. Meer dan twintig man sneuvelden en Kapitein Willemz Geeroms werd gevangen genomen. Na door de Kempetai te zijn verhoord, werd hij in het plaatsje Nok onthoofd.

De Raad van Justitie te Hollandia bekrachtigde op 16 Maart het vonnis van de Landrechter te Hollandia van 9 October 1954, waarbij een aantal Indonesische militaire infiltranten tot vier jaar en hun gids tot zes jaar gevangenisstraf waren veroordeeld.

Men zal zich herinneren, dat op 10 Mei 1953 nabij Fakfak een groepje Indonesiërs landde en slaags geraakte met een legerenheid uit Fakfak. Drie der Indonesiërs sneuvelden, de overigen werden gevangen genomen.

In Port Moresby, dat evenals Hollandia te kampen heeft met het probleem der straatnamen, is men op het idee gekomen honderden plattegronden van de stad onder de inwoners te verspreiden met het doel, de burgerij in te schakelen bij het geven van namen aan de straten.

In Madang werden voorgestelde straatnamen door de resident afgekeurd. Daar is men dus ook al niet verder gekomen.

De uitvoerende raad van de Unicef, het Kinder-noodfonds van de Verenigde Naties, heeft besloten aan Nederlands Nieuw-Guinea een bedrag van 163.400 gulden toe te wijzen ten behoeve van de malariabestrijding.

Onze stadgenoot de heer J. Bierdrager, Directeur van Gezondheidszorg, is bezig met een Zweedse Koninklijke onderscheiding: Ridder der Eerste klasse in de Orde van Wasa, wegens de hulp en medewerking, die hij aan de Zweedse ornitholoog Dr Sten Bergman en diens gezelschap verleende, bij hun exploratie-tochten in Nieuw-Guinea.

Sedert 17 April verrichten de toestellen van de K.L.M. geregeld nachtlandingen te Biak. De verlichting van de Mokmer-baan is eerst onlangs voltooid. Op 18 Maart werden bij wijze van proef de eerste nachtlandingen gemaakt door een Catalina en een Beaver.

De vliegtuigen op Nieuw-Guinea hebben de registratieletters „J 2" gekregen.

De Amerikaanse regering heeft Nederland in de gelegenheid gesteld vijftien Martin Marine-vliegtuigen met reservedeelen aan te kopen voor 18 miljoen gulden.

De betaling zal verdeeld worden over de jaren 1955 en 1956.

Voor de bouw en inrichting van het kamp te Biak is een bedrag van 1,4 miljoen gulden op de marine begroting gebracht.

STICHTINGSMEDEDELINGEN

Op 1 Maart werd in de Rotonde van de Dierentuin in den Haag een propaganda-avond gehouden. Voor ruim 350 belangstellenden sprak Dr S. Koolman, Conservator van de afdeling Nieuw-Guinea en Zuidzee van het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden, aan de hand van lantaarnplaatjes over het onderwerp „Land en mensen van Nederlands Zuid-Nieuw-Guinea". Zowel deze causerie als die, gehouden door de heer Nicolaas Jouwe over „De Papoea en de Coöperatie" werd door de aanwezigen met belangstelling aangehoord.

Na de pauze werden films vertoond over Nederlands- en Australisch Nieuw-Guinea.

Voorts werd door onze Stichting medewerking verleend t.a.v. enige Nieuw-Guinea-bijeenkomsten.

Te Nieuwe Schans hield de heer Hokke, gewezen gezaghebber bij de Gouvernements Marine, op 31 Januari een causerie over Nieuw-Guinea, waarbij tevens ethnografica ten toon werden gesteld.

Eveneens hield de heer Hokke een causerie op 24 en 25 Februari te Pijnacker voor leerlingen van het V.G.L.O.

De jeugd, die door het onderwijzend personeel reeds was voorgelicht, toonde grote belangstelling, zowel voor hetgeen door de spreker werd verteld als voor de ethnografica.

Op 2 Maart sprak de heer J. G. H. Cornelissen, lid van de Tweede Kamer, in Hotel de la Promenade te Bussum. Na de pauze werden een drietal films over Nederlands Nieuw-Guinea vertoond.

In het A.M.V.J.-gebouw te Amsterdam werd op 9 Maart een causerie gehouden door Ds Locher, terwijl tevens drie films over Nederlands Nieuw-Guinea werden vertoond.

Op 26 Maart sprak de heer F. H. van de Wetering in Dilligentia te 's-Gravenhage voor leden van de Pensioenbond. De 300 aanwezigen luisterden gebouwd naar hetgeen de heer van de Wetering over „Mogelijkheden in Nieuw-Guinea" vertelde.

Herhaaldelijk bereikten ons verzoeken van lezers om toezending van een kaart van Nieuw-Guinea.

Tot ons genoegen kunnen wij mededelen dat wij thans de beschikking hebben gekregen over een beperkt aantal kaarten, schaal 1:2.500.000. Tegen betaling van f1.25 zenden wij U deze kaart franco toe.

En boekje van deze permanente tentoonstelling

Twee rase schreden vooruit!

Nieuw-Guinea in Den Haag
en een leider voor onze onderwijsactie

VOORLICHTING OVER NIEUW-GUINEA kan men op allerlei wijzen geven.

De beste voorlichting is wel om de Nederlanders iets van Nieuw-Guinea te laten zien en door de jeugd voor- en in te lichten over dat Nederlandse Rijksdeel in de Pacific. Op die wijze komen verre dingen dichterbij.

In het Stichtingsbureau, Bezuidenhoutseweg 17, hebben wij een kamer ingericht, waarin de bezoeker zich door foto's, voorwerpen, kaarten enz. een beeld van Nederlands Nieuw-Guinea en de Papoea's, die dit land bewonen, kan vormen. We zijn zeer trots op deze permanente tentoonstelling, omdat hierin zeer bijzondere en zeldzame voorwerpen konden worden opgesteld. Elke Vrijdagmiddag van twee tot vier uur is deze tentoonstelling voor het publiek gratis geopend. Daarnaast is het mogelijk om een afspraak te maken (telefoon Den Haag 01700/772756), terwijl aan de hand van de opgestelde voorwerpen, voordrachten zullen worden gehouden.

De tweede grote stap vooruit is dat het Hoofdbestuur met ingang van 1 September 1955 tot leider van de sectie onderwijs en voorlichting op scholen heeft benoemd de heer Ir J. B. Grandjean. De heer Grandjean, die Mijnbouwkundig ingenieur is, heeft geruime tijd in Nieuw-Guinea vertoefd en aan belangrijke verkenningstochten naar het binnenland deelgenomen. Bovendien was hij vele jaren aan het Middelbaar Onderwijs verbonden, zowel in het vroegere Nederlands-Indië als in Nederland.

Wij stellen ons voor, dat deze voorlichting aan de jeugd een grote vlucht zal nemen, want het is broodnodig, dat het opgroeiend geslacht weet, welke mogelijkheden binnen het Koninkrijk der Nederlanden nog zijn weggelegd.

Wij zijn dankbaar voor de bijna honderd personen die zich in Mei lieten inschrijven als lid onzer Stichting.

Mogen steeds meer Nederlanders hierin hun taak verstaan, en als er zijn die financieel ons werk willen steunen, dan kan men dit doen via de Escompto Bank te Den Haag of ons gironummer 550550.

v. d. W.

Lokkende Casuarinen

VERKENNINGSTOCHTEN LANGS DE COOKS- EN DE FORETSJRIVIER

DE mulgrijze brei wordt naar het oosten toe geleidelijk dikker. Er is nog een onafzienbare vlakte tussen de plek waar de eerste schrale mangrove meezwaait op de deining tot waar de groene horden der rizophoren eindelijk beginnen. En ook daar staat bij vloed grauwe zee en jaagt de millarden slijkspringers tegen de takken op. Na uren varen de vele wild kronkelende rivieren op ziet ge nog niet meer dan modder en steltwortels; onbegaanbaar land. Of is het nog zee?

De Casuarinenkust ligt in de verte als een eentonige, platte strook morsig groen. Ge kunt er onmogelijk een dreigend karakter „hinein-interpretieren“. Maar wie er méér van weet rekt zich de hals, want daar is een van die weinige plekken ter wereld, welke weliswaar tamelijk nauwkeurig in kaart zijn gebracht, doch niettemin hun raadsels nog nimmer hebben losgelaten. Om de twee weken vult de Dakota van de lijndienst op Merauke de hoge luchtlagen boven de Casuarinenkust met zijn vragend gespinn. Vanuit een rood fauteuillietje kan men dan zien, hoe de rivieren door dit geweldige land ronddraaien, zo log als olifanten in een circusarena. Maar wat zich daar aan menselijk leven afspeelt blijft verborgen onder het zware, kroezige dek van het oer-

woud. Op expeditie naar het legendarische Zuid-eiland heeft de Engelse ontdekkingsreiziger captain Cook er anno 1774 iets van gemerkt in zoverre hem door middel van pijlen beduid werd, dat hij niet welkom was. Men moest lange tijd bij avonturiers als vogel- en krokodillenjagers te rade gaan om er méér van te vernemen. De militaire expedities van 1907-1911 hebben er langs geneusd en ge kunt Feuilletou de Bruyn erop na slaan op de pagina's waar hij beschrijft hoe men van de Ellandenrivier af een doorsteek maakte naar de Oetohboevoe, daar van de reining af met inboorlingen ethnologica ruidde en 's nachts door dezelfde wilden overvallen werd. Dat moeten de luidjes van Sjoeroe zijn geweest, want het huidige hoofd van dat modderdorp heet daarover gehoord van „zijn oudste broer“. Overigens is men ginds in de Flamingobaal de Casuarinenkust al gepasseerd. Maar Sjoeroe heeft bevriende dorpen aan en achter die kust, dezelfde taal sprekend en van dezelfde stam, de beruchte stam der Asmatters.

Een mislukte expeditie

Bij hun patrouilles in het gebied van de Juliana-rivier in 1948 zweefde het de rimboeopioniers de pastoors J. Verschuuren en C. Meuwese als een — nog on-

De lijn, welke op de kaarten de zuidkust van Nieuw-Guinea aangeeft, zou voor het grootste deel eigenlijk niet meer dan een stippelijntje mogen zijn. Zelfs een hulkje als de 55 toens coaster „Carstens“ blijft ver uit de kust en dan nog sopt hij in ondiepe danne modderpap.

bereikbaar — ideaal voor ogen dit geheimzinnige gebied binnen te dringen. Zij wilden als eerste aan dat strand staan en de casuarinen-bomen zien, waaraan deze kust haar naam dankt. De boodschap van Christus te brengen aan nog onbekende stammen is voorzeeker hun eerste verlangen geweest. Een nog nooit geziene wereld te ontdekken zonder twi- fel hun tweede. Misschien trokken die naaldbomen hen ook nog op de manier, waarop blijkbaar al hun soortgenoten in de tropen een zeker heimwee oproepen bij hen, die geboren zijn waar dennen het winterlandschap milder maken en Kerstmis zonder densusgroen niet denkbaar is.

In het najaar van 1951 rustten zij zich uit om dat grote ideaal te bereiken. Van de Juliana-rivier af voeren zij met vrouwen achterom de Cooks-rivier voorbij en in October van dat jaar zakten zij tot bijna aan de kust de Kronkelrivier af. Daarna moesten zij terugkeren. Een tweede patrouille volgde in Januari 1952. De beide ontdekkingsreizigers voeren ditmaal de Cooks-rivier geheel af en zetten toen voet aan land op het strand tussen deze rivier en de Kronkelrivier. Hun meeste goederen lieten zij met vrouwen over zee volgen.

Toen kwam de catastrofe. De prauwen sloegen om. Later bleek dat de roeiers nog nooit de rivier hadden bezoren. Dat was het einde van de expeditie.

Zij hadden lever gezien dat anders was dan dat van rizophoren en nipalpalmen. Waren het de Farneuse casuarinen? Of zijn deze in de loop der tijden verdwenen.

Verzwoegen in de orgie van zoute modder als de wild geworden Arafoerance de eindeloze oerwouden binnenstormt en hele brokken daarvan wegvreet?

Zij voeren dus weer de Cooks-rivier op, drongen daarna verder door naar 't westen en bereikten de Dajoesrivier, een zijtak van de Ellandenrivier. Daar ontmoetten de Nieuw-Guinea-pioniers de nog onbekende stam der Sawi's. Alleen voer pater Meuwese het oerwoud verder in en belandde in het dorp Eiroen van deze stam. Bij een vluchtig bezoek — de expeditie moest wegens gebrek aan levensmiddelen en rugloederen beëindigd worden — nam pater Meuwese daar een vorm van begraven waar, welke hij tot dusverre nog niet kende. De vermeende reis brak zijn ijzeren gestel.

Nieuw-Guinea is een fascinerend land van overvloedigende en barbaarse schoonheid, maar wie het zijn mysteries wil ontrukken, wordt soms zwaar geslagen. Weinig tijd later ging een zieke en afgebeelde vrouwloper Gods terug naar zijn geboorteland.

Honderden drongen op de twee priesters in.

Het einde der expeditie was zonder die tegenslag toch spoedig gekomen. Want wat deze priesters daar ontmoetten is vrijwel uniek voor Nieuw-Guinea. Men vond er dorpen met duizenden bewoners. Ze vonden er panische angst en woeste begeerigheid. De felle begeerte naar de ruilartikelen, welke de beide priesters meevorderen om contact te kunnen leggen, won het van de angst. Bij honderden begon men in prauwen op te dringen en de situatie werd zo onheilspellend, dat de twee blanken het raadzaam vonden zich zo haastig mogelijk terug te trekken. De bevolking scheen niet bloeddorstig, maar bleek zo bezeten op ijzer, dat er ongelukken van konden komen. Bovendien hadden deze voortrekkers niemand kunnen vinden, die bereid bleek naar deze gevaarlijke streken mee te gaan om als tolk te dienen. Het gemis aan taalcontact maakte het onmogelijk de toestand meester te worden.

Het geheim van de Casuarinenkust bleef niet ongestoord liggen. Resident Spijker deed in 1953 per motorboot een eerste verkenning aan de monding van de Ellandenrivier welke de Casuarinenkust in het westen afsluit. In die tijd had zich de tijding verspreid, dat een grote groep Asmatters, welke had willen verhuizen naar de Beneden-Digoel, aan de enorme dubbelmonding

van de Ellandenrivier schipbreuk had geleden. Een gedeelte ervan moest aan de Casuarinenkust spoorloos zijn verdwenen. Is het waar, dat de bevolking van die kust schipbreukelingen als onheilbrengers beschouwt en er daarom korte metten mee maakt? Dan kon men het ergste vrezen.

De volgende aanval kwam in Januari 1954 van de kant van pastoor Zegwaard, die een eenzame, vooruitgeschoven post bezet houdt aan de Flamingobaal. De enorme, rijkbesneden oorlogsprouw, die hij met een Asmatter had geruild en in dienst van de vrede gesteld, werd uitgerust en tegenover hem nam een Neder-

Een pleziertochtje

De reis naar deze onbekende wezens werd door de Asmatters klaarblijkelijk als een pleziertochtje beschouwd. Vijf vrouwen met een zestigtal speelzieke maakte Asmatters stoven de rivier op, welke haar troosteloos karakter van grauwe, aan getijden onderhevige brakwaterstroom spoedig verloor. Het werd een boorivier, met klaar water boven de donkere veenbodem, weelderig bezoomd met veelsoortig en bloemrijk lofer. Na een halve dag varen, schoof men een kronkelige bosbeek in om tenslotte een soort vijver te bereiken, waarin enkele kleine lompe

Twee jongens van Warkai, gefotografeerd in de districten van het manuhai. Koppenstoffer-emblesmen en opschik zijn gelijk aan die van de Asmat. Hun type is echter sterk afwijkend.

landse journalist als tweede blanke plaats. Deze wilde méér zien dan missiestaties en zendingsposten en hunkerde ernaar „de door de beschaving nog niet bedorven natuurmens“ te ontmoeten, zoals de geëmancipieerde twintigste-eeuwer dat zo romantisch kan zeggen. Na een dagenlange, avondtuurlijke tocht voer dit tweetal de Forets-rivier op in de Casuarinenkust. In Omadesep, een uilgestrekt dorp op modderterrein, dat door ettelijke modderstromen werd doorsneden en kennelijk door Asmatters werd bewoond, hoorden zij van een nederzetting, welke in het moerasbos hogerop door lieden van een geheel andere stam en met een geheel andere taal bevolkt zou zijn. Als bijzondere merkwaardigheid werd daarbij verteld, dat deze mensen geen tanden zouden hebben en zelfs niet in het bezit zouden zijn van stenen bijlen.

prauwen roondreven. Daarop volgde een uurteje sprietlopen over takken en omgevallen bomen, met hoogpercentige kansen in het moeraswater te plonsen of gelijk de vlinders van neef Prikkebe van de lange stekels van half vergane sagopalmen te worden gespiet. Eindelijk een grote open plek midden in het sagobos, gezinswoningen twintig meter hoog in de bomen, het manuhai huis tien meter lager en daaronder een aantal zenuwachtige tengere mannetjes, die met hoge stemmen het vreemde bezoek tegemoet kakedden. Bij wijze van groet beten zij in een stekvormig stuk geroosterde sago en staken dat dan de nieuwkomers in de mond. Dit waren geen prauwmensen zoals de Asmatters, maar jagers van het moerasbos, met sago en sagolarven in overvloed om zich heen.

Uit alles bleek, dat zij van het naburige bevriende Omadesep

Twee woningen voor meerdere vrouwen in het dorp Warkai van een nog onbekende en niet geïdentificeerde stam aan de Casuarinenkust.

sterk afhankelijk waren. Onderling spraken zij een onbekende taal, tegen onze bruine begeleiders de Asmat-taal. Hun opschik was niet anders dan die van de Asmat. Hun productie aan trommen e.d. werd blijkbaar met Omadesep geruid. In hun schillen stakten afgebroken pijlpunten, waarvan met rade toeg de krijgsgeschiedenis werd verteld.

Daarbij had men dan de gelegenheid te constateren, dat zelfs bij jongens van ontfrent veertien jaar tanden en kiezen nog maar als wortelstompen aanwezig waren.

Heel de dag werd gevuld met opgewonden verhalen over de moordzuchtige aanvallen, welke dit dorp Warkai te dorstaan had van de lui uit Sau-oe.

Opvallend was dat midden op de opengekapte plek, waar men de woningen had gebouwd, een machtige wartagin omhoog rees en enkele primitieve ladders het gemakkelijker maakten in zijn enorme kruin te klimmen. Men

zei van daaruit op vogels te schieten. In een Asmat-dorp zou hij volgens pastoor Zegwaard zeker zijn omgehaakt, omdat er volgens de Asmaters geen boom zo bevolkt is met kwade geesten als een wartagin.

Zonder twijfel was pastoor Zegwaard hier gestuit op een grensdorp, met vriendschaps- en zelfs familiebetrekkingen in het Asmatgebied, maar toch reeds behorend tot een andere stam met afwijkende taal, levenswijze en bouwtrant. Was dit het randgebied van de Sawi-stam, welke pater Meuwese, gaande vanuit de Dajoesi-rivier, in het dorp Eiroen vluchtig had ontmoet? Enkele overeenkomsten in de taal zouden dat vermoeden kunnen versterken. Wat het door pater Meuwese opgemerkte afwijkende begrafenisritueel betreft, bleek wel van een afwijking maar niet dezelfde als bij de Sawi-stam. Als het juist is wat de Asmatroelers elkaar griezelend vertelden, dan legde men in Warkai de doden met een rotanlus om de hals in de rivier om daarna de vis te

vangen, welke op het bederven de lijk aftoemt.

Zelfs het stenen tijdperk was op deze eenzame plek in het onmetelijke oerbos nog een onbereikbaar ideaal.

De rivier leverde niet de rolkeien op waarvan beter bedeelde stammen hun stenen bijlen maken. Het omringend gebied was vijandig. En daarom sneed men met glazuren rand van een zoelwater-mosselschelp een stuk ribboenghout scherp om daarmee dan een boom zo beurs te slaan dat hij tenslotte omviel. Dert „nog niet door de beschaving bedorven natuurmensen" met hun kopperselersymbolen en hun voortdurende, opgewonden angst voor vijandelijke aanvallen, leefden in dezelfde staat van alleruiterste armoede als Verschuieren en Meuwese twee jaar tevoren gevonden hadden bij de Milha's, een Asmatgroep bij de Wilde-manrivier. Met twee blote handen hopeloos en weerloos vechten tegen een overmacht van kwelgeesten.

G. J. BERTELS.

Kindertzorg in Nieuw-Guinea

ERESALUUT AAN STILLE WERKERS

DOOR J. J. SPIJKER

IN het Mei-nummer 1954 van dit tijdschrift kwam onder het „plaatselijk Nieuws" een kort onopvallend berichtje voor, dat in al zijn simpelheid een probleem aanroerde van ontverzorgbare rijkwijde. Het stond er zo eenvoudig en nuchter: „Hier ter stede is een commissie geïnstalleerd ter voorbereiding van een stichting „Christelijk Wees- en Kinderhuis voor Nieuw-Guinea".

In een primitief en onderontwikkeld land als

Nieuw-Guinea bestaat op dit gebied in eerste instantie behoefte aan tehuizen, waar hulpbehoevende kinderen en heel jonge wezen opgenomen zouden kunnen worden. Het familie-verband in de autochthone maatschappij is in het algemeen wel zo sterk ontwikkeld, dat gezonde kinderen, die boven de 3-jarige leeftijd wees worden, een redelijke levenskans hebben. Het lot van eerstbedoelde categorie is echter in vele gevallen zeer droevig, hetgeen uit enige praktijkgevallen moge blijken.

De Gouvernementsarts te Merauke trof niet lang geleden gedurende een van zijn toernees in een afgelegen kampong een tweetal meisjes aan van naar schatting 8-10 jaar in een verregaande staat van verwaarlozing en vervulling. Ze hadden beide verlamde beentjes en bewogen zich gesteund door armen en handen, al hunkende voort. Door hun ouders vrijwel geheel aan hun lot overgelaten leefden ze van afdal en diefstal en verbleven meer buiten dan in de kampong. De dorpsouderwijzer weigerde perthent om de kinderen in de school toe te laten „omdat ze zo vies waren" en aangezien ze niet ziek waren kon de dokter hen ook niet mee naar het ziekenhuis nemen.

Minder spectaculair, maar even tragisch is gewoonlijk het lot van kinderen wier moeder bij of kort na de bevalling overlijdt. Zo'n beklagenswaardig wezen is altijd ten dode geroemd, tenzij een me-

Het „gezin" Maturbongs.

delijgende, Westers georiënteerde vrouw, die geconserveerde melk in de juiste dosering weet te gebruiken om een moederloze baby op de juiste manier te voeden, zich erover onfermt.

Zulke vrouwen, die bovendien zo onbezachtelijk zijn om voor onbepaalde tijd de zorg voor een hen verkomen vreemd kind op zich te nemen, zijn echter in het binnenland van Nieuw-Guinea vrij zeldzaam.

Eén hunner, die zich op het menslievend terrein van kindertzorg in Nieuw-Guinea bijzonder heeft onderscheiden, worde hier met ere genoemd. Het is de vrouw van één onzer oudste en meest bekwame de bestuursambtenaren, het tegenwoordige districts-hoofd van Oba, de heer F. Maturbongs. Toen ik kortgeleden Masin, zijn standplaats in de afgelegen onderafdeling Mappi bezocht, maakte ik biggande foto van het gehele „gezin". De 2 „bleekgezichten" rechts van de heer des huizes zijn kinderen van schrijver dezes. Mevrouw Maturbongs (de van rechts) staat geflankeerd door haar 2 eigen dochters. Zeven van de overige 8 kinderen zijn door de familie Maturbongs volkomen belangeloos aangenomen Papoea-wezen. Eén hunner heeft een geschiedenis, die bijzonder vermeldenswaard is. Op één van zijn tochten in „onbestuurd gebied", nu ongeveer 6 jaar geleden, verstoerde Maturbongs een door het Nederlandse Gezag niet getolereerde feestmaaltijd. De kampong, die hij onverwachts als eerste bestuursambtenaar bezocht, had de vorige dag juist een overval gepleegd op een naburige, waarmee men nog „een onbetaalde sneerkeping had te vereffenen". Voor enige slachtoffers kwam de hulp te laat. Daarvan vond Maturbongs slechts de welsprekende, lugubere restanten. De nog levend aangetroffenen, die de volgende dag „aan de beurt" zouden komen, werden bevrijd, maar niemand hunner wilde de zorg op zich nemen voor het 8-jarig weesje, dat zich daarbij bevond en wier ouders zojuist als slachtoffers der kannibalen gevallen waren. „De weg naar huis zou ver en gevaarlijk zijn" zo verontschuldigen zich de bevrijde overvangers. Er bleef dus Maturbongs weinig anders over dan het meisje mee te nemen naar zijn veilige woning.

Het achtste Papoea-kind dat ik in huize Maturbongs aantrof was een z.g. „contact meisje" van de beruchte Casuarinenkust. Ongeveer een half jaar geleden legde Maturbongs het eerste vredelevend contact met deze nog volkomen wilde stam. De handicap voor een vruchtbaar contact was ech-

Papoea-moeders laten hun jonge kinderen geen moment van de dag alleen.

ter de onmogelijkheid om wederzijds ook maar één woord op te vangen dat een bekende klank had of eenzelfde begrip dekte. Tolken die de Casuarinen-taal verstaan zijn er niet om de eenvoudige reden, dat alle omringende stammen doodsbang zijn voor de als zeer gevaarlijk bekend staande bevolking langs de Casuarinenkust.

Het is toen aan Maturbongs gelukt om in ruil voor een bijl een meisje ten geschenke te krijgen van deze natuurmensen. Hij doopte haar Margriet, naar de naam van de motorboot waarmee hij de tocht maakte. Margriet kon tijdens ons bezoek aan Masin al aardig Maleis babbelen en verstaan en binnenkort hoort Maturbongs haar aan de ouders te kunnen terugbrengen en door middel van haar dan verworven taalkennis de nog volkomen ongetemde bewoners van de Casuarinenkust verder te benaderen om ook in dit gevreesde gebied de Pax Neerlandica te brengen.

Een eresalut aan de stille werkers als het echtpaar Maturbongs op de voorposten van onze beschaving.

NIEUWE UITGAVE

Bij Drukkerij La Rivière en Voorhoove te Den Haag verscheen „De Messiaanse Koréi-bewegingen in het Biaks-Noemfoorse cultuurgebied", door Dr. F. C. Kamma, terreinleider van de Zending op Nieuw-Guinea, tevens vertegenwoordiger van de Zending in medische aangelegenheden.

Zoals de titel reeds duidelijk maakt is dit geen boek dat in handen behoort te zijn van allen wier enige aanraking met Nieuw-Guinea zal bestaan in hun belangstelling voor dit deel van ons Rijk overzees.

Deze diepgaande studie van Dr. Kamma dankt zijn ontstaan aan een tienjarig verblijf in de Biakse emigratiegebieden, waarbij hij en zijn echtgenote van drie Koréi-bewegingen getuige waren. Voor hem — aldus de schrijver in zijn voorwoord — ging door de dagelijkse

omgang met Biaks sprekers en de kennis van hun taal een ongemeen boeiende wereld open. Na de tweede wereldoorlog werd de reeds opgedane kennis door een academische studie verdiept.

Dr. Kamma heeft zijn werk opgedragen aan de nagedachtenis van de zending van Has-selt, die 36 jaar op Nieuw-Guinea heeft gewerkt en ons geleerd heeft dat liefde voor een volk de voorwaarde is van alle wezenlijke kennis.

Maar al moge de kennis van dit werk dan ook niet noodzakelijk zijn voor de gemiddelde leek, die niet op Nieuw-Guinea behoort te arbeiden, voor hen die in nauwere aanraking komen met de Papoea is dit boek een der toegangspoorten tot de kennis en het begripen van dit volk.

Wij zien het als een der belangrijkste anthropologische geschriften die tot dusver met betrekking tot Nieuw-Guinea het licht zagen. Het is boeiend geschreven in eenvoudige taal.

HET BEGRIJPEN DER PAPOEA'S

EEN jonge getrouwde man uit de kampong Mimika werd 's middags tegen vijf uur het ziekenhuisje van Kaokonao binnengedragen. Enkele familieleden, waaronder zijn moeder en vrouw, kwamen mee.

Terwijl de draagbaar werd neergezet, begon de moeder tegen de Zuster te praten en argumenteerde, dat het helemaal niet nodig was haar zoon op te nemen, want hij was toch al dood.

De zieke was er wel erg aan toe met een temperatuur van over de 40 graden en een zware longontsteking. Toen hij goed en wel in een kamertje voor ernstige zieken op bed lag, begon de Zuster met penicilline-injecties, terwijl ieder naar huis ging, behalve zijn moeder en vrouw, die er bij wilden blijven zitten.

's Avonds tegen tien uur klonk ineens een schreeuw, een plof en een verward geroep uit het ziekenhuis. Ik liep met een center de pastorie uit naar het ziekenhuis toe. Daar hoorde ik van de Zuster, dat de zieke, die nogal onrustig was geweest, bij een korte afwezigheid van de Zuster, zijn bed was uitgevloegen, de deur uit en dwars door de omheining van prikkeldraad heen het rietveld bezijden het ziekenhuis was ingerend.

Twee agenten van de politiepost, die het lawaai ook gehoord hadden, kwamen aanlopen en hielpen mee zoeken. We vonden hem in het rietveld liggen met een paar flinke schrammen van het prikkeldraad. Hij wilde niet mee en begon te ijlen. Hij moest weg, met een prauw naar Atoeka, maar eerst moest hij klappers uit de boom halen. Met veel moeite kregen wij hem binnen. Hij was haast niet in bed te houden en zelfs een injectie morfine hielp niet veel. Omdat moeder en vrouw hem niet de baas konden blijven, bleven de Zuster en ik om beurten bij hem waken tot de volgende avond, toen de koorts ging zakken en hij kalmer werd.

Hij kwam er door en na verloop van tijd verliet hij het ziekenhuis, genezen en wel. Voor ons was dit geval afgelopen.

Het kind had geen armpjes....

Een maand of vier later stond op een Zaterdagavond plots de Tua agama van Mikekwa voor mijn neus. Of ik mee wilde komen, want Rosa (fictieve naam), de vrouw van onze vroegere zieke, was in de kampong bevallen en wilde het kind vermoorden.

Ik er meteen heen. In het huisje zat Rosa in de ene hoek, terwijl de pasgeborene kleine aan de andere kant lag, naakt en koud in het zand. Het gaf geen geluid. Er was verder geen enkele Papoea-

vrouw in het huis te bespeuren. Ik ging naar het kind toe. Het had geen armpjes!! Daar stond ik en voor me lag een kindje zonder armen, de huid gaaf over de schoudergaten heen.

De moeder wilde er niets van weten en zat met een kwaad gezicht in de hoek voor zich uit te starren. Het enige, dat er gedaan kon worden, was het kind naar het ziekenhuis brengen. Met moeite kreeg ik van de buitenstaanders een stuk sarong en kon ik een oudere vrouw overhalen de kleine op te nemen en met me mee naar het ziekenhuis te gaan.

De zuster begon direct de kleine te helpen. Er was nog meer niet in orde, o.a. aan het borstkasstijp. Het zou een grote vraag zijn of het in leven kon blijven.... en dan....

De volgende dag kregen wij de moeder tenaakte zover, dat ze in het ziekenhuis wilde komen logeren en oeder toezicht van de zuster het kind wilde voeden. Ze voelde er niets voor en haar hele houding bleef afwijzend. Niet dan in uiterste noodzaak raakte ze het kind aan.

Na enkele dagen stierf de kleine, maar geen Papoease was de moeder op komen zoeken. Ook bij de begrafenis ontbrak iedereen.

Nog onbewust van de schimmen.

Angst voor schimmen beheerst het leven

Was het de afschuw van de verminking, die iedereen weg deed blijven? Wat bracht de moeder ertoe de kleine niet te willen zien? Teleurstelling?

Of was het wat anders? Was er iets dat nog sterker de moeder beïnvloedde dan haar moederliefde? Ja, de angst.... de angst voor de zielen (schimmen) der overledenen.

Als we ons iets meer kunnen verdiepen in de Mimikaanse Papoea-opvattingen, dan begrijpen we misschien ook iets meer van deze kleine tragedie in het leven van deze Papoea-echtgenoten.

Zijn ziel was al dood

Toen de man indertijd ziek bij de Zuster werd gebracht, beweerde de moeder al, dat het niet nodig was. Haar zoon was immers al dood.

De Mimikanen weten vanzelf niets van oorzaken van ziekten en dood. Ze hebben dan ook nooit een natuurlijke dood aan kunnen nemen ten gevolge van ziekte, zwakte enz. Omdat er in hun levensverklaring toch ook het veelvuldig feit van de dood verklaard moest worden, zochten ze voor een natuurlijke dood de verklaring in een gewelddadig ingrijpen van een macht, analoog aan de hun bekende gewelddadige dood door een pijl of speer van een vijand.

Men vond de verklaring in de vijandigheid van de overledenen, wier zielen (schimmen) lange tijd rond blijven dwalen. In de vele door Pastoor Zegwaard opgetekende legendes en oudverhalen komt

men nooit vriendelijke schimmen tegen, maar altijd zij die er op uit zijn om nadeel en schade aan de levenden te berokkenen. Men neemt zo ook aan dat een schim een eenzame Papoea van achteren besluipst en dan de ziel van deze Papoea doodt met een speer. Het lichaam blijft een tijdje gewoon doorleven. De Papoea weet van niets, maar hij wordt ziek en gaat dood.

Zo kon de moeder in ons geval al zeggen dat haar zoon dood was. Zijn ziel was al dood, hetgeen bleek uit zijn plotselinge (longontsteking) zware ziekte.

Maar.... de man ging nu niet dood. Hij genas. Men kan zich indenken, dat dergelijke genezingen door de Belanda's de Papoea voor puzzels stelt, daar het helemaal niet klopt met zijn levensverklaring.

Als echter in ons geval een bewijs geleverd moest worden van de macht der schimmen en hun kwaadaardigheid, dan konden zij geen beter bewijs geven dan door hetgeen ze nu deden; ze verminkten de kleine in de moederschoot en deze kwam zonder armpjes ter wereld.

Deze zeldzaamheid, zeker in de besloten Papoea-gemeenschappen, toonde duidelijk, dat de schimmen wraak genomen hadden voor het verlies van de vader, die bleef leven. Voor elke Papoea was duidelijk, dat een kwaadaardige schim hier toegeslagen had en de moeder had het dichtst bij het gevaar gestaan.

Deze angst voor de schimmen, die sinds eeuwen het gehele leven der Mimikanen beheerst heeft, en die de kinderen met de moedermelk in zich opnemen, kon deze moeder er toe brengen niets meer van dit door de schimmen aangeraakte kind te willen weten.

(Wordt vervolgd).

J. VERHOEVEN m.s.c.

Het gebruik van de luchtfoto bij de bosverkenning in Nieuw-Guinea

DE LUCHTFOTO EN HAAR INTERPRETATIE

HOEWEL het reeds als algemeen bekend verondersteld mag worden dat luchtfoto's voor de bosverkenning zeer goede diensten bewijzen, kan het zijn dat men voor de niet-ingewijden in deze zeer speciale materie enige bijzonderheden dien-
aangaande mede te delen;
voorprijs zij echter gesteld dat men van de te verkrijgen resultaten soms een te optimistische voorstelling heeft. Het is al gebleken dat deze resultaten in sterke mate afhankelijk zijn van de volgende factoren:

1ste. Het werkelijk goed interpreteren van het vegetatiebeeld, zoals de foto dit te zien geeft onder de stereoscoop, eist een grote mate van oefening en ervaring gepaard aan een zekere terreinkennis. De persoon, die met dit werk bezig is, moet daarvoor een zekere aanleg hebben en zeer zeker een voldoende mate van geduld om alle soms nauwelijks zichtbare nuanceringen van het vegetatiebeeld in de foto te kunnen opsporen en de vastgestelde grenzen zo nauwkeurig mogelijk in kaart te brengen.

2de. Het werkelijk goed interpreteren van het vegetatiebeeld, zoals de foto dit te zien geeft onder de stereoscoop, eist een grote mate van oefening en ervaring gepaard aan een zekere terreinkennis. De persoon, die met dit werk bezig is, moet daarvoor een zekere aanleg hebben en zeer zeker een voldoende mate van geduld om alle soms nauwelijks zichtbare nuanceringen van het vegetatiebeeld in de foto te kunnen opsporen en de vastgestelde grenzen zo nauwkeurig mogelijk in kaart te brengen.

3de. Een tweede punt is, dat de bereikte resultaten

in sterke mate afhankelijk zijn van het basismateriaal, in dit geval de foto. Nog meer dan voor het zuiver topografisch in kaart brengen, geldt hier de voorwaarde dat de kwaliteit van de foto de meer of mindere gedetailleerdheid van de te construeren vegetatiekaart bepaalt.

Deze twee eisen zijn namelijk maatgevend voor de te verwachten resultaten. Betreffende het eerste punt zij opgemerkt dat na afloop van de

laatste wereldoorlog zich hier in Nederland, in Delft, een belangrijk fotogrammetrisch centrum gevormd heeft onder de inspirerende leiding van Prof. Schermmerhorn, waar naast de beoefening van Prof. Schermmerhorn ook aan de interpretatie de zuivere fotogrammetrie ook aan de interpretatie van het fotobeeld zowel voor bosbouwkundige als voor geologische en bodemkundige doeleinden de meest mogelijke aandacht wordt besteed.

Men heeft hier verder de mogelijkheid tevens contacten te leggen met toonaangevende instanties op diverse gebieden in het buitenland om zodoende de mogelijkheden in elke richting door gedachtenwisseling zoveel mogelijk uit te breiden, terwijl daarnaast ook tijd overblijft voor eigen onderzoek.

DOOR Ir D. A. BOON

Dit trainingscentrum beschikt verder over een uitgebreide collectie instrumenten en heeft ook de vereiste accommodatie, welke nodig is om degenen die aan bepaalde opdrachten werken de gelegenheid te geven dit op de beste wijze te kunnen uitvoeren. Ik geloof er goed aan te doen dit punt met klem naar voren te brengen; bosbouwkundige foto-interpretatie is geen kwestie van even een paar foto's bekijken met een zakstereoscoop, maar daar komt wat meer bij kijken. Dit ondervinden telkens weer alle buitenlandse studenten en voor de meesten werkt het wel eens deprimerend in het begin, maar zodra men zich door deze depressieperiode heeft heengewerkt en werkelijk na een tijdje pas gaat begrijpen wat interpreteren betekent gaan voor de meesten ongekende mogelijkheden open. Daarnaast komt dan ook spoedig het inzicht dat de mogelijkheden toch nog beperkt blijven en men b.v. geen wonderen kan verwachten van een luchtfoto op schaal 1 : 40.000, genomen met een cameratype, dat intussen al als verouderd kan worden beschouwd.

Jaren van ingespannen arbeid.

In ieder geval moet het dankt me wel duidelijk zijn dat luchtfoto-interpretatie een vak is dat door jarenlange ingespannen arbeid geleerd dient te worden en men op deze wijze deskundigen kweekt, die met voordeel in elk voorbereidend bosverkenningssysteem kunnen worden ingezet. Deze uitspraak geldt nog in sterkere mate voor een land als Nieuw-Guinea, een gebied dat in zijn binnenland nog nagenoeg onbekend is wat de bosgesteldheid betreft en waar de luchtfoto de eerste vingerwijzing kan geven, waar wellicht mogelijkheden zijn voor een intensievere verkenning in het terrein zelf. Dit is geen kwestie meer van afgaan op zogenaamde terreinkennis van deze of gene, want meestal blijken alle mogelijke denkbeelden omtrent al of niet geschikt zijn van bepaalde bosgebieden voor exploitatiedoelzaken op veronderstellingen en gissingen te berusten, terwijl de rapporten, welke inderdaad op terreinonderzoek gebaseerd zijn, zich slechts tot een minimum gedeelte van dit ontzaglijke gebied beperken. Dus gebruik van de luchtfoto biedt hier de enige oplossing, maar ook een gebruik op een zo goed mogelijke manier.

Nu de kwestie van het materiaal. Bestaan er bruikbare foto's van dit gebied? Op deze vraag kan een bevestigend antwoord worden gegeven. Een zeer groot gedeelte van Nieuw-Guinea is reeds voor de oetlog op systematische wijze opgenomen voor de exploratie van aanwezige oliebronnen. Op deze wijze heeft het Departement van Overzeese Rijkdelen derhalve de beschikking gekregen over een uitgebreide fotocollectie. Een systematische verwerking van deze buitengewoon mooie collectie wat betreft de bosbouwkundige interpretatie kan niet anders dan voordeel opleveren, vooral ook omdat de foto's er reeds zijn en de verwerking hiervan tot vegetatiekaart betrekkelijk weinig kosten met zich brengt. De ervaring hier in Delft opgedaan heeft geleerd dat het maken van dergelijke vegetatiekaarten in kleuren afgeleverd op 3 per km² komt. Behalve de gebieden voor het olie-onderzoek gefotografeerd, zijn ook nog andere gebieden in Nieuw-Guinea voor andere doeleinden gefotografeerd, hoofdzakelijk gedurende de oorlog en daarna voor globaal karteringwerk.

Deze foto's zijn echter over het geheel niet van een kwaliteit, welke deze geschikt maakt voor interpretatiedoelzaken, daar ze gedeeltelijk op te kleine schaal zijn gevlogen en de rums meestal niet aansluiten. Niettemin kan ook dit materiaal, mits systematisch bewerkt, belangrijke indicaties voor

de aanwezige begroeiing opleveren. Zoals reeds opgemerkt beschikt het Instituut voor Luchtkartering over de vereiste outillage voor een dergelijke bewerking en het verdient dus alle aanbeveling dit zo uiterst belangrijke materiaal op de meest doeltreffende wijze te benutten en van de in Nederland geboden werkgelegenheid gebruik te maken.

In welk opzicht is het gebruik van de luchtfoto van belang voor de verkenning van tropische bossen? Teneinde deze vraag, welke de lezer zich onwillekeurig stellen zal, zo goed mogelijk te beantwoorden volgen hieronder nog enige nadere bijzonderheden.

De luchtfoto kan de houtvester in zeer korte tijd een uitgebreide hoeveelheid gegevens verschaffen over de terreingesteldheid, de samenstelling van de vegetatie, de in het terrein te volgen routes enz. Speciaal in tropische gebieden, waarvan grote gedeelten onbekend zijn, speelt de luchtfoto een belangrijke rol. Zij opent de mogelijkheid kaarten te vervaardigen, waarop de ligging van diverse begroeiingstypen kan worden aangegeven.

Doordat in Delft zowel de bodemkundige, de bosbouwkundige als de geologische afdeling van de luchtfoto-interpretatie tezamen in één gebouw zijn ondergebracht kan hier door volledige samenwerking en door uitwisseling van de uit de interpretatie en het veldwerk verkregen gegevens in eerste instantie in grote mate mede geholpen worden aan het snel verkrijgen van meer nauwkeurige gegevens, welke aan een spoedige ontwikkeling van Nieuw-Guinea kunnen medewerken.

Reeds 19 jaar geleden

Reeds in 1936 heeft de houtvester Salverda een onderzoek in Z.W. Nieuw-Guinea verricht met behulp van luchtfoto's, waarbij hij de opmerking maakt, dat in de praktijk de stereoscopische beschouwing van de luchtfoto absoluut onontbeerlijk voor de houtvester moet worden geacht. De op deze manier geïnterpreteerde luchtfoto's, waarvan de verkregen gegevens in een kaart zijn vastgelegd, zijn in eerste instantie bruikbaar voor een negatieve uitscheiding, d.w.z. die bosgebieden, welke niet voor exploitatie in aanmerking komen, kunnen direct als zodanig worden aangewezen. Dit op zichzelf is reeds zeer belangrijk. Als tweede stap kan men de meer belangrijke gebieden aan een nauwkeuriger onderzoek onderwerpen.

Men dient wel goed te bedenken, dat de luchtfoto alleen niet het begin en het eind van de bosbouw is. Zeer zeker, en daar kan niet genoeg op gewezen worden, is terreinwerk noodzakelijk.

Bij een nuttig gebruik van de luchtfoto verdient het aanbeveling dat degene, die belast is met de interpretatie van de foto's, de door hem in kaart gebrachte gebieden bezoekt om aldus bepaalde objecten ter plaatse te bestuderen. De gegevens, die op deze manier worden verkregen, kunnen dan dienst doen bij de interpretatie van foto's van andere gebieden en zodoende zal een intensievere interpretatie van de foto's mogelijk worden.

Het in het terrein te onderzoeken gebied moet een beeld geven van een kenmerkend vegetatietype, hetwelk zich over een groot of klein gebied uitstrekt. Het is dus mogelijk, nadat een voorlopige vegetatieschetskaart door interpretatie van luchtfoto's is verkregen, waarop alle begroeiingstypen welke op de foto geïdentificeerd kunnen worden zijn aangegeven, met deze kaart en de foto's het terrein in te gaan en de kaart te controleren. Daar zal dan blijken dat door dit terrestrisch onderzoek het mogelijk wordt veel meer typen uit de luchtfoto te herkennen dan vóór die tijd het geval was.

VEGETATIESCHETSKAART VAN MAMBERAMO

(NIEUW-GUINEA)
SCHAAL 1:100.000

INTERNATIONAAL OPLEIDINGS-CENTRUM VOOR LUCHTKARTERING TE DELFT
NEDERLAND

- Kustlaktebos
- Vloedbos
- Kustwaterbos
- Ritieroverbos I
- Strandwalbos
- Nipahpalm
- Ritieroverbos II
- Moerasbos
- Ritieroverbos verspaand in laag draslandbos
- Modderbankvegetatie
- Laag draslandbos
- Gras- en rietmoeras
- Drooglandbos
- Oebegroeide modderbanken
- Water

Het terrestrisch onderzoek kan na de voorafgaande stereoscopische interpretatie zeer belangrijk beperkt worden en de voor onderzoek in aanmerking komende gebieden kunnen met een belangrijke tijdswinst en kostenbesparing langs de kortste weg worden bereikt, hetgeen voor een land als Nieuw-Guinea met zijn grote uitgestrektheid uiteraard zeer van belang is. Zo zal men in een relatief klein gebied verschillende begroeiingstypen aan een onderzoek kunnen onderwerpen. Daarbij moeten, wil men dit gebruik met succes toepassen, bepaalde bomen of boomgroepen, welke men op de foto heeft geïdentificeerd, in het terrein zijn terug te vinden om een correlatie tussen foto en werkelijkheid mogelijk te maken.

Maar al te vaak is men geneigd te hoge verwachtingen te koesteren van de luchtfoto, wat betreft de herkenning van de vegetatie. Naast de topografie, het voorkomen van ladangs, de uitgestrektheid van bloekars, onbegroeide terreinen, zout- en zoetwatermoerassen enz. geeft het fotomateriaal alleen grote zekerheid omtrent verschillen in vegetatietypen en de aard van kenmerkende vegetatievormen. De beperking van de luchtfoto wat betreft de herkenning van boomsoorten is grotendeels het gevolg van het doel, waarvoor ze gemaakt zijn. Het voor ons beschikbare fotomateriaal van Nieuw-Guinea is gemaakt voor geologische en militaire doeleinden voor en tijdens de laatste wereldoorlog. Voor de genoemde doelen kan men wat kwaliteit aangaat minder veeleisend zijn dan thans noodzakelijk wordt geacht voor de herkenning van boomsoorten. Bovendien spelen de schaal van de foto, de kwaliteit van de camera-lens, de kwaliteit van de film en andere factoren in deze een belangrijke rol.

Echter niettegenstaande deze beperkingen is het toch mogelijk door de stereoscopische interpretatie van de aanwezige foto's te komen tot een inzicht in de verspreiding van de diverse begroeiingstypen en het voorkomen van boscomplexen in Nieuw-Guinea, welke door hun kwaliteit en door hun ligging eventueel geschikt zijn voor exploitatie over een langere of kortere periode.

Het nieuwe KLM-hotel, „I Rii“, te Bink, gezien vanuit de contrôle-toren van het nog in aanbouw zijnde stationgebouw. De bouwkosten van dit hotel, inclusief de inrichting heeft ongeveer 1,8 miljoen gulden gekost. Het hotel werd gebouwd door de Amsterdamse Ballast Maatschappij.

De kaart van Nieuw-Guinea

I. Een nieuwe uitgave, een mooie reliefskaart

DOOR Drs. H. EGGINK

Priv. Doc. aan de Universiteit van Amsterdam

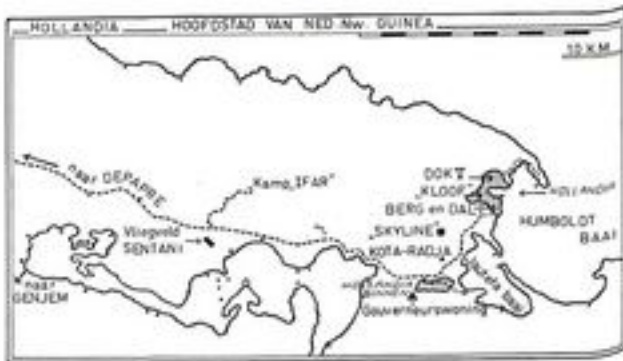
WEET U, geachte lezer, hoe dat eigenlijk zit met Hollandia en Hollandia-Binnen? En dat de hoofdstad van West-Nieuw-Guinea eigenlijk niet Sorong is maar Sorong-Doom? En hoe het vliegveld Sentani ligt t.o.v. de hoofdplaats?

nóg verder weg! Die dubbelstad geeft allerlei verkeersproblemen en herinneringen aan het Batavia van 1946 en daarna! U weet wel: „Heb je vervoer?“ Troost U, lezer, als er iets „koloniaal“ is gebleven op Nieuw-Guinea dan is het wel de hulpvaardigheid en gastvrijheid!

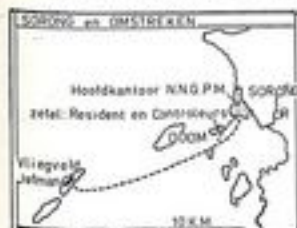
Wanneer men zich wil melden bij de Resident van West Nieuw-Guinea landt men op Jefman.

IK wist het niet, toen ik de vorige zomer naar dit mooie land trok. Ik kende alleen uit mijn militaire tijd Biak. Dat was toen alleen maar een eiland en er waren vele militaire kampementen met allerlei namen in de buurt van het dorp Mokmer. Nu vond ik een vliegveld Mokmer met daarnaast wel het meest geriefelijke hotel op de reis van Schiphol naar Hollandia. En er was een klein stadje Biak ontstaan — een stadje, dat al spoedig weer aanzienlijk zal worden uitgebreid!

Hollandia bleek een dubbelstad te zijn met een tussenruimte van 12 km. Dat het vliegveld een 20 km ver weg is, doet niet vreemd aan; maar het toenmalige garnizoen van Hollandia ligt

de redactie mij vroeg, iets over mijn oriëntatieris te schrijven. Voord ik het prettig, dat hij er mee accoord ging, dat ik eerst iets vertelde over het beschikbare kaartenmateriaal. Onder de lezers zijn er zeker vele, die ver-

wanten hebben in dit verre land en ik hoop hun daarmee een plezier te doen. Ook denk ik aan mijn collega's bij het onderwijs, die voortaan uitvoerig les zullen moeten geven over dit land, dat vroeger ook in onze leerboekjes een „achterhoek“ was. Gelukkig verschijnt er tegenwoordig veel literatuur over land en volk — maar het aantal kaartjes dat „bij“ is, is gering. Ik kan die collega's ook al vertellen, dat er binnenkort een 100-tal recente foto's als filmstrook beschikbaar zullen zijn. Er was hiervoor een prettige samenwerking met allerlei instanties; het J. P. Coenfond's gaf een ruime subsidie voor dit werk, om de prijs laag te houden. Ook mag ik „Voorlichting“ van de Heer Deninghof Stelling en Minvor niet vergeten te noemen.

Gebrek aan goede kaarten

Ik wil met dit alles maar zeggen, dat het ons hier in Nederland nog erg ontbreekt aan goede en vooral recente kaarten van dit land-in-opbouw. En toen

Niet, dat er geen fouten ontstaan. Het relief is n.l. nog gemaakt naar reeds bestaande kaarten en die zijn alle wel verouderd. De loop van de Balem is bv. anders dan hier op staat. Het eiland Doorn zult gij vergeefs zoeken. Gij weet ook, dat het oostelijke deel van het Sterrengebergte nog nooit door een Blanke is betreden: daar zullen later dus zeker aanvullingen nodig zijn. Over twee jaar misschien, gaat daar een expeditie naar toe, waarvoor het initiatief genomen is door het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap en de Treubmaatschappij. Gij zult u herinneren dat het K.N.A.G. in 1939 de expeditie le Roux naar de omgeving van de Wisselmeren zond. Ja, ook die Wisselmeren staan op de reliefskaart minder juist aangegeven. Maar wij behalven: er komt een meer recent kaartje met rivieren, plaatsen enz. in dit blad. Het gaat nu alleen om het relief en dat zal U op geen ander kaartje zo mooi vinden.

Het relief

De structuur lijkt zeer eenvoudig: een hoog en machtig gebergte in het midden, dat zich vanuit de „romp“ door de „hals“ voortzet naar de Vogelkop. Vindt men in de romp vele toppen tussen 4 en 5000 m, in de hals is het gebergte veel lager. Om in de Vogelkop weer toppen te vormen tot 3000 m. Het bergland heeft verschillende namen; wij verwijzen daarvoor naar de kaart, die komt. Of alvast naar Bos' atlas.

In de romp heit dit gebergte stiel naar het Zuiden en gaat spoedig via een heuvelterrein over in de grote zuidelijke laagvlakte. Een laagvlakte, die zich

steeds meer uitbreidt ten koste van de zee. Want de Arafoerazee is zeer ondiep, de rivieren ontspringen op een hooggebergte en de regenval is daarboven 10 x zo groot als in Nederland! Veel verweering, dus veel puin, dat meegevoerd wordt. De stenen komen niet tot de zee: de Resident in Merauke wist wel, wat hij deed, toen hij f 25,— uitloofde aan de eerlijke vinder van een echte kei daar! (Of is dit één van de vele sterke verhalen, die ik mij — overigens gaarne — liet vertel-

f 25,— voor een steen.... De keit bij Merauke (foto De Bijlmer)

len?). Maar slijb komt er des te meer, tot grote schade voor de bevaarbaarheid der rivieren (want slijb — grintbanken ook — verplaatsen zich telkens). En in zee: het aantal banken bij de riviermonden is legio. En daarom, maar ook door de nare deining is de kust voorbij Kokenau weinig geliefd bij de stuurlieden. Tenminste in bepaalde maanden van het jaar en dat zijn er helaas vele.

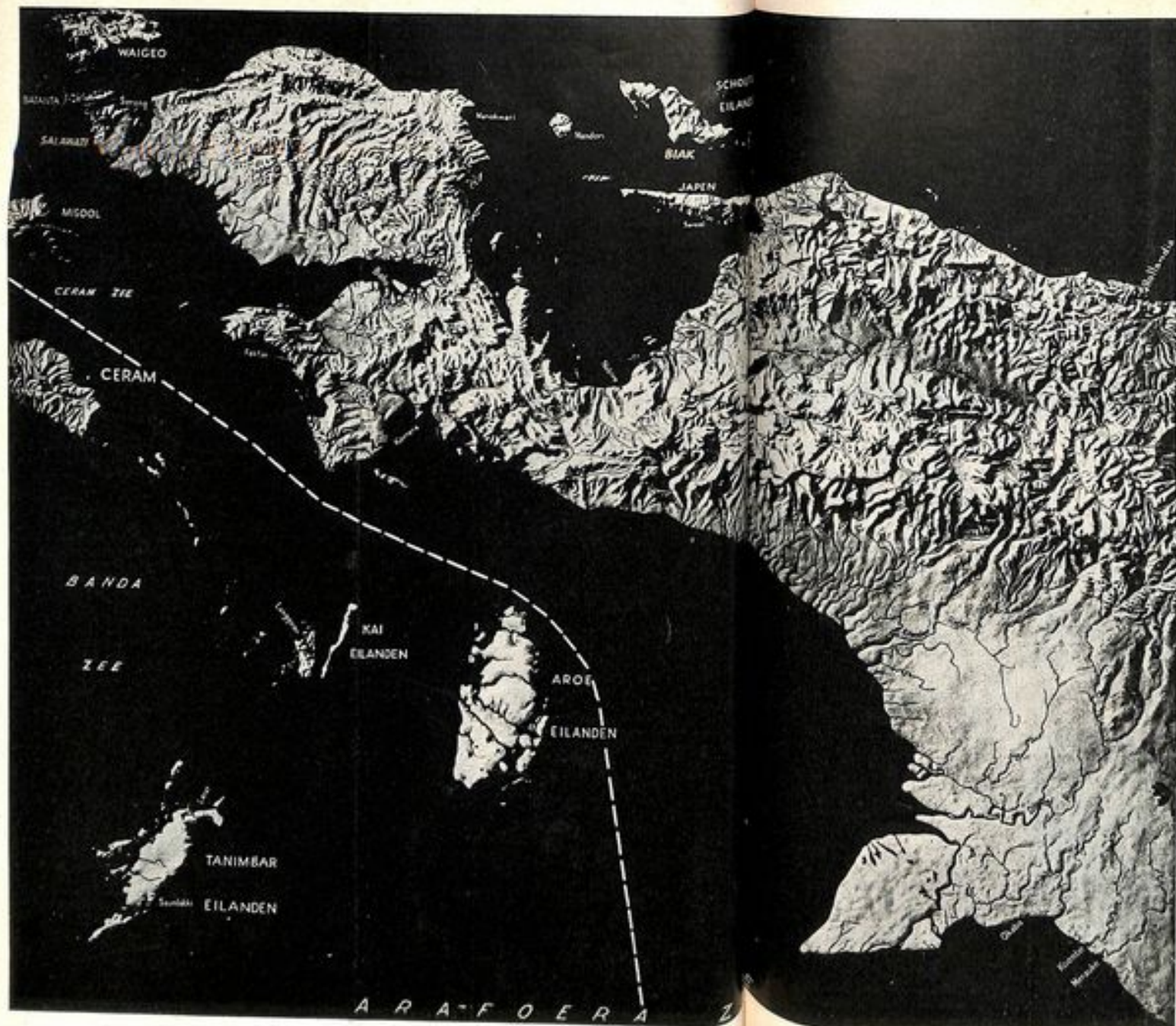
Overzichtfoto van Enarotali, de bestuurspost aan de Wisselmeren.

Over de kaarten dus. Wij geven hier, dank zij de vriendelijke hulp van de Topografische Dienst te Delft, een afbeelding van de allernieuwste overzichtkaart van Nieuw-Guinea, die nog niet eens in de handel is. Het is een reliefskaart, naar een rubbermodel, dat in Amerika vervaardigd is.

De kaart zelf is ongeveer 74 bij 60 cm en gekleurd. Ze bevat daaromast namen. Maar bij verkleining zou er van vele letters weinig meer te zien zijn; bovendien is kleurendruk erg duur. Wij geven dus een verkleining van de zwartdruk, die het relief aanpreeft. De lezer zal met mij eens zijn, dat het een plastisch beeld geeft van het land.

Natuurlijk wenst men er namen op. Een dergelijke kaart komt — maar de bewerking kost veel tijd. Als inleiding tot het kaartbeeld van Nieuw-Guinea is deze foto uitstekend.

Ook ten Z. van het Tamrauge-bergte in de Vogelkop is een grote laagvlakte. De N.N.G.P.M. weet daar alles van, want het is een oliegebied en zij heeft wegen nodig! En zij maakt ze dus ook in moerassen. Maar als het terrein al te gortig wordt, bv. in de moerasbossen bij Steenkool (ja, olie bij steenkool!), dan maakt ze eenvoudig een „jukkenbrug“ voor de pijpleidingen. En de bezoeker mag er in een speelgoedtreintje langs hobbelen op weg naar de steiger van Moetoeri. Sightseeing in de mangrovebossen bij eb en vloed... wie kan dat elders ter wereld aanbieden.

De „meervlakte“

Gaan wij noordwaarts vanaf het Centrale Gebergte, dan dalen wij allereerst af in de „meervlakte“, waarover o.a. van Eechoud zo boeiend schrijft. Deze geweldige moerassen liggen ongeveer 50 m hoog en vormen waarschijnlijk een oude zee-inham, van de zee afgesloten door opgeheven kalkgebergten. Dat is meer gebeurd in dit land: wie denkt er nu niet aan de zaagvis van het Sentani-meer? Ook hier vindt men de karang op 400-600 m hoogte om het meer. De bodem moet hier dus gerezen zijn. En de zaagvis evolueerde van zout — tot zoetwatervis, om deze rijzing nog eens extra te bewijzen.

Ten N. van deze meervlakte strekt zich weer een bergrug uit tot ongeveer 2000 m hoog. Daarna dalen wij af in de smalle noordelijke kustvlakte. Alleen om de Mamberamond is de breedte aanzienlijker en wie wel eens van Biak naar Sentani gevlogen is, heeft kunnen zien hoe ver het slib, dat meegevoerd wordt door deze reuzenrivier ver in zee wordt neergelegd. Het land van morgen! De andere rivieren zijn kort o.a. de Tor. Wie denkt hier niet even aan de „sprekende vuren“ van Dr v. d. Hoeven?

Rest ons tenslotte nog melding te maken van het Cycloopgebergte. Een restantje van een heel oud vastland, dat zich eens naar het noorden uitstrekte. De kust is steil en de branding vaak heftig. Maar gelukkig zijn er baaien, waarin de schepen rustig hun plicht kunnen doen. Mac Arthurs mannen hadden ze gauw ontdekt en in de oorlogsgeschiedenis van de Pacific zullen namen als Humboldt-, Tanahmerah- en Dentsabaai bewaard blijven.

Zo is het relief in vele opzichten van grote betekenis voor een land.

Foto Topografische Dienst Delft.

IN Soerabaja begon het; het Marine-Etablissement moest overwerken, opdat Hms. Tydeman op 1 October naar Nieuw-Guinea zou kunnen vertrekken. Want de Westmoeson wacht niet op de Noordkust van de Vogelkop, hij komt er met zijn lange Oceaan-deining, met zijn felle striemende buien, die elk zicht benemen aan de zeeman, die daar moet varen. Daar lag immers tussen de Valse Kaap en Kaap de Goede Hoop nog dat kleine stukje kust, dat op kartering wachtte, nog waren de bakens Kris en Vals, waarop de triangulatie moest aansluiten, niet weggeslagen. Er bleek echter nog meer te doen op de werf, op 3 October vertrok Hms. Tydeman pas naar zee.

Misoöl

In Ambon ging Hms. Tydeman direct langs de Gouvernementssteiger, waar tientallen familieleden van de Ambonese bemanning de opvarenden en hun gezinnen stonden op te wachten. Want op de reis van Soerabaja naar Ambon en omgekeerd worden de gezinnen van de beman-

Hms. Tydeman

ning aan boord meegenomen. Het is dan druk en gezellig aan boord van het oorlogsschip, al doet het vreemd aan, als de roerganger zijn roertoren komt lopen vergezeld van zijn jonge vrouw, en al geven de waslijnen met wapperende sarongs en kabaja's wel een bijzonder cachet aan het oorlogsschip.

Er wachtte op Ambon ook nog iets anders, en wel de opdracht om een detachement veldpolitie naar Waigama op Misoöl over te brengen. Het Binnenlands Be-

stuur had n.l. besloten, het gezag van het districtshoofd te versterken met twintig politiedienaren. En zo kwamen deze mannen aan boord, en zo kreeg Hms. Tydeman weer een dag oponthoud. Immers Waigama ligt op de Noordkust van Misoöl, achter een brede rifketen, die (het was 1920), nog niet nauwkeurig in kaart was gebracht. Behoedzaam varen, dus overdag varen, was geboden. Edoch, het detachement werd afgezet, het districtshoofd bleek de huisvesting goed te hebben voorbereid, twee grote huizen wachtten op hun toekomstige bewoners. Met een „Nou, jullie amuseren je verder wel“, nam Janmaat afscheid van de politie, die voortaan eens in de maand door middel van een K.P.M.-boot contact met de buitenwereld zou hebben.

Vogelkop

Zes en dertig uur later ligt Hms. Tydeman bij Kaap de Goede Hoop te slingeren op de Oceaan-deining. Er staat behoorlijk branding op de kust, maar toch moet er een bakken op de kaap en dus gaat een ploeg naar de wal. De landing lukt niet feilloos; wel komen de mensen en hun barakken goed aan wal, maar de Stille Oceaan ziet kans om de bodem

van de vlet in te drukken op een harde rotsteen. En 's avonds, als de bakploeg moet embarked, treft de andere vlet hetzelfde lot. Er zit niet anders op, dat zij naar een kampong gaat, een uur of wat bewesten de Kaap gelegen, waar, volgens zeggen van kust-papoea's, gelegenheid is om te embarked. Het lukt inderdaad daar met Papoease prauwen door de branding te komen. Lang na zonsondergang komen de scheepelingen moe en hongerig aan boord.

De scheepstimmerman heeft voorlopig druk werk, met twee helpers is hij de gehele nacht in de weer en de volgende morgen is tenminste één vlet gereed. Het triangulatielwerk kan dus doorgaan, een meelploeg gaat naar Kaap de Goede Hoop, Hms. Tydeman stoomt naar Valse Kaap om van buiten de kust de nodige metingen te verrichten. Het weer zit mee, de metingen lukken en als het schip 's avonds voor anker komt, is de commandant tevreden. De buien, waar hij bang voor was, zijn weggebleven. En nu de triangulatie in elkaar zit, zal het lodingswerk wel volgen. En inderdaad, vier dagen later is dat ook gebeurd. Wel was de zee niet zo rustig als men dat wensde, wel kwam af en toe een regenbui het werk onderbreken, maar de hoofdzaak is: de gegevens zijn binnen. De Noordkust van de Vogelkop is vóór het invallen van de Westmoeson geheel gekarteerd....

Tamrau

Bij Kaap de Goede Hoop komt het hooggebergte aan de kust, en daar staat de geheimzinnige berg Tamrau, de gehoorde, met zijn beide toppen, de berg, die altijd in de wolken en in de mist verborgen zit. Toch zal de officier van de wacht van Hms. Tydeman eens die geheimzinnige berg aanschouwen. Het is nog altijd Westmoeson, als de Tydeman op de Eerste Wacht Kaap de Goede Hoop passeert. Voortdurend jagen de buien over de Stille Oceaan, maar er tussendoor is het soms helder.

En als Hms. Tydeman daar dan passeert, gebeurt dat, wat maar zo zelden voorkomt. Tussen de buien en de wolken door staat plotseling de top Tamrau scherp afgetekend in het witte maanlicht, dreigend steken de beide

spitsen in de lucht, omlerend door blinkend witte stapelwolken. Het gezicht pakt de officier van de wacht, plotseling begrijpt hij waarom die top de Gehoorde wordt genoemd, het is, of daar dreigend de Boze staat. Dan sluiten de wolken zich weer aan, een slagregen klettert over het dek en de Tamrau is voorgoed verdwenen.

Ajawi

Een heel eind benoorden Biak ligt, verloren in de Stille Oceaan, het kleine eilandje Ajawi, dat voor de opnemers ook een hele

met een regenbui, die het werk voor een halve of een hele dag stopzette. Maar de deining kwam nog niet door, en dus wist men dat het nog niet menens was. Het werk duurde langer, veel langer, dan gedacht, zo lang zelfs, dat de bemanning „op Kaap Svert“ moest varen, d.w.z. dat de verse levensmiddelen waren uitgeput en blikkengoed, erwten en bonen het menu van de dag waren geworden. Het traditionele glas lemoensap, het glas lem-lem, moet dan in de behoefte aan vitamine voorzien en de a-vitaminosen buiten boord houden.

Motorloop van Hms. Tydeman.

kluis zou blijken. Want dit kleine eilandje bleek de top te zijn van een onderzeese bergrug, die zich meer dan 40 km ver in Noordwestelijke richting uitstrekt. Maar dat wist men nog niet, toen, aan het einde van de Oostmoeson, het werk bij Ajawi begonnen werd. Met drijfbakken werd de triangulatie verzorgd en telkens werden de bakens verplaatst, telkens vijf à zes km verder. Maar telkens duurde het langer, eer een bakken kon worden verplaatst, want het onderzeese plateau bleek steeds breder en breder te worden, het lodingswerk daardoor steeds meer omvattend. De Westmoeson kondigde zich reeds aan met zware dreigende lichten, soms reeds

Maar eindelijk bulgen de dieptelijnen van 200 m, die de West- en de Oostzijde van het plateau aangeven, naar elkaar toe, eindelijk sluiten zij aan elkaar; het plateau is bebod. Dezelfde avond gaat Hms Tydeman onder stoom naar Ambon. Op de Hondenwacht slaat een harde regenbui over het schip. De Commandant wordt even wakker in zijn hut, hij draait zich tevreden om, het werk is immers voltooid; het schip vaart veilig onder de hoede van de Oude Officier en over drie dagen zal hij thuis zijn bij zijn gezin.

Tot Sorong heeft het gestortregend en de deining liep al hoger en hoger.

H. TH. HOFFMANN

Frauw bij Manokwari.

STICHTINGSMEDEDELINGEN

Op 3 Mei 1955 bereikte ons de droevige 11^{de}ding, dat de actieve Secretaris van de afdeling Friesland, de Heer E. Jansen, de vorige dag was overleden. Onze Stichting verliest in hem een zeer toegewijde en ijverige medewerker, wiens nagedachtenis wij steeds in hoge ere zullen houden.

Voor de officieren, sociteitsleden en leden onze Stichting werd te Apeldoorn op 3 Mei, door de vice-voorzitter, Kolonel K.N.I.L. b.d. K. Drost een causerie gehouden over Nieuw-Guinea. Zowel voor deze causerie als voor de vertoonde films over Nederland en Australisch Nieuw-Guinea bestond grote belangstelling.

Eveneens werd door Kolonel Drost het woord gevoerd op Nieuw-Guinea-avonden in de Falkstraat en de Baarnbrugstraat te 's-Gravenhage, resp. op 19 April en 18 Mei. Bij eerstgenoemde gelegenheid werden bovendien lantaarnplaatjes, bij de tweede films vertoond.

Wij maken er onze lezers nogmaals op attent, dat bij ons kantoor kaarten van Nieuw-Guinea (schaal 1 : 2.500.000), verpakt in kartonnen koker verkrijgbaar zijn, die wij na ontvangst van f 1,25 gaarne toezenden. De voorraad is niet groot meer!

En deel van onze permanente tentoonstelling aan de Bezuidenhoutweg 11 te Den Haag.

Nog steeds zijn er leden, die hun contributie over 1955 niet hebben voldaan. Wij doen nogmaals een beroep op deze achterstallige betalers, het verschuldigde bedrag aan ons over te maken door storting op ons postgironummer 350550.

WAT ONS IN NIEUW-GUINEA BEZIG HOUDT

Hollandia, Juni 1955.

Vliegonelak

Het was bijzonder slecht vliegweer, toen 29 April j.l. vanuit de Sentani-airstrip nabij Hollandia, het tweemotorige „Short Sealand“-amfibievliegtuig vertrok van het Amerikaanse zendingsgenootschap naar de Ballem. Het toestel, dat de toepasselijke naam „Gospel Messenger“ droeg en bestuurd werd door de Canadese piloot Al Lewis, had voedsel en andere lading bij zich aan boord, bestemd voor de Amerikaanse zendingen, die zich in April 1954 in de Ballem-vallei hebben gevestigd.

Toen men evenwel, na nog eenmaal boven de Idenburg-rivier in het Centrale Bergland met de JZ-PTA contact te hebben gehad niets meer van het toestel vernam, werd voor het ergste gevreesd. Twee weken lang hebben daarna Catalina's van de Marine Luchtvaartdienst in Blak, „Beavers“ van de

Nieuw-Guinea Luchtvaartmaatschappij „Kroonduif“ en het kleine amfibievliegtuig van de Australische zending in samenwerking met burgerluchtvaartorganisaties, naar de vermiste „Gospel Messenger“ gezocht, doch zonder resultaat. Er kwamen geruchten dat het toestel gepoogd zou hebben naar Sentani terug te keren en daarbij in het Sentanmeer zijn gestort, en ook deze geruchten zaf men niet over het hoofd. Er werd gedreigd en gedoken, maar het resultaat was nihil.

Op 28 Mei j.l. kwam toevallig een buitenlands tweemotorig toestel op doorreis te Sentani aan en het werd onmiddellijk door de C.A.M.A. gecharterd in een laatste poging om de JZ-PTA uit de lucht op te sporen.

De moeite werd beloond. Want vliegend boven het voorgebergte van het zwaar-geaccidenteerde Centrale Bergland van Nieuw-Guinea trof een schittering het oog van de zoekende piloot. Naderbij gekomen bleken de voorwerpen die het zonlicht terugkaatsten een deel van de lading der JZ-PTA te zijn, namelijk aluminium-dakplaten voor de prefabricated-woningen der Amerikanen in de Grote Vallei. Toen ontdekte men ook, verspreid tegen een kale, steile bergwand, de restanten van het verongelukte vliegtuig.

Uit de lucht was niet waar te nemen, wat er van piloot Lewis is geworden. Om dit te weten te komen zal het Gouvernement van Nieuw-Guinea een Catalina met een patrouille naar het verlaten Bernhardkamp aan de Idenburg-rivier zenden, van waaruit men zich naar het wrak zal begeven. Vooraf zal een Dakota van de K.L.M. evenwel fotografische opnamen maken van het te belopen gebied opdat men van de gemakkelijkste en snelste route verzekerd is.

Helicopter verloren

Eind Mei is ergens in de Vogelkop van Nieuw-Guinea een Helicopter bij de landing in het bos

verongelukt en in brand gevlogen. De wentelwiek was van het landingsplatform dat uit boomstammetjes bestaat, afgeleden en vatte vervolgens vlam. De piloot bleef ongedeerd.

De Helicopter was eigendom van de „Bahamas Helicopters“, van welke maatschappij de NNGPM te Sorong een aantal wentelwieken heeft gecharterd, om de seismografische parties voor olie-onderzoek op alle mogelijke plaatsen in het bos te kunnen brengen.

Luchtkaartering

In opdracht van het Gouvernement van Nieuw-Guinea is de cartografische dienst van de K.L.M. begonnen het gebied in de omgeving van Merauke in kaart te brengen, ter voorbereiding van het belangrijke irrigatieproject aldaar. In Merauke staat een Dakota gestationeerd, die speciaal voor deze luchtkaartering is ingericht en waarmede met gunstig weer foto's worden gemaakt.

De K.L.M. heeft nog een tweede, aanzienlijk grotere opdracht, namelijk de kaartering van de Meer-vlakte van Nieuw-Guinea, die tot dusverre een grote hiaat vormde in de algemene overzichtkaart van dit Rijkdeel. In totaal beslaan beide te fotograferen gebieden een oppervlakte van tweemaal Nederland.

Blak tenniskampioen Nieuw-Guinea

Voor de eerste maal in de geschiedenis van Nieuw-Guinea is kortgeleden een interstedelijk tennistournooi gehouden, waaraan door Hollandia, Manokwari, Sorong en Blak werd deelgenomen. Vanwege de enorme afstanden verlieden K.L.M. en M.L.D. hun welwillende medewerking om de teams van Sorong, Hollandia en Manokwari naar Blak over te brengen.

De gastheren-Blak wonnen het toernooi en zij mochten dan ook welverdiend de „Van Baal“-wis-selbeker, welke door de Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea was uitgelooft, in ontvangst nemen.

Naar onbetreden gebied

Omstreeks eind Juni zullen twee jonge avontuurlijke Fransen, Pierre-Dominique Gaisseau en Toni

De op 28 April 1955 verongelukte „Gospel Messenger“ van de C.A.M.A. op de Ballem-rivier. Op de voorgrond „Jungle Pioneer“ — dr. J. V. de Bruyn, die als leider van een groep deskundigen kortgeleden de Ballem bezocht en op de foto daar juist door piloot Lewis is afgezet.

Papoas uit de Ballemvallei in het Centrale Bergland, van wie nog maar weinig foto's gepubliceerd zijn.

Saulnier-Ciolkowski een tocht maken naar nog onbetreden gebied. Het is hun plan zich eerst per vliegtuig — vermoedelijk met het kleine amfibievliegtuig van de Australische Zending — naar de Idenburg-rivier te begeven, ongeveer ter hoogte van de plaats, waar de A-rivier in de Idenburg uitmondt. Daar zullen de Fransen plaatselijke dragers trachten aan te werven, en zo door het dal van de A-rivier van dorp tot dorp trekken. Om niet in moeilijkheden te komen, zullen zij proberen in ieder dorp van dragers te verwisselen.

Saulnier en Gaisseau, die werkzaam zijn bij het „Musée de L'Homme“ te Parijs, zijn geen beginnelingen in het vak. Gaisseau was de eerste, die de moeilijke „crossing“ maakte van de bronnen van de Orinoco-rivier naar de Amazone in Zuid-Amerika, in de jaren 1948 tot 1950. Samen betraden de Fransen ook de woeste gebieden in Frans Equatoriaal Afrika, waar zij bijvoorbeeld, om een „heilig woud“ te mogen betreden, eerst dezelfde tatoeeringen moesten ondergaan als de mannelijke negers, welke „versieringen“ op pijnlijke wijze met een scherp mesje op hun rug werden aangebracht.

Op deze tocht hadden zij gramofonplaten van verschillende soorten muziek, klassieke, jazz en militaire marsen medegenomen en de voelste der negers beproefd. Het bleek dat zij verreweg de muziek van Mozart apprecieerden. Het typische is, dat (naar de taalkundige dr. Anceaux mededeelde, die thans reeds geruime tijd in de omgeving van Hollandia in Gouvernementsdienst werkzaam is) op alle door hem bezochte plaatsen dezelfde proeven nam en tot de conclusie kwam, dat ook de Papoas Mozart prefereren. En niet „zo maar“, doch, zoals de heer Anceaux zeide: „Duidelijk de verschillende nuances in de muziek aanvoelden en bijvoorbeeld de pauken of blaasinstrumenten aankondigden“.

Het volgend jaar zal het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, waarschijnlijk eveneens door het dal van de A-rivier, een expeditie ondernemen naar het nog volkomen onbekende Sterregebergte, op de grens van Australisch Nieuw-Guinea.

Personeelsmutaties

De heer N. Makkes, die sedert enkele jaren in Hollandia de functie vervult van Directeur van de

NIEUWE UITGAVE

Een boekje dat in handen behoort te komen van de belangstellende leek, of liever dat bijzonder geschikt is om belangstelling te wekken voor Nieuw-Guinea, en dan speciaal onder de schooljeugd, is „Het verhaal van Nieuw-Guinea“, verschenen als deel F1 van de serie „Uit kinderhand voor kinderland“, onder redactie van P. Warderker (Uitg. Jacob Dijkstra, Groningen).

Zeden en gebruiken onder de Papoas, de flora en fauna van Nieuw-Guinea, worden hier op begrijpelijke en onderhoudende wijze in hun voornaamste omtrekken geschilderd.

Dit rijk geïllustreerde boekje zal o.i. uitstekende diensten kunnen bewijzen bij het onderwijs over Nieuw-Guinea op de lagere scholen.

Dienst van Binnenlandse Zaken, gaat over enkele weken met pensioen. Naar verwachting zal in zijn plaats worden benoemd de huidige Directeur van de Dienst van Sociale Zaken, dr. Cowan.

De heer L. G. Boldingh, thans hoofdamtenaar ter beschikking van de Gouverneur, zal dan de heer Cowan als Directeur Sociale Zaken opvolgen.

Reeds enkele weken geleden zijn er in de leiding der Gouvernements-secretarie veranderingen gekomen. De functie van Gouvernementssecretaris wordt thans vervuld door Dr. J. C. Noorlander, terwijl tot tweede Gouvernementssecretaris is benoemd mr. A. Loosjes. De heer J. G. Baarspul, tot voor kort Gouvernementssecretaris, werd tegelijkertijd benoemd tot Algemeen Gouvernementssecretaris.

De W kan vervallen

Niet voor niets heeft de R.O.N.G. — Radio-Omroep Nieuw-Guinea — lange tijd de bijnaam „(W) rong“ gehad. De nog uit de Amerikaanse bezettingstijd daterende zender was namelijk zo zwak, dat men deze Nederlandse omroep vaak zelfs niet eens in Hollandia kon beluisteren, hoewel de zender in Sentani staat, 30 km daar vandaan.

Daar zal nu binnen afzienbare tijd verbetering in komen. In Biak is een echte studio verzeen, welke met nieuw en beproefd materiaal zal worden

geëquiperd. Half Juni vertrok uit Nederland een voor deze omroep bestemde 5 kW zender, waardoor de „output“ twintig maal zo groot wordt.

Naar wordt vernomen ligt het in de bedoeling de nieuwe studio met de nieuwe zender op 28 September a.s. in gebruik te nemen. Het zal die dag dan precies vijf jaar geleden zijn, dat de R.O.N.G. als Gouvernements-radio-omroep voor de eerste maal in de lucht kwam.

Hoofdagenten

Voor de oorlog was men hoofdzakelijk op de politie-opheidschool te Soekaboemi aangewezen voor kader-personeel van de Algemene Politie. Na de soevereiniteitsoverdracht werd voor Nieuw-Guinea een eigen opleidingschool gevestigd te Bais G, nabij Hollandia. Daar begon tien maanden geleden voor de eerste maal ook de opleiding voor hoofdagent.

Van overal op Nieuw-Guinea werden de beste agenten en posthuiscorrespondenten voorgedragen en zo kwam men tot een selectie. Zestien man slaagden van dat groepje en het zijn politiemensen die „hun weetje weten“. Want omdat men op een buitenpost zo volkomen op zichzelf is aangewezen, werden de aspirant-hoofdagenten, behalve politieke zaken, ook het e.e.a. bijgebracht in: huizenbouw, landbouw en wat dies meer zij. Kortom: zij leerden roeien met de vele soorten riemen, die men „buiten“ zich naar eigen keus kan aanmeten.

Ave de Paraiso

(PARADIJSVOGELS)

1. IN VRIJHEID, IN GEVANGENSCHAP EN OP DE DAMESHOED

IN de enorme Victoria regia-kas van de Rotterdamse Diergaarde „Blij-dorp“ heerst een aangename tropische temperatuur. We kijken een ogenblik gebeed naar de wondere pracht van de pas ontloken bloem en naar de bladeren, die als reusachtige groene borden op het wateroppervlak drijven. In deze vijver staan ook bloeiende lotussen. Wat planten betreft zijn er voor een oud-Indisch gast nog meer bekenden te zien, o.a. de „kebang sepatu“, een vruchtdragende pisang en — als bijzonderheid — een uit Sumatra afkomstige *Amorphophallus titanum*. Deze plant zal straks prikken met een bloem, die tot de reuzen uit het Plantenrijk behoort, doch door de afschuwelijke stank, die ze verspreidt, wel met bekwaame spoed uit de kas verwijderd zal worden.

Maar we zijn niet naar „Blij-dorp“ gekomen om de vele tropische planten in deze kas te bewonderen. De levende have, die zich op luidruchtige wijze al kenbaar heeft gemaakt, vraagt onze aandacht. Langs de wanden heeft men ruime, modern ingerichte kooien aangebracht, waarin tal van tropische vogels huizen. Ook in deze verblijven zorgen planten voor een harmonisch geheel tussen fauna en flora.

De „Blij-dorps“ collectie telt vrij veel soorten Nieuw-Guinea-vogels, o.a. niet minder dan 3 soorten **paradijsvogels** in meerdere exemplaren. Door een uitstekende verzorging leven deze vogels in de beste conditie al jaren in gevangenschap. De meeste hebben hun schuwheid voor de mens geheel ver-

loren en nemen het voedsel uit de hand van hun verzorger aan. Een bewijs, dat ze zich in hun nieuwe omgeving volkomen thuis voelen is het „ballen“ der mannetjes. Met dit woord wordt het pronken met de sierveren en het maken van danspasjes aangeduid, waarmee het mannetje in de broedtijd de andere sexe wil bekoren. De Engelsen bezigen hiervoor de zeer geslaagde term „courtship display“.

Wat slechts een enkeling in de vrije natuur in Nieuw-Guinea met zeer veel inspanning en geduld kan waarnemen, is, dank zij „Blij-dorp“, voor een ieder weggelegd, die zich de moeite van een reis naar Rotterdam wil getroosten.

Het is niet mijn bedoeling alle 50 soorten paradijsvogels, die in Nederlands Nieuw-Guinea worden aangetroffen, in dit artikel te bespreken. Dit zou te veel van het geduld van mijn lezers vragen en eest te „droge“ opsomming van vederkleedbeschrijvingen worden, waardoor de belangstelling voor deze prachtige vogels zou kunnen verflauwen. Daarom wil ik in deze bijdrage Uw aandacht alleen vragen voor enkele grotere soorten paradijsvogels.

Tot de meest bekende paradijsvogels behoren soorten van het genus *Paradisaea*, waarvan de **Grote gele (apoda)** van de Aru-eilanden en de **Kleine gele paradijsvogel (minor)** van Nieuw-Guinea prachtige goudgele, aan de top wit uitlopende sierveren hebben.

De hoofdvorm van de **Grote gele paradijsvogel (Paradisaea apoda anoda)** komt uitsluitend op de

Aru-eilanden voor. Andere rassen leven in het Zuidelijk deel van Nieuw-Guinea, vooral in het Zuid-oosten. Hij is kenbaar aan de meerdere grootte en aan de bruinrode nek en bovenrug, die bij de kleinere soort licht geelbruin gekleurd zijn. Op de andere verschillen zal ik hier niet nader ingaan. Prachtige rassen van **apoda** komen in het Australisch gedeelte voor, o.a. in het uiterste Zuidoosten een vogel met rode sierveren (*traggiana*), die af en toe in Nederland door de verenhandel werd aangeboden.

De **Kleine gele paradijsvogel** (zie figuur), duidelijk kleiner dan de voorgaande soort, is meer een bewoner van het Noordelijk deel van Nieuw-Guinea, met een paar rassen op de eilanden Japen en Misool.

Kenner van Nieuw-Guinea hebben mij verzekerd, dat deze paradijsvogel in verscheidene streken nog talrijk voorkomt, vooral in het binnenland. Gevaar voor uitroeiing van deze soort, die een enorm verspreidingsgebied heeft, bestaat er huns inziens niet. Ik neem zonder enig voorbehoud aan, dat hun mededelingen juist zijn. Maar een niet te ontkennen feit is, dat door jarenlange onmedogenloze vervolging van de mannetjes in bruiloftstoot, hier en daar — en dat wil dan zeggen op de gemakkelijkst bereikbare plaatsen — de gele paradijsvogels zijn verdwenen. Dat ze op minder toegankelijke streken diep in het binnenland nog talrijk zouden voorkomen, is hoopgevend en kan het behoud van deze soort betekenen.

In het verleden was de verenhandel een florissant en lucratief bedrijf, hetgeen o.a. blijkt uit het uitvoercijfer over 1919. In dat jaar werden 121.000

vogelhuiden — meest van paradijsvogels — uitgevoerd, benevens 1100 kg veren, tot een gezamenlijke waarde van ruim 2 miljoen gulden.

Waren tot 1905 jacht en handel onbeperkt toegestaan, in dat jaar bepaalde het Gouvernement, dat de geweren door licenties moesten worden gekocht en uitvoerrechten van deze huiden en veren zouden worden geheven. Bescherming tegen uitroeiing van paradijsvogels lag bij deze maatregelen niet in de bedoeling. In 1912 werd een gesloten jachtijdt ingevoerd en bepaald, dat de licenties voor geweren alleen konden worden afgegeven aan handelaren, die minstens één jaar in Nieuw-Guinea waren gevestigd. Dit gaf, tenminste op papier, een zekere bescherming voor de paradijsvogels, maar een daadwerkelijke beveliging van deze vogels mocht men hiervan niet verwachten, daar het aantal afgegeven licenties zeer hoog was (in 1912 alleen voor Noord Nieuw-Guinea 1880 stuks) en controle op de naleving van het verbod om in de gesloten jachtijdt op paradijsvogels te jagen, in dit uitgestrekte gebied vrijwel onuitvoerbaar was.

Een poging in 1913 door de Nederlands-Indische Vereniging tot Natuurbescherming gedaan om een uitvoerverbod van paradijsvogelhuiden voor het gehele gebied van Nieuw-Guinea te doen uitvaardigen, mislukte. Vermoedelijk omdat de commerciële belangen, die het Nederlands-Indische Gouvernement bij deze handel had, te groot waren.

We zullen de verdere geschiedenis van de paradijsvogelbescherming niet op de voet volgen. We volstaan met de mededeling, dat eindelijk in de dierenbeschermingsordonnantie en in de dierenbeschermingsverordening van 1931 (staatselijk gewijzigd in 1939) alle paradijsvogel-soorten volledig worden beschermd en dat uitvoer van levende, zowel als dode vogels alleen met een speciale uitvoervergunning mogelijk was. *)

De Nederlands-Indische Vereniging tot Natuurbescherming mag Engeland en Amerika wel dankbaar zijn, daar beide landen tot deze bescherming hebben medegewerkt, door namelijk de invoer der veren te verbieden, waardoor dit product veel van zijn handelswaarde verloor.

Er gaan nog wel eens stemmen op om de paradijsvogeljacht op beperkte schaal weer toe te laten. De hernieuwde vraag naar paradijsvogelveren, tengevolge van een wijziging in de dameshoedenmode, zal hieraan wel niet vreemd zijn. Maar we mogen de hoop uitspreken, dat de paradijsvogels beschermd zullen blijven en niet opnieuw bij duizenden en duizenden exemplaren worden gedood terwille van de handel in huiden en veren. Dit betekent voor het Gouvernement van Nieuw-Guinea een derving van inkomsten, maar m.i. moeten esthetische- en wetenschappelijke belangen vóór commerciële gaan.

Dat ik persoonlijk niet tegen het verlenen van speciale vergunningen gekant ben, blijkt wel uit de aanhef van dit artikel. Behalve aan wetenschappelijke expedities, ware m.i. aan cultureel-wetenschappelijke dierenhuizen vergunningen te verlenen om paradijsvogels in beperkte aantallen uit te voeren. Te grote vrijheid in deze kan tengevolge hebben, dat te grote aantallen van iedere soort op licentie worden geëxporteerd, wat een opleving van de dierenhandel kan bevorderen. Daardoor kunnen paradijsvogels in instellingen terecht komen, waar zij de goede verzorging, die zij bijvoorbeeld in „Artis“ en „Blij-dorp“ en in nog enkele andere dierenhuizen wel genieten, zullen moeten missen.

Daarheen meen ik met klem te moeten waarschuwen. Als men dieren in gevangenschap wil houden, dan dient men het van zijn vrijheid beroofde dier zo goed mogelijk te verzorgen. Deze

De kleine gele Paradijsvogel van N.W. Nieuw-Guinea (*Paradisaea minor minor*). Opname: Rotterdamse Diergaarde „Blij-dorp“. Foto-Archief Rotterdamse Diergaarde „Blij-dorp“

verzorging kan — zoals Ir F. J. Appelmann, onder-directeur van de Rotterdamse Diergaarde „Blijdorp”, mij eens mededeelde — bij wijze van spreken nooit genoeg zijn. Dit is m.i. het enige juiste standpunt!

De sierveren van de beide gele paradijsvogels (*apoda* en *minor*) zijn van oudsher een gewild handelsobject geweest. De Portugezen troffen in 1512 in de Molukken huiden van deze paradijsvogels aan, die uit Nieuw-Guinea en omliggende eilanden waren aangevoerd. Zij noemden deze vogels AVE DE PARADISO (Paradijsvogels).

Doordat de Papoea bij het prepareren van de paradijsvogels de poten afsneed — het was naar hun mening toch alleen om de sierveren begonnen — ontstond de legende, dat deze vogels pootloos werden geboren. Direct na het verlaten van de eischaal vlogen zij naar de zon, van welk hemellichaam zij de prachtige goudgele gloed hunner sierveren kregen. Na op aarde te zijn teruggekeerd leefden zij van etherisch voedsel en bloemenhoning. Ze behoefden nooit te gaan zitten en zweefden hun gehele leven onvermoeid tussen hemel en aarde. LINNAEUS, de grondlegger van het Zoologisch Stelsysteem en de binaire nomenclatuur, heeft in 1758 deze sage willen vereeuwigen door de Grote gele paradijsvogel *Paradisaea apoda* (= de pootloze) te noemen, hoewel deze grote natuurkundige stellig wel beter wist.

De Javanen, die ook reeds eeuwen geleden paradijsvogelhuiden in de Molukken aantroffen, noemden ze „godenvogels” (manuk déwata). Bij de Ternataanse vogeljagers heten ze „solfo”, „sopan” en „sepeh”; bij de Papoea's van de Vogelkop „kadjie”.

Het verbod van de jacht op paradijsvogels betekent voor de Papoea geen groot economisch verlies. In het Zelfbestuursbesluit van 28 Februari 1938 is aan Papoea's dispensatie verleend en zij mogen voor doeleinden, die met hun gewoonten en gebruiken (adat) verband houden, deze vogels doden. Maar het is hun niet toegestaan paradijsvogels of onderdelen daarvan aan niet-Papoea's te verkopen.

Ook in de beste jaren van de verenhandel heeft de Papoea niet van de grote winsten kunnen profiteren, die deze handel opbrecht. Deze gingen hoofdzakelijk naar de Chinese tussenhandelaars en de Europese groothandel. Ook de Ternataanse jagers kregen, door minder oerbare praktijken van de tussenhandel, slechts een zeer schamele vergoeding. Treffend heeft Augusta DE WIT dit in haar boek „Natuur en Mensen in Indië” neergelegd. „Van de primitieve inboorling kwam dan de huid, na door velerlei handen te zijn gegaan, tenslotte terecht bij de elegante vrouw, bij wier zijde, bont en juwelen een hoed met paradijsvogelpluimen behoort. En de lap rood katoen, de neusstangen en de tabak van de Papoea doen in laatste gedaantewisseling zich voor als een cheque van een f 300.— ..”

Dank zij het boek van de Engelse natuuronderzoeker A. R. WALLACE (x) zijn we goed ingelicht over de wijze waarop de bevolking van de Aru-eilanden de Grote gele paradijsvogel buitmaakt. De Aruëes bouwt bladerhutjes in de speelboom, waarin de mannetjes paradijsvogels in beuiflofstoot plengen te dansen en met hun schitterende sierveren pronken. Vóór het aanbreeken van de dageraad zorgt hij op zijn post te zijn, gewapend met pijl en boog.

*) Voor uitvoeriger gegevens over de paradijsvogeljacht en paradijsvogelbescherming, zowel in het Nederlandse als in het Australische gedeelte van Nieuw-Guinea, moge worden verwezen naar het artikel van Dr J. H. WESTER-MANN „Fauna en Natuurbescherming in Nederlands Nieuw-Guinea” (Mededelingen No. 13 van de Nederlandse Commissie voor Internationale Natuurbescherming 1947); op aanvraag vrijwettelijk nog wel te krijgen bij haar Bureau, gevestigd Herengracht 546 te Amsterdam.

*) „Insulinde, het land van de orang-oetan en de paradijsvogel” (1826—1871).

Als de vogels kort na zonsopgang verschijnen, schiet hij ze met een van een stompe punt voorziene pijl, waardoor ze bedwelmd op de grond vallen en door een helper worden opgehaald en gedood. Vermoedelijk heeft de Papoea vroeger op Nieuw-Guinea deze methode van jagen ook toegepast. Toen het echter ging om grotere aantallen paradijsvogels buit te maken, verdrong spoedig het geweer de primitieve pijl en boog.

In een volgend artikel zal het vangen van paradijsvogels door middel van strikken worden besproken. In de regel zijn het de kleinere soorten, die de Papoea met strikken vangt en voornamelijk de zogenaamde „bodembalters”. Ook aan de Rode paradijsvogel (*Paradisaea rubra*) van de eilanden Waigeo en Batanta (2 van de zogenaamde West-Papoea'se eilanden) zal aandacht worden besteed.

Tenslotte een korte beschrijving van het vederkleed van de Kleine gele paradijsvogel van N. W. Nieuw-Guinea. Het vooral in de morgen- en avonden vrij schorre geschreeuw „wauk-wauk-wauk” lijkt op het gekras der kraaien, aan welke familie de paradijsvogels in de verte verwant zijn. Aan de bouw van de snavels en poten der echte *Paradisaeinae* is deze verwantschap eveneens te zien.

De sexen zijn zeer verschillend gekleurd. Bij het mannetje in beuiflofstoot zijn kop en nek licht oranjegeel, ondernek, bovenrug en vleugelbocht licht strogeel gekleurd. Het voorhoofd, de onderste kopzijden, de kin en keel zijn bedekt met groene, fluweelachtig aanvoelende, korte veertjes, die bij de basis van de ondersnavel een zwarte vlek vormen. De rest van de bovendelen, alsmede vleugels en staart zijn bruin, de onderdelen bruin met op de borst een enigszins purperen gloed. De sierveren, die tijdens de „balt” boven de rug omhoog gericht en waaiervormig uitgespreid kunnen worden, hebben een prachtige goudgele kleur. De uiteinden dezer sierveren zijn wit. De twee middelste staartpennen zijn uitgeweid tot sterk verlengde, kale bruine schachten. Ze kunnen tot 40 cm lang worden.

Het wijfje is veel eenvoudiger gekleurd. Het vederkleed is geheel afwijkend van dat der andere paradijsvogel-wijfjes van het genus *Paradisaea*.

Het merkwaardigste verschil is de grotendeels witte onderzijde; een kleur, die bij geen der andere *Paradisaea*-wijfjes voorkomt. Kop en nek zijn bruinachtig met wat purperen glans. De achternek heeft een strogele band. De bovenzijde is bruinrood met hier en daar een groengeel waas.

Jonge mannetjes lijken aanvankelijk op de wijfjes. In tegenstelling tot hetgeen hieromtrent in een vervolgartikel van andere paradijsvogelsoorten zal worden medegedeeld, is het bij deze soort (minst) in de regel na de eerste rui reeds mogelijk de sexen te onderscheiden, omdat de kop bij het jonge mannetje voor het grootste gedeelte geel uitkleurt en al spoedig de eerste smaragd-groene veertjes aan kopzijden en keel tevoorschijn komen.

De Kleine gele paradijsvogel is een bewoner van de bossen in de laagvlakte en het beuveland, alsmede lagere gebergten tot ongeveer 1000 m.b.z.

Volgens mededelingen van Ir F. J. APPEL-MANN, die mij welwillend uit het foto-archief van „Blijdorp” de fraaie foto van *Paradisaea minor* voor illustratie dezer bijdrage afstond, heeft de Grote gele paradijsvogel (*apoda*) in de Calcutta-Zoo en bij een vangsthebbende van prinselijke bloede in India in gevangenschap gebreed.

Laten we de hoop uitspreken, dat in de toekomst ook geslaagde broedgevallen kunnen worden gemeld uit onze culturele dierentuinen. Mij lijken de omstandigheden in de Diergaarde „Blijdorp” daarvoor uitzonderlijk gunstig.

Drs. L. COOMANS DE RUITER

Mr. M. Ternate in de Nieuw-Guineese wateren (Officiële foto der Koninklijke Marine)

MARITIEME TAAK ZOVER DE WERELD STREKT

Over oceanen en continenten welke de halve aardbol omspannen, strekt de ter reikende arm der Zeemacht zich uit naar Nederlands Nieuw-Guinea, dat als deel van het Koninkrijk tot het door de Marine beschermde grondgebied behoort.

LANGS de door de tropenzone geblakerde koraalkust of de groene bosrand, waar de Mariniers patrouille lopen, zowel als aan boord van Harer Majesteits schepen op zee, ja tot hoog in de lucht, waar in het peilloze blauw van de strakgespannen tropenhemel de vliegtuigen van de Marine Luchtvaart-Dienst hun dagelijkse routine-opdrachten vervullen, turen Nederlandse ogen gespannen en waakzaam naar de grenzen van het patrouillegebied, waarvan de bescherming aan de desbetreffende eenheid is opgedragen.

De radiozenders op de eenzame, vooruitgeschoven posten langs heel die ruim tweeduizend mijlen lange kustlijn van Nederlands Nieuw-Guinea en aan boord van de schepen en vliegtuigen zenden de aether-trillingen de ruimte in waarin de verkenningberichten en patrouille-rapporten zijn vervaardigd en waarop in sommige gevallen de actie wordt ondernomen, welke in bepaalde omstandigheden noodzakelijk wordt geacht.

Voortzetting van een goede traditie

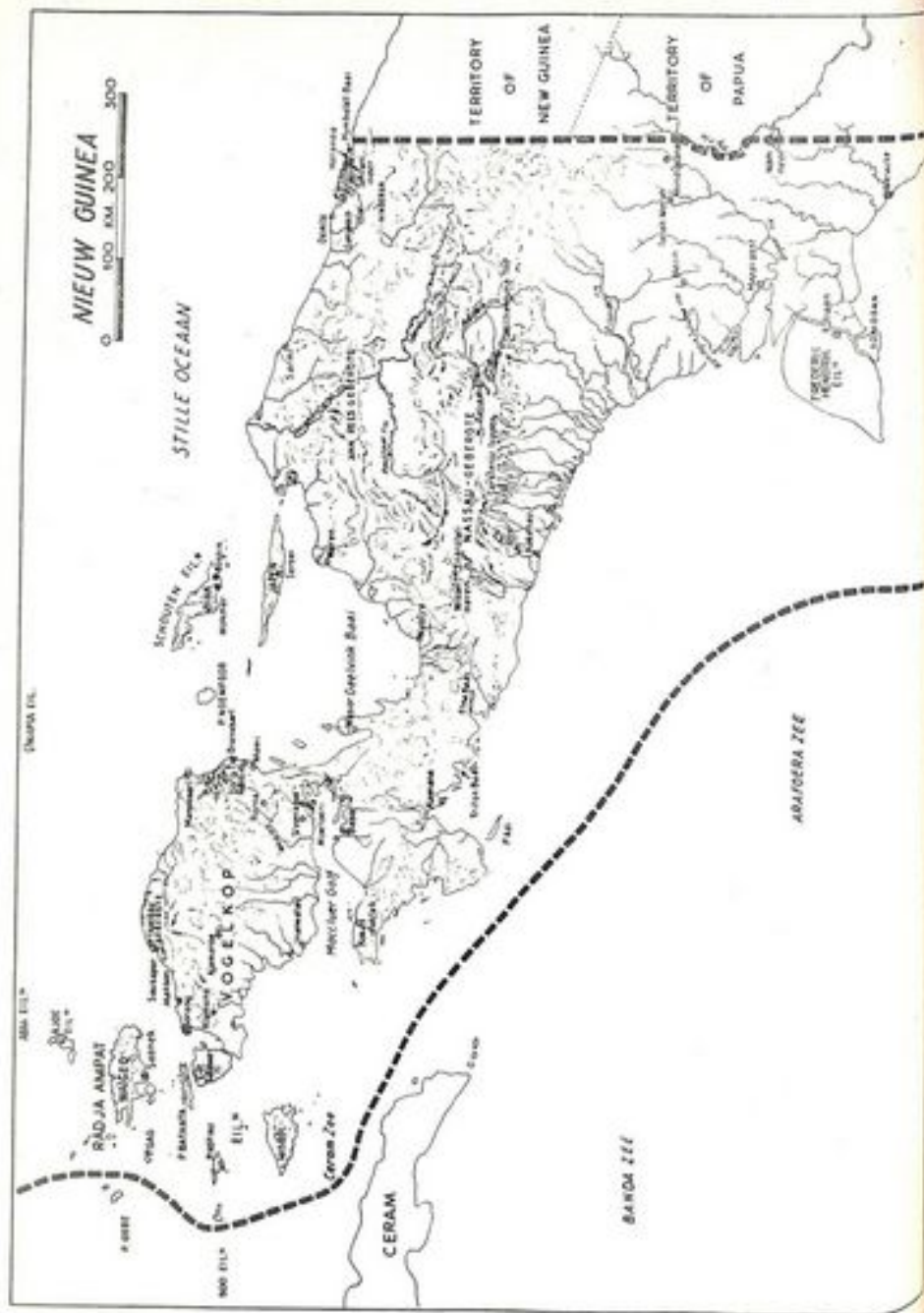
De uitvoering van deze taak betekent de voortzetting van een goede marine-traditie, welke even oud is als de Zeemacht zelf, namelijk dat de mariniers zo goed mogelijk zijn plicht vervullen, overal waar het Nederlandse volk hem heenreidt.

Dit beginsel komt onder meer tot uiting in de zinnige wapenspreuk van het Korps Mariniers: Qua Patet Orbis, — zo wijd de wereld van het Korps Mariniers: Qua Patet Orbis, — zo wijd de wereld strekt — maar geldt vanzelfsprekend in gelijke mate voor de gehele Koninklijke Marine.

Alsdan bouwen Harer Majesteits schepen en vliegtuigen een onzichtbare brug, welke het Oosten met het Westen verbindt en weeft de Koninklijke Marine een hechte en zeer wezenlijke band, welke

Wij openen onze najaars-campagne met een speciaal nummer gewijd aan het werk der Koninklijke Marine in Nederlands Nieuw-Guinea, samengesteld door de luitenant t. Zee S.D. der 1ste klasse C. J. M. Kretschmer de Wilde, die wij zeer dankbaar zijn voor deze belangrijke bijdrage in de voorlichting over ons Overzees Rijksdeel. Ook voor de verdere medewerking van het departement van Marine bij de totstandkoming van deze publicatie zijn wij zeer erkentelijk.

v. d. W.

Nieuw-Guinea aan gene zijde van de wereld nauw met het verre Vaderland verbonden doet zijn.

Het veelzijdige en veelomvattende werk, dat de Koninklijke Marine in Nieuw-Guinea verricht, sluit rechtstreeks aan op de bestuurszaak waarvoor Nederland in dit gebied is gesteld en welke zowel naar binnen als naar buiten is gericht.

Naar binnen en naar buiten

Naar binnen concentreert deze bestuurszaak zich op de verantwoordelijkheid, welke op Nederland rust om de pas ontwakende en ten dele nog in het steen tijdperk levende inheemse bevolking zich langs de weg van een vrij snelle evolutie, maar nochtans zonder te grote schokken, aan de moderne samenleving te doen aanpassen en haar te leiden naar uiteindelijke zelfstandigheid. Hiervoor is niet alleen tijd nodig, maar tevens de waarborg, dat deze primitieve volksofstammen zich in volledige rechtszekerheid rustig als vrije mensen kunnen ontwikkelen. Deze waarborg kan alleen het Nederlandse gezag hun geven en daarom is het voor Nieuw-Guinea en de wereld van belang, dat Nederland deze taak volbrengt.

Naar buiten is deze taak gericht op het grote belang, dat Nieuw-Guinea door zijn geografische ligging voor de wereld heeft als scheidsvlak tussen oostere en westerse tegenstellingen en als een oase van rust in een door politieke en ideologische hartschichten labiel Zuid-Oost-Azië, waar de brandstof voor een mogelijke nieuwe wereldoorlog hoog ligt opgestapeld.

Besom deze doelstelling, welke aan de historische roeping en verantwoordelijkheid van Nederland ten aanzien van Nieuw-Guinea ten grondslag ligt, zijn alle facetten van civiel bestuur en maritieme taak gegroepeerd.

Het is zonder meer duidelijk, dat de bestuurszaak alleen behoorlijk kan worden uitgevoerd, wanneer orde en rust worden gehandhaafd en elke mogelijke bedreiging van buiten wordt afgewend.

Een doelmatige opzet

In het begin was deze handhaving van binnen- en buitenlandse veiligheid opgedragen aan Zee- en Landmacht samen. In de praktijk bleek echter weldra, dat het ons de hierna uiteen te zetten redenen doelmatiger was, deze taak geheel in handen van de Zee-macht te leggen. Aan de Koninklijke Marine werd derhalve met ingang van 28 Februari 1955 de bewaking van het grond-, zee- en luchtgebied van Nieuw-Guinea toevertrouwd.

Hierronde handelde de Regering in overeenstemming met de haar gedane aanbeveling van de Parlementaire Missie, welke van 13 Augustus tot 5 September 1953 in Nieuw-Guinea verbleef en welke van oordeel was, dat de defensie van dit Rijksoord uitsluitend aan de Koninklijke Marine behoorde te worden opgedragen. Zij woees daarbij onder meer op de ernstigheid, dat in Nieuw-Guinea, hoewel bestaande uit een groot vasteland, de belangrijke plaatsen praktisch zijn te beschouwen als eilanden gelegen aan de kust en aan rivieren en evenals eilanden slechts door de lucht en met schepen te bereiken. In verband hiermede zijn naar haar mening de Vloot, de Marine Luchtvaart-Dienst en het Korps Mariniers het best op de verdediging van het gebied berekend.

Dienovereenkomstig had op 28 Februari 1955 tijdens een plechtigheid te Hollandia, in tegenwoordigheid van Zijne Excellentie de Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea, Dr. J. van Baal, de Com-

mandanten van Zee- en Landmacht, respectievelijk de Kapitein ter Zee G. B. Fortuyn en de Kolonel D. Huiting, alsmede vele belangstellenden de officiële overdracht plaats van de tevoren door de Koninklijke Landmacht in Nieuw-Guinea verrichte taken aan de Koninklijke Marine.

De Kolonel Huiting memoreerde in zijn overdrachtsoespraak, dat blijkens een verklaring van de Minister van Oorlog het aflossen van de Landmacht niet het gevolg was van mindere waardering, maar dat andere motieven de Regering noodzaakten hiertoe te besluiten.

De voornaamste overwegingen, welke tot deze beslissing hadden geleid, waren:

- 1) dat het economischer en doelmatiger is om een betrekkelijk kleine militaire organisatie onder eenhoofdig militair bevel en één administratieve leiding te stellen;
- 2) dat de mobiliteit van de verdediging van dit uitgebreide gebied een eerste eis is, waarbij, gelet op de geografische gesteldheid van het land, in hoofdzaak van verbindingsen overzee en door de lucht moet worden gebruik gemaakt;
- 3) dat voor de maritieme verdediging en beveiliging van dit gebiedsoord oorlogsschepen en maritieme verkenningsvliegtuigen sinnen kunnen worden ontbeerd, zodat de op grond van punt 2 genoemde schepen en vliegtuigen ook uit dien hoofde reeds aanwezig moeten zijn.

Inmiddels was het de Parlementaire Missie opgevallen, dat door de Marine een aantal taken in Nieuw-Guinea wordt verricht, welke feitelijk geen militaire taken zijn. Op zichzelf bestaat hiertegen naar haar mening geen bezwaar, mits aan twee voorwaarden wordt voldaan: ten eerste, dat de militaire taak niet in het gedrang komt en ten tweede, dat er tegen gewaakt wordt, dat men in de civiele sector de uitvoering van de civiele taken door de Marine gaat zien als een normale gang van zaken. Vanzelfsprekend ziet de Marineleiding er echter op toe, dat voor beide bedenkingen geen vrees behoeft te bestaan.

De primaire taak van de Koninklijke Marine blijft uiteraard onder alle omstandigheden de bewaking van het grond-, zee- en luchtgebied van Nieuw-Guinea. Het stemt tot voldoening, dat de Marine daarmede in de gelegenheid is met haar zee- en luchttransportmiddelen, zowel als met haar technische uitrusting en niet te vergeten haar personeel, het Civiele Bestuur in de moeilijke beginperiode van de openlegging en opbouw van Nieuw-Guinea de helpende hand te bieden.

Patrouilles tot in de verste uithoeken

Voor de uitvoering van haar maritieme taak doet de Koninklijke Marine haar in de Nieuw-Guineese wateren gestationeerde schepen en vliegtuigen voor vlag- en machtsvertoon, bestrijding van zee-roof en het tegengaan van infiltratiepogingen regelmatig tot in de verste uithoeken van het uitgestrekte zeegebied patrouilleren. Zij worden daarin bijgestaan door de detachementen Mariniers, welke over verschillende posten langs de kust zijn verspreid.

Uit reacties van zowel de Europees als de Inheemse bevolking blijkt hoever de bezochten van deze eenheden worden op prijs gesteld. Men heeft aldus een gevoel van bescherming en van niet te worden vergeten.

Deze patrouilles worden tevens benut om het Civiele Bestuur behulpzaam te zijn bij het onderhouden van contact met de bestuursposten en het

Alvorens het bevel op 1 Maart 1953 aan de Kapitein ter Zee A. C. M. de Neeve over te dragen, inspecteerde de scheidsende Commandant der Zeemacht in Nieuw-Guinea, de Kapitein ter Zee G. B. Fortuyn, het te Hollandia aanwezige personeel. (Copyright: Ministerie van Overzeese Rijksoverheid)

vervoer van ambtenaren terwijl voor zover hier toe gelegenheid bestaat geneeskundige hulp wordt verleend aan de bevolking. In het hoofdstuk over de geneeskundige verzorging zal op dit laatste punt nader worden ingegaan.

De Gouverneur heeft het opperbevel over de hem ter beschikking gestelde krijgsmacht en beschikt daarover in overeenstemming met de door de Koningin gegeven voorschriften, zoals hem in het belang van het Koninkrijk in zijn geheel en van Nieuw-Guinea in het bijzonder gewenst voorkomt.

De Commandant der Zeemacht in Nieuw-Guinea voert het bevel over alle onderdelen van de Zeemacht in zijn bevelsgebied, tenzij door de Minister van Marine anders is bepaald. Bij de uitoefening van zijn operationele taak staat hij onder de bevelen van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten, met uitzondering van de ter beschikking van de Gouverneur gestelde onderdelen der Zeemacht, ten aanzien waarvan hij gehouden is diens aanwijzingen op te volgen.

Hij vertegenwoordigt de Koninklijke Marine tegenover alle binnen- en buitenlandse autoriteiten in Nieuw-Guinea en adviseert de Gouverneur inzake alle militaire aangelegenheden, de Zeemacht betreffende. Tevens is hij belast met de maritieme mobilisatie- en oorlogsvoorbereiding in zijn bevelsgebied.

De Commandant der Zeemacht in Nieuw-Guinea is uit hoofde van zijn functie buitengewoon lid van de Raad van Diensthoofden en heeft als zodanig zitting in het hoogste college van algemeen bestuur in dit Rijksoverheid. Daar in verband met het voortdurende nauwe contact, dat de Commandant der Zeemacht met het Civiele Bestuur onderhoudt, diens aanwezigheid in het Regeringscentrum is vereist, zetelt hij met zijn staf te Hollandia.

Blak is het concentratiepunt

De grootste concentratie van het marinepersoneel in Nieuw-Guinea is op het eiland Blak, alwaar zich onder meer magazijnen en een vliegveld bevinden. Voor zover de geografische gesteldheid toelaat is elk punt van het Rijksoverheid in enkele uren per vliegtuig vanuit Blak bereikbaar.

De verschillende detachementen Mariniers zijn over een aantal plaatsen langs de uitgestrekte kustlijn verdeeld. In het hoofdstuk over de Mariniers zullen omtrent de verrichtingen van dit onderdeel der Zeemacht nadere bijzonderheden worden vermeld.

De walnrichtingen der Koninklijke Marine in Nieuw-Guinea omvatten, behalve de kazernes van de eerder genoemde detachementen Mariniers op de verschillende buitenposten, de marine-kazernes te Hollandia en Blak, alsmede het marine-vliegveld op laatstgenoemd eiland.

De aanwezige scheepsmacht bestaat doorgaans uit een torpedobootjager, enige fregatten, een of twee opnemingsvaartuigen (welke zoodoorgaans met patrouiljediensten kunnen worden belast), alsmede een aantal landingschepen en hulpschepen.

Dit inleidende algemene overzicht van Nederlands maritieme taak in Nieuw-Guinea zou niet volledig zijn zonder ten slotte een der belangrijkste onderdelen van deze taak te vermelden, de Hydrografie. Een onderdeel, dat in feite zo belangrijk moet worden geacht voor de ontsluiting van het Rijksoverheid, dat mede in verband met de initiele functie welke de Hydrografie door de eeuwen heen in de zeevaart heeft vervuld, aan haar de eer te beurt valt, om in de thans volgende beschrijving van de verschillende diensten afzonderlijk, de rij te openen!

HYDROGRAFIE

WEGBEREIDSTER OP ONBEKENDE KUST

Het is geen toeval, dat in dit speciale „Marinenummer“, dat een duidelijk beeld beoogt te geven van hetgeen de Koninklijke Marine in Nederlands Nieuw-Guinea verricht, de reeks daarvan deelnemende diensten, welke achtereenvolgens de revue passeren, door de Hydrografie wordt geopend.

IMMERS, niet alleen met betrekking tot Nieuw-Guinea, maar overal ter wereld waar de zeevaart een rol heeft gespeeld — en waar heeft zij dit niet? — bij de exploratie van onbekende gebieden, is de hydrografie vóórgegaan in het verkennen en beschrijven van vreemde kusten, alsmede van de wateren welke deze omspoelen.

De hydrografen — en onder hen in het bijzonder de opnemers — zijn met recht de wegbereiders op onbekende kusten, die de diepten en nog meer nog de ondiepten van de zee onderzoeken en in kaart brengen, kostron, die de gegevens verzamelen welke zijn benodigd voor het uitzetten van de routes waarlangs de scheepvaart voortaan zal gaan, om naar menselijke berekening veilig te worden beoefend. Zij timmeren niet aan de weg, integendeel, zij vervullen hun belangrijke en grote nauwkeurigheid vereisende taak op onopvallende wijze, maar verrichten niettemin pionierswerk, waarvan de betekenis niet licht wordt overschat. De handel volgt de vlag, zonder scheepvaart is geen welvaart mogelijk en kan geen gestolen gebied worden opengelegd. Daarom is het een eerste vereiste, dat de scheepvaartwegen worden veiliggesteld en derhalve verricht de Hydrografische Dienst der Koninklijke Marine voor de openlegging en ontwikkeling van Nieuw-Guinea

baanbrekend werk.

De Nederlandse zeevaarders, die voor het eerst in de 16e eeuw

hun ontdekkingsstochten naar Nieuw-Guinea uitstrekten, maakten gebruik van Portugese kaarten, welke natuurlijk nog zeer gebrekkig waren en aan de hand van eigen waarnemingen geleidelijk werden verbeterd.

De systematische opnemers van de Nederlands-Indische Archipel dateert echter van 1870. Uitgaande van het beginsel, dat vanzelfsprekend het meest behoefte bestond aan gegevens omtrent de drukst bevaren gebieden, werden deze het eerst in kaart gebracht, waarbij in het algemeen van West naar Oost werd gewerkt, zodat de wateren rondom Nieuw-Guinea het laatst aan de beurt kwamen. Deze werkzaamheden, welke in 1910 aanvingen en waarvoor slechts één opnemingsvaartuig beschikbaar was, moesten wegens het uitbreken van de eerste wereldoorlog in 1914 worden onderbroken, maar werden na de oorlog hervat. Het eerst werd de Vogelkop in kaart gebracht, waarna praktisch de gehele Noordkust tot aan de grens met Australisch Nieuw-Guinea nabij Hollandia volgde.

Doordat van 1933 tot 1937 alle in dienst zijnde opnemingsvaartuigen voor revisiewerk elders in de Archipel waren benodigd, lag het werk in dat tijdperk opnieuw stil. In de korte tijd gedurende welke, vanaf 1938 tot het uitbreken van de tweede wereldoorlog, de werkzaamheden wederom konden worden voortgezet, werd niettemin zeer belangrijk werk verricht door het moeilijk toegankelijke gebied tussen de

Etna-baai en Alka aan de Zuidkust van Nieuw-Guinea in kaart te brengen.

In verband met de drassigheid van het terrein aan de Zuidwestkust, welke door talloze rivieren en kleine stromen wordt doorsneden, terwijl uitgestrekte zand- en modderbanken zich tot ver in zee uitstrekken, waardoor het landen met kostbare instrumenten in de zware branding soms bijna onmogelijk is, was een andere wijze van plaatsbepaling noodzakelijk. Door gebruik van vliegtuigen, welke verkenning vanuit de lucht in plaats van zee mogelijk maakten, konden de uitkomsten der luchtkartering worden toegepast. De series luchtfoto's, welke ten behoeve van de geologische dienst der Nederlandse Nieuw-Guinea Petroleum Maatschappij waren genomen, werden in 1937 te Delft aan elkander gerijd en het verband door eveneens ten behoeve van genoemde maatschappij uitgevoerde astronomische plaatsbepalingen versterkt. Aldus werd van deze onberispelijke en vrijwel ontoegankelijke kuststreek verkregen

een zeer aanvaardbare topografische kaart.

Deze luchtkart, welke de grondslag vormde voor de verdere hydrografische opdracht, werd aan Hr. Ms. opnemingsvaartuig „Willeboerd Snellius“ medegegeven. Aan de hand daarvan werden kenbare punten uit de kaart aan de kust teruggevonden en met een bakken getekend, waar-

door de gebruikelijke en tijdrovende driehoeksmeting niet behoefde te worden uitgevoerd. Aldus was het mogelijk de gevonden diepten zeer snel op de juiste plaats in kaart te brengen.

Voor de kaartering van de rivieren werd een hulpscheepje aan het opnemingsvaartuig toegevoegd. Zo vorderde het werk gestaag tot Aika aan de Zuidkust van Nieuw-Guinea, totdat wegens het doorkomen van de Zuid-Oost moesson het werk in 1939 moest worden onderbroken. De opneming kwam hiermede voor langere tijd tot stilstand, want aan het einde van dat jaar kwam de mobilisatie, gevolgd door Nederland's deelname aan de tweede wereldoorlog, in verband waarmee de opnemingsvaartuigen voor andere diensten moesten worden ingezet. Het was echter een gelukkige omstandigheid, dat de Noordkust van Nieuw-Guinea tijdig geheel in kaart was gebracht, zodat van de Nederlandse zeekeuzen van genoemd gebied ten behoeve van de Geallieerde oorlogvoering een nuttig gebruik kon worden gemaakt.

In de strijd tegen Japan gingen alle opnemingsvaartuigen verloren.

In verband met het nijpende

tekort aan scheepsruimte kon na de oorlog niet dadelijk worden voorzien in de dringende behoefte aan opnemingsvaartuigen, welke voor een veilig scheepvaartverkeer nu eenmaal onmisbaar zijn. Bovendien kon aan de voortzetting van het werk in Nieuw-Guinea nog niet worden gedacht, omdat voorrang moest worden gegeven aan de dringende noodzakelijke herziening van kustgodeelten, havens en riviermonden op Java, Borneo en Sumatra.

Eerst in 1949 kon door het Regerings-opnemingsvaartuig „Zuidkruis“ een begin worden gemaakt met de opname van de rede van het na de oorlog nieuw gebouwde Sorong, welke plaats thans door de grootste diepgangde tankschepen kan worden aangedaan.

Na 1 Januari 1951 werd dit werk door Hr. Ms. „Jan van Brakel“ overgenomen, waartoe vooraf aan boord speciale voorzieningen waren getroffen. Omdat dit schip echter hetzelfde jaar naar Nederland terugkeerde, moest het opnamewerk opnieuw tijdelijk worden onderbroken, totdat het in April 1952 kon worden voortgezet door het in Nederland gebouwde 1275 ton metende moderne opnemingsvaartuig Hr. Ms. „Snellius“, het tweede van die

naam. Opnemingen werden verricht in de Golf van Bintoeni, de rede van Sorong Straat, de (dregwerk), de Hollandia-baai, de Sorido lagune bij Blak en de rede van Manokwari.

Van een verdere stelselmatige voortzetting van de onderbroken opname aan de Zuidkust en de Arafura Zee moest voorlopig worden afgezien, omdat andere gebieden voorrang hebben.

Indien men in aanmerking neemt, dat het vasteland van Nederlands Nieuw-Guinea alleen reeds een kustlijn heeft van 2100 zeemijlen, terwijl daarbij nog bijna 500 zeemijlen kustlijn komen van de omliggende eilanden, is het duidelijk voor welk een reusachtige opgave de Hydrografische Dienst der Koninklijke Marine is gesteld.

In verband hiermede en met het oog op de noodzaak van snellere voortgang der hydrografische werkzaamheden in dit gebied, hebben de besprekingen van de permanente Kaarterings-Commissie Nieuw-Guinea inmiddels geleid tot het voorstel om — behoudens hiertoe van de Regering te verkrijgen toestemming — aldaar een tweede opnemingsvaartuig te werk te stellen.

Omdat de opnemingswerkzaamheden in de Arafura Zee ten Zuiden van Nieuw-Guinea buiten zicht van land moeten geschieden, zal het schip onder meer worden uitgerust met een Decca survey set, waardoor zulks mogelijk wordt.

In het begin van November 1954 werd Hr. Ms. opnemingsvaartuig „Snellius“, dat daarop naar Nederland terugkeerde, vervangen door haar zuster in de Nieuwguineese wateren aangekomen zusterschip Hr. Ms. „Luxmes“. Aldus wordt het belangrijke werk der opname in Nieuw-Guinea, voor zover de beschikbare middelen toelaten, met kracht voortgezet.

Het hier in enkele grote lijnen geschetste beeld der veelomvattende taak, welke de Hydrografische Dienst der Koninklijke Marine voor de openlegging van dit Rijksgedeelte verricht, zou niet volledig zijn zonder er tenslotte op te wijzen, dat het contact van de opnemer met verschillende instanties tevens wordt benut voor het verkrijgen van velelei voor de zee-man belangrijke inlichtingen van uiteenlopende aard, zoals gegevens omtrent land en volk, voortbrengselen, economische vooruitsichten, klimaat, visserij, havens en havenfaciliteiten en dergelijke.

DE MARINE-LUCHTVAART-DIENST

Na een vlucht van drie dagen rond de Vogelkop is de „Catalina“ Amphibie van de Marine-Luchtvaart-Dienst op de basis te Blak teruggekeerd. (Copyright: Ministerie van Overzeese Rijkdelen)

Een interessante
veel omvattende en
belangrijke taak

In het harmonische geheel van samenwerkende onderdelen der Zee-macht zijn de vliegtuigen van de Marine Luchtvaart-Dienst door hun grote beweeglijkheid en actieradius bij uitstek de waakzame wachters over het uitgestrekte zee-, grond- en luchtgebied van Nieuw-Guinea.

REEDS vroegtijdig heeft de Marine Luchtvaart-Dienst, welke naam in meer dan één opzicht aan de geschiedenis van Nieuw-Guinea is verbonden, in de exploratie van dit grootste eiland ter wereld een belangrijk aandeel gehad. Voor zover niet rechtstreeks, heeft zij er meer dan enige andere dienst zijdelings toe bijgedragen, de vele witte plekken op de kaart van dit gebied allengs kleiner te doen worden. Van 1934, toen de luchtvaart in Nederlands-Indië nog in de kinderschoenen stond, dateren

reeds de eerste lange afstands-verkenningsvluchten, welke de Marine Luchtvaart-Dienst over grote uitgestrektheden onbekend terrein van de kuststreken en het binnenland van Nieuw-Guinea ondernam, naar het achterland van het ontoegankelijke Zuiden en het sneeuwgebergte, zowel als naar het tussen de Lorentz-Rivier en de Australische grens gelegen gebied.

Nadat in de verhalen van de Bergpapoe's herhaaldelijk was

geïmponeerd op het „grote water“, hetgeen op het bestaan van een meer in het binnenland scheen te duiden, ontdekte de marinierlieger F. J. Wissel, die in de jaren 1935-37 in dienst der Koninklijke Nederlands-Indische Luchtvaart-Maatschappij met luchtkaarteringswerkzaamheden was belast, op 21 December 1936 het meercomplex, dat sindsdien de „Wisselmeren“ heet. Het grootste hiervan is het Panial meer, dat ongeveer achttien kilometer lang is. De beide andere zijn het Tage- en het Tigi-meer.

Detachementen van het Korps Mariniers en de Koninklijke Marine tijdens de ter gelegenheid van de verjaardag van Hare Majesteit de Koningin te Hollandia gehouden parade

(Copyright: Ministerie van Overzeese Rijkdelen)

Met zijn Sikorsky-Amphibie was hij gestationeerd te Seroei op het eiland Japen in de Geelvink Baai, toen hij op die gedenkwaardige Oudejaarsdag 1936 opsteg voor een vlucht naar de Zuidkust, om hulp te bieden aan een topograaf, die ergens in moeilijkheden verkeerde. Noordwestelijk van het Nassau-gebergte, waar de 5039 meter hoge Carstensz top zijn met eeuwige sneeuw bedekte kruin ten hemel heft, zag de Heer Wissel tot zijn verrassing de uitgestrekte water-vlakte liggen. Hij cirkelde er enkele malen rond, om met een Leica-camera enige opnamen te maken als tastbaar bewijs van de belangrijke ontdekking, welke hij zojuist had gedaan.

Een nog onbekend volk

Uit ethnografisch oogpunt was deze ontdekking van zeer grote betekenis. Immers, hier bleek een tot nu toe onbekend volk nog in het neolithische tijdperk te leven in een gebied, dat naar menschenheugenis van de buitenwereld af-

gesloten was geweest, zodat de bevolking haar ras-eigen had bewaard. De eerste ontmoeting van de primitieve natuurmens met de 20ste eeuwse westerling moet voor beiden een sensatie zijn geweest.

De onverwachte verschijning van de aluminium reusenvogel, die blanke menselijke wezens in zijn binnenste meevoerde, moet in de verbeelding van dit eenvoudige natuurvolk een indruk hebben nagelaten, waarvan wij ons nauwelijks een voorstelling kunnen vormen en die wellicht mag worden vergeleken met de beroering, welke een van een andere planeet afkomstig ruimteschip onder ons zou teweegbrengen.

De Kapauko liet van louter verbazing zijn stenen bijl uit zijn handen vallen en dook in paniek vanuit zijn prauw het water in, toen voor de eerste maal een „hokoma“ (= de door de fantasie van deze natuurmens spoontan ingegeven aanduiding van een vliegtuig, waarbij het woord „hoo“ de nabootsing is van het

geluid en „koma“ prauw betekent) zich met donderend motor-geweld op het Paniai-meer neer liet. De brutalen hadden hun angst echter spoedig overwonnen en kwamen weldra naderbij om hun nieuwsgierigheid te bevredigen en vriendschap te sluiten. De talloze volkstammen, die in het spraakgebruik met de verzameld naam Papoea's worden samengevat, worden door een grote heterogeniteit gekenmerkt. Van al deze stammen vormen de Bergpapoea's een afzonderlijke groep, uiteenvallende in een aantal stammen, welke onderling soms grote karaktersverschillen vertonen. Merkwaardig is voorts, dat de Bergpapoea's zich verre superieur gevoelen aan hun rasgenoten in het kustgebied. Een Bergpapoea ouderpaar is zeer trots op de lichte huidskleur van zijn jonggeboren telg, welke naar zijn menen op een hogere afstamming duidt.

Scrupelend met pijn en boos zijn de bezoners van het merengebied een natuurvolk gebleven.

dat zich in onze eeuw ten technische nog bedient van de sedert duizenden jaren gebruikte stenen bijlen en andere primitieve werktuigen, zonder er opgeschikkelijk misder gelukkig om te zijn.

Sinds duizenden jaren.

Kauri-schelpen zijn er het gangbare betaalmiddel. De Klederdracht is uiterst summier. Veranderingen in de damesmode hebben zich de laatste duizenden jaren vermoedelijk niet voorgedaan; onveranderlijk dragen de vrouwen er een grasrokje en heus — U zoudt het bijna niet geloven — zo'n zomerjurkje van grasrietten staat zeer coquet. Daarbij biedt het grasrokje het voordeel, dat mevrouw slechts naar de wei behoefte te gaan om er een nieuw te plukken, wanneer haar garderobe aanvulling behoeft. De levenswijze van de Bergpapoea's is heel eenvoudig: zij verbouwen oebi en keladi, beide knolgewassen. De meren leveren hun zoetwater-garnalen en krabben op. Vis is niet aanwezig; wel houden zij er varkens op na, die bij feestelijke gelegenheden worden geslacht.

Verkenningstocht.

Kort nadat de marinevlieger Wissel op de laatste dag van 1936 de naar hem genoemde meren ontdekte, voerde de Marine Luchtvaart-Dienst in de persoon van de Officier-Vlieger W. Dusseldorp en de Luitenant ter Zee J. M. van Olm een uitgebreide luchtverkenning van Zuid-Oost en Zuid-West Nieuw-Guinea uit. De hierbij behaalde resultaten toonden onder meer aan, dat tijdens de van 1907 tot 1915 over land uitgevoerde grote militaire exploratie vele belangrijke bijzonderheden, zoals meren, hoogvlakten en sommige grote rivieren, over het hoofd waren gezien. Hiernede was niet alleen de onmisbaarheid van het vliegtuig voor het aanbrengen van de nodige correcties bewezen, maar tevens, dat het doelmatiger is om de luchtverkenning en -kaartering aan de grondverkenning te doen voorafgaan.

De Wisselmeren trokken onmiddellijk na hun ontdekking de levendige belangstelling van de wetenschappelijke wereld en het was de Marine Luchtvaart-Dienst welke het contact met het onbekende land der Kapauko's moeizak maakte. Het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundis Genootschap vatte aanstonds het voornemen op, onder leiding van de Heer C. C. F. M. le Roux, conservator van het Museum in het

toenmalige Batavia, een expeditie naar dit gebied uit te rusten en riep de medewerking der Nederlands-Indische Regering in tot het door de Marine Luchtvaart-Dienst doen onderneemen van enige verkenningsvluchten, ten einde te onderzoeken of de meren een landingsmogelijkheid voor watervliegtuigen boden, om als uitgangspunt van de expeditie te dienen. Het 1750 meter hoog gelegen Paniai-meer bleek voor dit doel uitstekend geschikt te zijn, waarna medio 1939 een vliegtuiggroep, bestaande uit drie „Fokker“ patrouillebommenwerpers, ter beschikking werd gesteld voor het overbrengen van de deelnemers aan de expeditie met hun uitrusting vanaf de Etna-Baai naar het Paniai-meer, alsmede voor verkenningsvluchten en ravitailering in het binnenland.

Boven het bergland.

Reeds boven de ver landwaarts inluigende Etna-Baai stegen de Fokker-vliegtuigen tot 1500 meter, waarna steeds klimmende een oostelijke koers werd gevolgd, tussen het Weyland-gebergte en het Charles Louis-gebergte door, welke beide ongeveer 3500 meter hoog zijn. Steeds kouder werd het en op 4500 meter hoogte ontvouwde zich een berglandschap van indrukwekkende schoonheid en woeste onherbergzaamheid. Recht vooruit lagen daar op eens als een zilveren spiegel het glinsterende watervlak van het Paniai-meer en Zuidelijk daarvan het Tigi- en Tagi-meer. Het vliegtuig zakte langzaam cirkelend omlaag en maakte een perfecte landing, toevallig juist op tijd vóórdat een wolkenlaag zich snel over het meer uitspreidde en het zicht verduisterde. Weldra leerden de vliegers van bepaalde plaatselijke omstandigheden van het uur van de dag en de te volgen route gebruik te maken, om deze moeilijkheid van de veelal boven de meren hangende dunne wolkenlaag te overwinnen.

Alkus vlogen de Fokkers „T-21“, „T-22“ en „T-23“ regelmatig af en aan voor het overbrengen van de deelnemers, inheemse dragers en uitrusting. 850 kilogram per vliegtuig en per vlucht, tot dat in enkele weken de gehele expeditie, te weten 119 personen en 40.000 kilogram vracht, naar Enarotali aan de Zuid-Oosthoek van het Paniai-meer was overgebracht. Vervolgens werden de periediek door de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij in de Etna-Baai geloste aanvullingsvoorraden nog tot eind Augustus

1939 door de Marine Luchtvaart-Dienst per vliegtuig naar het merengebied opgevoerd. De mobilisatie maakte hieraan een einde, doordat de vliegtuigen elders voor militaire doeleinden waren benodigd. Sindsdien heeft de Marine Luchtvaart-Dienst nog vele malen medewerking verleend aan het in het algemeen belang en voor wetenschappelijke doelstellingen door de lucht vervoeren van personen en materialen naar het binnenland en andere afgelegen punten in Nieuw-Guinea.

Deze eerste ontmoeting met de nyamoeën van het merengebied leidde soms tot merkwaardige en humoristische voorvallen. Zo gebeurde het, dat deze Kapauko's, die ten gevolge van het isolement waarin zij sinds menschenheugenis hadden geleefd nog nimmer van het bestaan van het blanke ras te hebben gehoord, na hun aanvankelijke schuwheid te hebben overwonnen, probeerden met de vinger de lichte kleur van de huid der marinevliegers af te poetsen, menende dat zij met witte verf waren bedekt....

Nederlandse vliegers waren de eersten, die over de ruim 5.000 meter hoge met eeuwige sneeuw en ijs bedekte Carstensztop vlogen. Deze 6de Augustus 1939 was een gedenkwaardige dag, zowel in de geschiedenis van Nieuw-Guinea, als in die van de luchtvaart, doordat de besneeuwde toppen van het centrale tropische bergland voor de eerste maal door de mens werden bedwongen. In de heldere, wolkele hemel klonken de vliegtuigen tot 6.000 meter en vlogen rustig over alle hoge toppen van het Carstensz- en Idenburggebergte. Bij deze gelegenheid werden tal van interessante waarnemingen gedaan en de oorspronk en loop van verschillende rivieren in kaart gebracht.

De marinevliegers verbleeden door middel van systematische fotografie van een gebied van 200 bij 60 kilometer, tevens medewerking aan de kaarteringswerkzaamheden der expeditie.

Een vriendschappelijke verhouding.

De aanraking van de Nederlanders met de inwoners van het merengebied is steeds wederzijds tenaamtoekomend en hartelijk geweest. De bestuurspost te Enarotali, welke korte tijd na Wissel's ontdekking aan het Paniai-meer werd gevestigd hield met zijn beleid rekening met de bijzondere omstandigheden van dit natuurvolk, welke tact en geduld

Een Catalina van de Marine Luchtvaart Dienst is zojuist op het Paniai-meer geland. Op de achtergrond de bestuurs- hoofdplaats van het Wisselmerengebied: Enarotali. (Copyright: Ministerie van Overzeese Rijksoorden)

De enige verbinding op het Ajameroo-meer met de buitenwereld geschiedt eens in de maand per „Catalina“ van de Marine-Luchtvaart-Dienst.
(Copyright: Ministerie van Overzeese Rijkdelen)

vereisen om het geleidelijk tot ontwikkeling te brengen.

Deze bestuurstaak was nauwelijks aangevat, toen zij door de oorlog met Japan werd onderbroken. De Nederlanders, die met vriendelijke bedoelingen en goede gaven waren gekomen, werden door de oorlogsmatigheden genooddrukt te vertrekken en tijdelijk van hun nieuwe vrienden afscheid te nemen.

Het werk van „Jungle Pimpernel“

Enigen bleven echter nog geruime tijd op hun post. Onder hen

bevonden zich de Amerikaanse zending Michelson en de Nederlandse Bestuursambtenaar Dr. J. V. de Bruyn („Jungle Pimpernel“), die zich ondanks de oorlogstoestand onder dekking van enige Nederlandse militairen zo lang mogelijk in het merengebied handhaafden. Toen in 1943 de Jappen de lucht kregen van hun aanwezigheid en probeerden hen in handen te krijgen, achtten de Geallieerden het raadzaam de kleine groep door de lucht te evacueren, hetgeen geschiedde.

De Heer De Bruyn verkoos evenwel te blijven. Verzegeld van

een radio-telegrafist van de Koninklijke Marine trok hij zich in de bergen terug, van waaruit hij voortging de Geallieerde Inlichtingendienst te voorzien van gegevens omtrent de sterkte en bewegingen van de vijand, welke op door hem georganiseerde verkenningspatrouilles werden verzameld. Op gezette tijden werd hij met zijn groep vanuit de lucht van voorraden en levensmiddelen voorzien. Toen zijn aanwezigheid in Nieuw-Guinea in 1944 niet langer noodzakelijk was en zijn diensten elders van meer nut voor de oorlogvoering konden zijn, kreeg hij opdracht zich langs de Rouffaer-Rivier te laten afzakken, van welke monding hij per vliegboot werd opgepikt en naar Australië gebracht.

De Jappen traden ruw op.

Nadat de Nederlanders zich tijdelijk uit het merengebied hadden teruggetrokken, verschenen weldra de Jappen, gewapend met geweren en lange bajonetten, die de varkens en veldgewassen van het bergvolk roofden en in tegenstelling met de westerlingen hardhandig en onmenselijk optraden: zelfs werd er met bamboes en knuppels geslagen....

Dit was iets nieuws voor de Bergpapoea's, die zich „niemand's knecht“ gevoelen en voor de eerste maal de diepe vernedering ondergingen geslagen te worden. Men kan zich de natuurlijke reacties van dit fiere en vrije volk levendig indenken: eerst grenzeloze verbazing, die weldra overging in blinde woede, om tenslotte voem te vinden in diepe haat en verachting, toen de Jappen zich niet ontzagen de opstandigen onder hen neer te schieten, ja zelfs enkelen hunner kinderen te doden....

Het is duidelijk, dat de aan het Panial-meer wonende Kapauko's deze belediging van hun duurzame vrijheid niet ongevoerd lieten en hun kroeskoppen bijeenstaken om te overleppen, hoe zij dit de Jap zouden inspereren. Zij mochten dan wel eensoadige, primitieve kereltjes zijn, bang waren zij zeker niet. En al moesten zij het in een open gevecht natuurlijk afleggen tegen de Japanse mitrailleur, op een eenzame plek in het struikgewas waren hun pijl en boog een alleszins doelmatig wapen: persisterend en discreet werd aldus menig Jap uit de oerg perusind.

Voor een Papoea maakt het namelijk weinig verschil of hij varkens dan wel Jappen jaagt:

voor menselijke doelen kiest hij zich eenvoudig een ander soort pijlpunt, overigens blijft de techniek dezelfde en deze beheerst hij volkomen. Ook de Papoea leerde al spoedig, dat in oorlogstijd 'n goede Jap 'n dode Jap was. En deze les nam hij zich ter harte....

Zoals de Kapauko's naderhand aan de zending Michelson vertelden, landden drie Japanse watervliegtuigen op het meer en bewoonden de zonen van Nippon een negental huizen. De Geallieerde Inlichtingendienst kwam de Jappen-concentratie echter op het spoor en op zekere dag verschenen er Amerikaanse vliegtuigen, die deze huizen bombardeerden. Dit nu vonden de Kapauko's een zwaarlijke zaak, want deze aanraking met de „beschaving“ beviel hun maar heel matig. Al waren die mare bommen een paardenmiddel, uiteindelijk hielpen deze de Jappen verdrijven en de oorlog winnen voor de volken, die oprecht de vrede wensten. Papoea's en Nederlanders gelijk.

Eens kwam de dag....

Zo brak eens de dag aan, waarop opnieuw zulk een grote zilveren vogel boven de hutten der Kapauko's rondcirkelde, om vervolgens op het meer neer te strijken. De ervaring met de Jappen had hun geleerd voorzichtig te zijn, dus hielden de Kapauko's wijze wijze hun koppen weg: je kon immers niet weten....

Vanuit struiken en bomen stuurden luttig en nieuwsgierig de primitieve kereltjes met hun glinsterende zwarte ogen, zoals zij de laatste jaren de gehate Jappen bespied en beslopen hadden. Maar spoedig waren zij gerustgesteld: die grote blonde kerel, die daar uit het vliegtuig klauwerde, was stellig geen Jap!

Een juichkreet scheilde over de vlakte toen zij hem herkenden en van heinde en ver stroomden de Kapauko's samen om hun oude vriend te begroeten. Michelson, de Amerikaanse zending, was in hun midden teruggekeerd en de grote zilveren vogel, die hem had gebracht, was een Catalina-vliegboot van de Koninklijke Marine!

Het vliegtuig bracht allerlei wonderlijke zaken mee, zoals stalen pijpen — heel wat beter dan hun primitieve stenen pijpen —, voedsel en lekkernijen, evenals medicijnen, groentezaden en nog veel meer. Ja, zelfs twee geiten en drie kalveren, een geschenk van de Maritiem Commandant Grote Oost voor de bergstammen van het Wisselmerengebied.

De zedingsarbeid.

De zedingsarbeid aan de Wisselmeren verschilt in menig opzicht van hetgeen men daaroeder doorgaans verstaat. Michelson was voorlopig nog niet aan evangelisatie toe, al beoefende hij door zijn werk onder de Papoea's praktisch Christendom en naastleefde. Het eerst nodige was immers dit bergvolkje enige ontwikkeling en beschaving bij te brengen: verbetering van hun bestaansvoorwaarden, betere huttenbouw, doeltreffender bewerking van hun akkers, het vervaardigen van nuttige gebruiksvoorwerpen, elementair onderwijs en hygiëne. Als een soort Robinson Crusoe leefde de zending Michelson aan het Panial-meer te midden van zijn Kapauko's, wier leermeester en vertrouwensman hij was. De oorlog was voor hem slechts een tijdelijke onderbreking van zijn werk, dat hij eind October 1946 vol goede moed weer opvatte.

In opdracht van de Commandant der Zeemacht in Nederlands-Indië, de Vice-Admiraal A. S. Pinke, werd de Luitenant ter Zee Vlieger der eerste klasse F. J. Wissel begin Januari 1947 per Catalina-vliegboot van de Marine Luchtvaart-Dienst naar het merengebied gezonden, om zich van het welzijn van de Amerikaanse zending te overtuigen en hem tegelijkertijd van het nodige te voorzien. Daar bezocht de Nederlandse marineman de Amerikanen in zijn eenzame hut, diep in het binnenland van Nieuw-Guinea:

twee mannen en één ideaal.

Michelson maakte het uitstekend en had het zeer naar de zin bij zijn Kapauko's, waar een leven van toegewijd werken en de vervulling van een roeping voor hem open lagen. Een handdruk — de Amerikanen en de Nederlandse namen afscheid, misschien voorgoed....

Snuivend in een spoor van viakkig, wit schuim, nam de Catalina haar aanloop, sneller, steeds sneller.... zij was los, zij vloog....

Gracieus wendde de zilveren vogel, cirkelend boven het meer, nagestaard door de eenzame blanke en zijn honderden kroes-koppige vrienden.

De ontdekker van de Wisselmeren zag nog eenmaal neer op het gebied, waar in de kaart zijn naam geschreven staat. Daarop verdween de zilveren vogel in Noordelijke richting.

Het hulpsteunpunt op Sorong.

Niet onvermeld mag blijven, dat de Marine Luchtvaart-Dienst voor de bewaking van het Nederlands-Indische rechtsgebied reeds kort na de afkondiging van de mobilisatie op 29 Augustus 1939 een hulpsteunpunt had gevestigd te Sorong, waar vliegtuigbommen en benzine waren opgeslagen en van waaruit dagelijks patrouillevluchten werden ondernomen over Straat Sagewin (tussen de eilanden Batanta en Salawati), aansluitend op de route Ternate—Amboen, ten einde aldus langs het oostelijke deel van de periferie

Op een vliegveld ergens in Nieuw-Guinea worden de voorraden ingeladen, welke in enkele uren boven de vast verwijderde posten zullen worden afgevoerd.
(Copyright: Ministerie van Overzeese Rijkdelen)

van de Archipel de cirkel rond te maken. De Dornier-vliegtuigen (GVT 2) welke bij het uitbreken van de oorlog met Japan op 8 December 1941 te Sorong waren gestationeerd, hadden reeds diezelfde dag een ontmoeting met vijandelijke vliegtuigen en vaartuigen, die werden aangevallen.

In verband met de voortdurende bedreiging door Japanse Kawanashi watervliegtuigen had GVT 2 inmiddels haar basis naar een landinwaarts gelegen meertje nabij Babo in Nieuw-Guinea verplaatst, toen zij op 22 December 1941 opdracht ontving naar het meer van Tondano te komen, om van daaruit tezamen met GVT 3 de naderhand befaamd geworden raid op Davao in de Philipijnen te ondernemen, waar de Jappen twee dagen tevoren waren geland.

Deze bombardementsopdracht op een ver gelegen doel, welke voor die dagen een bijzondere prestatie was, werd voor de in Nieuw-Guinea gebaseerde marine-vliegers een groot succes.

Na de oorlog heeft de Marine Luchtvaart-Dienst vanzelfsprekend een groot aandeel genomen in de maritieme verdediging, de opening van de economische ontwikkeling van Nieuw-Guinea in de meest uitgebreide zin.

Voordat echter deze veelomvattende taak kon worden aangevangen, moest alles in de kortst mogelijke tijd en met zeer grote moeilijkheden vanaf de grond opnieuw worden opgebouwd. Hetgeen in dit verband geldt voor de Koninklijke Marine in het algemeen, is van toepassing op de Marine Luchtvaart-Dienst in het bijzonder, omdat deze voor de uitoefening van zijn taak van de grondorganisatie afhankelijk is.

Nadat de Amerikaanse strijdkrachten in 1944 op Biak waren geland en de Jappen met vlammenwerpers in hun holen en grotten hadden verdelgd, bood het eiland de aanblik van een troosteloze woestijn, waar de moderne vernietigingsoorlog met al zijn verwoestende kracht overheen had gevaagd.

In allerijl werden daarop startbanen voor vliegtuigen en wegen aangelegd, om het eiland als uitvalsbasis voor de herovering van Nederlands-Indië gereed te maken. Nadat de vijand vernietigend was verslagen en het oorlogsmoer was verstild, trokken de Geallieerde strijdkrachten weg. Biak overlatend aan de snel ontbindende krachten van de Na-

tuur, welke er opnieuw bezit van nam. Alles wat de mens in korte tijd met bulldozers en andere technische hulpmiddelen op het barre en desolate koraalstrand had doen verrijken, was spoedig door de tropische vegetatie overwoekerd en weldra was er van airstrips en wegenbouw nog nauwelijks iets zichtbaar.

Het opbouwingswerk.

Thans bezit Biak opnieuw een der meest modern uitgeruste vliegvelden in Oost-Azië. „Boroe-koe“ is de hoofdbasis van de Marine Luchtvaart-Dienst in Nieuw-Guinea, welke geheel door eigen personeel en met eigen middelen werd opgebouwd. Alle timmerwerk, metselwerk en smeedwerk werd door vliegtuigmakers uitgevoerd. Verder werd onder leiding van eigen personeel in samenwerking met de Mariniers en de bouwploeg van de Amphibische Technische Dienst de airstrip van „Boroe-koe“ verlengd en verbeterd, zodat de „Constellations“ van de Koninklijke Luchtvaart-Maatschappij er eveneens gebruik van konden maken gedurende de tijd, dat het burger-vliegveld „Mokmer“ opnieuw werd aangelegd.

Bovendien werden nog enkele andere vliegvelden in Nieuw-Guinea eveneens met eigen middelen door de Marine Luchtvaart-Dienst bedrijfs gereed gemaakt en in gebruik genomen. Gedurende al deze werkzaamheden van opbouw en herstel vonden de vliegoperaties onverminderd voortgang.

De taak van de Marine Luchtvaart-Dienst in Nieuw-Guinea is driedielig en omvat:

- a) bewaking van het grond-, zee- en luchtgebied;
- b) visserij-inspectie;
- c) hulp en bijstand aan het Gouvernement.

De bewakingsdiensten worden in de regel uitgevoerd in de vorm van langdurige patrouilles van ongeveer 14 dagen, welke met Catalina's vanuit geïmproviseerde schone waterbassies worden ondernomen. De benodigde kampuitrusting en ransoenen worden door de vliegtuigbemanningen meegevoerd.

Deelname aan acties tegen eventuele infiltraties vindt plaats door het vervoer van Mariniers met hun uitrusting, alsmede door het opsporen van weerstandsnesten.

De Mariniers- en politie-patrouilles worden vanuit de lucht

bevoorrad, terwijl eventuele gewonden en gevangenen door de Catalina's vanuit baaien en vanaf rivieren worden afgevoerd en naar Biak of Hollandia overgebracht.

Aan de uitvoering van al deze opdrachten zijn doorgaans grote moeilijkheden verbonden, doordat in verband met de zeer ruwe terreingesteldheid de posten moeilijk zijn te identificeren, dan wel de verkenningen door zware regenval worden belemmerd, terwijl de verbinding met de wal door middel van rubberboten of prauwtjes veel te wenselijk overlaat.

Toezicht op de visserij is noodzakelijk in verband met het feit, dat, evenals vóór de oorlog, Japanse vissers veelvuldig hun bedrijf in de territoriale wateren onder de vaste wal of nabij de eilanden, beoefenen. Het vliegtuig leent zich bij uitstek tot het opsporen van dergelijke overtredingen. In samenwerking met oerlogsschepen en Gouvernementsvaartuigen wordt getracht de daders te achterhalen. Soms zelfs gelukt dit, maar meestal lichten de overtreders het anker zodra zij een vliegtuig waarnemen.

Hulp aan het Gouvernement

Tot de belangrijkste verrichtingen van de Marine Luchtvaart-Dienst in Nieuw-Guinea behoren de hulp en bijstand, welke aan het Gouvernement worden verleend:

In de eerste plaats wordt de verbinding met de bestuurspost te Enarotali aan het Paniai-meer wekelijks met stippe regelmaat onderhouden. Met een gemiddelde vlieghoogte van 2.000 meter worden elke week ongeveer twee ton voorraden naar deze plaats overvlogen: rijst, conservengenoedmiddelen, huishoudelijke artikelen, runderen en klein-veellicht-aggregaten en andere machinerieën, post, lectuur en vele andere zaken, waarmede de Controleur van het Binnenlands Bestuur te Enarotali tevens andere afeelgen bestuursposten moet onbouwen en uitbreiden. In dit licht gezien is het stellig niet te veel gezegd, dat de uitoefening van de bestuursstaak in het Centrale Bergland zonder deze geregelde luchtverbinding eenvoudig onmogelijk en ondenkbaar zou zijn. Het vervoer van zieken en de aflossing van ambtenaren-geestelijke verzorers en andere personen geschiedt eveneens per Catalina, terwijl de bestuurspost te Ajamaroe op dezelfde wijze als Enarotali van het nodige wordt voorzien. De verbinding van alle overige bestuurs- en militaire

posten met de buitenwereld wordt eveneens door de Marine Luchtvaart-Dienst onderhouden, waaraan veelal zeer lange en inspannende vluchten zijn verbonden.

Een voorbeeld van de wijze, waarop een marinevliegtuig soms het behoud van een menschenleven kan betekenen, is het geval van een zeer ernstige ziekte, die uit Merauke moest worden afgehaald, waartoe een Catalina vooraf vanuit Biak een vlucht van zeven uren moest ondernemen. Daarna werd bij het schijnsel der lampen van jeeps en vrachtauto's te middernacht met de ziekte aan boord gestart. Na een vlucht van acht uren werd deze de volgende ochtend te Hollandia afgeleverd. Tenslotte keerde het vliegtuig drie uren later op zijn basis terug.

In totaal had dit zieketransport derhalve achttien vliegers gekost, maar de patiënt was gered!

Samenvattend, moge eraan worden herinnerd, dat de Koninklijke Marine tot 1 Januari

1956 ten behoeve van het Gouvernement twee luchtlijnen onderhoudt, te weten:

- a) de Wisselmeren-lijn, welke wekelijks van Biak naar Enarotali vice-versa wordt betreden en welke regelmatig is alle behoeften van het merengebied voorziet;
- b) de Vogelkop-lijn, welke maandelijks de verbinding onderhoudt tussen Manokwari, Sorong, Ajamaroe en Fakfak.

Tenslotte onderhoudt de Marine ter voorziening in eigen behoefte door middel van een vaste lijn tussen Biak, Manokwari, Fakfak en Kaimana, beurtelings in tegengestelde richting, wekelijks de luchtverbinding met de plaatsen, welke nog niet per K.L.M. bereikbaar zijn. Daar waterlanding bij Kaimana niet verzekerd is wegens de soms ruwe zee, bestaat aldaar dringend behoefte aan een vliegveld, dat thans wordt aangelegd.

Verder verleent de Marine Lucht-

vaart-Dienst door het vervoer van personen en materiaal regelmatig medewerking aan allerlei vormen van wetenschappelijk onderzoek, zoals bijvoorbeeld op mijnbouwkundig en biologisch gebied.

Door op dienstreis in hun resort voor bevoorradiging vanuit de lucht van Catalina's gebruik te maken, zijn de bestuursambtenaren in staat zich sneller te verplaatsen en bovendien contact met de buitenwereld te onderhouden.

Hoewel opsporings- en reddingswerkzaamheden niet behoren tot de officiële taak van de Marine Luchtvaart-Dienst in Nieuw-Guinea, is het vanzelfsprekend, dat in voorkomende gevallen steeds alle hulp wordt geboden. Reeds vele malen hebben marinevliegtuigen door het afwerpen van voorraden, dan wel anderszins daadwerkelijk bijstand verleend aan in nood verkerende vaartuigen in de Nieuw-Guinese wateren.

Het aandeel, dat de Marine

Een „Catalina“ amphibievliegtuig van de Marine-Luchtvaart-Dienst wordt geladen met voorraden, welke straks vliegen in het binnenland van Nieuw-Guinea zullen worden afgevoerd.
(Copyright: Ministerie van Overzees Rijkdelen)

Luchtvaart-Dienst heeft gehad in de opsporing van het sedert 28 April 1955 vermiste vliegtuig „Gospel Messenger“ van een Amerikaans Zendinggenootschap waarvan het wrak tenslotte in het voorgebergte van het Centraal Bergland niet ver van de gewone route naar de Balam-Vallei werd ontdekt, ligt nog vers in het gebeugen. Ten einde een reddings-patrouille in staat te stellen de plaats van het ongeval langs de kortst mogelijke weg te bereiken, werd door een Catalina van de M.L.D. een landing op de

Idenburg-rivier uitgevoerd. Het stemt tot voldoening, dat de Marine Luchtvaart-Dienst in de gelegenheid is geweest om de burgerluchtvaart in het algemeen op ruime schaal gebruik te laten maken van zijn faciliteiten, zoals werkplaatsen, technisch personeel, brandstofvoorraad en hangaruimte.

Voor de dienst in Nieuw-Guinea is bestemd Squadron No. 7, dat bestaat uit Fireflies, welke medio 1955 daarheen werden getransporteerd en vanaf verschillende vliegvelden speciaal voor

patrouillewerk zullen opereren. Het uit Catalina's bestaande 32ste Squadron is op Biak gebaseerd. Tegen het einde van 1955 zal een begin worden gemaakt met het vervangen van deze vliegtuigen door grotere vliegtuigen, de „Martin Mariners“, welke meer modern zijn uitgerust dan de Catalina's.

Aldus spreidt de Vloot haar wijde selectie beschermend uit over dit overzees Rijkdeel, dat aan haar bewaking is toevertrouwd.

len voor. Na repatriëring doet zich in Nederland sporadisch een lichte aanval voor, welke in het algemeen gemakkelijk kan worden genezen.

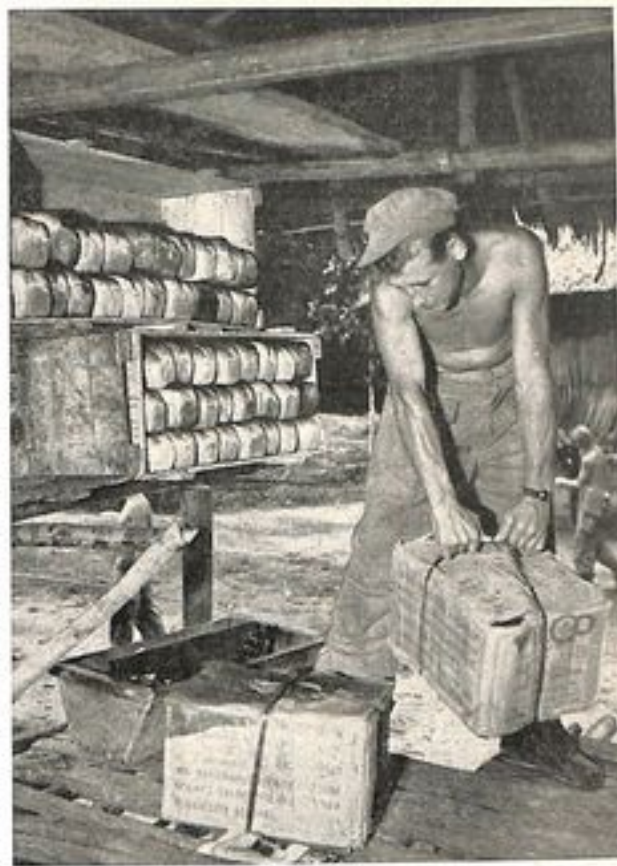
Het spreekt van zelf, dat muskietenbestrijding en het voorkomen van muskietenbeten door beschermende kleding in dit verband niet mag worden verwaarloosd. Aldus was het zelfs in de praktijk mogelijk, de Mariniers detachementen in elk gebied van Nieuw-Guinea te laten patrouilleren.

Een tweede specifieke ziekte van Nieuw-Guinea is een bepaald soort jungle-typhus, welke door de beet van een bepaalde soort grondmijt wordt veroorzaakt. Hierbij is eveneens door het gebruik van geïmpregneerde kleding tot nu toe veel succes verkregen.

Deze ziekte komt voor op plaatsen waar een inheemse nederzetting is geweest en waar het terrein na verlaten is overgroeid. De Japanse bezetting heeft in dit opzicht veel kwaad gesticht. In samenwerking met de Koninklijke Marine is vanwege het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden een uitgebreid onderzoek naar het voorkomen van deze mijten op het eiland Biak ingesteld. Mede dank zij de terreinkennis en ervaring van Commandanten en de medewerking van het personeel, behoef ook deze ziekte thans geen beletsel meer te zijn voor de noodzakelijke operaties van Mariniers detachementen, onder voorbehoud dat beschermende kleding wordt gedragen. Het wetenschappelijke onderzoek wordt inmiddels voortgezet, terwijl de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij zorg draagt voor spoedige aflevering van duizenden grondmonsters te Leiden.

Een der belangrijkste factoren, waarmee de Geneeskundige Dienst in Nieuw-Guinea heeft rekening te houden, is de grote vochtigheid van de atmosfeer, waardoor schimmel-infecties van de huid veelvuldig voorkomen en grote zorg vereisen.

Neemt men hierbij in aanmerking, dat op vele plaatsen zoals Biak de bodem uit koraal bestaat, welke materie tot vele kleine verwondingen aanleiding geeft, dan ligt het voor de hand, dat zij, die hand- of voetwerk moeten verrichten, voortdurend aan kleine huid-infecties blootstaan. Door voortdurende medische zorg, alsmede wederom dank zij het begrip en de medewerking van het marinepersoneel zelf, is ook hier het verlies aan man-

„Geef ons heden ons dagelijks brood!...“: de vliegtuigen van de Marine-Luchtvaart-Dienst zorgen er voor, dat het de Mariniers op zelfs de meest afgelegen plaatsen niet aan vers brood ontbreekt.
(Copyright: Ministerie van Overzees Rijkdelen)

uren binnen de perken gebleven. Uit de aard van de zaak vormen de voeding en het drinkwater een probleem, dat de bijzondere aandacht vereist. Wat het drinkwater betreft, zal men vanzelfsprekend overal tot zuivering, c.q. koken overgaan waar geen waterleiding aanwezig is, terwijl bij nederzettingen zo spoedig mogelijk een goede waterleiding bevestigd moet worden aangebracht.

De voeding verdient om twee redenen de aandacht. Enerzijds heeft de mens, van wie in een min of meer afsmattend klimaat dagelijks zware fysieke inspanning wordt gevraagd, behoefte aan deskundig verantwoorde

voeding; anderzijds behoort de maaltijd in deze omstandigheden in het bijzonder te worden gemaakt tot een aangename afwisseling van de dagtaak en aldus mede te werken tot de instandhouding van het moreel. Daarom moet overal worden getracht zo spoedig mogelijk de beschikking te verkrijgen over gebieden waar verse groenten kunnen worden gekweekt, terwijl het opbouwen van een veestapel voor een regelmatige vleesvoorziening eveneens dringend gewenst is. Op plaatsen waar dit laatste nog niet mogelijk is, wordt vlees per schip aangevoerd. De groentekwekerijen te Seroei en te Manokwari

GENEESKUNDIGE DIENST DER ZEEMACHT

Succesvolle strijd tegen

Malaria, Jungle-typhus, Huid-infectie, enz. enz.

„MENS SANA IN CORPORE SANO. — EEN GEZONDE GEEST IN EEN GEZOND LICHAAM!“

DEZE simpele wijsheid, waarvan de in het begin onzer jaartelling levende Romeinse dichter Juvenalis vorm gaf, is in haar algemeenheid op iedere mens van toepassing, maar wel in het bijzonder op de krijgsman — hetzij te land, ter zee of in de lucht —, van wiens geestkracht en lichamelijke gesteldheid een goede dienstvervulling zoner afhankelijk is.

Behoort de Geneeskundige Dienst der Zeemacht naast andere waarden reeds daaraan tot het fundament waarop de Marine is gebouwd, in een tropisch gebied zoals Nieuw-Guinea, alwaar het leven in verband met klimatologische en andere factoren sterk van de omstandigheden elders afwijkt, heeft de gezondheidszorg een bijzondere taak.

Bij de plaatsing van marinepersoneel in uitgebreide vorm in Nieuw-Guinea is het een eerste vereiste, het medisch gekoerde en geselecteerde personeel gezond te houden, opdat het gedurende het verblijf aldaar het grootst mogelijke rendement zal kunnen geven, om vervolgens na vervulde diensttijd gezond van lijf en leden, zowel als van geest, naar Nederland te kunnen terugkeren.

Hiervan uitgaande moet wor-

den vastgesteld, dat in Nieuw-Guinea alle normale Europese ziekten kunnen voorkomen en bovendien nog de normale tropische ziekten uit de doos van Pandora! Algemeen bekend mag worden verondersteld, dat dit geheimzinnig

Ook de bevolking
wordt geholpen

nige land niet eerder tot ontwikkeling is gekomen door het endemisch heersen van malaria in bijzonder kwaadaardige vorm.

In verband met de natuurlijke gesteldheid van het gebied is het voor een marine-detachement onbegonnen werk de broedplaatsen van muskieten over het gehele land normaal te saneren, maar plaatselijk kan een klein segment worden gemaakt.

De Bataafse Petroleum Maatschappij had ten koste van grote financiële offers in de loop der laatste tien jaren de nederzetting Sorong bijna malaria-vrij gemaakt.

Waar enerzijds in Nederland een wetenschappelijk centrum op het gebied van malaria-bestrij-

ding van de eerste orde en wereldnaams aanwezig is bij het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam, terwijl anderzijds de Rijksuniversiteit te Leiden eveneens belangrijk wetenschappelijk werk in dit opzicht heeft verricht, lag het voor de hand, dat de Geneeskundige Dienst der Zeemacht in nauwe samenwerking met deze instanties een programma opstelde.

Dank zij de ontwikkeling van de pharmaceutische industrie — welke medicamenten had samengesteld, waarvan de regelmatige toediening in kleine onschadelijke hoeveelheden aan import-Europeanen het mogelijk maakte een niet al te hevige infectie te onderdrukken — slaagde men er in het optreden van de malaria te beperken. Het weislagon was echter afhankelijk van de onderleiding van de Geneeskundige Dienst der Zeemacht en de desbetreffende Commandant te handhaven discipline, het inzicht en de bereidheid tot medewerking van iedere marineman.

Met voldoening kan worden geconstateerd, dat van alle zijden grote medewerking wordt onderhouden, zodat de laatste jaren bij het marinepersoneel vrijwel geen malaria is voorgekomen. Volgens de statistieken komen bij het gehele personeel der Zeemacht maandelijks nul tot drie malaria-gepal-

beginnen reeds goede resultaten op te leveren.

Zoals bekend, is het mogelijk de desondanks nog voorkomende tekorten aan vitamines op chemische wijze aan te vullen. De Natuur is echter niet te vervangen en verwacht mag worden, dat de inspanning welke men zich getroost om verse groenten te kweken, binnen enkele jaren met volledig succes zal worden bekroond.

De medisch-hygiënische maatregelen, welke bij de Koninklijke Marine in Nieuw-Guinea met grote nauwgezetheid zijn doorgevoerd en waarbij de volle medewerking van het marinepersoneel wordt ondervonden, hebben als resultaat opgeleverd, dat momenteel het aantal ziektedagen — en daarmee het verlies aan manuren — ginds niet hoger ligt dan in Nederland. Hierbij dient echter in aanmerking te worden genomen, dat bedoeld personeel is geselecteerd voor uitzending en daartoe is onderzocht op fysieke en geestelijke stabiliteit, terwijl de noodzakelijke vaccinaties tegen tropische ziekten zijn verricht en worden onderhouden. Voor het berekenen van deze resultaten is het verder nodig, dat bij ieder marine-onderdeel van enig belang de eigen dokter aanwezig is met enthousiast, deskundig, jong verplegend personeel aan hem toegevoegd.

De aldus ontstane kleine ziekenboeg-centra zorgen in de eerste plaats voor het eigen onderdeel, waarna de eventueel overblijvende tijd gaarne ten behoeve van de Dienst voor de Volksgezondheid wordt benut. In samenwerking met deze dienst wordt de bevolking voor zover mogelijk medisch behandeld. De resultaten hiervan zijn, behalve voor de bevolking, in wisselwerking tevens belangrijk voor de marine-

contingenten. Reeds dadelijk kwam een goede samenwerking met de D.V.G. tot stand en deze zal tijdens de verdere ontwikkeling van het gebied voorlopig noodzakelijk blijven.

Hulp aan de bevolking

De aan boord van de varende schepen aanwezige marine-arts verleent uiteraard steeds poliklinische medische hulp aan de plaatselijke kustbevolking, overal waar het schip korte tijd verblijft. Deze hulp wordt door de bevolking op hoge prijs gesteld en met name ten aanzien van de framboesia-bestrijding — waarbij met enkele injecties een patiënt veelal van totale invaliditeit kan worden genezen — mogen de resultaten van dit werk niet worden onderschat.

Door de samenwerking tussen de Koninklijke Landmacht en de Dienst voor de Volksgezondheid kon te Ifar een klein militair hospitaal worden opgericht, hetwelk nu door de D.V.G. is overgenomen. Deze laatste heeft het voornemen te Hollandia een medisch centrum met specialistische outillage te stichten. De Koninklijke Marine zal op Biak een centraal ziekenboeg-complex bouwen voor de verpleging van de plaatselijke patiënten en — na evacuatie per vliegtuig — die van de buitenposten. Dank zij het vliegtuig zal het aldus mogelijk zijn, op de buitenposten de dokter te ontlasten van de patiënten die hij bij zijn eenvoudige accommodatie niet kan behouden, de patiënt over te brengen naar het ziekenboeg-complex te Biak en deze tenslotte, voor zover meer specialistische behandeling nodig is, door de lucht verder te evacueren naar Hollandia. In noodgevallen wordt ook gebruik gemaakt van het uitstekend geoutilleerde hospitaal der B.P.M. te Sorong, waar marine-patiënten steeds liefdevol zijn opgenomen.

Tenslotte is de deskundige hulp van de Koninklijke Luchtvaart-Maatschappij van grote waarde gebleken voor de spoedige afvoer van patiënten, die alleen in Nederland konden worden geholpen. In dit opzicht heeft het ziekenvervoer der K.L.M. reeds enige malen levensreddend gewerkt.

Het luchtvervoer is bij moderne geneeskundige evacuatie de aangewezen weg en ook om deze reden wordt derhalve de ontwikkeling van het luchtnet met grote belangstelling tegemoet gezien. Het vele voortreffelijke werk dat de Marine Luchtvaart Dienst in dit verband voor de kameraden verricht, mag niet onvermeld blijven. Op geneeskundig gebied kan ten aanzien van de M.L.D.

nog worden opgemerkt, dat de vlieger-arts van genoemde dienst in Nieuw-Guinea niet alleen is belast met de periodieke keuring van het eigen vliegend personeel, maar tevens van alle vliegtuigbemanningen van civiele instanties.

Samenvatting mag worden geconstateerd, dat met grote inspanning en volledige medewerking van het personeel en mede dank zij de moderne medische industrieën, de verschillende contingenten marinepersoneel in Nieuw-Guinea gedurende het verblijf aldaar een graad van gezondheid kunnen blijven behouden, welke reden geeft tot grote dankbaarheid.

Echter moet men blijven uitgaan van het uitzenden van uitsluitend fysiek en geestelijk geschikt personeel. Het klimaat, de wijze waarop de Natuur hier overvloedig alles heeft tentoongesteld wat in een tropische flora kan voorkomen, het spel der elementen en — niet te vergeten — de eenzaamheid, vormen een zware belasting van de geestelijke stabiliteit van hen, die van huis uit nerveus zijn. Naarmate meer Europeanen dit land komen bevolken, zal deze spanning uiteraard verminderen, maar in de pioniersstijf bestaat behoefte aan begrip voor de man, die weet dat hij zich fysiek en psychisch geheel moet inzetten, ten einde zijn arbeidskracht, zijn doorzettingsvermogen en zijn intellect in dienst te kunnen stellen van de ontwikkeling van dit Rijksoord. Meer nog dan de machine, heeft de mens in Nieuw-Guinea periodiek onderhoud nodig!

Ten aanzien van de marinegepensionnen, welke in de laatste toekomst voor uitzending in kleine getale naar Nieuw-Guinea zullen worden geselecteerd en waarvan de leden uiteraard geestelijk en lichamelijk volkomen gezond moeten zijn, moge worden opgemerkt, dat de belasting van de huisrouwen wegens gemis aan huishoudelijke hulp bijzonder zwaar zal zijn. Weliswaar zal de Marine ten deze huisdokterhulp en specialistische hulp verlenen, voor zover zulks ook voor het mannelijk personeel mogelijk is, doch hiertegenover wordt van de huisrouwen verwacht, dat zij de aanwijzingen op hygiënisch gebied van haar dokter nauwkeurig zullen opvolgen en dat zij bereid zijn om haar zieke buurtwonen-neighborhood te verlenen, zoals dit in de oostelijke provincies van Nederland tot voor kort een ongeschreven wet was.

Voor onze kantoren te Amsterdam en Rotterdam zoeken wij

ervaren technici

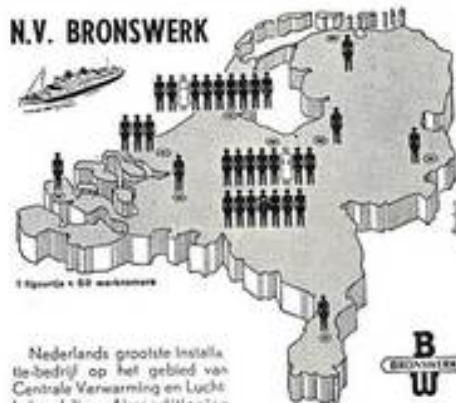
voor de afdelingen:

airconditioning
koeltechniek
pijpleidingen

ervaring op het gebied van
scheepsinstallaties is gewenst.

Voor Inlichtingen en sollicitaties N.V. Bronswerk,
Afd. Personeelszaken, Amersfoort.

N.V. BRONSWERK

Figuur 4 80 werkmensen

Nederlands grootste installatiebedrijf op het gebied van Centrale Verwarming en Luchtbehandeling, Airconditioning en Koeltechniek, Pijpleidingen en Brandbeveiliging, voor woning, schip of industrie. Moderne fabrieken in Amersfoort, Amsterdam en Rotterdam voor de fabricage van Ketch, Lucht-wisselaars, Ventilatoren, Aircondit., Units, Hoge druk Leidingen. Laswerk en alsnog wat voor de installatie-afdelingen nodig is.

Bovendien heeft Bronswerk de vertegenwoordiging van enkele bekende buitenlandse Technische Concerns.

Huidige personeelsbezetting: 1700 personen. Kantoren in het gehele land, vestigingen en zusterondernemingen in vele landen. Goede promotie kansen.

RECTIFICATIE

In het Juli-nummer hebben wij melding gemaakt van het verschijnen van „De Messiaanse Koréribewegingen in het Biak-Noemfoorse cultuurgebied“, door Dr F. C. Kamma. Ten onrechte is daarbij vermeld dat dit boek verschenen zou zijn bij La Rivière en Voorhoeve; dit moet zijn bij J. N. Voorhoeve te 's-Gravenhage.

N.V. STAALDRAADKABEL- en HERCULESTOUWFABRIEK

v.h. J. C. DEN HAAN

GORINCHEM

BOUWMAATSCHAPPIJ
HOLLANDIA N.V.

NIEUW-GUINEA
Gevestigd te Hollandia

ALLE BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

**HOVERS
CONSTRUCTIE**

☆
TILBURG

☆

Tel. 23800 (3 lijnen)

Universele Graafmachines
op rupsbanden, uitgerust als:
Dragline, hooglepel,
dieplepel, grijperkraan,
hijskraan, heimachine
Ook kranen op luchtbanden
SMALSPoorLOCOMOTIEVEN
WEGWALSEN,
speciaal Duowals, gepatenteerd

E. DE LANGE & Zn's

Fabrikant van

Cocosfabriek en
Chinamattenimport N.V.
GENEMUIDEN

Baskiabaretten en Alpinomutsen

Cocoslopers
en tapijten
Cocosmatten
Ruiggeschoren
matten
Corridormatten
Biezenmatten
Vitrage e.d.

DEZE UITSTEKENDE
SHERRY
IS VERKRIJGBAAR
BIJ DE WIJNHANDEL.
—
PRIJS PER FLES f 5,50.

BOTENBOUW en
CONSTRUCTIES in
ALUMINIUM en
REINFORCED PLASTIC

Fa. MULDER & RIJKE
Postbus 48 IJMUIDEN Tel. 4308

VERZINKERIJ

ALBLASSERDAM

TELEFOON 423 (K 1859)

G. CLEMENTS & ZN. N.V.

Om de geestelijke verzorging der Koninklijke Marine in Nieuw-Guinea naar waarde te kunnen schatten, behoort men haar te zien in het licht der omstandigheden waarvan zij het stempel draagt. Deze omstandigheden houden namelijk verband met het feit, dat de concentratie van marinepersoneel op Biak en andere plaatsen in dit Rijksdeel voor het merendeel bestaat uit jonge mannen, die zich voor de tijd van ongeveer achttien maanden buiten het familieverband bevinden.

WELISWAAR kan langzamerhand verbetering van deze situatie worden verwacht, naar mate namelijk zal kunnen worden overgegaan tot de bouw van een aantal gezinswoningen, waarvoor op de begroting voor 1957 gelden werden aangevraagd, maar voor het ogenblik zal men moeten roeien met de riemen die men heeft.

De consequentie hiervan voor de geestelijke verzorging is enerzijds, dat deze omstandigheid haar bijzondere kansen biedt, terwijl anderzijds de noodzaak van haar bestaan er wel zeer overtuigend door wordt aangetoond.

Er bestaat bij de Zeemacht in Nieuw-Guinea dan ook grote geestelijke belangstelling. Voor zover de Protestanten betreft, wordt dit nog geaccentueerd door het feit, dat dit Rijksdeel vermoedelijk de enige plaats van enige betekenis in de wereld is, waar alle Protestantse gezindten in één Kerk zijn verenigd, met andere woorden dat aldaar de oecumenische gedachte ten aanzien van de Protestanten werkelijkheid is geworden.

Om de hierboven vermelde redenen is de behoefte aan geestelijke verzorging bij de Zeemacht in Nieuw-Guinea, zowel onder de Katholieken als de Protestanten zeer groot, hetgeen de volle persoonlijke toewijding van de vlootgeestelijken vraagt.

Er zijn thans drie Vlootpredikanten in Nieuw-Guinea, die in hoofdzaak te Hollandia, Biak en Sorong werken, terwijl de buitenposten en Harer Majesteits schepen op toerbeurt worden bezocht en verzorgd. Het ligt in het voornemen het aantal Vlootpredikanten binnenkort tot vier uit te breiden. Het aantal Vlootalmoezeniers in Nieuw-Guinea bedraagt thans reeds vier, te weten één te Hollandia, twee te Biak en één te Sorong.

Ongetwijfeld verheugend is de hartelijke verhouding tussen Protestantse en Rooms-Katholieke geestelijke verzorgers in dit Rijksdeel.

Als een verlengstuk op de militaire geestelijke verzorging zij voorts herinnerd aan het Christelijk Militair Tehuis te Hollandia, alsmede aan een tweetal in oprichting zijnde tehuisen te Biak en te Manokwari, terwijl plannen bestaan voor de oprichting van een militair zeemanshuis te Sorong. Een Rooms-Katholiek Militair Tehuis bevindt zich te Merauke.

Méer dan ten aanzien van enig ander aspect van het veelzijdige werk dat de Koninklijke Marine in Nieuw-Guinea verricht, bestaat ten opzichte van de geestelijke verzorging behoefte aan een tastbaar getuigenis van de wijze waarop de mens, door zijn toewijding en plichtvervulling, maar bovenal door zijn geestkracht, uiteindelijk de factor is, welke in moeilijke omstandigheden de waarde van de Zeemacht bepaalt.

Dit komt op wel zeer suggestieve wijze tot uitdrukking in een ervaring, welke de Vlootpredikant Dr. W. P. Kramer op Biak had en waarvan de strekking vanzelfsprekend zonder onderscheid zowel op Rooms-Katholieken als Protestanten van toepassing is.

Op Nieuw-Guinea komt men God en zichzelf tegen

„Nieuw-Guinea, een land van God en mensen verlaten”, zoals men wel zegt.

Van mensen verlaten? Ja, dit gevoel krijg je wanneer er in de postzakken, die het lijntoestel van de K.L.M. naar Sydney op Biak voor de marinemensen in Nieuw-Guinea afzet, geen brief meer de moeite

Dat gevoel van: ben ik niet meer de moeite waard, dat ze in Holland aan mij denken? Ach, er is vaak geen tijd voor bij alle rompslomp in het leven van een „vrouw-alléén”, die zich zonder de steun van haar man voor de zorgen van het dagelijks gebeuren in het gezin gesteld ziet.

Van mensen verlaten, — ja, dat suggereer je je dan in die moeilijke ogenblikken wanneer de factor voor jou niets heeft gesorteerd.

„Van God verlaten” echter?

Ik durf dat niet zo gauw zeggen, vooral niet sinds een collega, voordat ik er heen ging, eens tegen me zei: „Dáár? Dáár in Biak? Daar kom je jezelf tegen!...”

Ik ben mezelf tegengekomen, in die eenzaamheid. Al wat er aan goede en slechte eigenschappen in een mens leeft, komt in een leven zonder, verstrooiling en afleiding wel aan het licht. Het zijn vaak die niet afgeremde organische eigenschappen, die een maatschappij zo moeilijk kunnen maken.

Nog een dag of wat scheidt me van het ogenblik waarop ik het trapje van de „Constellation” zal beklimmen om thuis te varen, wanneer ik door het woonkamp van de Marine op Biak loop. Mannen van de „bouwplieg” van de Marine zijn er bezig

op de witte karang-vlakte en ik maak een praatje met een Korporaal, die mij in het voorbijgaan heeft aangeroepen:

„Dominee, 't is Zondag je laatste Zondag hier, hè?”

„Ja”, zeg ik, „'t is zover!”

Even dat gevoel bij me, van: „ik wél, jij nog niet...”

Hij is één van mijn trouwe catechisanten en kerk-gangers geweest. We praten even over-en-weer. En dan komt het er opeens uit, wanneer we het over de goed-bezochte kerkdiensten hebben en ik hem bedank voor de steun, die hij mij me gaf in mijn werk. Hij was er immers altijd....

„Dominee, ik wil je dat nu wel zeggen. Ik heb er Zondag, wanneer je ons een handdruk geeft, misschien een gelegenheid voor. Biak, „balen droefheid”? Durf ik niet te zeggen. 't Is voor mij goed geweest hierheen te komen! Ik ben hier God tegengekomen en ben nu een heel ander mens geworden. In Holland was ik niet die ik nu ben, Dominee. Ik ben mezelf én God tegengekomen. Thuis, dat wil zeggen in Holland, was er geen vrouw veilig voor me. En mijn Ouders konden me niet geen stek naar de Kerk krijgen. Maar hier, hier ga je de dingen wel anders zien. Hier ben je aan jezelf en aan je gedachten overgeleverd. Voor mij is dit heel goed geweest. Dominee, wilt u het aan mijn moeder gaan vertellen? Want als ik het schrijf, zoals ik al heb gedaan, dan kom ze het toch niet van me geloven”.

In gedachten liep ik verder. Nieuw-Guinea, wonderde wereld! Van God en mensen verlaten? Van mensen, soms. Van God? Nôôit!

Zeventien Papoea leerlingen van de lagere technische school te Kota Radja nabij Hollandia, die na tweejarige opleiding het diploma behaalden, worden door de voormalige Commandant der Zeemacht in Nieuw-Guinea, de Kapitein ter Zee G. B. Fortuyn, gelukgewensd.
(Copyright: Ministerie van Overzeese Rijksdelen)

ONZE MARINIERS

Oefening van de Mariniers: een kamp, waarin naar wordt aangesloten infiltranten zich hebben genesteld, wordt ontdekt. De dekking van het mitrailleurvuur van het vliegveld door de Mariniers bestormd.
(Copyright: Ministerie van Overzeese Rijksoverheid)

OP zeer korte termijn, namelijk in slechts enkele dagen, werd hiertoe een Compagnie Mariniers geformeerd en na het gebruikelijke inschepingsverlof te hebben genoten, vertrok deze eenheid onder commando van de toenmalige Majoor der Mariniers L. J. Pronk medio September per motorschip „Taliassa” van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland” naar haar bestemming. Vooraf had de Kolonel der Mariniers J. G. M. Nass een oriëntatie-reis naar Nieuw-Guinea gemaakt, ten einde de aankomst der eerste compagnie voor te bereiden en tevens de Minister van Marine en de Commandant van het Korps Mariniers omtrent het gebruik van Mariniers in dit Rijksoverheid te adviseren.

De compagnie kwam eind October te Hollandia aan en begon dadelijk haar legering in te richten. Zij kreeg hiertoe de beschikking over een grote goederenloods in het havengebied, welke in verband met haar kale, rechtboekige aanzien weldra in de volksmond met „de schoenendoos” werd aangeduid. Na een maand was deze voor gebruik als kazerne gereed en kon met de oefeningen worden begonnen. Nadat de training van de Compagnie was voltooid, werden de oefeningen in samenwerking met eenheden van de Koninklijke Landmacht voortgezet, waarbij meermaals de Marine Luchvaart Dienst werd ingeschakeld.

Het besluit tot uitzending van Mariniers naar Nieuw-Guinea ter versterking van de verdediging van dit Rijksoverheid, werd in de tweede helft van Augustus 1950 door de Regering genomen naar aanleiding van besprekingen, welke de toenmalige Gouverneur van Nieuw-Guinea, de heer S. L. J. van Waardenburg, hier te lande had gevoerd.

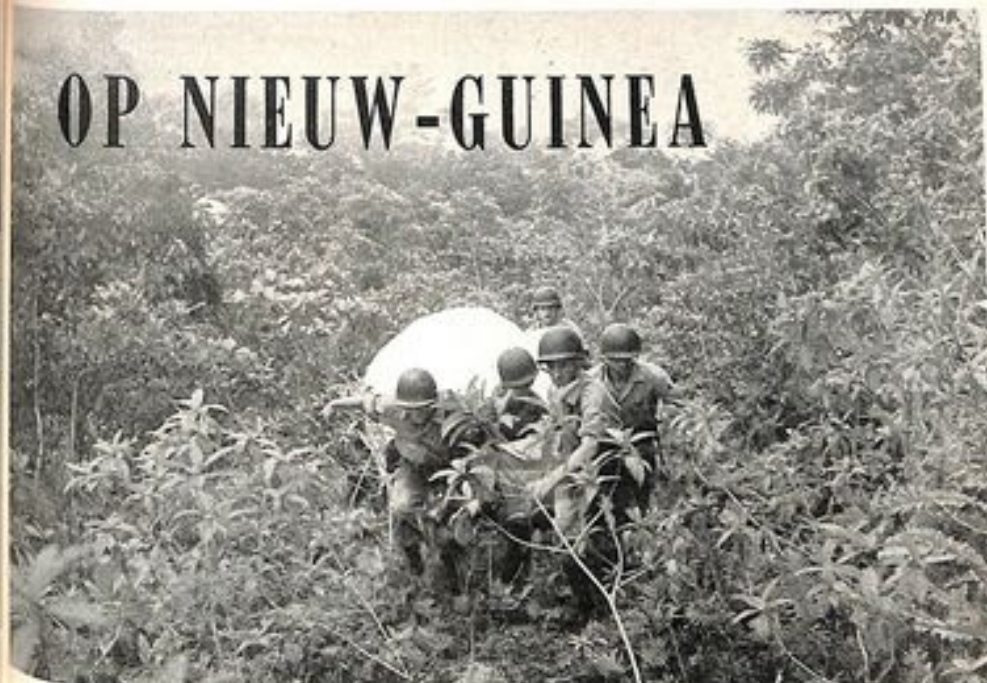
De Compagnie richtte aan de voet van het Cycloop-gebergte nabij het Sentani meer een bivak in, van waaruit eveneens allerlei oefeningen werden ondernomen. Verder werden enige detachementen Mariniers voor deelname aan vaartochten aan boord van oorlogschepen geplaatst, waarbij patrouilles en verkenningen langs de kust werden uitgevoerd.

Aflossing per vliegtuig

Daar de Compagnie voor een verblijf van één jaar naar Nieuw-Guinea was uitgezonden, vertrok in November 1951 een nieuwe compagnie onder commando van de Majoor der Mariniers J. A. van Reijn ter aflossing per vliegtuig uit Nederland.

Na volbrachte training werd einde Januari 1952

OP NIEUW-GUINEA

Op een afgesproken plaats heeft een marinevliegtuig per parachute de voorraden afgeworpen, welke door de Mariniers naar het bivak worden gebracht.
(Copyright: Ministerie van Overzeese Rijksoverheid)

een detachement naar Biak gedirigeerd om de bewaking van de aldaar gebaseerde Marine Luchvaart Dienst van de Koninklijke Landmacht over te nemen.

Einde Januari 1952 kwam bericht van de infiltratie door soldaten van de Indonesische strijdkrachten op het eiland Gag, een der meest westelijke eilanden van de Radja Ampat-groep.

Gedurende Februari 1952 trad de gehele Compagnie Mariniers, tezamen met eenheden der Koninklijke Landmacht en Algemene Politie, tegen deze infiltratie op, waarbij marine-vliegtuigen werden ingezet voor het vervoer van de Compagnie vanuit Hollandia naar Gag. Hr. Ms. landingsvaartuig „Woendi” bewees hierbij eveneens goede diensten, terwijl Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau” en „Boeroe” in het rondom het eiland gelegen zeegebied patrouilleerden.

Gag is een onbewoond eiland, waarvan de oppervlakte ongeveer 80 km² bedraagt. Er zijn heuvels, welke zich drie- tot vierhonderd meter boven de zeespiegel verheffen. Het eiland is vanaf het strand tot aan de heuvels geheel begroeid door tropisch oerwoud. Het opsporen van de infiltranten, die merendeels het bos waren ingevlucht, werd hierdoor ten zwaarste bemoeijkt. Het was derhalve noodzakelijk gedurende vijf weken dag en nacht onafgebroken patrouille te lopen en hinder-

lagen te leggen, hetgeen in dit zeer zware terrein hoge eisen stelde aan het fysiek en moreel van de manschappen. Begin Maart 1952 waren alle infiltranten echter gevangen genomen.

Na beëindiging van de actie Gag werd de Compagnie verzameld op Sorong, alwaar met het oog op eventuele verdere infiltraties een bivak werd gemaakt en een tentenkamp gebouwd, terwijl kleine detachementen elders voor bewakingsdoeleinden werden gestationeerd.

Tevens werd een detachement permanent aan boord van een der schepen geplaatst, om als landingsdivisie aan patrouilles in het kustgebied deel te nemen.

Immiddels werd te Sorong onafgebroken de gevechtstraining voortgezet, waarbij de zojuist ontvangen landingsvaartuigen goede diensten bewezen.

Begin 1953 werd de Compagnie naar Biak overgebracht en kort daarop werd zij afgelost door een andere compagnie, welke intussen onder bevel van de Majoor der Mariniers G. K. R. de Roos uit Nederland was vertrokken. Deze derde compagnie ving onmiddellijk na aankomst haar gevechtstraining aan, waarbij voor het inrichten van bivakken en het houden van landingsoefeningen onder meer werd gebruik gemaakt van de rondom Biak gelegen Schouten eilanden.

De landingsoefening wordt op realistische wijze uitgevoerd onder dekking van het mitrailleurvuur van het vliegtuig begeven de Mariniers zich in rubberbootjes naar de wal om tegen een veronderstelde infiltratie op te treden. (Copyright: Ministerie van Overzeese Rijksodelen)

Oefenen en nog eens oefenen waarborgt de nodige paraatheid om tegen elke poging tot infiltratie doeltreffend op te treden; zodra de „Catalina“ het strand raakt, bevoelen de Mariniers te water en springen de booten hun posten. (Copyright: Ministerie van Overzeese Rijksodelen)

Evenals haar voorgangster trad deze derde Compagnie in combinatie met eenheden van de Koninklijke Landmacht op tegen infiltraties door Indonesische militairen, ditmaal aan de Zuidrand van de Vogelkop, nabij de Etna Baai.

De aflossing van de derde Compagnie werd door-krust door het inmiddels door de Regering genomen besluit, de gehele verdediging van Nieuw-Guinea aan de Koninklijke Marine op te dragen. In verband met de hieruit voortvloeiende vervanging van de in Nieuw-Guinea aanwezige eenheden der Koninklijke Landmacht, werd het contingent Mariniers in 1964 uitgebreid tot de huidige sterkte.

Hiermede trad een geheel nieuwe fase in van de geschiedenis der verrichtingen van het korps Mariniers in Nieuw-Guinea. Met het commando over het in dit Rijksoede dienende contingent werd sedert begin 1965 belast de Luitenant-Kolonel der Mariniers J. J. Honig.

Tijdens het gezamenlijke optreden tegen de eerder vermelde infiltraties was de samenwerking tus-

sen Mariniers, Landmacht en Politie steeds voortreffelijk, terwijl de bevolking voortdurend op onze hand was en actief medewerkte. Dit laatste valt te verklaren uit het feit, dat de Papoea's in de eerste plaats pro-Papoea zijn en zich vanaf dit standpunt zeer duidelijk realiseren, dat hun belangen door het Nederlandse Bestuur het beste zijn gediend. Het is derhalve zonder meer duidelijk, dat zij uit logische en praktische overwegingen algemeen een pro-Nederlandse gevoelenis blijken. Een treffender hulde aan het Nederlandse bestuursbeleid is nauwelijks denkbaar.

Als interessante bijzonderheid omtrent de wijze, waarop de Mariniers in Nieuw-Guinea hun dienst vervullen zij tenslotte vermeld, dat gedurende het verblijf in de meest ongunstige omstandigheden in een bosrivier nabij een riviertje op Sorong, dank zij de strenge discipline op hygiënisch gebied, de algemene gezondheidstoestand van de aldaar verblijvende Mariniers de beste was van alle in het Rijksoede dienende eenheden der Koninklijke Marine.

SINDE de mens de zeeën bevaart, is hij in grote mate afhankelijk geweest van de atmosferische omstandigheden, welke het weer bepalen en de belangstelling van de zeeman voor de praktische uitkomsten van de weerkunde ligt voor de hand. Het is derhalve vanzelfsprekend, dat de Koninklijke Marine eveneens op het gebied van de meteorologie door het verrichten van waarnemingen en het samenstellen van weerrapporten voor de ontwikkeling van Nieuw-Guinea haar aandeel bijdraagt.

Dankzij een nauwe en vruchtbare samenwerking met de Meteorologische Dienst van het Gouvernement te Hollandia worden aldus resultaten verkregen, welke voor de beoefening van de weerkunde in dit deel van de wereld van grote betekenis zijn.

In verband met het feit, dat speciaal in de tropen een goede meteorologische voorlichting onmisbaar is bij de voorbereiding en uitvoering van vliegoperaties, zijn op het Marine-Vliegveld Blak een meteorologisch officier en twee vliegdienstweerkundigen met dit werk belast.

Op Blak bevindt zich op het burger-vliegveld Mokmer eveneens het belangrijkste waarnemingsstation van de civiele meteorologische dienst in Nieuw-Guinea, waarmede de Marine voortdurend contact onderhoudt. Tweemaal per dag worden over een zeer uitgestrekt gebied van de Zuid West Pacific weergegevens verzameld en in kaart gebracht, waarna deze kaarten worden geanalyseerd. Dit gebied strekt zich uit van Nieuw-Zeeland tot Japan en van Malakka tot de Fiji eilanden.

Met behulp van deze weerkaarten worden de vliegers van het op Blak gebaseerde 321ste Squadron van de Marine Luchvaart Dienst „gebrieft“, terwijl tevens voor elke vlucht een vluchtverwachting wordt opgemaakt. Voorts wordt dagelijks een weersverwachting uitgegeven voor het gehele zeegebied rondom Nieuw-Guinea, welke aan de schepen in deze wateren wordt geseind, terwijl op verzoek op andere tijdstippen extra weersverwachtingen worden opgemaakt. Aldus werden bijvoorbeeld gedurende de reis van Hr. Ms. „Van Zijl“ Van Hollandia naar de Fiji-eilanden dagelijks weersverwachtingen voor het desbetreffende gebied verstrekt. Al deze verwachtingen bevatten tevens gegevens omtrent zeevang en deining.

Dagelijks een groot aantal waarnemingen.

Op het Marine-Vliegveld Boroekoe wordt dagelijks een groot aantal waarnemingen verricht, ten einde over een groot aantal jaren een inzicht te verkrijgen in het zeer moeilijke klimaat van dit gebied. Op verschillende uren van de dag worden, mede ter berekening van klimatologische gemiddelden, tal van waarnemingen gedaan, waarvan nauwkeurig een uitgebreid journaal wordt bijgehouden. Deze gegevens worden maandelijks doorgegeven aan de Afdeling Klimatologie van de Meteorologische Dienst van het Gouvernement te Hollandia.

Aan boord van de marinevliegtuigen worden tijdens de vluchten regelmatig weerrapporten opgemaakt, welke na ontvangst op het Marine Vliegveld Boroekoe eveneens onverwijld aan het station Mokmer worden doorgegeven.

Een tweede weerstation van de Marine is gevestigd te Kaimana, alwaar de benodigde waarnemingen enige malen per dag worden gedaan door twee enthousiaste Mariniers, die hiervoor door een vliegdienstweerkundige zijn opgeleid. Deze werkzaamheden geschieden uiteraard onder

De Koninklijke Marine en de meteorologie

Haar betekenis voor de zee- en voor de landman

toezicht van het meteorologisch personeel der Koninklijke Marine op Blak, dat tevens verantwoordelijk is voor het doorgeven van bedoelde gegevens aan de civiele instanties.

Voor de Civiele instanties.

Het weerstation te Kaimana is in het bijzonder voor de civiele instanties van belang omdat de lijndienst van de K.L.M. naar Sydney recht over deze plaats voert, terwijl bovendien dankzij de Radio-Verbindingsdienst der Koninklijke Marine de van Kaimana afkomstige weerrapporten zeer snel worden doorgegeven, zodat de meest recente gegevens van de Zuid-kust tijdig beschikbaar zijn. Dit is namelijk vooral in de namiddag- en avonden van groot belang, wanneer de zogenaamde inter-tropische convergentie zone over Centraal Nieuw-Guinea ligt en diensgevolge de berichten van de andere stations slechts met grote vertraging of in het geheel niet over de PTT-verbindingen worden ontvangen.

Om dezelfde reden worden de radioverbindingen met Fak-Fak en Manokwari, voor zover de weerberichten dienst betreft, eveneens door de Koninklijke Marine verzorgd. Hier toe worden de weerberichten door het weerkundig personeel van de Meteorologische Dienst van het Gouvernement in genoemde plaatsen ter verzending aangeboden aan de Verbindingsdienst der Mariniers en na ontvangst op het meteorologisch station van het Marine-

De radio-telegrafist der Mariniers staat in voortdurend contact met de marinebasis Biak
(Copyright: Ministerie van Overzeese Bijkaden)

Vlieggkamp Boroekoe vervolgens telefonisch doorgegeven aan de c' lele instanties op Mokmer.

Naast de hier even vermelde bijdrage van de wal-inrichtingen der Koninklijke Marine aan de werberichtendienst in Nieuw-Guinea, wordt tevens een niet minder belangrijk aandeel geleverd door Harer Majesteit's schepen in deze wateren. In het bijzonder de opnemingsvaartuigen bewijzen in dit opzicht waardevolle diensten. In de praktijk is het namelijk helaas niet altijd mogelijk om de weerberichten der overige schepen ter beschikking te stellen van de civiele instanties, zulks in verband met het vertrouwelijke karakter van de scheeps-

bewegingen, daar het weerrapport tevens de positie van het schip bevat.

Aan boord van alle oorlogsschepen wordt een meteorologisch journaal bijgehouden, hetwelk na controle en eventuele correctie door de weerkundigen van het Marine-Vlieggkamp Boroekoe wordt doorgezonden naar het Koninklijk Meteorologisch Instituut te De Bilt voor verwerking in klimatologische atlanten. Tevens worden alle gegevens verstrekt aan de Commandant van Hr. Ms. Opnemingsvaartuig „Luymes“, die is belast met het samenstellen van een klimatologisch overzicht van dit zeegebied.

NIEUWE UITGAVEN

Bij J. N. Voorhoeve te 's-Gravenhage verscheen: „Papua's van de Humboldt-baal, bijdrage tot een ethnografie, door Dr K. W. Galls.

Dit werk is een proefschrift tot de doctorstitel. Het is niet op de meest gebruikelijke wijze tot stand gekomen, nl. kort na het afleggen van het doctoraal-examen, doch pas nadat de dra Galls geruime tijd op Nieuw-Guinea praktijk had opgedaan.

Deze omstandigheid verleent aan dit proefschrift wel bijzondere betekenis.

Bij het lezen ervan dringt zich spoedig de

overtuiging op dat de schrijver van zijn onderwerp een diepgaande studie moet hebben gemaakt en zo is ook deze uitgave er een geworden, die een onmisbare bijdrage betekent voor de kennis van de Papua's.

☆

Bij J. B. Wolters, Groningen en Djakarta, zag het licht „Kawan, kawan kita“, delen I tot en met III, leerboekjes voor de Maleise taal op de lagere scholen in Nieuw-Guinea. Werkjes die tekstueel zowel als typografisch wel verzorgd zijn, een zeer prettige indruk maken en ongetwijfeld van groot nut zullen zijn bij het taalonderwijs op Nieuw-Guinea.

SCHEEPVAARTKANTOOR

J. TAVENIER

Kustvaartreders

Houtcargadoors

Z A A N D A M

Tel. 2445 (4 lijnen) - Telex 2841

SCHEEPS-ZOEKLICHTEN en Dag- en Nachtseinlampen

goedgekeurd door de Ned. Scheepvaart-Inspectie

WILLIAMSON Vliegtuigcamera's

voor lucht-kartering en militaire doeleinden

Zeiss-Kollmorgen

Technoscopen/Introscoopen

voor controle van holle voorwerpen van elke aard (iswendig), buizen, boringen, vuurwapenlopen, motocynders, etc. etc. levert:

N.V. TECHNISCH BUREAU
v.h. KAUMANN'S & Co.

's-Gravenhage

Javastraat 44. P.O. Box 173, Tel. 116170

Prospectussen en alle nader gewenste inlichtingen kosteloos op aanvraag.

VLEESWAREN-
CONSERVENFABRIEK

N.V.

R. Groot

HOORN

TELEFOON

4000 en 5000

Eens geprobeerd,
altijd begeerd

N.V. FABRIEK VAN PLAATWERKEN

v.h. FIRMA WED. H. VAN DAM

BOLNES A. 76

Scheepsluchtkappen

Kasten

Luiken

Stuurhutten

Alle voorkomend

plaatwerk

OOK IN ALUMINIUM UITVOERING

De laatste drum van de zaagvis-tank wordt vastgezet.

Steun

aan wetenschappelijk onderzoekingen

Dr. L. D. BRONGERSMA VERTELT OVER
DE SAMENWERKING MET DE KONINKLIJKE MARINE

Het is een sinds lang gevestigde traditie, dat de Koninklijke Marine — waar ook ter wereld — daadwerkelijke steun verleent aan wetenschappelijke expedities en onderzoekingen en het spreekt vanzelf, dat het voor de wetenschap nog vele geheimen verborgende Rijksgedeeft Nieuw-Guinea door zijn uitgestrektheid en ontoegankelijkheid een studie terrein is, bij welks exploratie de schepen en vliegtuigen der Koninklijke Marine veelal onmisbaar zijn.

EEN voorbeeld hiervan is de hulp welke in het jongste verleden werd verleend ten behoeve van onderzoekingen op biologisch gebied, welke vanwege het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden door enige daartoe naar Nieuw-Guinea uitgezonden geleerden werden verricht.

Daar zowel de betekenis van dit wetenschappelijk onderzoek als de waarde van de door de Koninklijke Marine geboden hulp ongetwijfeld het duidelijkst in het licht kunnen worden gesteld door hen, die zelf buiten de Marine staande, bedoelde onderzoekingen hebben geleid, werd één hunner, Dr. L. D. Brongersma, Lector in de Systematische Dierkunde aan de Rijksuniversiteit te Leiden en Conservator van het Rijksmu-

seum van Natuurlijke Historie aldaar, aangezocht en bereid gevonden zijn indrukken van een en ander als volgt weer te geven: „Het is een traditie“ — aldus Dr. Brongersma — „dat de Koninklijke Marine, waar en wanneer haar zulks mogelijk is, medewerking verleent bij wetenschappelijk onderzoek. Merkw aardig genoeg is hetgeen de Marine op dit gebied verricht bij velen niet of nauwelijks bekend. Dikwijls is het juist de steun van de Koninklijke Marine, die onderzoekingen mogelijk maakt welke anders niet tot uitvoering zouden komen. Ik wil mij thans beperken tot de medewerking welke de Koninklijke Marine verleent bij de zoologische exploratie van Nederlands Nieuw-

Guinea, omdat ik voor zover de laatste drie jaren betreft hierover uit eigen ervaring mag spreken.

De eerste onderzoekers

De eerste natuuronderzoekers, die in Nederlandse dienst Nieuw-Guinea bezochten, maakten de reis aan boord van Zr. Ms. Korvet „Triton“ (1828) en er zijn later welhaast geen Nederlandse expedities naar dit eiland vertrokken, die niet op de een of andere wijze medewerking van de Koninklijke Marine verkregen. Zo werd de opvoer voor de expeditie welke in 1929/40 het gebied rondom de Wisselmeren onderzocht, door de Marine Luchtvaart Dienst verzorgd. Door steun aan tal van expedities heeft de Koninklijke Marine zeer veel bijgedragen tot de wetenschappelijke exploratie van Nederlands Nieuw-Guinea.

De tweede wereldoorlog maakte een einde aan alle wetenschappelijke exploratie en in de eerste jaren na deze oorlog waren de toestanden nog niet zo, dat gemakkelijk fondsen voor wet-

enschappelijk onderzoek waren te verkrijgen. Er werd daarom gezocht naar een methode om de zoologische exploratie weer op gang te brengen, zonder dat daarmee hoge kosten gemoed zouden zijn. Daarbij werd gedacht aan individuele reizen van specialisten in verschillende diergroepen. Het uitzenden van specialisten heeft bovendien het voordeel, dat degene die het materiaal wetenschappelijk bewerken moet, zelf de dieren in verse staat in handen krijgt. Hij kan gegevens noteren, welke na conservatie op den duur verloren gaan, zoals bijvoorbeeld de kleur der levende dieren en hij krijgt een indruk van de omgeving waarin de dieren leven. Beter dan ieder ander

is de specialist in staat om te beoordelen hoeveel exemplaren hij van elke soort moet verzamelen om de variabiliteit te kunnen bestuderen.

Niettegenstaande de bescheiden opzet van de plannen tot hervatting van de zoologische exploratie bleek het niet eenvoudig de benodigde fondsen bijeen te brengen, maar dank zij de steun van een aantal wetenschappelijke instellingen, industrieën en particulieren mocht het uiteindelijk gelukken. Nog zou het plan niet tot uitvoering zijn gekomen, indien niet de Koninklijke Marine op waarlijk grootse wijze medewerking had verleend. Zo werd het mogelijk om in de jaren 1932 tot 1933 driemaal wetenschappelijke onderzoekers naar Nieuw-Guinea uit te zenden.

De eerste reis ondernam ik zelf, begeleid door de heer W. J. Roosdorp, Technisch-Assistent A bij het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie. De heen- en terugreis maakten wij met Catalina-vliegtuigen van de Marine Luchtvaart Dienst. Als basis in Nieuw-Guinea werd Blak gekozen, alwaar wij in het marine vliegveld gastvrijheid genoten. Van daaruit werden talrijke tochten ondernomen naar verschillende plaatsen in Nieuw-Guinea, waarbij het vervoer met Catalina's plaats vond.

Zeer bevredigende resultaten
Het hoofddoel van deze reis was het verzamelen van reptielen en amfibieën, maar bovendien

werden eveneens dieren uit andere groepen, zoals insecten en kreeftachtige dieren verzameld. In zeker opzicht was deze reis een experiment om te onderzoeken wat op deze wijze kon worden bereikt. Gelukkig waren de resultaten zo bevredigend, dat alle reden bestond om op de ingeslagen weg voort te gaan.

In October 1933 vertrok Dr. L. van der Hammen per Catalina naar Nieuw-Guinea, ten einde gedurende een half jaar onderzoekingen betreffende de mijtenfauna te verrichten. In de tweede helft van 1934 reisden Dr. L. B. Holthuis en Dr. M. Boeseman per K.L.M. en ikzelf met Hr. Ms. „Piet Hein“ naar Nieuw-Guinea. Dr. Holthuis onderzocht de kreeftachtige dieren, Dr. Boeseman werkte aan de inventarisatie van de zoetwater vis-fauna, terwijl ikzelf het in 1932 aangevangen onderzoek betreffende reptielen en amfibieën voortzette.

In Nederland waren natuurlijk plannen gemaakt wat betreft de plaatsen, welke zouden worden bezocht, maar de charme van dit soort reizen is dat men vaak op heel andere plaatsen terecht komt. Hoezeer de verbindingen in Nieuw-Guinea ook verbeterd zijn door geregelde vluchten van M.L.D., K.L.M. en „Kroesduif“, toch kunnen onverwachte omstandigheden soms wijzigingen in de vliegschema's veroorzaken, zodat men bij het ontwerpen van te maken tochten een ruime speling moet nemen; men moet zich dan niet verwonderen, indien de bestaande plannen meermalen moeten worden gewijzigd. Soms ook doet zich onverwachts een mogelijkheid voor om een plaats te bezoeken, die niet in het programma was opgenomen, maar die nochtans van bijzondere interesse is. Een dergelijke kans mag men niet laten voorbijgaan en derhalve zal men het reisschema steeds aan de mogelijkheden van het ogenblik moeten aanpassen. Wij bezochten op deze wijze verschillende plaatsen, waarvan wij nooit hadden durven hopen, dat wij daar zouden komen.

Een goed en prettig tehuis

In 1932 had ik het Marine-Vliegveld Blak als basis gekozen. Niet alleen hadden wij daar een goed en prettig tehuis, maar wij bevonden ons er tevens in het centrum van het luchtver-

1) De reis van Dr. Holthuis en mijzelf werd mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de Nederlandse Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek, terwijl Dr. Boeseman in opdracht van het Gouvernement reisde.

keer. Talrijke tochten per Catalina naar verschillende delen van Nieuw-Guinea waren er het resultaat van. In 1935 werd eerst Hollandia als basis gekozen, alwaar de Marine Kazerne ons gastvrijheid bood. Van Hollandia uit werden tochten gemaakt naar het Sentani-meer.

Het was reeds jaren bekend, dat in het Sentani-meer zaagvisen voorkomen; een volledig exemplaar was echter nog nimmer in een verzameling gekomen, zodat een zekere determinatie van de soort niet mogelijk was. Onze vreugde was dan ook groot, toen wij op een Zondagochtend bericht kregen, dat in Joka een zaagvis van 2,86 meter lengte was aangebracht. Wij wisten niet beter te doen, dan het dier zoveel mogelijk met formaline in te spuiten en het vervolgens in zijn geheel naar de Marine Kazerne te Hollandia mede te nemen, om aldaar te beraadslagen wat met deze vis kon worden gedaan. Het liet zich aanzien, dat wij slechts de zaag en de kaken zouden kunnen bewaren, terwijl overigens zou moeten worden volstaan met het maken van foto's en het nemen van maten. De Marine dacht er evenwel anders over; het dier zou in zijn geheel worden geconserveerd! Er werd gemeten en gepast, waarna de Technische Dienst de vis inblikte in drie aan elkaar gelaste oliedrums.

Een visje in de ijskast . . .

Veertien dagen later werd een tweede zaagvis bij de Kazerne afgeleverd, welke eveneens werd ingeblikt. Vanuit Joka was de Officier van de Wacht per radio gewaarschuwd, dat er een visje voor de zoölogen onderweg was en hij beloofde bereidwillig het dier voorlopig in de ijskast te leggen. Zijn gezicht moet de moeite waard geweest zijn, toen een uur later een grote vrachtwagen voorreed met een zaagvis van 3,32 meter lengte . . .

Met het inblikken waren alle moeilijkheden echter nog niet opgelost, want het schein niet eenvoudig om twee tanks, elk ongeveer drie meter lang en een zaagvis op formaline inhoudende, naar Nederland vervoerd te krijgen. Het was wederom de Koninklijke Marine, die uitkomst bracht. De Commandant van Hr. Mr. „Van Kinsbergen“, de Kapitein-Luitenant ter Zee F. Bruijn, liet beide tanks aan dek van deze bodem sloop, om deze aldus naar Nederland te vervoeren. Bovendien nam Hr. Ms. „Van Kinsbergen“ nog een aantal andere colli mede, zoals Hr. Ms.

„Snellius“ en „Van Zijl“ tevoren eveneens ten aanzien van het eerder verzamelde materiaal hadden gedaan.

De zaagvis als zoetwatervis

Over de zaagvissen van het Sentani-meer is nogal veel ophef gemaakt en tot op zekere hoogte was dit terecht, omdat het de eerste exemplaren betrof, welke in hun geheel geconserveerd een museum bereikten. Het voorkomen van zaagvissen in zoet water is echter niet zulk een grote bijzonderheid als veelal wordt gemeend. Het is bekend, dat sommige soorten zaagvissen in rivieren binnendringen. Hoewel nu het Sentani-meer via de Tamirivier in verbinding staat met de zee, is het niet waarschijnlijk, dat de zaagvissen regelmatig door genoemde rivier naar het meer en weer terug naar zee zouden trekken. Eerder moet worden aangenomen, dat zaagvissen reeds in dit gebied voorkwamen toen het Sentani-meer nog een brede, open verbinding met de zee had. Door het oprijzen van de heuvels tussen het meer en de zee werd deze verbinding afgesloten. Het Sentani-meer verzoette langzamerhand, terwijl de zaagvissen zich in het zoete water in stand konden houden. De vraag of de zaagvissen permanent in het meer blijven zal eerst kunnen worden beantwoord wanneer zal kunnen worden aangetoond, dat zij zich er ook voortplanten; hiertoe zijn echter veel meer waarnemingen over verscheidene maanden van het jaar verspreid nodig.

In het Jamoer-meer komen eveneens zaagvissen voor, terwijl jonge exemplaren van ongeveer een meter lengte geregeld in de Digoel-rivier bij Tanah Merah worden gevangen.

Een tweede hoogtepunt van ons verblijf in Nieuw-Guinea vormde het bezoek aan het Jamoer-meer, in de hals van de Vogelkop. De Luitenant ter Zee Vlieger der tweede klasse G. Pauli en de bemanning van zijn Catalina kwamen van een bezoek aan dit meer terug met de mededeling, dat zij er een haai aan de lijn hadden gehad, een verhaal, dat weinig geloof vond. Voor ons was dit een reden te meer om gebruik te maken van het aanbod, een week door te brengen in het bivak van de Mariniers in de kampong Gariau aan de Zuidelijke oever van het Jamoer-meer.

Een lap katoen voor een haai.

Om de bevolking duidelijk te maken wat wij wilden werd een „prijzlijst“ gemaakt, namelijk een aantal schetsen van dieren, waarbij de bij levering uit te reiken goederen werden vertoond. De haai bleek algemeen bekend te zijn en de uitgeloopte lap kleurloze katoen was wel zo verlokkelijk, dat men actief met de visserij begon. De overblijfselen van een doer een Marinier geschoten varken lokten de haaien tot vlak onder de wal, maar aanvankelijk leverden deze pogingen weinig resultaat, want telkens ontaspte de haai. De volgende ochtend werden wij gewekt door opeenvolgende stemmen: een oude Pa-

poea had een haai van 1,52 meter gevangen!

Naderhand bracht ik met een detachement Mariniers opnieuw een bezoek aan dit meer en in vijf dagen leverde de bevolking nog drie haaien. Of deze haaien behoren tot een soort, welke ook in zee voorkomt, zal eerst kunnen worden vastgesteld nadat het verzamelde materiaal in Leiden is onderzocht. Het gebied van het Jamoer-meer heeft vroeger onder zee gelegen, doch het is later met het omliggende land opgeheven en daarna verzoet. Evenals bij het Sentani-meer het geval is, bestaat echter ook hier een verbinding met de zee, namelijk de Omba-rivier. Om vaat te stellen of deze haaien zich in het Jamoer-meer voortplanten zullen over een langere termijn waarnemingen moeten worden gedaan. Behalve tal van vissen, waarvan vele tot marieze groepen behoren zoals bijvoorbeeld de gepen, leverde het Jamoer-meer nog interessante zoetwater- en moeraschildpadden op. Aldus viel de bemanning der Catalina welke ons kwam halen het voorrecht te beurt, twee melkbussen met geconserveerde dieren, drie kisten met levende schildpadden en een kist met levende jonge krokodillen te mogen inladen. Een dergelijk transport zou men bezwaarlijk aan een gewone lijndienst kunnen medegedeven, maar de bemanningen van de Catalina's zijn wel meer vreemde ladingen gewend.

Bij elk onderzoek van de visfauna der zoete wateren van Nieuw-Guinea valt het steeds weer op, dat de meeste vissoorten behoren tot groepen, welke vanuit zee zijn binnengedrongen. Zo vindt men in de Digoel-rivier bij Tanah-Merah gepen en ansjovisachtige vissen, terwijl daar in het zuiver zoete water eveneens echte zeelangen worden aangetroffen.

Na elke tocht keerden wij naar de Marine-Kazerne Hollandia en naderhand naar de Marine-Kazerne Biak terug, waar wij wederom gebruikmaakten van de ons geboden hulp. Hr. Ms. „Luyms“ en de LCT's vervoerden gedeelten van onze uitrusting naar plaatsen, welke wij per vliegtuig zouden bezoeken. Voor de verschepping van de verzameling en uitrusting naar Nederland verleende de Lucht- en Zee-transport-Officier zijn medewerking.

Een zeldzame pythonsoort

In 1952 werd na mijn vertrek uit Nieuw-Guinea in het gebied der Wisselmeren een zeldzame pythonsoort gevangen. Door een Catalina werd het dier naar Biak

Drie ten aan vracht wordt uit de „Catalina“ en op het vlot geladen! (Copyright: Ministerie van Overzeese Rijksdelen)

overgebracht, waarna een andere Catalina, welke naar Nederland terugkeerde, dit kostbare exemplaar in het Marine Vliegkamp Valkenburg aan mij afleverde.

Door het verstrekken van onderdak en vervoer, door het organiseren van tochten, alsmede door het verlenen van hulp bij de verzending van materiaal, deed de Koninklijke Marine deze reizen een succes worden. Het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie is hiervoor aan de Koninklijke Marine grote dank verschuldigd.

In 1953 werden de verdiensten der Koninklijke Marine voor het zoölogisch onderzoek officieel erkend, doordat H. M. de Koningin de Zilveren Erepenning voor Verdiensten jegens Openbare Verzamelingen toekende aan de Luitenant-ter-Zee-Vlieger der eerste klasse (thans Kapitein-Luitenant ter Zee-Vlieger) G. F. Venema en aan de Luitenant ter Zee-Vlieger der eerste klasse J. R. Schilling, in 1952 respectievelijk Commandant van het Marine-Vliegkamp Biak en van Squadron 221, terwijl de Hofseester der eerste klasse A. Hollander de Bronzen Erepenning ontving. Bovendien kregen de beide commandanten

ieder een zoölogisch pefekind: *Lygosoma venemai* (een *Agedia*) en *Allonolurus schillingi* (een mijt), zodat hun namen in de wetenschappelijke literatuur veretouwd zijn.

Een moderne Prikkebreit!

Men kan zich afvragen, of de steun der Koninklijke Marine aan het zoölogisch onderzoek voor haarzele enig rechtstreeks nut afwerpt. Meestal is zulks niet het geval. Wel werd gezegd, dat ik enige waarde had als Ontwikkeling (Sport) en Ontspanning artikel, „omdat een man met een vlindernet veel bijdroeg tot het vermaak der bemanning van het Marine Vliegkamp Biak...“

Waar het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie zoveel profijt van de diensten der Koninklijke Marine, was het prettig dat er ook een onderzoek kon worden gedaan, dat wél van rechtstreeks belang voor de Marine was. Deze mogelijkheid deed zich in 1953-1954 voor. Gedurende de oorlog hadden de Amerikaanse strijdkrachten in Nieuw-Guinea op verscheidene plaatsen te kampen met scrub-typhus (*tsutsugamushi disease*), welke ziekte door larven

van bepaalde mijten wordt overgebracht. Dr. L. van der Hammen stelde daarom een onderzoek in naar de verspreiding van deze mijten, meer in het bijzonder naar het type terrein waarin zij voorkomen. Van zijn hand zal hierover een publicatie verschijnen, welke veel tot het voorkomen van deze ziekte kan bijdragen, omdat men verdachte terreinen voortaan zoveel mogelijk zal kunnen vermijden.

Dr. Brongersma besloot zijn uitzending met de hoop uit te spreken, dat de samenwerking met de Koninklijke Marine in de toekomst zal kunnen worden voortgezet.

„Een reis aan boord van een oorlogsschip en het leven in een kamp der Koninklijke Marine“, aldus deze geleerde, „is zo ongebruikelijk als men zich maar kan indenken. Men leert er het werk van de Marine kennen en waarderen en men krijgt bewondering voor hen, die in Nieuw-Guinea hun torn van anderhalf jaar dienen zonder gezin en zonder dat er buiten de diensturen nu zo heel veel afleiding bestaat. Het is één lichte taak, welke de Marinemen daar heeft!“

De sudate officier van de Marine Kazerne Hollandia, de Luitenant ter zee 2e klasse G. C. J. Sijmons, meet de zaagvis uit het Sentani-meer

LANKHORST
TROSSEN
BREKEN
NIET

SNEEK

ONGEDIERTE

VERDELGING???

„Niet het woord, maar de daad!“
zegt het RIWA-paraat!

RIWA

CHEM. FABRIEK
AMSTERDAM-Z.
Wielingenstraat 6
Telef. 72.30.68

E. J. SMIT & ZON'S
SCHEEPSWERVERN N.V.
WESTERBROEK (GRON.)

Anno 1785

*Bouwers van Zeeschepen,
Binnenschepen en Sleepboten*

N.V. HOUTHANDEL

v/h NICO VINKEN & Co.

*
ZAGERIJ · SCHAVERIJ
DEN HELDER

*
Levert alle
HOOUTSOORTEN

*
*Watervast- en Tropenverlijmd
Triplex en Multiplex
Watervaste Hardboards*

*
Kantoor en Opslag:
Janzenstraat 77, Den Helder
Tel. K 2230 · 2437

DAF werkt mede aan de verdediging van de vrije wereld

Het imposante productie-programma van Van Doorne's Automobiefabriek N.V. en Van Doorne's Aanhangwagenfabriek N.V. manifesteert zich dagelijks in de talrijke DAF-wagens, die ten dienste van het transport in binnen- en buitenland hun zware arbeid verrichten. Naast dit uitgebreide civiele programma bouwt DAF vele typen militaire automobielen en trailers.

Het Nederlandse Vertrouwenmerk

VAN DOORNE'S AUTOMOBIEFABRIEK N.V.
VAN DOORNE'S AANHANGWAGENFABRIEK N.V.
EINDHOVEN · TEL. K 490 - 6262 · 20 Lijnen

N.V.
OLIE-SCHEEPVAART

(OIL-SHIPPING CO)

ROTTERDAM

Levering van
Bunkerkolen en
Bunkeroliën

in alle havens
ter wereld

Technisch Handelsbureau

„OLIVA“

Prins Hendrikkade 48

Tel. 42282

AMSTERDAM

*

Gereedschappen
Machines

voor metaal- en houtbewerking

TER HORST & CO. N.V.
RIJSSEN

Koninklijke Jutespinnerij en -weverij

Telegramadres: Terborst—Rijssen

Telefoon No. 241 (K 5480)

*

Fabrikante van:

JUTE

GAREN — DOEK — ZAKKEN

voor alle doeleinden

Scheepswerf „De Vlijt“
Fa. **GEBR. DE VRIES**

Tel. 524 - Aalsmeer

*

Motor- en Zeiljachten

Directieboten

SPECIALE VAARTUIGEN

in

HOUT, STAAL,

ALUMINIUM

N.V. BETONFABRIEK

De Meteor

DE STEEG

TELEFOON VELP K 8302 - 3344

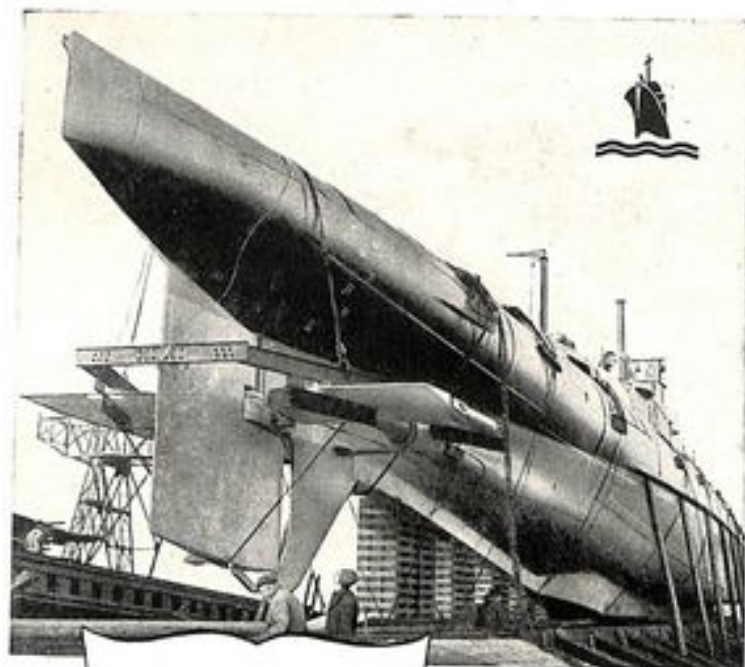
Fabriek van
kwaliteits betonproducten

VAREKAMP
Internationale Expeditie N.V.
AMSTERDAM - Tel. 44466 - 40696
HOLLAND

Expeditie- en Veerbedrijf
NIEUWENHUIS
HOLLANDIA HAVEN
NIEUW GUINEA

Verhuizingen
naar en van
Nieuw-Guinea
in liftvans,
Bagage service,
Verpakking en
Verschepping van
automobielen
en koopmans-
goederen,
Assurantie,
Opslag,
Douane-
formaliteiten.

Hr. Ms. 019

was de eerste onderzeeboot ter wereld
uitgerust met een „snuiver”, vinding van
de Nederlandse Marine en uitgewerkt door

**N.V. NEDERLANDSCHE VEREENIGDE SCHEEPSBOUW BUREAUX
DEN HAAG**

DE ROTTERDAMSCH E DROOGDOK MIJ. N.V. -
ROTTERDAM • NED. DOK EN SCHEEPSBOUW
MIJ. V.O.F. - AMSTERDAM • N.V. KON. MIJ. „DE
SCHELDE” - VLISSEINGEN • WERKSPOR N.V.
AMSTERDAM • DOK. EN WERF. MIJ. WILTON-
FUENOORD N.V. - SCHIEDAM

Breda

STAALDRAADKABELS
HERCULESTOUW EN PYTHONTOUW
SISAL- EN MANILLATOUWWERK

**N.V. Vereenigde
Touwfabrieken**

Tel. 11 4060
S-GRAVENWEG 264 - ROTTERDAM

TROPENBESTENDIGE

**LAKKEN
VERVEN
VERNISSEN**

Waar hoge eisen worden gesteld, zijn
WAGEMAKERS-producten op hun plaats

Voor bouwvakken, auto's, etc. leveren wij
speciale producten

Alle inlichtingen, brochures, e.d. worden gaarne
verstrekkt door:

WAGEMAKERS

BREDA - HOLLAND

TEOLIN - TEOFLUX - TEOLACO

NVE

hardboard

ivoor en naturel

zachtboard

creme en naturel

Nove board

het enige nederlandse board

Export naar 40 landen

N.V. NOORDELIJKE INDUSTRIE VOOR VEZELVERWERKING - HOOGZAND

**Electro-
technische
artikelen**

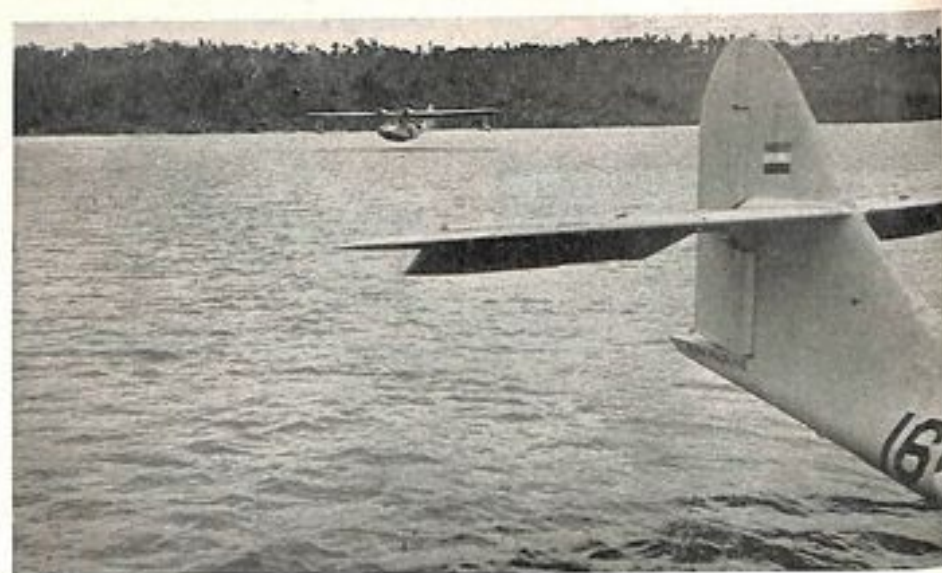

**VAN MOUWERIK
& BAL**

ZEIST

Tel. K. 3404 - 3145

- Aard-electroden
- Aardklemmen
- Aardringen
- Aardverb. strippen
- Aftakklammen
- Beugels
- Buisenraf
- Draadshoenen
- Glijmeeren
- Kabelboon
- Kabelshoenen
- Kerfverbinders
- Klauwklemmen
- Klauwkabelshoenen
- Kousjes
- Ophangbeugels
- Spandraadbeugels
- Stekkerhuisjes
- Transformatorkasten
en kasten
- Zedels

Twee maal per week landt een „Catalina“ van de Marine-Luchtvaart-Dienst te Manokwari voor het onderhouden van de verbinding met Blak.
(Copyright: Ministerie van Overzeese Rijkdelen)

De Koninklijke Marine bouwt mee aan de toekomst van Nieuw-Guinea

Alles kan, niets is moeilijk

DE wijze waarop de Koninklijke Marine naast de vervulling van haar eigenlijke militaire taak behalve in de reeds eerder vermelde gevallen, gelegenheid vindt om daadwerkelijk aan de opbouw en ontwikkeling van Nieuw-Guinea deel te nemen is zo veelzijdig en veelomvattend, dat het praktisch onmogelijk is daarvan een volledig beeld te geven. De in bijgaand artikel voorkomende voorbeelden geven echter een indruk van sommige aspecten van deze hulp, waardoor de Zeemacht voor de toekomst van dit Rijkdeel haar steentje bijdraagt.

Kort na het marinecommando in Nieuw-Guinea te hebben aanvaard, nam de Kapitein ter Zee G. B. Fortuyn het initiatief tot verbetering van de haven van Blak, een werk van enorme omvang, waarvan de betekenis duidelijk wordt indien men zich rekenschap geeft van het hierdoor geopende perspectief.

Gelegen aan de Sorido Lagune, een strandmeer, dat door een langgerekt koraalrif van de zee is afgesloten, behoeft de haven van Blak dringend verbetering. De hoogte van deze koraalrug, welke bij de ingang tot 2,9 meter beneden het zee-oppervlak reikte was een belemmering voor de scheepvaart en deed de haven slechts voor kleine schepen toegankelijk zijn. Verwijding van de te nauwe ingang en opruiming van een aantal riffen in de kom van de lagune was daarom noodzakelijk.

De kosten van dit werk zouden indien het niet

behulp van normale springstoffen door een particuliere aannemer was uitgevoerd, enkele miljoenen guldens hebben bedragen. Thans is het door de Koninklijke Marine met eigen middelen geschied, zonder dat het de schatkist een cent heeft gekost. Hiertoe werd gebruik gemaakt van enige duizenden Amerikaanse en Japanse vliegtuigbommen uit de laatste oorlog, welke op vele plaatsen in Nieuw-Guinea aanwezig waren. Een tweeledig doel werd hiermede goddiend: de uitvoering van een belangrijk werk en de opruiming van oude munitie-dumps.

Het vervoer van de vliegtuigbommen naar de plaats van bestemming en het aanbrengen daarvan in de vereiste positie door duikers van de Koninklijke Marine moest vanzelfsprekend met de nodige voorzichtigheid geschieden.

De ingang van de haven is thans tot 500 meter verbreed, terwijl tot een afstand van 600 meter voorbij de 250 meter lange steiger de diepte overal ten minste 11 meter bedraagt. Het werk, dat ruim twee jaren heeft geduurd, is thans bijna voltooid.

De toezegging van de Commandant der Zeemacht in Nieuw-Guinea om dit grote werk ter hand te nemen, deed de Directie der Bataafse Petroleum-Maatschappij besluiten een tanker-park aan te leggen. Grote schepen kunnen thans zonder bezwaar de haven binnen komen, terwijl in de naaste toekomst het olievervoer met 18.000 tons tankers (welke 9 meter steken), mogelijk zal zijn. De be-

nodigde vliegbenzine, welke voorheen in drums moest worden getransporteerd, kan thans in tank-schepen worden aangevoerd, hetgeen een enorme besparing betekent.

De nieuwe toestand beduidt tevens een belangrijke vooruitgang voor de burgerbevolking, welke de verscheidene goederen thans uit Nederland kan ontvangen.

Al met al is de door de Koninklijke Marine uitgevoerde verbetering van de haven van Blak een belangrijke bijdrage voor de economische ontwikkeling van het gebiedsdeel.

De haven Hollandia

Eveneens onder leiding van de Kapitein ter Zee G. B. Fortuyn werd in 1953 de verbetering van de haven van Hollandia door de Koninklijke Marine ter hand genomen en met voortvarendheid in keete tijd uitgevoerd. Hiertoe werd in de eerste plaats een in de haven gezonken landingsvaartuig van het type LCT, waarvan het voorschip onder een hoek van 45 graden boven het water uitstak, gelicht. Dit vaartuig vormde evenals een hoeveelheid scrap welke eveneens werd opgeruimd, een ernstige belemmering op de ligplaats voor landingsvaartuigen, alwaar dientengevolge slechts ruimte was voor één LCT, welke bovendien was blootgesteld aan het gevaar van bodembeschadiging. Nadat deze obstakels waren verwijderd, werden moerpalen aangebracht en de oprit van de beach grasafteerd. De haven van Hollandia biedt thans een uitstekende ligplaats voor vier grote landingsvaartuigen.

De Koninklijke Marine verleende voorts duiker-hulp bij het verwijderen van een landingsvaartuig, dat langs de zogenaamde marinesteiger was gezonken. Er kunnen thans twee froggaten naast elkaar langs deze steiger gemeerd liggen in plaats van één. Voorts werd in de haven van Hollandia, nabij de geprojecteerde plaats voor een in te richten tanker-park, door middel van springmiddelen een rif opgeruimd. Tenslotte werd aan het Gouvernement bijstand verleend bij het verwijderen van een houten mijnenvoer, welke ter plaatse van de geprojecteerde sleepheiling van de Gouvernementswerf in de oerlog was gezonken.

„In een land zonder steigers zijn landingsvaartuigen onontbeerlijk, in het bijzonder voor het vervoer van rollend en ander zwaar materieel“. Dit woord van de voormalige Commandant der Zeemacht in Nieuw-Guinea, de Kapitein ter Zee G. B. Fortuyn, is waard aan de wand te worden geschreven, niet alleen omdat het een axioma is voor de wijze waarop de opening van Nieuw-Guinea in grote stijl moet worden aangevat, maar tevens omdat het van toepassing is op elk gebied ter wereld, dat in overeenkomstige omstandigheden moet worden ontstoken.

Het is een woord, dat geboren uit de ervaring van het aandeel, dat in het jongste verleden door de Koninklijke Marine tot de ontwikkeling van Nieuw-Guinea werd bijgedragen, blijk geeft van de wijde blik, welke bij de uitvoering van een taak van zo grote omvang en betekenis past.

De Kapitein ter Zee Fortuyn doet hiermede nareken in het algemeen op de mogelijkheden, welke de Zeemacht bij deze uitvoering biedt en in het bijzonder op de rol, welke het maritieme zeetransport vervult bij de aanvoer van bulldozers en dragelines (graafmachines), welke ondermeer bij de aanleg van een tweetal proefpolders nabij Merauke, ten behoeve van de rijstbouw aan de Zuidkust zijn benodigd.

Het betreft hier de aanvoer over zee van het

zware materieel ten behoeve van het grondverzet van 19.000 ton aarde voor een areaal van achttien-duizend hectare aan de Koembe-rivier, waarvan voor de toekomst van het land grote verwachtingen worden gekoesterd. In het licht van de ver strekende betekenis van dit project is het belang van deze hulp duidelijk: slaagt deze proefnemingen, dan opent zulks de mogelijkheid om Nieuw-Guinea binnen enkele jaren op het gebied van de rijstvoorziening „selfsupporting“ te maken en aldus onafhankelijk te doen worden van de invoer uit andere Aziatische landen.

Slotbeschouwing

De Kapitein ter Zee Fortuyn, die gedurende ongeveer twee en een half jaar persoonlijk de leiding heeft gehad van alles wat de Koninklijke Marine op verscheidend gebied tot de opbouw van Nieuw-Guinea bijdraagt en die derhalve de bestaande mogelijkheden uit eigen ervaring kent, heeft een vast geloof in de toekomst van dit Rijkdeel.

De Kolonel verbindt hieraan echter de voorwaarde, dat de oude Nederlandse pioniersgeest, ondernemingszin en doezaktingsvermogen, waarmee ook in Nieuw-Guinea ongetwijfeld „iets groots kan worden verricht, terdege rekening houden met de specifieke moeilijkheden van het gebied, welke daarbij moeten worden overwonnen. Gewond als hij is de feiten nuchter en zakelijk onder het oog te zien, vat deze hoofdofficier der Koninklijke Marine, die zich door jarenlange aanraking met Nieuw-Guinea nauw met land en volk verbonden gevoelt, zijn mening in ronde zeeaanstaal als volgt samen:

„Er is in Nieuw-Guinea niets“, aldus de Kapitein ter Zee Fortuyn, „daarom ben je op jezelf aangewezen: op eigen vernuft en eigen ondernemingszin. Zo heeft de Marine er altijd getoerd en zo alleen kan het worden geklaard. Indien men dit voor ogen houdt en toepast, kan alles en is niets moeilijk!“

„Omne potest, nihil difficile. — alles kan, niets is moeilijk!“ Deze bezielende woorden heeft de Kolonel zich destijds bij de uitvoering van zijn taak als richtsnoer gekozen en willen medegeven aan zijn opvolger, de Kapitein ter Zee A. C. M. de Neeve, die op 3 Maart 1955 het bevel over de Zeemacht in Nieuw-Guinea van hem heeft overgenomen.

Ziedaar het zinrijke en inspirerende devies, dat sindsdien in de werkkamer van de Commandant der Zeemacht in Nieuw-Guinea te Hollandia in forse letters aan de muur prijkt en dat voor de toekomst van dit Rijkdeel een schone belofte inhoudt!

Fak-Fak: de post wordt aan boord van het Marine-vliegtuig gebracht.
(Copyright: Ministerie van Overzeese Rijkdelen)

L. NIEUWBURG & ZN.

- *Isolatie*
- *Pakking*
- *Rubber*

Schiedam, Hagastr. 71, Tel. 68122

NIEUWBURG'S PAKKING PAKT!

Firma van de Beld & van der Stouwe

Tel. 282 - ZWARTSLUIS

*Specialiteit in
reddingsboeien
van kurk en plastic
Zwemvesten
Reddingselotten
Plastic, voor
vulling van luchtkasten
Alles met keur S.I.
Aanvaarmateriaal*

Zwemvesten volgens internationale
Conventie — Londen 1948

N.V. BAGGERMAATSCHAPPIJ

BOS & KALIS

MERWESTRAAT 34 -
SLIEDRECHT

**BAGGERWERKEN - HAVENWERKEN
OPHOINGSWERKEN**

MACHINEFABRIEK

A. T. van Tol

Draaien en fraisen van

**tandwielen
worm- en
schroefwielen**
(moduli 1 t.m.10)

Scheepsreparatiën

ROTTERDAM - WAALHAVEN O.Z. 15 - TEL. K 1800 - 72840

Fast Motorlaunch „Juno“

Scheepswerf

„GEBR. AKERBOOM N.V.“ - OEGSTGEEST - HOLLAND

*bouwt alle typen
vaartuigen tot 300 ton,
óók voor de tropen*

T.S. Shallowdraft motorcetteel „Woodlark“

N.V. SCHEEPSWERF
Gebr. van der Werf
 DEEST

SCHEEPSWERF
Gelria te Nijmegen

*tankers, coasters,
 sleepboten, baggermateriaal,
 trailers en binnenvaartuigen
 tot 5000 ton dw.
 nieuwbouw en reparatie
 2 doorschellingen ruim 100 meter*

Telefoon Deest 461 (Druuten) en
 Nijmegen 22717

SILION Lagermetaal

voor Dieselmotoren, benzinemotoren,
 compressoren, locomotieven, enz.

**SMELTOEVENS voor Lagermetaal
 UITSMELT- en GLOEIOEVENS
 CENTRIFUGAAL INGIETMACHINES**

EN ALLE VERDERE TOEBEHOREN
 VOOR DE MODERNE LAGERGIETRIJ

**ALLDIESEL Lagermetaal
 BRACKE staalloodbronzen
 bussen**

RUYSCH' TECHNISCH HANDELSBUREAU
 ZUTPHEN - Telefoon K 6750-4582

AANNEMINGS MIJ. JAC. G. VAN OORD N.V.

UTRECHT - WEG NAAR RHIJNAUWEN 12 - TEL. 19027 - 26027

**WATERBOUWKUNDIGE
 WERKEN**

GRONDWERKEN

ASPHALT-WERKEN

HAVENWERKEN

Type „L” series
 (3 LA & 3 LB)

Type „L” series
 (4 LA & 4 LB)

40-75 PK / 800-1800 T.P.M.

- Toepassing:
- Graafmachines
 - Tractoren
 - Compressoren
 - Pompen
 - Generatoren
 - Lasaggregaten
 - Motorsloepen

Kaenstraat 32 (Spaanse polder), Rotterdam, Tel. 35550*

N.V. ALGIN

Veterinair Pharmaceutische Producten
 Laan van Meedervoort 277
 's-Gravenhage

- Antibiotica
- Chemotherapeutica
- Sera en Vaccins
- Verpakte Geneesmiddelen
- Veevoeder Supplementen
- Dipvloeistoffen
- Pharmaceutische Chemicaliën
- Reagentia
- Praktijk kleding
- Praktijk apparatuur
- Laboratorium apparatuur
- Apparatuur voor K.I.

ADVIEZEN

**N.K.F.
 DELFT**

met papier
 geïsoleerde kabels
 voor zwakstroom
 en sterkstroom
 koperdraad en
 koperdraadkabel
 kabelgarnituren
 vulmassa en olie

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK

Wat ons in Nieuw-Guinea bezig houdt

Hollandia, Augustus 1955

Hollandia-bevolking

Het is een algemeen bekend feit, dat in Nederlands Nieuw-Guinea ook nu nog een mannenoverschot bestaat, hoewel langzamerhand dit probleem door verschillende omstandigheden zich in gunstige lijn ontwikkelt. Het lijkt daarom interessant om een blik te slaan op een sociografische beschrijving van Hollandia's bevolking van twee jaar geleden, welke kort geleden door het Bureau Immigratie van de Dienst van Binnenlandse Zaken werd gepubliceerd. In de maanden Juni tot November 1953 werd een immigratoire registratie verricht en op deze gegevens heeft het Bureau Immigratie zich dan ook gebaseerd. Hollandia telde op 31 October 1953 6.743 zielen. Het verschil tussen mannen en vrouwen, vooral bij de ongehuwden, bleek dat jaar bijzonder groot te zijn, zo zelfs, dat er in de leeftijdsgroep van 18 en 45 jaar $\pm 140\%$ meer mannen waren dan vrouwen. Daarbij zij evenwel aangetekend, dat in de loop van 1954 een vrij groot aantal ongehuwde mannen van 20 tot 30 jaar, hoofdzakelijk van Nederlandse nationaliteit, naar Nederland is vertrokken.

De Gouvernementswerf te Hollandia aan de prachtige Humboldtbaai

Uit het rapport blijkt duidelijk, dat in 1949 en vooral in 1950 zeer velen naar Hollandia kwamen. In aanmerking genomen de recente vestiging en het grote tekort aan huwbare vrouwen, spreekt het rapport tenslotte van een groot aantal in Hollandia geboren kinderen.

Noordwijk

Door de vestiging van reusachtige Amerikaanse kampen tijdens de Tweede Wereldoorlog, is Hollandia een groot aantal Engelse benamingen rijk geworden, waarvan de meeste ook nu nog — de mens is nu eenmaal gemakzuchtig — in gebruik zijn. Om enkele daarvan te noemen: Sky Line (waar nu op de heuvels rond Hollandia-Binnen het zenderpark van de P.T.T. staat), Signal Hill, Happy Hill, Camp Walker, Base G (het „strand“ van Hollandia), Dock V en Dock VIII. Op deze laatste twee plaatsen nu verrees de afgelopen vijf jaar een groot complex van woningen, hoofdzakelijk bedoeld voor gouvernementsambtenaren. En hoewel in de hele omgeving geen dok- of havenbedrijf te bekennen is, bleven deze twee punten de (vernederlandste) ben-

aming Dok V en Dok VIII dragen. Daar is nu verandering in gekomen. Er werd een prijsvraag uitgeschreven voor de beste benaming. Geen daarvan kon echter de instemming van het Gouvernement wegdragen, waarna tenslotte werd besloten tot de voor Dok V en Dok VIII bedoelde verzamelaars: Noordwijk. Wanneer iemand in Nederland thans een brief richt aan een inwoner van deze woonwijk, schrijft hij als plaats van bestemming: Hollandia-Noordwijk, zoals het voor het voormalige Hollandia-Stad nu Hollandia-Binnen behoort te zijn.

Kaartering

Vaak wanneer het nog niet helemaal licht is, horen de vroege werkers in Hollandia-Binnen de laatste tijd iedere dag een vliegtuig overronken. Dat is sedert enkele weken het geval. Dan trekt namelijk de „crew“ van een speciaal daarvoor ingerichte K.L.M.-Dakota er op uit met zijn toestel, om luchtfotografie te verrichten ten behoeve van de kaartering van Nederlands Nieuw-Guinea. Want praktisch nergens ter wereld zijn de weersomstandigheden zo ongunstig als in dit Nederlandse Rijksteel. De Grote Meervlakte, die door de Aero-Carto van de K.L.M. geheel „recovered“ moet worden in een half jaar tijd, is dan ook geen geringe opgave.

De Dakota is uitgerust met de modernste apparatuur, die foto's verticaal opneemt en wel van zulk goed gehalte, dat zij tot praktisch iedere gewenste schaal kunnen worden vergroot.

Los van deze kaartering van de Grote Meervlakte — het enige hiaat dat in het kader van luchtfotografie eigenlijk nog van Nieuw-Guinea bestaat — richt men in Nieuw-Guinea op het ogenblik ook de aandacht op de grenslijn tussen het Australische en het Nederlandse deel welke, zoals wellicht bekend, gevormd wordt door de denkbeeldige lijn van de 141ste lengtegraad. Die gaat men nu afbakenen. Dat wil zeggen, van Noord naar Zuid wil men een twintig kilometer brede strook over deze imaginaire lijn leggen, waarin een aantal punten zullen worden gemarkeerd.

De Kartografische Dienst zal vermoedelijk in begin 1957 de kaartering van Nederlands Nieuw-Guinea aanvangen. Dan zullen dus in het terrein verkenningen moeten worden gedaan, op grond van de nieuwe kaart, die aan de hand van luchtfoto's is vervaardigd. Deze verifiëring kost tijd, natuurlijk. Maar zo verkrijgt men langzamerhand een grote kaart van 1 op 25.000 of 1 op 30.000 die geheel Nederlands Nieuw-Guinea bestrijkt. Bij de Topografische Dienst in Delft heeft men tenslotte het voornemen om uit het bestaande kaartenmateriaal, plus wat er nog bij komt, een kaart van het Nederlandse deel van dit eiland te vervaardigen van 1 op 100.000. Als richtdatum heeft deze dienst zich 1 September 1956 gesteld.

Zilveren Priesterfeest

Op 10 Augustus vierden in Merauke, de residentiehoofdplaats van Zuid-Nieuw-Guinea twee welbekende missionarissen hun zilveren priesterfeest: Pater J. Verschuoren en pastoor Thieman. De eerste bekend geworden door zijn ontdekkingsreizen en publicaties, de laatste om het vele werk dat hij op het „bord met modderpap“ verrichtte, het Frederik Hendrik-eiland. Samen met zijn confrater Meeuwse ontdekte pater Verschuoren nog in 1948 de brede stroom in Zuid-Nieuw-Guinea, die zij „Juliana-rivier“ noemden. Voorts nam hij als linguïst — want hij spreekt de taal der Marinds van de Zuidkust vloeiend — deel aan het onderzoek naar de schrikbarende achteruitgang van deze bevolking, welke

Keuwende Marind-vrouw in Zuid-Nieuw-Guinea

arbeid onder leiding stond van dr. Kooymans uit Leiden.

Vierentwintig van de vijfentwintig jaar dat hij priester is, bracht hij — met een korte periode van welverdiend verlof — in Nieuw-Guinea door, waarvan een belangrijk deel diep in de rimboe. En pastoor Thieman, de missionaris met zijn vuurrode baard, kan hem dit nazeggen, want ook hij vertrok in 1931 reeds naar Nieuw-Guinea.

Patrouillevaartuigen

Met het eerste van de zeven patrouillevaartuigen die in de loop van dit jaar in Nieuw-Guinea worden verwacht — de „Tasman“ — werd eind Juli een officiële rondvaart gemaakt in de wijde Humboldtbaai van Hollandia. Het vijftig tons vaartuig, dat ongeveer 9 mijl vaart, is o.m. voorzien van een 20 mm Oerlikonsnelvuurkanon. Behalve 26 passagiers kan dit patrouillevaartuig ook nog een 20 kubieke meter lading vervoeren.

Het ligt in de bedoeling al deze schepjes, die gezien de lange kustlijn van Nieuw-Guinea zo noodzakelijk zijn, de namen te geven van de ontdekkingsreizigers, die eens de kusten van dit eiland verkenden: Pool, Schouten, Wylandt, Lemaire, Kolff en Willem Jansz. De „Tasman“ heeft als basis Merauke, aan de Zuidkust.

Inheemse arbeidersbestand

Mr. P. E. Stolp, Arbeidsinspecteur bij de dienst van Sociale Zaken in Hollandia, heeft een onderzoek ingesteld naar de spreiding van het inheemse arbeidersbestand in Nederlands Nieuw-Guinea. Van alle residenties blijkt die van de Geelvinkbaai bijna de helft — 44 % — van het totaal bestand voor haar rekening te nemen. Voor de residenties West-Nieuw-Guinea, Zuid-Nieuw-Guinea, Hollandia en Fak-Fak zijn deze cijfers respectievelijk 19, 16, 14 en 17 %. Maar ook hier bewijst de Blakker zijn mede-Papoea's qua werkkraft ver de baas te zijn. In Biak bijvoorbeeld worden voor 99 % met mensen van dit eiland de verschillende projecten uitgevoerd. Ook in steden als Sorong en Manokwari is het aantal arbeiders dat van Biak afkomstig is, zeer groot. In tegenstelling tot Biak werken in de centra Merauke, Hollandia, Manokwari en Sorong slechts resp. 36, 34, 23 en 7 % van de streekbevolking.

Ambulances

Dezer dagen werden in Nieuw-Guinea drie ambulance-auto's uitgeladen, waarvan er één bestemd is voor Biak, de andere twee voor Hollandia. De keurige witte wagens werden onmiddellijk door de dienst van Gezondheidszorg in gebruik gesteld. Het zijn ambulances, vervaardigd door de Volkswagen-fabrieken in Duitsland, die elk drie patiënten kunnen vervoeren. Zij zijn o.m. met een luchtverversings-systeem uitgevoerd.

„Landelijke” rust. Zonsopgang bij Miel, aan de Geelvinkbaai

Buitenlandse bezoeken

Nieuw-Guinea mag zich de laatste tijd vrij frequent verheugen in de buitenlandse belangstelling. Zo arriveerde begin Juli te Hollandia de Amerikaanse militaire attaché in Australië, kolonel W. W. Milner, die behalve de hoofdstad ook de Wisselmeren, alsmede de voornaamste plaatsen van de Vogelkop bezocht.

Reeds enige tijd verblijft voorts in Nederlands Nieuw-Guinea de bekende Amerikaanse etnoloog, prof. H. G. Barnett van de Oregon-universiteit, die een studie maakt van de bevolking in verschillende streken. Tijdens zijn studiereis brengt prof. Barnett bezoeken aan de bevolking van de Nimboranvlakte en rond het Sentanimeer, Merauke, Seroei en in de Vogelkop.

Mutaties

In de plaats van de heer N. Makkes, aan wie eervol ontslag is verleend als Directeur van Binnenlandse Zaken, is bij Koninklijk Besluit van 12 Juli 1955 benoemd dr. H. K. J. Cowan. Bij het zelfde besluit zijn benoemd de heer J. G. Boldingh tot Directeur Sociale Zaken, ir A. Perk tot Directeur Landbouw en Visserij, dr M. W. F. Schregardus tot Directeur van Verkeer en Energie en ir I. Wiechers tot Directeur van Waterstaat en Opbouw.

De heer Makkes werd voor zijn vertrek door de bevolking van Hollandia een receptie aangeboden in de Jachtclub, welke ontvangavond mede door vele autoriteiten werd bijgewoond.

Uitzicht op de baai van Fak-Fak.

SLECHTS EEN ANTWOORD...

Wederom heeft Indonesië, gesteund door een aantal Oosterse mogendheden en o.a. met hulp van staten als Saoedi-Arabië en Jemen, waarvan de Franse minister Pinay zeide dat deze meer middeleeuws dan modern zijn, de behandeling gevraagd van wat dan genoemd wordt het conflict over Nieuw-Guinea. Weliswaar besloot de plenaire zitting met slechts 31 tegen 18 stemmen (vorig jaar 39 tegen 11), dit punt op de agenda te zetten, doch het ziet er niet naar uit dat 2/3 der leden een resolutie zal aannemen.

Omdat onze Stichting zich niet in de politiek mengt, wil ik op deze ongelukkige vertoning niet ingaan, maar wel allen, die dit blad ter hand nemen, wijzen op een andere en bovendien persoonlijke consequentie van dit alles. Ons volk is niet klaar met straks, als de kwestie van de tafel der Verenigde Naties voorlopig is weggevaagd, zich blijde in de handen te wrijven en te zeggen: „Hé, hé, dat is ook alweer voorbij”. Zoiets is struisvogel-politiek van de domste soort!

Laten wij ten aanzien van ons Overzees Rijksdeel in de Pacific een positieve en verantwoordelijke taak aanvaarden door spontaan en concreet steun te verlenen aan de ontwikkeling en vooruitgang van Nederlands

Nieuw-Guinea. Wordt lid van onze Stichting, sluit U aan in onze gelederen, verwerf kennis door het lezen van ons orgaan over Ned. Nieuw-Guinea, steun ons werk door lidmaatschap, met een gift of advertentie. Doe wat positiefs!

Wij hebben een groot plan in voorbereiding, namelijk een eigen aandeel te nemen in de bestrijding van de melaatsheid, een der gevreesde volksziekten in Nieuw-Guinea. Als onze plannen in overleg met de Gouverneur en het Hoofd van de medische dienst van Nieuw-Guinea vaste vorm hebben aangenomen, verwachten wij spontane hulp in het gehele land, om gelden daarvoor in te zamelen. Praat er nu reeds over in Uw omgeving, met Uw vrienden en collega's, want overal moeten dan comités worden opgericht, om het doel te bereiken. Schrijf nu reeds aan ons bureau, Bezuidenhoutseweg 17, Den Haag, dat U aan dit doel, de bestrijding van de melaatsheid op Ned. Nieuw-Guinea, wilt medewerken.

Zo kunt gij op verschillende wijze tonen dat het ernst is met Uw overtuiging dat Nederland, in de wereld in het algemeen en op Ned. Nieuw-Guinea in het bijzonder, een grote taak heeft.

v. d. W.

DE KAART VAN NED. NIEUW-GUINEA

II

door Drs H. Eggink

privaat-docent aan de Universiteit van Amsterdam

Ik beloofde U een overzicht te geven van de kaarten, die momenteel beschikbaar zijn. De vorige keer heb ik U van een mooie reliefkaart verteld, die helaas nog niet in de handel is.

MAG ik u nu, alvorens verder te gaan, een heel oude Nederlandse kaart van dit gebied tonen? Helaas kan ik u slechts een zwartdruk geven — kleurendruk is te duur. (fig. 1).

Hoe oud de kaart is, kan ik u niet precies zeggen. Ik vond deze toevallig bij de opruiming van een boerderij-inventaris in Drente. Maar ik vermoed, dat de kaartendrukker Janssonius omstreeks 1640 deze kaart in de handel heeft gebracht. Want de „Sneebergh“ staat er al op en die naam is afkomstig uit het Journaal van Jan Carstens (1623), die schrijft over een „overhoog gebergte dat op vele plaatsen wit met snee bedekt lach, wesende certain wat vrems als op de bergen, zoo na de linie equinoctialis gelegen, snee te hebben“. Ook de namen

Kaap Vals en Keerweer zijn op deze reis geboren. Gerrit Pool (1636) zieldo de westkust af tot de Otakua en had zijn tol aan menschenlevens te betalen; ziet u de naam Doodslagersrivier?

De noordkust doet vreemd aan, zo zonder Geelvinkbaai. Schouten (1616) is blijkbaar ver uit de buurt van de kust gebleven, ook al is zijn naam hier bewaard gebleven in eilandengroepen bij Australisch en Nederlands Nieuw-Guinea.

Niets voor de V.O.C.

De rapporten van al deze zeevaarders waren weinig hoopvol: „niets nuttelix voor de V.O.C.“ en „bewoont door diversche wilde, wrede en arme brutale nation“ (Carstens).

(Fig. 1) Oude kaart van Nieuw-Guinea (± 1640)

De tekenaar geeft nog twee namen voor dit land. Allereerst die van de Portugese ontdekker (1311) „eiland der Papous“. Men neemt aan, dat hij die naam op de Molukken hoorde en dat iets te maken heeft met paca-paca, dat is kroeshartig. Verder geeft hij de naam Nova Guinea, afkomstig van een Spanjaard, die op een reis van de Molukken naar Mexico bij de Mamberamomond landde en N.G. voor zijn koning in bezit nam. Kust, plantengroei en bevolking deden hem blijkbaar denken aan het gelijknamige gebied in Afrika. Enkele namen op deze kaart bestaan nog: Kaap de Goede Hoop en Kaap Vals. Worden met Arimoa en Moa de Koombamba-eilanden bedoeld? Naar het Oosten is het kaartje wel erg moeilijk thuis te brengen.

Eigenlijk is er tot 1900 weinig gebeurd op cartografisch gebied: het land bleef een achterhoek, dat weinig opleverde. Behalve dan misschien massoak. De baai van deze plant levert een aetherische olie, die gebruikt wordt als geneesmiddel en in de farmaceutische industrie. Ook de bevolking — zagen wij — had nog steeds geen gastvrije naam. Maar als men dan leest, dat een ander uitvoerproduct uit slaven bestond, kan men de Papoes' enige argwaan en agressie niet overtuigen.

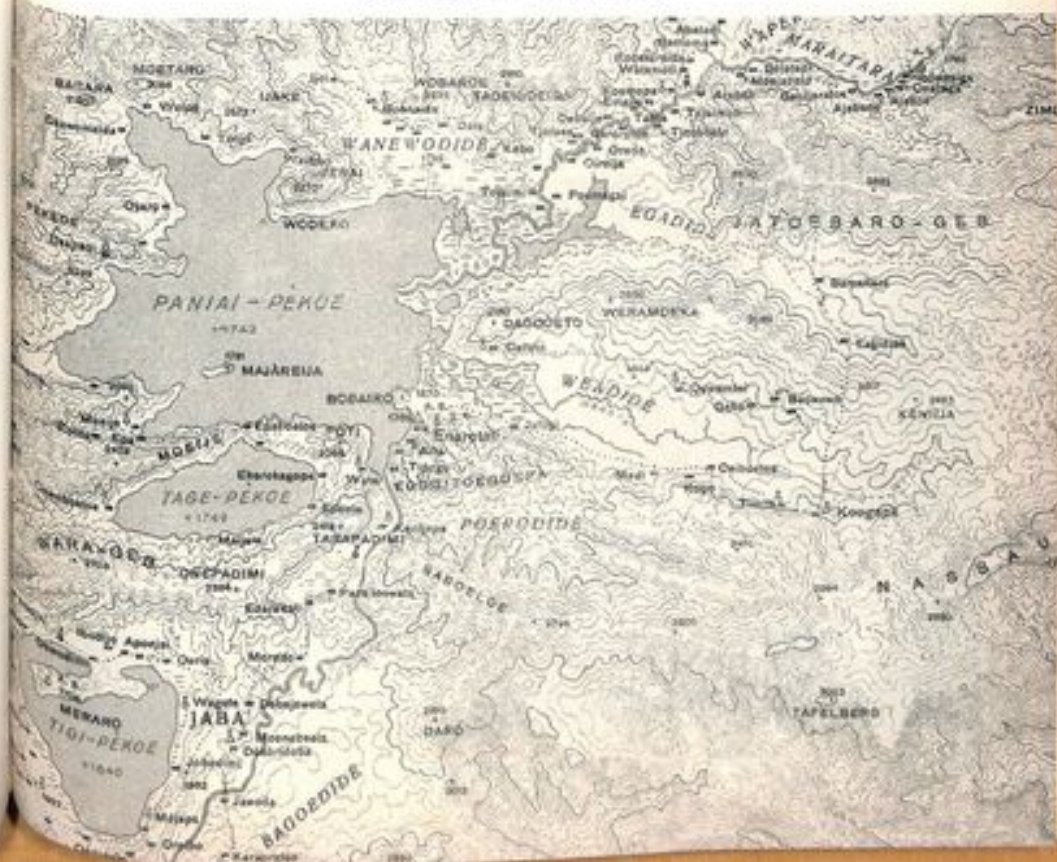
Het is de grote Van Heutsz geweest, die bij het openleggen van de Buitengewesten Nieuw-Guinea niet vergat. Het „Verlag van de Militaire Expeditie van Ned. Nieuw-Guinea 1907-13 (1920)“ gointig daar voldoende van. Het geeft als bijlage een voor

die tijd prachtige kaart 1 : 1.000.000. Maar in het binnenland is veel wit.....

Dr Ormeling, de geograaf van de Indische Topografische Dienst, noemt daarna de periode van 1933-1940. Dat was de tijd van de luchtkartering door de N.N.G.P.M. — op de kaarten van de „olie“ komen wij nog terug! — van de expedities Archbold (38), de Mijnoorwim Nieuw-Guinea (goud) en van die van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap. Door de laatste expeditie onder leiding van Le Roux werd een witte vlek keurig opgevuld (fig. 2). En Archbold gaf iets over de topografie van de beroemde Baliem-vallei. Dat middelste centrale bergland is na de oorlog nogal eens frontpaginieuws: Dr de Bruyn, Meyer Ranneft, Pater Kammerer en nu weer de Cama, die er een zendingspost opende in 1954. En in 1953 was Dr de Bruyn weer bij zijn Bergpapoes, want hier in de Baliem ligt immers de tweede toegangspoort naar het Centrale bergland. Met zijn vele bewoners.... die eens zullen kunnen worden ingeschakeld bij de opbouw van dit land. „Een prachtvolk en een prachtland“ zo schrijft hij mij „zonder de eeuwige blubber van de Wisselmeven. En een vlakke vallei van 50 bij 10

*) Het is niet onmogelijk dat dit de herkomst van de naam Papoes is, die algemeen vertaald wordt als slaaf, wat dan weer verband kan houden met het verder vermelde wegvoeren van Papoes' als slaaf. Red. N. N.-G.

(Fig. 2) Expeditie K.N.A.G. — Le Roux 1933. Een witte vlek op de kaart aangevuld

(Fig. 1a) Luchtfotoe Wollandia en omgevatag.

(Fig. 1b) Kaart Hollandia en omgeving

(Fig. 4) Schetskening Hollandia en omgeving

tot 20 km, r schikt voor zelfs grote Dakota-strips. Op ruim een uur vliegen van Hollandia!

En waar komt de derde bestuurspost? Nog meer naar het Oosten? Daar is onze laatste grote witte vlek, maar Kon. Ned. Aandr. Gen. en „Treubmaatschappij“ zijn reeds maanden bezig een expeditie voor te bereiden naar de omgeving van het Sterrengebergte! Nóg een arbeidersreservoir? En misschien... goud? Het móet daar ergens zijn: het (weinig) stofgoud in de rivieren, die er ontspringen, getuigt daarvan.

Maar wij zouden haast de oorlogsperiode en Mac Arthur vergeten. In 1938 was vanwege het Molukken-instituut een kaart van geheel Nieuw-Guinea verschenen 1 : 2.500.000 in Klein: Nw.-Guinea deel III. Deze kaart is ook afzonderlijk uitgegeven door de Ind. Top. Dienst. Daarnaast bestonden er vele schetskaarten 1 : 250.000 en enkele 1 : 100.000. Het waren de... Jappen, die voor het eerst in ruime mate van deze kaarten gebruik maakten... Ook maakten ze zelf kaarten; gij kunt daarover meer vinden in het artikel van Ormeling (T.A.G. 1952).

Amerikaanse kaarten.

Méer interesseren ons de kaarten van de Amerikanen, die op N.G. nog veel gebruikt worden. Grote hoeveelheden zijn er achtergebleven, toen de troepen vertrokken en de toko-Chinees had goedkoop

pakpapier... Mac Arthur deed zijn werk solide en had voor kaarten een goede medewerker in de Army Map Service, waarbij in 1945 niet minder dan 4500 personen werkzaam waren. Op grote schaal maakte men gebruik van luchtfoto's en wú danken daaraan voor N.-Guinea twee mooie kaartseries. Weliswaar één serie voor ons op een ongemakkelijke schaal 1 : 63360! Maar voor een Angelsakser is dat doodgewoon „one inch to one mile“! Het was uit de aard der zaak vooral de noordkust, waarvan kaarten verschenen, van de hoofdplaatsen en omgeving ook op schaal 1 : 20.000. Daarnaast hebben de Amerikanen onze schetskaarten 1 : 250.000 in drie kleuren herdrukt.

Figuur 3 geeft een afbeelding van luchtfoto en kaart 1 : 63360. In de zeer interessante „Terrain Studies“ hebben de Amerikanen alles verzameld, wat er beschikbaar was aan gegevens over land en volk o.a. in de omgeving van Hollandia. En dat was niet weinig. Uit deze studie geven wij hierbij een schetskening, (fig. 4) ten behoeve van vliegers. Op de voorgrond ziet u het toenmalige Hollandia, op de achtergrond het Sentanimmeer met — en daar waar het om te doen — de vliegvelden!

De nederzetting Hollandia was in 1944 nog van weinig betekenis: zij omvatte eigenlijk niet veel meer dan de „Kloof“, de aanslibbingsvlakte van de twee riviertjes, die hier samenkwamen. (Noebel en

De Anggi-meren

AANTREKKELIJK KLIMAAT, GOEDE LANDBOUWMOGELIJKHEDEN

Het was in 1954 juist 50 jaar geleden dat de Anggi-meren voor het eerst door een Europeaan werden aanschouwd, beschreven en dus ontdekt. Na een vermoeiende tocht van vijf dagen vanuit de kleine maar prachtig beschutte baai van Sjeri bereikte L. A. van Oosterzee na tal van kronkelende en steile bospaadjes doorlopen te hebben op 19 April 1904 een hoge, spaarzaam begroeide bergrug, waar hij met zijn dragers en tochtgenoten „vijf minuten verder gaande, plotseling diep beneden bew een schoon blauw bergmeer zag“. Op 21 April volgde toen de ontdekking van het 2e (westelijke) Anggi-meer. De bevolking noemde de meren Anggi-gita en Anggi-gigi, het zgn. mannelijke en vrouwelijke meer.

DAT in de sindsdien verstreken 50 jaar vrij veel ingrijpend veranderd is in deze Anggi-streken van het tot 3000 m hoge Ar-fakbergland en dat toch weer zoveel volkomen hetzelfde gebleven is, vergeleken met de beschrijving welke daarvan door van Oosterzee gegeven werd, bleek tijdens de van landbouw-, boerwezen- en bestuurszijde gemaakte tochten, juist ten tijde van de 50-jarige herdenking van van Oosterzee's ontdekking.

De kortste weg naar de Anggi-meren voert tegenwoordig door de Ransiki-vlakte. Deze eertijds geheel met zwaar oerwoud be-

Volg op pag. 6

Arafrú. Het was hier, dat de toenmalige kapitein Sachse de Hollandse vlag hees in Maart 1910: de stichting van Hollandiakamp*).

In één der volgende nummers van dit blad zult u een kaartje vinden van het tegenwoordige Hollandia. Men woont daar nu niet alleen meer in de Kloof, maar ook in Dok V dat nu Noordwijk heet of op Berg en Dal. Of — als men forens is — in Hollandia-Binnen! Van opbouw gesproken! Ondertussen weet u nog steeds niet, welke kaar-

ten u eigenlijk kunt kopen. Daarover in een slot-artikel.

* Dit feit is in 1955 herdacht. Maar het is mij opgevallen, dat er twee kampen van de K.L. genoemd zijn naar generaal... daarbij mis ik de naam van Generaal Sachse... De padvindsters in de hoofdstad hebben meer eerbied voor het verleden: er is een Generaal Sachse-voortrekkersgroep. Is hier niet iets goed te maken, Kon. Marine nu de K.L. teruggeroepen is naar Nederland?

Het wegen van massoelhaat.

Uitsicht Westelijk meer Anggi-Gigi.

groeide vlakke, is nu voor het grootste deel een open veld geworden, omdat zijn vruchtbaarheid de laatste 20 jaar aanleiding heeft gegeven tot het ontstaan en vergaan (t.g.v. oorlogshandelingen) en het opnieuw ontstaan van verscheidene landbouwondernemingen. Een nogal landelijke autoweg van 4 km lengte voert van het strand naar het bebloede dorpsplein van Ransiki. Van hier af moet naar de Anggi-meren geheel te voet gered worden. De afstand bedraagt ongeveer 30 km; men moet vanaf zee-niveau klimmen tot een bergtop van ruim 2100 m om vervolgens af te dalen tot de meerhoogte op 1900 m. Een goed geïsoleerde bergloper kan het Oostelijke meer in een dagwandeling van 12 uur bereiken; teruggaande, bergaf, is deze prestatie makkelijker te leveren. Gaat men met dragers naar boven, kan men op een tocht van 2 dagen rekenen. Het traject leidt geheel langs het zgn. Lulofspad, een paardepad van 2 m breedte welke in de dertiger jaren met behulp van een paar honderd werkkrachten, vnl. van Java afkomstig, ter ontsluiting van het binnenland onder toezicht van het bestuur werd aangelegd. Dat daarbij nog eens ongevallen door ziekte voorkwamen, blijkt uit een tweetal nog aanwezige, goed onderhouden, gemetselde grafmonumenten. Ook nu nog is dit pad zeer wel bruikbaar, al hebben er enkele aardverschuivingen plaats gehad. Voor wie de smalle, dikwijls nauwelijks zichtbare papoeapadjes kent, vormt het Lulofspad een ongekende weelde. Op de eerstgenoemde padjes haalt men meestal niet meer dan 1 à 2 km per uur, terwijl de wandel snelheid op het Lulofspad „normaal“ kan zijn, d.w.z. 4 à 5 km per uur, behalve op de steilste en hoogste hellingen, waar de merkbaar ijelere lucht een ieder zwaar doet

ademen, hijgend naar meer zuurstof.

Deze stijging vanaf zee-niveau tot 2000 m hoogte geeft in kort bestek een prachtige doorsnee te zien van alle oerwoudgordels en vegetatieverschillen in een tropisch land. Een overzicht tevens van de enorme verscheidenheid en rijkdom in vorm, aard, soort en kleur. Téveel voor een tocht van enkele dagen: vanaf het restant bos in de vlakke van Ransiki, waar de dikste ijzerhoutboom van Nieuw-Guinea staat (met een omvang van ruim 7 meter), tot het kleur- en bloemrijke, bizarre bos van dwergstammen met zijn diepe moskussen op 1700-2100 m hoogte, vanaf het dampig hete kustbos met zijn lawaaslerig krijgende witte en zwarte kakatoe's en schelluitende paradijsvogels, tot het koude, soms koude en wonderlijk stille, gebuldoere, in wolken gehulde merenlandschap op 2000 m hoogte, waar alleen mensen de meest geruchtmakende wezens zijn, is het zó'n merkwaardige overgang, dat men op het eerste moment denkt in een andere wereld terecht gekomen

Inheemse groentestuin met aardappelen, prei, uien en Chinese kool (Anggi).

te zijn. Deze stille wereld van het Arfakbergland tussen 1800 en 2800 m.b.z., waarin de Anggi-meren ingebed liggen, is met zijn ruim 100.000 ha oppervlakte bovendien, lang niet klein te noemen.

De meren zelf, resp. het oostelijke en het westelijke, zijn 3,5 bij 9 en 5 bij 8 km groot, derhalve iets kleiner dan de twee kleinste Wisselmeren. Kenners van beide merenstreken oordelen gunstiger over de mogelijkheden en omstandigheden welke juist de Anggi-meren bieden. De diepten in de Anggi's moeten zeer groot zijn, dieper dan de 150 m welke van Oosterzee in 1904 gepeld heeft. Het dierenleven is even arm gebieven; wat paling en waterkevers, een enkele eendsoort. De

berten, welke door Resident Lulofof omstreeks 1920 in de vlakke van Ransiki zijn ingevoerd, hebben zich echter, bij gebrek aan natuurlijke vijanden, niet zo lang geleden zelfs tot de grasvelden om de meren heen uitgebreid. Het heidschechtige landschap met vele soorten bedragende erica-elein doet fazanten en patrijzen verwachten, doch alleen een zwarte, langstaartige paradijsvogel zal hier en daar opvliegen.

Prachtige vergezichten

Onder alle weersomstandigheden, zowel bij zonschijn als tijdens de dikwijls voorkomende „Hollands“ aandoende motregens en mist, bieden de meren en de hun omringende bergen en vlakten, prachtige vergezichten en tafereelen waard om op een schilderastuk vereeuwigd te worden. De heldergroene kleur van het laagland heeft in dit hoogland plaats gemaakt voor meer roodbruine en grijsgroene bladinten, welke weer verlevendigd worden door de grilligheid van tak- en stamvormen van dwergbomen en 't voorkomen van talrijke helder-keurige bloemen in vele soorten. De fraaiste daarbij zijn wel de geurende rhododendrons, grootbloemige grondorchideeën en gentiaanachtigen. Op het dikke veenachtige humusdek treft men tussen grote moskussen helblauw of roodgekleurde paddenstoelen aan. Hoewel voor inheemse landbouwoeieinden en tongevolge van willekeurige brandstuw langs de bevolkingspaden, veel van de oorspronkelijke vegetatie is vernietigd, zijn toch nog vrij veel ongerepte stukken bewaard gebleven. Merkwaardig is dat dit oorspronkelijke hooglandbos bijna uitsluitend uit „europese“ boomsoorten bestaat, n.l. eiken, kastanjes, zuidelijke beuken en vele naaldbhoutsoorten.

Meeder komt thuis met een net vol geogoste aardappelen. Dorp Inhaki (Anggi Gigi).

Het aantal plaatselijke soorten (endemen) van iedere familie is verrassend groot, zodat dit gebied voor plankundigen en bosbouwkundigen een bijzonder (waardevol en nuttig) eïdoeado vormt. Vele van deze bomen en plantensoorten hebben een vaste plaats gekregen in de huishouding van de Anggi-bewoners. De kastanjes worden bijv. geregeld verzameld en gepoft gegeten. De eikenbossen vormen hier een aanwijzer voor goede tuinbouwgrond. Aan de dikwijls overvloedige eikel-vruchtdracht doen de tamme varkens zich tegoed, hetgeen o.a. tot uiting komt in een zeer gezonde varkensstand. De schors van de berglandceder (Papuacedrus) wordt alom als het enige bewandingsmateriaal voor huiszenuw gebruikt, waarbij het lijkt alsof deze cedar met uitroeiing bedreigd wordt.

Als bouwhout wordt de rechte stam van een andere kleine boomsoort (Dodonaea) gebruikt, welke ook dient voor de palissadering der tuinen ter bescherming tegen steeds vrij loslopende wroetende tamme varkens. Als dakbedekking dient het blad van een Pandanussoort bij het ontbreken van geschikte palmen. De meren worden bevaarn met zeer primitieve vlotjes, gemaakt uit drie aan elkaar gebonden stammen van een merkwaardige „bui-kige“ palmsoort. In 1904 groeiden deze palmen nog aan de oever van het W. Anggi-meer op 2000 m hoogte. Nu moet men te ver weg uit het Z. bergland dragend op de rug aanvoeren; kano's kent men niet.

Een halve eeuw geleden, in van Oosterzee's tijd, zouden slechts ongeveer 100 zielen aan de oevers van het Oostelijk meer wonen en ongeveer 1000 aan het Westelijke Anggi-meer dat vruchtbaarder gronden heeft. In ongeveer 1920 bedroeg het totaal zieleltal naar schatting 2000 en in 1954 rond 4900, waarvan ruim 900 aan de Westelijke oevers van het O. Anggi-meer. (De Oostelijke oevers zijn n.l. zo goed als onbewoond wegens koude en onvruchtbare granitische zandgronden). Men zegt, dat deze bevolkingsvermeerdering voornamelijk mogelijk gemaakt is geworden door de invoer van de aardappel, welke naar Nieuw-Guineese begrippen reeds een lange geschiedenis achter de rug heeft. Deze aardappel is n.l. door zeebaling Woelders omstreeks 1880 in het Arfakgebied ingevoerd via zijn standplaats Andai (nabij Manokwari). Van hieruit is de aardappel door het bergland tenslotte bij de bewoners van de Anggi-meren te

rechtgekomen, waar in 1904 van Oosterzee kleine gezonde aanplantingen aantrof, hoewel het voornaamste knolgewas toen nog oebi (batates) was.

Wie tegenswoordig over de Anggi-meren spreekt, denkt in de eerste plaats aan de verbouwen aardappelen en Europese groenten, tomaten, koolsoorten, uien, prei, bosensorten, enz.

Onbewaste mogelijkheden

Ongetwijfeld biedt dit Anggi-hoogland meerdere, nog weinig benutte mogelijkheden op dit gebied, zij het dat de omvang en intensiteit daarvan door verschillende oorzaken slechts binnen bepaalde grenzen van uitbreiding zal blijven. Behalve kwaliteit en uitgestrektheid der gronden, vormt vooral het transportvraagstuk één van die beperkende factoren: de meer duurzame landbouwproducten (aardappelen, uien bruine bonen) moeten na-

Type Manikongier uit streek Anggi Gigi.

melijk in draagnetten met een maximum-inhoud van 30 kg over een afstand van ongeveer 40 km naar de kust gedragen worden.

De invoer en het slagen van siezure peuzelen, zoals bijvoorbeeld de passiefruit (markiza) zou steeltich een meerdere stimulans kunnen geven tot het vinden van een oplossing voor dit transportvraagstuk.

Het Arfakbergland wordt bevoond door voornamelijk twee volkstanmen, de Manikong en de Hattam (Menam). De begrenzing van hun woongebieden ligt

Tuisekleurige Rhododendron en gras-velden van Inhaki.

ongeveer in een Oost-West lijn door het Noordelijk merengebied. Ondanks oorspronkelijke onderlinge vijandschap merkt men bij de meren een grote toenadering, wat zich uit in menghuwelijken en de kennis die vrij velen bezitten van beide volledig van elkaar afwijkende talen. De Manikongers behoren, zij het niet in getalsterkte doch wel wat hun verspreidingsgebied betreft, tot de grootste berglandvolken van Nieuw-Guinea; men vindt ze zowel aan de Noord- als aan de Zuidkust van de Vogelkop.

Het klimaat van het Anggi-hoogland op 2000 m is voorts één van de grootste aantrekkelijkheden voor de Europese bewoner van het tropische laagland. Een ochtendtemperatuur van 50 tot 55° F. is voor ons uitgesproken „koud“. De Papoea van de meren is, na het horen van onze verhalen over sneeuw en ijs in Europa, verontwaardigd dat wij het met onze kleren aan, kouder hebben dan hij in zijn nationale dracht, welke ook hier in het bergland uit zo goed als geen kleding bestaat.

Na een verblijf van een weekje in dat hoogland met veel bewolking en af en toe zonschijn-temperaturen van hoogstens 75° F., dalen wij allen gezond roodbruin verbrand als van een Zwitserse bergtocht, weer af tot het tropische palmenstrand van de Geelvinkbaai.

Met de uitgestrekte Kebar-vallei welke zich in vogelvlucht slechts 100 km Westelijk van Manokwari bevindt en het Anggi-hoogland (60 km Zuidelijk van Manokwari) bezit dit havenstadje twee belangwekkende gebieden welke in de toekomst wellicht van belang kunnen worden om aan zijn economische achtergrond meer perspectief te verliezen.

Ir J. F. U. ZIECK.

Het begrijpen van de Papoea's

II

EEN BARENDE VROUW MOET WAKKER BLIJVEN

door J. Verhoeven M.S.C.

Om twee uur in de nacht werd er tegen de deur van de pastorie gebonsd. „Wie is daar?“ De Tsa agama van Mikerwa, Tuan. Er is een vrouw van Mimika pasim geworden.”

De ondervinding had me geleerd, dat „pasim“ van alles kan betekenen in de mond van een Papoea, van „op sterven liggen“ tot „malaria“ of „teveel gegeten hebben“ toe. Vandaar dat je als Pastoor toch altijd gaat kijken, want het kan ernstig zijn. Dus schoof ik uit mijn klamboe en trok wat kleren aan.

Buiten vroeg ik de Tsa agama wat er precies aan de hand was. Ik kreeg een onsamenhangende verklaring over een vrouw, die bevallen was, seperiti mali was, bloed, wakker gehouden door de oude vrouwen. Het werd tijd dat onze verpleegster, Zr. Pancratia er in gekend werd. We gingen haar roepen in het ziekenhuisje aan de overkant van de weg. Ze ging mee en we namen uit voorzorg vast een draagbaar mee. We moesten helemaal achterin de kampong zijn, waar inderdaad nog al opschudding heerste. Groepjes mannen stonden met elkaar te praten, maar wisten tegenover ons niet wat er aan de hand was. Hier en daar zaten vrouwen met kinderen voor de deuren.

We klonnen een huisje binnen, waar vier, vijf vrouwen rond een gestalte op de grond zaten. Het was een vrouw, die daar op de grond lag, volkomen apathisch en de vrouwen plukten maar aan haar gezicht en armen met veel uitingen van vriendschap en medelijden. Ik keek eens goed en zag naast de vrouw, bij haar knieën, een boesingske in het zand liggen. In de hut, op de vloer met zand kon de kleine niet losgemaakt worden en, terwijl ik een paar mannen ging roepen, lei de Zuster met behulp van de vrouwen moeder en kind op de baar onder een deken.

Toen ging het terug naar het ziekenhuis, waar moeder en kind op een bed gelegd werden. Er

Vrouwen en kinderen van de Zuidkust (Massawa) (Foto Dr. Bijlmer)

werd warm water gemaakt. De Zuster ging aan het werk en toen ze zover klaar was met de kleine, kwam ik eens naar de moeder kijken. Ze lag er slapjes bij, het bovenlichaam bedekt met as.

Ik begon haar gezicht wat schoon te wassen, tot ik plots stom verasteld bleef staan. Op de plaats van haar borsten goppen ze twee grote brandwonden aan. De zuster onderzocht haar verder en het bleek dat ze in haar rechterzij en op haar rug nog twee brandwonden had, een hand groot, derde graad verbranding.

We stonden perplex. Hoe was het mogelijk dat ze zo verbrand was? Ze kon niet in het vuur gevallen zijn, daarvoor zaten de wonden te verspreid.... Ik ging naar buiten en vroeg de Tsa agama verdere verklaring. De vrouwen hadden haar met stukken brandend hout gepord om haar wakker te houden, toen ze tijdens de bevalling flauw viel.

Wat een wreedheid, wat een barbaarsheid om een vrouw in haar moeilijk uur zo toe te talen. Ik was wel wat gewend bij de toepassing van hun eigen geneesmethoden, maar dit....

Toen schoot me plots iets te binnen, dat de verklaring was voor deze wreedheid.

Pastoor Zegwaard had gedurende enkele jaren veel legendes en oudverhalen opgenomen van de oude Papoea's. Verhalen, die tenslotte hun levensbeschrijving en levensverklaring uitmaken. Een van die verhalen....

— In een dorp woonden Mbuaju en zijn zwangere vrouw Oporotaota. Terwijl zijn vrouw op het punt staat te baren, gaat Mbuaju met zijn jongere broers jagen. Hij verzaakt aan zijn plicht om op zijn vrouw te passen en de moeder sterft met het kind na de bevalling. De ziel (schim) van de moeder neemt de ziel van het kind op haar rug en plots heeft ze er nog een aan de borst en enkele kinderen aan de hand. Ze loopt landwaarts, zingend en klagend, „Mbuaju, waarom was je zo harteloos en heb je mij aan mijn lot overgelaten bij mijn bevalling?“ Ze komt kikkervrouwen tegen en slangenvrouwen, aan wie ze vraagt de kinderen te voeden. Als deze dat doen, bijten de kinderen de tepels af (vandaar dat kikkers en slangen geen borsten hebben).

Ze gaat steeds verder, steeds roepend „Mbuaju...“ Deze hoort haar en verschuilt zich met zijn broers in de jachthut. De vrouw ziet deze niet staan, maar loopt tegen een van de paaltjes van het bivakdak. Ze ziet dan de sporen

Papoeakampong aan de Mimikakust (Foto Dr. Bijlmer)

Kasibaal van de Zuidkust. (Foto Dr. Bijlmer)

van een hakmes aan het paaltje en wel van het hakmes van haar man. „Hé, Mbuaju, waarom zet je je bivak midden op het pad?“ Binnen kreunen ze van angst. Ze zet de kinderen rondom de hut neer.

„'s Morgens houdt ze uitseling. Elke man, te beginnen met Mbuaju, krijgt een kind op zijn rug. Ze veranderen innerlijk en uiter-

lijk in vrouwen. Ze gaan, gekleed met de vrouwelijke schaamschoort naar haar vrouwen en roeien op vrouwenmanier naar de kampong. Ieder is verbaasd over deze verandering. De nieuwe vrouwen worden uitgehuwelijkt.

Deze essentie van het Kamupukaoka-verhaal gaf me de verklaring voor de schijnbare wreedheid der oude vrouwen, die de barende vrouw zo toetakelden.

Als een vrouw tijdens de bevalling sterft, verwacht heel de gemeenschap, dat haar schim zal handelen als Oporotaota en mannen in vrouwen zal veranderen. Al het leven in zo'n kampong is dan uitgesteven, men gaat geen water halen, geen sagokloppen, men blijft in angst binnen. Vroeger moesten er eerst ceremonies plaats vinden, waardoor de macht van de schim verbroken werd, o.a. door het beschieten van het lijk met pijlen....

Het Kamupukaoka-verhaal leeft de nog in de oude vrouwen, de dreiging was werkelijkheid. Ze wilden de gemeenschap beschermen tegen zo iets vreselijks als de mogelijkheid dat de mannen in

vrouwen zouden veranderd worden. Hun angst gaf hun het enige in, dat ze nog doen konden, toen de vrouw tijdens de bevalling het bewustzijn dreigde te verliezen — voer hen betekende dat; doodgaan — en daarom grepen ze brandend hout. De vrouw moest blijven reageren, wakker blijven en scherpe pijn is daarvoor het beste middel.

In de overgang van de oude naar de nieuwe cultuur had het Kamupukaoka-verhaal, dit stuk levensverklaring, haar kracht nog behouden. Heel duidelijk werd me, hoe goed het is dat men op de hoogte is, als men onder Papoea's werkt, van de legendes en verhalen, die de neerstag vormen van het denken en innerlijk leven der Papoea's en hoe voornamelijk het werk van Past. Zegwaard in deze was geweest. Als we door de Christelijke godsdienst de Papoea-cultuur willen ontsormen in een Christelijke, dan moeten we eerst het denken en voelen van de Papoea begrijpen en moeite doen om daarin te komen.

J. VERHOEVEN, m.s.c.

WAAROM HEEFT NIEUW-GUINEA BESTUURSUITBREIDING NODIG?

DOOR L. L. A. MAURENBRECHER

Bovenstaande vraag werd mij in het jaar 1951, in de loop van een gesprek eens gesteld door iemand, van wie ik een dergelijke vraag alteminst had verwacht. En zoals het meer gaat, als iemand je vraagt naar de bekende weg, dan heb je eigenlijk niet zo dadelijk een antwoord klaar; trouwens, met drie woorden kun je zo iets niet afdoen.

Wij bestuursambtenaren, die koert na de soevereiniteitsoverdracht in Nieuw-Guinea werkten, waren zo overtuigd van de noodzaak van bestuursuitbreiding, dat dit voor ons feitelijk geen vraag meer inhield. Voor ons sprak dat vanzelf.

Daarmee is de kwestie echter niet afgedaan. Wat voor de insider zonder meer duidelijk is, behoeft voor een buitenstaander nog niet vanzelfsprekend te zijn!

Zeker zou men bij een vergelijking met het voormalige Nederlands-Indië — andere factoren buiten beschouwing latend — tot de slotsom kunnen komen, dat Nieuw-Guinea met het huidige korps bestuursambtenaren al rijkelijk overbezet zou zijn.

Immers het oude Nederlands-Indië had op een bevolking van 60 miljoen zielen maar rond 900 Europese bestuursambtenaren.

Daarvan werkten er ongeveer 630 in de buitengewesten, met een bevolkingssterkte van 19 miljoen, tegen slechts 270 ambtenaren bij de bestuursdienst op Java en Madoera, met 42 miljoen inwoners.

Dan lijkt het huidige Nieuw-Guinea, met zijn

circa 50 actieve bestuursambtenaren op 420.000 inwoners waarlijk nogal dik bezet.

Toegegeven, maar... er zijn behalve de verhouding tot het zielental nog vele andere factoren, die hier een woordje meespreken.

Ten eerste was er op Java een ver doorgevoerde decentralisatie en autonomie, terwijl het inheemse bestuur er een hoge mate van ontwikkeling had bereikt. Een aanzienlijk deel van de vroegere bestuursstaf was daar overgenomen door een uitgebreide staf van Europese en inheemse ambtenaren van andere openbare diensten.

Hetzelfde gold voor de buitengewesten, zij het in mindere mate.

In het oude Nederlands-Indië heerste orde en welvaart. Het overheidsbestel was er welhaast tot in de perfectie geregeld. Men beschikte er over een uitgebreid wegennet, goede transportmogelijkheden en redelijk goede verbindingen per telefoon en telegraaf.

Het Nieuw-Guinea van na de soevereiniteitsoverdracht had weinig van dit alles!

Nederlands Nieuw-Guinea is thans verdeeld in 22 onderafdelingen, waarvan er verscheidene een oppervlakte hebben groter dan Nederland. Zij zijn gegroepeerd in 5 afdelingen, elk enige malen groter dan Nederland.

Er moet gewerkt worden in moeilijk toegankelijk terrein; in sterk geaccidenteerd bergland of uitge-

Vrouwen en kinderen in Anggi-gebied

strekke moerassen, bedekt met zwaar oerwoud, terwijl de bevolking er zeer verspreid in kleine groepjes leeft. De maatschappelijke orde die er heerst, is van uiterst primitieve aard; wellicht is het niet te bout gezegd, dat zij in enkele streken de kwalificatie van wanorde benadert.

Daar heersen toestanden, waarover wij ons als bringers der moderne beschaving zouden moeten schamen, indien wij er niet met heel onze energie en heel ons kunnen naar zouden streven, er binnen de kortst mogelijke tijd verandering en verbetering in te brengen.

De bestuursambtenaren voelden zich hiervoor verantwoordelijk, maar zij zagen niet genoeg resultaat van hun werk.

Het kostte doorgaans immers dagen en weken lopen, om een kort bezoek te brengen aan het volk in het binnenland. Naast de omvangrijke administratieve taak had men te weinig tijd voor het buitenwerk. Men mocht blij zijn, als men in staat geweest was om in een jaar tijd alle kampongs in zijn ressort één maal te hebben bezocht en wat mocht men eigenlijk voor blijvend resultaat verwachten van dergelijke korte bezoeken?

EEN WAARDEVOL STANDAARDWERK

Nieuw-Guinea. De ontwikkeling op economisch, sociaal en cultureel gebied in Nederlands en Australisch Nieuw-Guinea. Hoofdredactie: Dr Ir W. C. Klein. Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, 's-Gravenhage.

ZOWEL de Minister van Overzeese Rijksdelen als de Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea geven bij het verschijnen van deze studie van hunne grote belangstelling blijk door het schrijven van een voorwoord. De Minister vestigt daarin de aandacht op het feit, dat Nederland de verantwoordelijkheid voor dit land en volk heeft aanvaard en als een plicht op zich heeft genomen overeenkomstig de beginselen, neergelegd in het Handvest der Verenigde Naties, het welzijn van de inwoners te bevorderen.

Een duidelijke uitspraak nogmaals namens de Regering dat zij de soevereiniteit over dit gebied zal handhaven.

Het Standaardwerk bestaat uit 3 delen en is samengesteld uit bijdragen van de voornaamste Nieuw-Guinea-kenners. Het geeft een overzicht vanaf de oudste bekende gegevens tot het jaar 1953. Gezien het feit, dat de daadwerkelijke ontwikkeling eerst in 1950 ernstig ter hand is genomen, vormt dit boekwerk een prachtige studiebron om zich te oriënteren voor hen, die aan deze ontwikkeling hun krachten geven en nog zullen geven. Het geeft een beeld van hetgeen in de achter ons liggende jaren werd bereikt, alsmede van de mogelijkheden, die dit land voor de toekomst biedt.

Voor hen, wier belangstelling naar Nieuw-Guinea uitgaat, bevat het een schat van gegevens, die na bestudering hun inzicht in de taak, die de Nederlandse Regering op zich heeft genomen, belangrijk zal verduidelijken en hen in de gelegenheid stelt zich vertrouwd te maken met de moeilijkheden, die daarbij moeten worden overwonnen.

Tevens leent dit standaardwerk zich uitstekend

als bronnenstudie voor het onderwijzend personeel bij het Hoger en Middelbaar onderwijs.

Slechts als het gehele Nederlandse volk zich van onze plicht naar deze zee bewust is, zal de ontwikkeling van land en volk van het Nederlandse gedeelte van Nieuw-Guinea tot een goed einde kunnen worden gebracht.

Een eerste eis daartoe is, dat de kennis van dit land en volk tot in alle lagen doordringt. Het onderwijs vindt hierin een nationale taak, waarbij deze boeken niet kunnen worden gemist. De uitgave is uitstekend verzorgd, verlicht met vele foto's en kaarten en vormt een kostelijk bezit in elke particuliere en officiële bibliotheek.

Het eerste deel vangt aan met een overzicht van de geschiedenis van Nieuw-Guinea, alsmede van de verschillende talen, die in Noord- en Zuid-Nieuw-Guinea worden gesproken.

Daarna vervolgt de Gouverneur met een sociaal-culturele beschouwing, waarbij hij uitgaat van het bepaalde in Art. 78 van het Charter der Verenigde Naties. De Gouverneur stelt in zijn verhandeling over dit onderwerp duidelijk de eis, dat moet worden voorkomen, dat de oorspronkelijke bevolking losgerukt moet worden uit haar adan en gebruiken en wordt verlaagd tot permanente staat van koelie. Prof. Dr W. van Bemmelen behandelt in het 7de hoofdstuk de geologische landschaps-beschrijving en ontwikkelingsgeschiedenis, alsmede de mijnbouw.

In zijn samenvatting concludeert hij, dat de bergte-voerende bewegingen nog niet tot stilstand zijn gekomen en Nieuw-Guinea geologisch een zeer jong eiland is, waarvan de bouw nog niet is vol-

Wandamen.

Het verschijnen van een bestuursambtenaar in de binnenlandskampong was als dat van een komeet op aarde. Het trok de aandacht, maar men was het spoedig weer vergeten en leefde voort in het oude spoor.

Neen, wil men dit volk vooruit brengen, dan zal er herhaald en langdurig contact nodig zijn en dat kan niet anders worden bereikt dan door verdeling van de bestuursstaak over een groter aantal mannen; Nederlanders, zowel als Papoea's.

Daarom is het een zeer belangrijk besluit geweest om, nu de opleidingsmogelijkheid voor bestuursambtenaren in Nederland is weggefallen, zelf in deze behoefte te voorzien.

De instelling van de bestuurschool te Hollandia, waar Nederlandse jongelingen in opleiding zijn genomen en waarvan er 14 bestemd zijn om het Europese bestuurskorps aan te vullen, is daarom een belangrijke stap in de goede richting.

lood. Aardbevingen komen vrij veel voor, terwijl steile bergketens en moerassige laagten elkaar afwisselen. Door gebrek aan actieve vulkanen is de bodem niet bijzonder vruchtbaar.

Zijn conclusie luidt, dat het zal afhangen van de strijdvaardigheid, de werklust en het intellect van de mens, of hij zich uit en op de bodem van Nieuw-Guinea een menswaardig bestaan zal kunnen scheppen.

Hierna geeft Dr R. F. Ch. R. Gheyselinc een overzicht van de opsporing en winning van olie, alsmede van de exploratieperiode voor en na de tweede wereldoorlog.

De beide boorterrijnen in de Vogelkop — Klamo (zware olie) en Wassian — Mogi (paraffine olie) — worden uitvoerig beschreven, waarbij een duidelijk beeld wordt gegeven van de grote moeilijkheden, waarmee de oliewinning te kampen heeft. Gelukkig aan worden de resultaten, echter beter, al voldoen zij nog niet aan de verwachtingen.

De verdere exploratie wordt thans intensief voortgezet.

De grote betekenis, welke aan de Luchtvaart moet worden toegekend in dit wegenloze en moeilijk binnen te dringen gebied, vindt beschrijving in Hoofdstuk 9.

Alhoewel in vergelijking tot Australisch Nieuw-Guinea de Luchtvaart nog heel wat heeft in te halen, zijn in de laatste jaren belangrijke vooruitgang gemaakt.

Op het eiland Blak wordt thans beschikt over een luchthaven die aan internationale eisen voldoet.

Alhoewel landvliegtuigen economischer in gebruik zijn, kunnen watervliegtuigen niet ontbeerd worden, speciaal voor luchtcartering en exploratie van het binnenland, omdat er grote gebieden zijn, in welke een noodlanding met een landvliegtuig onmogelijk is.

Met het oog hierop maakt de N.N.G.P.M. voor haar exploratiewerkzaamheden mede gebruik van helicopters. Een bezwaar bij het gebruik van vliegtuigen blijft momenteel nog het gemis aan voldoende waarnemingsposten voor het verzamelen van meteorologische gegevens. Bovendien bemoeilijkt de topografie van het eiland het maken van betrouwbare weervoorspellingen.

Het hoofdstuk „Burgerlijke Openbare Werken“, opgesteld door Ir W. de Jongh, behandelt de periode vóór de tweede wereldoorlog en hetgeen na 1945 op dit gebied is tot stand gekomen. De wereldoorlog zelf heeft ook hier weer de grote stoot gegeven. Uitgebreide wegnetten, vliegvelden, havenwerken en kampen werden gebouwd, terwijl grote oorlogsvoorradenbases werden opgericht. Na de oorlog werd het Departement van Openbare Werken opgericht, welke als eerste taak het opzetten van een nieuwe hoofdstad nabij Hollandia aanvatte.

Vooraf de huizenbouw, de watervoorziening en afwateringssytemen in de voornaamste kustplaatsen hadden en hebben de volle aandacht.

Electriciteit wordt gewonnen met behulp van dieselgenerators. Het bouwen van waterkrachtstations is nog een toekomstbeeld.

Het eerste boekwerk besluit, na een overzicht te hebben gegeven van de ontwikkeling en stand van de P.T.T.-diensten, met een beschouwing over een der moeilijkste problemen, die een ontwikkeling van Ned. Nieuw-Guinea in de weg staan, n.l. het arbeidsvraagstuk.

De moeilijkheden, waarmee de Australische Regering voor de oplossing van dit probleem kampt, geven een belangrijke aanwijzing in welke richting de oplossing van dit vraagstuk moet worden gezocht.

Vooropgesteld moet worden, dat de ontwikkeling van land en volk de taak van de particuliere onder-

nemer en van het particulier kapitaal moet zijn, waarbij de Regering door hierin voor te gaan, de mogelijkheden dient te scheppen.

De Papoea zal gevend moeten raken aan geregelde arbeid, zelfucht en hygiëne. Hij zal in de gelegenheid moeten worden gesteld de nodige vak-kennis op te doen. De eerste plicht van de Regering blijft echter de bescherming van de Papoea en het opbouwen van een toekomst, gebaseerd op de mogelijkheden van het land en op de bekwaamheid van de Papoea.

Hij is in de eerste plaats landbouwer naast visser en jager en hij zal dus opgevoed moeten worden tot een moderne landbouwer, die zijn bestaan vindt in de landbouw voor eigen gebruik en daarnaast voor export.

Het openen van ondernemingen en de landbouw beoefend door kolonisten, zullen daarbij als leerschool niet kunnen worden gemist.

Bij de beoordeling van het arbeidsvraagstuk rijzen de volgende vragen:

Hoe groot is de totale bevolking van Ned. Nieuw-Guinea?

Welk gedeelte kan hiervan beschouwd worden als potentiële arbeidskracht?

Welke percentage van dit arbeidsreservoir mag aan de Inheemse maatschappij worden onttrokken als loonarbeider bij niet-Inheemse bedrijven en/of ondernemingen?

De gehele bevolking op 1.000.000 zielen stellend,

EEN BELANGWEKKENDE ILLUSTRATIE

Nieuw-Guinea, een land in opbouw. Twee filmstroken met toelichting, uitgegeven door het „Centraal Projectie Instituut“ te Amsterdam.

„Mogen deze foto's ertoe bijdragen, dat er bij onze jeugd belangstelling wordt gewekt voor dit verre land. Want de jeugd van nu, zal straks zijn bijdrage moeten 'evenen' bij de ontwikkeling van dit land“, aldus I. H. Eggink, privaatschrijver en in de didactiek der aardrijkskunde aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam, in zijn toelichting bij twee filmstroken, door de Stichting Centraal Projectie-Instituut uitgegeven.

Het is een illustratie in tweemaal 50 beelden, die in een grote behoefte zal voorzien, en... niet alleen voor de jeugd. Het is opvallend, hoe ouderen nog een zekere bestuiterloosheid tonen ten opzichte van Nieuw-Guinea. En merkwaardig, hoe dit in de persoms blijkt, juist van die groepen, bij welke men een warm gevoel ten opzichte van onder-ontwikkelde volken zou mogen verwachten, die zich gelukkig mochten prijzen, dat hun land zulk een mooi opheffingswerk ten deel is gevallen.

De foto's zijn een resultaat van een studiereis naar Nieuw-Guinea. Dank zij de steun van belangstellenden, is de prijs laag: per film van 50 beelden f. 2,50 (giro 517720 C. P. I., Amsterdam, Raampjelein 1).

Het geheel vormt een reeks van voortreffelijke afbeeldingen, elk van een kort onderschrift voorzien, en duidelijk verklaard in een bijbehorende toelichting.

De eerste serie betreft land en volk en begint met een detail van een kaart van 1640, die duidelijk leesbare namen vermeldt, waaruit het aandeel van Portugese, Spaanse en Nederlandse ontdekkers blijkt. Daarna komen in sprekende beelden de kust,

waarvan 350.000 in rechtstreeks bestuurd gebied, geeft plus minus 60.000 werkbare mannen.

Volgens internationale maatstaven kan hiervan 5 % voor 1 à 2 jaar zonder schade aan de gemeenschap worden onttrokken of wel 3000 man. Daarnaast kan dan nog 5 % op 1 à 2 dagen afstand van hun woonplaats worden tewerkgesteld waardoor nogmaals 3000 werkbare mannen beschikbaar komen. Tenslotte kunnen nog 15 %, onderling wisselend, plaatselijk ingeschakeld worden. Daarmede is echter voorlopig het arbeidsreservoir uitgeput in afwachting van het tijdstip, waarop werkbare mannen uit het nog grotendeels onbekende binnenland kunnen worden gerecruteerd, zoals in Australisch Nieuw-Guinea reeds geschiedt.

Voor grote bedrijven, zoals de N.N.G.P.M. is het niet doenlijk aan deze eisen de hand te houden. Voor landbouwondernemingen zal dit beter gaan, vooral omdat deze ondernemingen zich op de meest geschikte groeden zullen vestigen en uiteraard juist ook daar de bevolking het meest zal zijn geconcentreerd.

Als slot van het eerste deel is een verhandeling opgenomen over de arbeid van het Christelijk Nationaal Vakverbond. In hoeverre dit Verbond op de toekomst vooruitloopt, zal nog moeten blijken.

De redactie van dit tijdschrift steit zich voor in een volgende aflevering het tweede en derde deel van het standaardwerk aan een korte beschouwing te onderwerpen.

de hoge gebergten van het binnenland, de flora, de fauna en bevolkingstypen in verschillende ontwikkelingsstadia nader tot de beschouwer.

De tweede reeks beelden schetst op even duidelijke wijze de bestaansmiddelen. Het verschil in landbouw in het gebergte en in de vlakte komt juist door het gebruik van uitzemende luchtfoto's goed uit. De beïnvloeding van die landbouw door proef- en opleidingscentra, en het Nimboranstreekontwikkelingsplan, waarvan zelfs de Zuid-Pacific-Commissie haar steun heeft verleend, worden ons getoond. Wij maken kennis met de Papoea's, die als bedrijfsleider van een coöperatie en als administrateur daarvan een rol spelen. Op het mechanisch landbouwbedrijf zien wij de Papoea's-chauffeur de tractor met schijffegge bedienden, terwijl op enige afstand de graafstok nog in de ladanggrond wordt gestoken. De invloed, die van nieuwe cultures, als aardnoten en papaja op de volksvoeding uitgaat en dus op de gezondheidsstoestand, kan ter sprake worden gebracht. De enkele grootbedrijven als van de Ned. Nieuw-Guinee-Petroleum-Maatschappij, worden in voorbereiding, winning en vestiging getoond. Tenslotte ook het verkeer op Nieuw-Guinea en enkele hoofdplaatsen. Kan het duidelijke schetsje van Hollandia en omgeving van de toelichting, niet als lichtbeeld een volgende keer worden opgenomen?

Mij dunkt, in handen van de docent, die zijn stof beheerst, kan bij het bekijken van zulke diaposities een invloed ten goede uitgaan. Mogen de ouderen zich echter evenmin de kans laten ontgaan deze beelden eens te zien. Deze foto's zullen perspectieven openen op een werk, dat moet worden aangevat, een werk, waarvoor het Nederlandse volk steeds de goede krachten heeft kunnen leveren en zal leveren!

J. J. KLOPPER, Leraar Gymnasium, Rotterdam

Ave de Paraiso PARADISVOGELS

II DE "KORANGAN" (*Parotia sefilata*) "prima ballerina" van Nieuw Guinea's jungle

Op 19 Februari 1955 vertoonde de bekende Zweedse ornitholoog, Dr. Sten BERGMAN, te Amsterdam voor leden van de Nederlandse Ornithologische Vereniging kleurendisposities van vogels uit Nieuw-Guinea en een film van het baltsen van enige paradijsvogelsoorten, die nu reeds 6 jaren in Zweden door hem worden verzorgd en in uitstekende staat verkeren.

Om de vogelwereld van Nieuw-Guinea te bestuderen heeft Dr. Sten BERGMAN in 1948 en 1952 reizen naar dit gebied gemaakt en zijn bevindingen neergelegd in in het Zweeds verschenen boeken. Het laatst uitgegeven werk „Stenålder och Grön Urskog“ (Stockholm 1954), verlichtigd met prachtige illustraties naar foto's van de schrijver, heb ik ter inzage gehad. Dank zij de vriendelijke hulp van een mijner kennissen, beschik ik over een vertaling van het hoofdstuk, waarin Dr. BERGMAN de dans beschrijft van de 6-stralen paradijsvogel (*Parotia sefilata*), de „korangan“ der Papoea's, die tijdens de „courtship display“ een meesterlijke balletdans uitvoert.

Op de film zagen we het dansen van de „korangan“, die dit niet alleen in de vrije natuur, doch ook in gevangenschap vertoont. We zijn Dr. BERGMAN dan ook dankbaar, dat hij van deze dans een film heeft laten vervaardigen, zodat meer belangstellenden van deze uitzonderlijke vertoning kunnen genieten.

We laten de auteur van „Stenålder och Grön Urskog“ eerst zelf aan het woord.

„Er bestaat geen vogel in de gehele wereld, die op een meer menselijke wijze kan dansen, dan de „korangan“ en de 3 andere soorten van het geslacht *Parotia*. Het beste bekend is de dans van de 6-stralen paradijsvogel, *Parotia sefilata*, die in de Vogelskop van N.W.-Nieuw-Guinea voorkomt en wel in het Arfak- en Tamraugebergte en in het bergland van het Wandammen-gebied aan de Geelvink-baai.

Toen ik in Augustus 1948 vanuit een schuilplaats op nog geen 4 m afstand voor het eerst de „korangan“ zag dansen, kon ik mijn ogen nauwelijks geloven. Op zijn dansplaats, in het half donkere oerwoud, vouwde de „korangan“ plotseling zijn fluweelzwarte „rok“ open. Dit „rokje“ staat in een wijde cirkel om het lichaam en verbergt geheel de vleugels. Van een vogel met normaal uiterlijk, veranderde hij als bij toverslag in een „balletdanseres“. Daarna begint hij te dansen met kleine trippelpasjes, naar voren, naar achteren en op zij, als een prima ballerina in een opera-scène. Onder het dansen buigt hij de kop beurtelings achterwaarts en naar voren, alsmede met vlugge bewegingen van links naar rechts. De 3 lange van vlaggetjes voorziene kale schachten aan elke kant van de kop,

die normaal achterwaarts zijn gericht, worden opzij en zelfs ook naar voren gedraaid. Gedurende de dans wipen de vlaggetjes snel op en neer. Ik zat volkomen betoverd naar dit schouwspel te kijken, dat zich midden in het tropische oerwoud afspeelde“ (figuur 1).

Het is jammer, dat deze film hier te lande slechts voor een kleine groep belangstellenden werd vertoond. Maar als „wetenschappelijke documentaire“ leent deze smal-film, hoe interessant het dansen der paradijsvogels ook is, zich niet voor het vertonen in bioscoopzalen.

We mogen ons daarom gelukkig prijzen, dat in de Rotterdamse Diergaarde „Blij-dorp“ ook enige „korangan's“ aanwezig zijn, die het „balletdansen“ verstaan. Maar een „korangan“ danst niet op commando. In de natuur danst het mannetje zijn erotische dans voor het wijfje op een speciaal daarvoor schoongemaakte dansplaats in het gebergte-oerbos; in de regel in de vroege morgen- of late namiddag-uren. Ook in gevangenschap zijn zij op deze tijden het best gedisponeerd, maar kunnen ook wel op andere uren tot dansen komen. Daarom zal niet iedere bezoeker van „Blij-dorp“ het wonder van deze hoogst merkwaardige dans persoonlijk hebben aanschouwd, maar voor de werkelijk belangstellende geldt ook hier, dat de aanhouder wint.

Alvorens meer bijzonderheden over deze dans mede te delen, dienen we nader met de „korangan“ en zijn naaste familieleden kennis te maken.

Figuur 1. De dans van de „korangan“, de 6-stralen paradijsvogel (*Parotia sefilata*). Naar een foto van Dr. Sten Bergman aangeleend door W. S. Bitter.

Figuur 2. De 6-stralen paradijsovogel (*Parotia sefilata*) met een meelworm in de snavel. De 6 sierpennen aan de kop zijn ditmaal niet volledig uitgereisd. Deze afbeelding dank

ik aan de vriendelijke bemiddeling van Ir F. J. Appelman, onder-directeur van de Rotterdamse Diergaarde „Rijdsorp”. Foto-Archief: Rotterdamse Diergaarde „Rijdsorp”. Opname: K. F. Weijdena, Vlaarlingen.

De 6-stralen paradijsovogel (*Parotia sefilata*) behoort — zoals hierboven reeds medegedeeld — het bergland tussen 1200—1800 m.b.z. in N.W.-Nieuw-Guinea en is met name in de Vogelkop nog talrijk. Hij is iets kleiner dan onze tortelduif. Het volwassen mannetje is geheel fluweelzwart van kleur, met een metaalkleurig, goudbruins glanzend borstschild, wat goudgroene veertjes in de nek, een voorhoofdslaaf van zilver-witte veertjes en kobaltblauwe ogen. Aan de kop bevinden zich 6 kale, ongeveer 15 cm lange schachtpennen, eindigend in een langwerpig vlaggetje; drie pennen aan iedere kant (figuur 2). De lange sierveren aan de borst kunnen in de vorm van een „rokje”, of zoals de Engelsen zeggen: een „umbrella”, wijd worden uitgespreid, waardoor zij het gehele lichaam en ook de vleugels volkomen bedekken. In hoogste extase kan de vogel het borstschild, de voorhoofdsveren en ook de nekveertjes opzetten.

Het wijfje is veel eenvoudiger gekleurd, mist de 6 kale, van vlaggetjes voorziene pennen aan de kop, de „umbrella”, het borstschild, de voorhoofdslaaf en de verlengde nekveertjes. Op de kop is het wijfje zwartachtig gekleurd; de bovendelen zijn donkerbruin en de onderdelen licht roekleurig met donkerbruine dwarsstreepjes. De ogen zijn ook kobaltblauw.

In geheel Nieuw-Guinea komen 4 *Parotia*-soorten voor, namelijk *sefilata*, *carolae*, *lawesi* en *wahnesi*. Zij zijn alle zo nauw verwant, dat MAYR (1941) ze als één superspecies beschouwt.

In het onder Nederlands gezag staande gebied komen *sefilata* en *carolae* voor; *lawesi* en *wahnesi* bewonen Australisch Nieuw-Guinea.

Parotia carolae is enigszins afwijkend van de 2 andere soorten, vooral door de kleur van de „umbrella”, die niet effen zwart, doch drie-kleurig is: zwart-bruin-wit. Voorts zijn borst- en kopchild ook anders gekleurd. Alle soorten hebben echter als kopiersaad de 6 kale schachtpennen met vlaggetjes aan de top. De soorten *sefilata*, *lawesi* en *wahnesi* lijken zeer veel op elkaar, doch zijn aan de lengte van de staart gemakkelijk van elkaar te onderscheiden. Als we de staart van *sefilata* met zijn 13 cm lengte als „normaal” beschouwen, dan heeft *lawesi* met $3\frac{1}{2}$ cm een korte en *wahnesi* met ruim 21 cm een zeer lange staart.

De 6-stralen paradijsovogel is van de *Parotia*-soorten wel het beste bekend geworden. Dit is ongetwijfeld te danken geweest aan de gemakkelijkere bereikende woonoorden van deze soort, voornamelijk in het dichtbij de kust gelegen Arfak-gebergte. Omstreeks 1920 zijn de eerste paradijsovogelsoorten levend in Europa ingevoerd. Hieronder was ook *Parotia sefilata*. Zij konden, bij goede verzorging, in dierentuinen jarenlang in gevangenschap worden gehouden.

In 1928 zag ik bij een „bird-dealer” in Singapore 2 levende 6-stralen paradijsovogels, die door de Amerikaanse ornitholoog R. Meyer de Schauensee voor de „Philadelphie-Zoo” werden aangekocht en aldaar behouden arriveerden. Waar wij tijdelijk in

hetzelfde hotel verbleven, had ik volop gelegenheid de beide kostbare vogels te observeren. Vooral opvallend was de prachtige kobaltblauwe kleur der ogen. De vogels waren verzoet op baden. Dagelijks kregen zij hun bad door met een met water gevulde flit-spuiter een regen van fijne druppeltjes over hen heen te sproeien. Onmiddellijk lokte dit een begin van „balts” bij de vogels uit, maar de reiskooien, waarin de vogels waren ondergebracht, waren te klein om tot een „full-display” te komen. Wel werd de „umbrella” gedeeltelijk geopend en kwamen ook de 6 kale, aan de top van vlaggetjes voorziene pennen in beweging, maar daarbij bleef het. Alleen in zeer ruime kooien komen de vogels tot de dans.

De oudste berichten over het baltsen van de „korangan” in de vrije natuur zijn van de Italiaanse natuuronderzoekers L. M. d'Albertis en O. Beccari (1872). Zij hebben ook de dansplaats beschreven. Dit is een open plek in het bos, die dagelijks door het mannetje vrij van afgevalen bladeren wordt gehouden. Geen enkel blaadje duidt hij in zijn „baltsaal”. Daarvan maken de Papoes' handig gebruik om de mannetjes „korangan's” te vangen. Zij leggen strikken op de dansplaats en plaatsen midden in de geopende lus een blaadje. Zodra de vogel dit wil verwijderen, trekt de Papoes, die zich in de nabijheid van deze plaats schuilhoudt, de lus dicht en is de vogel onbeschadigd buitgemaakt. Op deze wijze worden echter alleen de mannetjes gevangen. Wijfjes zijn zeer moeilijk te krijgen, daar zij, naar het schijnt, slechts zelden de dansplaatsen bezoeken, terwijl de mannetjes dit dagelijks doen.

Vermeedelijk is het wijfje echter wel in de nabijheid der dansplaats. Vanaf een zitplaats in het aangrenzende struikgewas slaat het de voorstelling gade. Eens heeft men waargenomen, dat toen het wijfje ook op de dansplaats verscheen, het mannetje zijn partner met de „six-plumes” liefkoosde. Er zijn krachtige spieren nodig om deze kopversierelen geheel naar voren te brengen. De kop bezit inderdaad een zeer sterke musculatuur, waardoor het mogelijk is deze kopversierelen in alle richtingen en zelfs 180° naar voren te draaien.

De vertoning op de dansplaats eindigt in een krassende schreeuw, die enigszins lijkt op die van een gaai. De „korangan” is een goed danser, maar een slechte vocalist. Krassende geluiden zijn de enige vocale prestaties, die hij voortbrengt. Insteede zich nu alleen op het dansen toe te leggen, oefent hij gestadig voor opera-zanger, zonder enig resultaat echter. Hij is zeer luidkrachtig en reeds in de vroege morgenuren klinkt een serie dissonanten, die met „gnaad-gnaad” kunnen worden weergegeven. In zijn „gezang” verraadt hij zijn verwantschap met de kraaien.

Hoewel het baltsen van het paradijsovogel-mannetje in de vrije natuur geschiedt om het wijfje te bekoren en men bij verschillende soorten heeft geconstateerd, dat deze „courtship display” een inleiding tot een paring is, dansen de „korangan's” in gevangenschap ook zonder dat wijfjes in de nabijheid zijn.

Het is niet altijd te verklaren door welke uitwendige prikkel de vogel tot dansen komt. Dr. Bergman heeft geconstateerd, dat als het op een winterdag in de ruime verblijven der „korangan's” donker was, de vogels bij het aansteken der neon-lichtbuis onmiddellijk begonnen te dansen.

In de vrije natuur wordt gedurende de ruitijd niet gedaan. De sierveren van het „rokje” zijn dan alle uitgevallen. In gevangenschap gebeurt het een enkele keer, dat een vogel ook gedurende de ruitijd danst. Waar geen enkele veer in het „dansrokje” aanwezig was, werd dit — volgens Dr. Bergman — een vertoning in „naakt-dansen”.

De mannetjes houden jarenlang, soms 4-5 jaren, het eenvoudige jeugdkleed, dat op dat der wijfjes gelijkt. Ze zijn dan echter al lang volwassen en vermoedelijk reeds in staat zich voort te planten. Waarschijnlijk maken ze in de vrije natuur geen kans bij de wijfjes als zij niet in „gala-costuum” op de dansvloer verschijnen.

De prikkel om te dansen is bij het jonge mannetje echter wel aanwezig. Dikwijls kan men alleen hieraan zien, dat de voor een wijfje gehouden vogel in werkelijkheid een jong mannetje is.

Dr. Bergman had van zijn 2de Nieuw-Guinea-reis behalve prachtig uitgekleurde „korangan”-mannetjes, ook enige vogels in het bruine kleed meegenomen. Een daarvan ontpopte zich al spoedig als een jong mannetje. Reeds koet na zijn vangst begon hij zelfs al in zijn transportkooi te dansen en hield dit gedurende de bootreis naar Zweden dagelijks vol. In zijn nieuwe verblijf danst hij een groot gedeelte van de dag en lijkt onvermoed. Op de film is te zien, dat zijn danspasjes zeer gracieus zijn, hoewel het een zonderling gezicht is hem in dat korte bruine rokje te zien rondspringen. „Zou hij een mens zijn geweest”, schrijft Dr. Bergman, „dan zou hij zeker bij het Opera-ballet hebben gedanst, of in het ergste geval een Gigolo zijn geworden”.

Door veelvuldige observaties van dansende „korangan's” in gevangenschap, heeft men opgemerkt, dat er enige variaties in deze dans bestaan. Als een „korangan” wil gaan dansen, begint hij in de regel met kleine sprongetjes te maken op zijn laagste zitstok en tegelijk met de vleugels te slaan. Soms schreeuwt hij daarbij. Daarna springt hij op de grond, rekt zich lang uit en neemt een stand aan, die enigszins in figuur 2 wordt weergegeven. Na een 10-tal seconden doodstil in deze stand te hebben gestaan, waarbij ook de snavel schuin omhoog is gericht, buigt hij zich voorover en neemt eenzelfde houding aan, ditmaal met de kop omhoog en het lichaam schuin naar boven. Vleugels en „umbrella” worden stijf tegen het lichaam gedrukt en de vogel lijkt daardoor abnormaal langgerekt. Na ongeveer eenzelfde tijd in deze houding te hebben gestaan, komt hij als bij toverslag in actie. Hij spreidt de sierveren van zijn „dansrok” wijd uit, zodat ze als een cirkel om het lichaam vallen (figuur 1) en begint te dansen met kleine trippelpasjes naar alle richtingen, af en toe in halve cirkels. Soms staat hij stil, buigt de knieën en laat het „rokje” tot op de grond zakken, daarbij het hoofd van links naar rechts draaiend. Als hij niet door een andere „korangan” wordt gestoord, vervolgt hij na enige tijd zijn „solodans”. Als deze tenslotte is laet hij een krassende schreeuw horen, waarna de „umbrella” dicht en vliegt daarna naar zijn laagste zitstok.

Als variatie worden gedurende de dans ook sprongetjes gemaakt.

Zodra een 2de „korangan” op de dansvloer verschijnt, heeft de dansende alleen maar oog voor zijn rivaal. Hij wenst in zijn „solodans” niet te worden gestoord. Zowel de „dansrok” als de kopversierelen worden voortdurend in de richting van de andere „korangan” gebracht, alsof hij daarmee wil accentueren, dat hij op dit moment de dansvloer als zijn territorium beschouwt en geen mededinger wenst. Nimmer heeft men echter gevechten tussen beide vogels waargenomen. Staat de indringer volkomen stil, dan houdt ook de dansende „korangan” met zijn vertoning op en staat hij met wijd uitstaande „rok” eveneens op de plaats rust, waarbij hij alleen het hoofd naar voren en naar achteren beweegt, zodat de „six-plumes” voortdurend in beweging zijn.

Slechts zeer zelden heeft Dr. Bergman 2 mannetjes tegelijk zien dansen. In het algemeen prefereren zij een „solo-dans“.

Dank zij de uitstekende verzorging zijn de paradijsvogels van Dr. Bergman vingertam. Als hij met wat meelwormen als versnapering het hok binnenkomt, zetten de vogels zich op zijn armen en handen en nemen het gebodene aan. Zelfs kan hij met de vogels op zijn arm het hok verlaten, zonder dat ze wegvliegen.

Vogels, die zich op deze wijze „thuis“ voelen, komen tot dansen.

Daarom heb ik als natuurbeschermmer geen bezwaar, dat aan wetenschappelijke dierenentuinen, waar een uitstekende verzorging van de levende have verzekerd is en exceptioneel, ook aan goed bekend staande particulieren — geen dierenhandelaar zijnde —, waarbij ik dan inzonderheid denk aan mannen zoals Dr. Sten Bergman, een vergunning wordt gegeven voor het uitvoeren van levende paradijsvogels.

Tenslotte nog een enkel woord over *Parotia carolinensis*.

Deze soort bewoont in enige rassen het centrale bergland. Van de 5 bekende rassen komen er zeker 3 in het Nederlandse gebied voor. Ze werden verzameld op het Weijland-gebergte (*Carolae*), op de Nassau- en Oranje-gebergten (*Meekei*) en aan de bovenstroom van de Idenburg-rivier (*Chalcothorax*).

Ze is iets kleiner dan de „korangan“. De kop en „umbrella“ zijn voorts geheel anders gekleurd. De ogen zijn niet kobaltblauw, doch donkerbruin met een goudgele ring. De kin is lichtgeel; het borstschild goudgeel met bronsgroene weerschijn. De „umbrella“, het „rokje“ is drie-kleurig. Dit staat niet zo wijd uit als van de „korangan“, doch is veel fraaier gekleurd, namelijk zwart en bruin met een brede witte rand.

Het is mij niet bekend of van deze soort reeds levende exemplaren in Europa zijn aangekomen. Vermoedelijk niet.

Hilversum, Juli 1955.

Drs. L. COOMANS DE RUITER.

PIONIERS

BERGING VAN EEN VERLATEN KOOPVAARDIJSCHIP „DEAD SCHMIDT“ KREEG VIER GULDEN

In het nummer van September 1954 heeft de gepensioneerde Gezagvoerder der Goudf. Marine, C. Hokke, beschreven hoe na de eerste wereldoorlog een groepje Duitsers uit het voormalige Duits Nieuw-Guinea kwam en zich op verschillende plaatsen en eilanden op de Noordkust in Ned. Nieuw-Guinea vestigde en daar onderzendingen opende.

In dit laatste artikel vervolgt de heer Hokke zijn beschrijving van het pionierswerk dat deze Duitsers er hebben verricht.

VAN het kleine groepje Duitse pioniers moegen we zeker Kapitein Schmidt en zijn lotzwallen niet vergeten.

Vóór het uitbreken van de oorlog voer Schmidt als kapitein van een kustbootje van de Nord Deutschen Lloyd in Duits Nieuw-Guinea en wel in de buurt van Raboul, een nedernetting aan de vaste wal even beoosten Hollandia. Enkele maanden voor de oorlogsverklaring dreef in de buurt van Raboul een groot Engels koopvaardijship rond, dat door de „amazing verlaten“ was.

Berichten daarvan kwamen ook de opvarenden van het kustbootje ter ore, waarop kapitein Schmidt ogenblikkelijk besloot pogingen in het werk te stellen om het nog waardevolle schip te bergen.

Na lang roeien kreeg men het schip te pakken, dat hulpeloos ronddreef. De bemanning was met de scheeps-sloepen naar een eilandje gegaan. Met grote moeite werd het schip op sleep genomen en koers gezet naar Raboul. Tot overmaat van ramp kreeg men zeer slecht weer. De „Stille“ Oceaan kan in deze streken geweldig spaken!

Influenza was ook een groter stoornis in de buurt gekomen, hetwelk wachtte op de kans om het gesleepte vaartuig over te nemen en zodoende de hoge premie in de wacht te slepen.

Dit was echter niets voor kapitein Schmidt. Hij wist een kleine baai, bezaaid met riften binnen te lopen, waar het grotere schip hem niet durfde te volgen.

Hier in deze baai werd door de machinisten van Schmidt stoom gestookt in de donkey-ketel van het Engelse schip waarop ze het anker konden laten vallen en zodoende het schip konden bergen!

Nu komt echter de tegenvallei voor de opvarenden van de kuststomer. Voor ieder van hen werd vastgesteld hoeveel zijn aandeel in het bergingsbedrijf. Zo kreeg kapitein Schmidt als zijn aandeel toegewezen een bedrag van 5.000 pond sterling en de andere mannen naar verhouding kleinere bedragen.

Daar inmiddels de grote oorlog was uitgebroken, duurde het jaeren voor deze zaak geregeld was. Kapitein Schmidt kreeg dan ook, toen hij al goed en wel te Sarwi (Noordkust Nieuw-Guinea) gevestigd was, een ingewikkelde afrekening van zijn aandeel in het bergingsbedrijf.

In Hollandse geld omgerekend bedroeg dit de somma van vier harde guldens! (De Duitse mark stond in die dagen bijzonder laag genoteerd).

Evensals alle aanwezige Duitsers in hun gebied, vocht ook Kapitein Schmidt in de eerste wereldoorlog zolang

legen de Australische troepen, tot hij voor de overmacht moest bukken en naar het concentratiekamp Barrina in Australië overgebracht werd. Nu waren er onder de geïnterneerden verschillende mannen die weigerden hun gewoond te geven, dat ze niet nooden trachten te ontvluchten.

Na enige tijd gelukte het dan ook aan verschillende geïnterneerden uit het kamp te komen en te ontvluchten. Bij het daarop gehouden onderzoek kwam aan het licht, dat er een uitgebeeld complot bestond onder de geïnterneerden om en toe te ontvluchten.

Men wist dat Kapitein Schmidt op de hoogte was van het plan. Men prede hem daarop om de leiders aan te geven, hetgeen Schmidt weigerde.

Toen hij bij zijn weigering bleef werd hem medegedeeld dat hij vrijgelaten zou worden, indien hij bekende en anders gefamilieerd zou worden.

Kapitein Schmidt verkoos het laatste, daar hij geen verrader van zijn makkers wilde zijn. Men probeerde er toen nog de schrik in te krijgen door hem op te dragen de dag vóór zijn terechtstelling zijn eigen graf te graven.

Ook dit „paardemiddel“ hielp niet, waarop Schmidt op het aangegeven uur geblieddeekt voor zijn graf geplaatst werd en het vuurpeloton zich onder bevel van een luitenant opstelde. Nadat hem nogmaals gevraagd werd, of hij de leiders wilde nameven en hij wederom weigerde, werd er vuur geconcentreerd.

Men kan zich wel indenken, wat er in Schmidt moet zijn ongegaan toen er niets gebeurde! Het bleek dat er met losse patronen gevraagd was!

Van die datum af was Schmidt dus officieel dood en kreeg toen ook de naam „Dead“ Schmidt.

Vóór de oorlog kwam onze Kapitein op Java waar hij in aanraking kwam met de toenmalige Resident van Nieuw-Guinea, de heer Lulofs.

Voor de kustvaart op Nieuw-Guinea had resident Lulofs een scheepje gekocht, de „Agatha“, welk scheepje door Schmidt naar Manokwari gebracht werd. In die dagen floreerde de vogelacht nog, dus werd Schmidt een goede vogeljager. In die dagen werkte hij ook al samen met Schriber, dus voerde de Phoenix-Maatschappij opdracht was.*)

Nadat deze maatschappij tot stand gekomen was, werd o.m. het eilandje Wakolé overgenomen. Dit eiland is geheel bedekt met klapperbomen en Schmidt werd aangesteld als manager. Voor die tijd woonde hij nog een poosje te Donta, de nedersetting ten Westen van het Cyclusgebergte, waar indertijd ook de door het Ned. Indische Gouvernements uitgezonden geologische expeditie ondergebracht was.

Met een kleine schooter bedreef hij hier wat kustvaart. Na het einde van de Phoenix-Maatschappij, toen er op Nieuw-Guinea niets meer omging, verdween ook Schmidt uit Nieuw-Guinea, die we een poosje daarna weer aantroffen in Singapore, waar hij als kapitein van een Chinese stonertje voer.

*) Zie het artikel „Pioniers“ in het September-nummer 1954.

Wat ons in Nieuw-Guinea bezig houdt

Hollandia, October 1955.

Belangrijke maand

AL is het al weer enkele maanden geleden, Augustus 1955 is voor Zuid-Nieuw-Guinea, in het bijzonder voor het Katholieke deel van de bevolking, een heel belangrijke maand geweest, want verschillende gebeurtenissen, die alle tot verheugenis stemmen, vielen in deze ene maand samen.

Daar was in de eerste plaats het Gouden Jubileum van de Rooms-Katholieke Missie in Nieuw-Guinea, de viering van het feit dat precies vijftig jaar geleden de eerste twee missionarissen in Merauke voet aan wal zetten. Merauke, dat niet meer was dan een met rieten prikkelraad afgezette politiepost, waarbuiten het levensgevaarlijk was zich te begeven.

De Missie heeft die gebeurtenis op grootse wijze herdacht en de komst van de Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea en vele autoriteiten uit Hollandia heeft aan het geheel verhoogd reliëf gegeven. Maar niet alleen de Europese bevolking van Merauke heeft dat feest gevierd. Reeds dagen voor de aanvangdatum namelijk — 12 Augustus — kwamen van beide en verre, dagen en dagen lopen van Merauke vandaan, de Marinds van hun

kompongs naar de stad. En ook nadat de feestelijkheden reeds waren begonnen, hadden de prauwen, het scheepje van scheepvaart en alles wat varen kon nog handen vol werk om deze mensen, die nog maar vijftig jaar terug gereisd werden tot de meest woeste stammen van Zuid-Nieuw-Guinea, de brede Marorivier over te zetten. 's Avonds was dat een feestelijk gezicht, als uit een sprookje van Grimm: talloze fakkels die uit de duisternis der vlakten als dwaallichtjes naar Merauke kwamen en waarvan het flakkerende schijnsel door het water van de Maro werd weerkaatst.

Op de openingsdag was Merauke als op Prinsjesdag in 's-Graveshage: het was één geurriemel van mensen. Tijdens een plechtige herdenkingsavond sprak hier de bekende missionaris, schilder, taalkundige en ontdekkingsreiziger, Pater J. Verschuuren MSC een feestrede uit, die op de aanwezigen diepe indruk maakte. Op een reusachtig podium voerden de avond daarop meer dan 300 spelers, jongens en meisjes van de missie-internaten, een jubileumspel op, geschreven door (eveneens) Pater Verschuuren: een als massaspel opgezette, vaak dramatisch getinte lyriek over de geschiedenis van de Marind, het volk waaraan de Missie in de afgelo-

Een iedere maand weerkerende gebeurtenis. Een prachtig-schone maansicht over de Justefa-baai bij Hollandia.

pen vijftig jaar het langst haar krachten heeft gewijd. Onder de regie van Monseigneur H. Tillemans zelf, de Apostolisch Vicaris van Merauke, is dit spel geworden tot een voortreffelijke keuze en schikking van kleuren en costuums, waar het trotse triomfspel van de Marind tot het wenend geklaag: „Ach, volk der Marind“, zich als een muzikaal lint doorheen slingerde.

Wij zeiden reeds, dat Augustus voor Zuid-Nieuw-Guinea een belangrijke maand was. Want viel op de Iéde van die maand reeds gemelde gebeurtenis, dat de Pater Verschuuren en Thieman hun zilveren priesterfeest vierden, op 15 Augustus daaraanvolgend werd de Eerwaarde Heer Jozef Liu, die twee weken daarvoor vanuit China in Merauke was aangekomen, door Mgr. Tillemans tot priester gewijd. De Chinezen van Merauke en omstreken hebben thans een eigen priester, een volksgenoot die bemiddelaar kan zijn voor zijn eigen mensen.

Merauke is thans weer tot zijn dagelijkse beleving van dingen teruggekeerd. De R.K. Missie in dat gebied is de nieuwe halve eeuw begonnen. Om met Pater Verschuuren in diens feestrede te spreken: „Met het oog in het verleden, maar met het hart in de toekomst“!

Adviesraden

Augustus is niet alleen voor het Zuiden een belangrijke maand gebleken. Ook voor geheel overig Nieuw-Guinea. Want door het Gouvernement van dit Rijkdeel is daarin een zeer belangrijke stap gedaan, die straks zal moeten leiden naar gemeenschappen met een zelfstandig bestuur. Veel is daarover geschreven, wellicht nog meer gesproken. Het

is daarom zo belangrijk, omdat van de zijde der burgerij in dit Rijkdeel reeds meermalen het verlangen was uitgesproken medezeggenschap te mogen krijgen in plaatselijke overheids-aangelegenheden. Door de instelling van enkele adviserende raden is daaraan thans grotendeels tegemoetgekomen; de raden zijn ingesteld voor Hollandia, voor Manokwari met het eiland Doorn, voor de onderafdeling Japen en voor de onderafdeling Schouteneilanden, waaronder dus ook Biak valt. Noemfoor valt er buiten.

Het is de bedoeling — zoals de naam reeds aanduidt — dat de raden hun adviezen uitbrengen aan de Gouverneur, doch daarnaast kunnen zij beraadslagen over alle andere kwesties die rechtstreeks op de belangen van hun gebied betrekking hebben.

Tot beter begrip

Het is zeker, dat deze instelling van adviesraden kan leiden tot beter begrip, samenwerking en inzicht. Dit is, door de bijzondere omstandigheden waaronder Europeanen en Autochthonen in Nieuw-Guinea werken, van zeer veel belang bij de inspanning om dit land tot ontwikkeling te brengen.

Het Gouvernement heeft deze noodzaak goed begrepen, want begin September ontmoeten elkaar te Hollandia, op initiatief van de Overheid, een aantal afdelingshoofden van verschillende diensten, en vooraanstaande particulieren; een bijeenkomst die door Gouverneur dr. J. van Baal zelf werd geopend. Hij noemde het een „probeersel“. Een probeersel van het Gouvernement om aan velen inzicht te verschaffen en achtergronden te verklaren van hetgeen, zoals de Gouverneur zeide: „in een aantal

practische zaken de Overheid bij haar beslissingen leidt“.

Aan de Heer I. Dijkstra, hoofd van de afdeling Algemeen Economische Zaken te Hollandia, viel de eer te beurt als eerste dit „probeersel“ aan te vangen en mede te helpen het te doen slagen.

De Heer Dijkstra hield een inleiding over „Aspecten en perspectieven van de welvaartsbevordering in Nederlands Nieuw-Guinea“. De richting van de ontwikkeling aangevende, vroeg spreker in bijzonder aandacht voor de bevolkingslandbouw, die op den duur, naar hij zeide, de „suggegraat“ van de welvaart in dit rijkdeel zal moeten vormen. Daarnaast zullen mijnbouw en de winning van bosproducten van grote betekenis kunnen zijn. De primaire basis der bevolkingslandbouw zal gevonden moeten worden in het overjarige gewas: copra, cacao, koffie, nootmuskaat en kruidnagelen. „Er zal nog veel moeten gebeuren“, aldus de heer Dijkstra, „voordat het zover is. Niet alleen zullen nog duizenden arbeidskrachten op deze manier in het productieproces moeten worden ingeschakeld, maar bovendien zal de productiviteit van de autochtone arbeidskrachten belangrijk moeten worden verhoogd“.

„Bosreserve Hollandia“

In de heuvels en dalen waarmee de omgeving van Hollandia is bezaaid, ziet men herhaaldelijk dichte rookkolommen opstijgen, en als men er dichterbij komt knetteren de vlammen de nieuwsgierige in het gezicht. Dat was met Kerstmis 1954 's avonds wel een prachtig gezicht, want de gehele heuvelrij

achter het bosrijke Ifar — waar toen nog de Koninklijke Landmacht zetelde — stond in brand en de sparren gloeiden dat het een lust was. Dat verhoogde de Kerststemming zeer. Maar men zal begrijpen dat deze branden tevens een zinloze vernieling zijn van de natuurlijke opslag. Als gevolg van dergelijke „bush-fires“ spoelt de grond weg, wordt de watervoorziening bedreigd en zware bodem-erosie is er het uiteindelijke resultaat van.

De Gouverneur van Nieuw-Guinea wil daar nu middels een ordonnantie, de z.g. „Bosreserve Hollandia“, paal en perk aan stellen of althans deze branden die veelal door autochthonen worden veroorzaakt, tot het minimum te beperken. Overtreding van het verbod om bomen of andere begroeiing te kappen of te verbranden, wordt gestraft met een hechtenis tot drie maanden of een geldboete tot 500 gulden.

Konink-Jubiläum

Op 30 September jl. was het precies vijf jaar geleden, dat de Radio-Omroep Nieuw-Guinea voor de eerste maal als Gouvernementsomroep in de lucht kwam. De R.O.N.G. was toen niet meer dan een verbouwde benzineloods, die opgetast lag met lege benzinedrums.

Daar is nu, na lang wachten, een eind aan gekomen. In de plaats van de 250 Watt „sterke“ zender die te Hollandia stond, is er nu een 5 Kilowatt zender gekomen. Wel geen bijzonder sterke zender, omdat 5 Kilowatt wel het minimum is voor dit uitgestrekte gebied, maar toch reeds zo krachtig, dat bij de proefuitzendingen gebleken is dat zij goed werd

Het jubileum van de R.K. Missie werd gecelebreerd.

Het herdenkingsspel tijdens het Missie-jubiläum in Merauke. De „Jovenaar“ wiers grote invloed op de bevolking vooral de eerste twee decennia na 1900 het Missiewerk in Zuid-Nieuw-Guinea zeer bemoeilijkte.

VERKOOPASSOCIATIE ENCI-CEMIJ N.V. AMSTERDAM

NEDERLANDS CEMENT

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP
AMSTERDAMSE BALLAST MAATSCHAPPIJ

Hoofdkantoor:
Prins Hendrikkade 133-134 - Amsterdam-C.

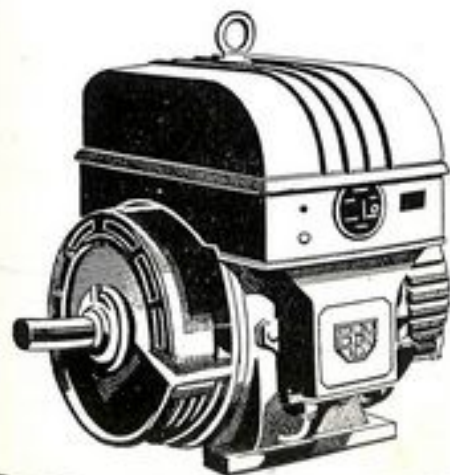
Dé aannemingsfirma op elk gebied

Kantoren in Nieuw-Guinea:
Hollandia,
Biak,
Manokwari

HEEMAF
DRAAISTROOM
compoundgenerator

- * Geen opwekker, geen shuntregulateur
- * Geen automatische spanningsregelaar
- * Constante regelsnelheid
- * Ongeëvenaarde regelsnelheid
- * Kortstondig sterk overbelastbaar
- * Robuust en bedrijfszeker
- * Geen onderhoud en geen bediening
- * Toppunt van eenvoud en doelmatigheid

**P. VAN LEEUWEN JR'S
BUIZENHANDEL N.V.**

TEL. N 1850-7541 (10 Lijnen)
TELEX DORDRECHT 8001

*Hand over hand
door 't hele land*

De protestantse kerk te Hollandia en omgeving

(II)

DOOR DR. W. T. JENSE

DE Protestantse gemeente te Hollandia behoorde officieel tot het kerkverband van de Protestantse kerk van Nederlands-Indië. Het is echter wel belangrijk op te merken, dat van het tijdstip af, dat de gemeente als zelfstandig werd erkend, deze een ander karakter had dan de andere gemeenten van de Protestantse kerk van Nederlands-Indië.

Daarbij denken wij aan het volledig samengaan van de leden uit deze kerk met de Gereformeerde leden ter plaatse.

Dat de gemeente een aparte positie innam werd vooral veroorzaakt door de speciale omstandigheden. Immers alle Protestanten, van welke kerkgemeenschap buiten Nieuw-Guinea ook afkomstig, hadden door het grote isolement weinig contact met hun oude kerk en waren zodoende aangewezen op de oecumenische contacten ter plaatse. In de eenzaamheid werd men naar elkaar toe gedreven.

Nog andere factoren hebben bevruchtend gewerkt voor het zeer gemeenschappelijk optrekken van de verschillende gezindten. We denken daarbij aan de invloed van de zending in de directe omgeving. De zending arbeide reeds bijna honderd jaar in deze streken. De meeste gemeentelieden leerden het zendingswerk van nabij kennen en begrepen dat confessionele versplintering van de Hollandse gemeente een wonderlijke indruk zou maken op de groeiende jonge kerk van het zendingsveld. Bovendien mogen we niet vergeten dat de meeste gemeentelieden, die een lange tijd in de Japanse kampen hadden doorgebracht, daar meer voor eenheid dan verdeeldheid hadden leren kiezen.

Een groot deel van de gemeentelieden was militair geweest en de gemeente te Hollandia zelf had nauwe aanraking met de militairen in de kampementen.

Waar in het leger bij de geestelijke verzorging van de Protestanten geen onderscheid wordt gemaakt mogen wij aannemen, dat vanuit de militaire sfeer tevens de oecumenische geest in de gemeente is bevorderd.

De Legerpredikanten en daar-

naast ook de Vlootpredikanten hebben vanuit hun eigen werk onder de strijdkrachten mede hulp verleend aan de vaak verwoeste plaatselijke gemeenten op Nieuw-Guinea. En tenslotte moet nog gewezen worden op het feit, dat de Protestanten uit Nederland, die de kerkelijke scheidingen van huis uit zo goed kennen, deze in de tropen gaarne vergeten en de in de tropen groot geworden Nederlander is in het algemeen niet op de hoogte met de confessionele verschillen tussen de Nederlandse kerken. Factoren genoeg die een gemeenschappelijk optrekken binnen de grenzen van de Protestantse gemeente te Hollandia noodzakelijk en mogelijk maakten. Zo werd de gemeente de verzameling van hen, die niet tot de Rooms-Katholieke kerk behoorden en die ter anderer zijde niet hun heil zochten bij de Christelijke secten als die van de zevende dag adventisten of de Pinksterbeweging.

De gemeente ontwikkelde zich verder steeds meer los van het kerkverband van de Protestantse Indische kerk. Zelfs toen er nog communicatie met Batavia en Ambon mogelijk was, lagen de kaarten voor Nieuw-Guinea toen al anders dan in Indonesië.

Dat bleek bijvoorbeeld in 1947, toen de kerkeraad een boodschap vanwege de Protestantse Indische kerk ontving om deze in de kerkdienst voor te lezen. Het schrijven werd met een potloodaantekening „ter kennisname” in het archief weggeborgen.

De voertliende juli 1948 besprak de kerkeraad de Herderlijke brief van de Synode van de Protestantse kerk tot de Christenen in Indonesië. Besloten werd dat schrijven niet van de kansel voor te lezen. Er stond wel niets stotends in, maar de kerkeraad vond het geheel te vaag voor de toestand op Nieuw-Guinea en de gemeentelieden, die er toch kennis van wilden nemen konden dan het algemeen kerkblad „Kerknieuws” opslaan.

Uit de periode 25 augustus 1947 tot 17 oktober 1950 zijn verder nog de volgende bijzonderheden van belang te vermelden: regelmatig werd des zondags eerst een kerkdienst in de Nederlandse taal te Hollandia-Basis in de Kloofkerk gehouden. Ds. Duyvendak ging meestal in die dienst voor. De doop werd bediend wanneer daarnaar gevraagd werd. Het Heilig Avondmaal werd enkele malen per jaar gevierd. Bij afwezigheid van de plaatselijke predikant ging een van de zendingspredikanten van Joka voor, of een doortrekkend zendingspredikant. Eerst was het Ds. Pijk uit Joka, die wel waarnam, later Ds. Kijne. Ook de Legerpredikanten verleenden hulpdiensten. Wij noemen Ds. H. Visser en Ds. C. Glaubitz.

6 September 1949 besloot de kerkeraad in het vervolg de dienst voor het merendeel niet te Hollandia Basis maar te Kota Baroe te houden. Later weer werden er des zondags drie diensten gehouden en wel te Kota Baroe, Hollandia Basis en te Ikar.

Zo nu en dan deed de kerkeraad pogingen de kerkelijke administratie goed op te zetten. Er werden duizend kaarten voor het kaartstelsel besteld. Over de aanschaf van doops- of lidmatenboeken lezen wij niets in de verslagen. Bij doop en belijdenis gaf de kerkeraad een getypt bewijs af. 1 juni 1948 overwoog de kerkeraad dat, in verband met de verminderde opbrengst der collecten, het misschien mogelijk was om over te gaan vaste bijdragen van de leden te vragen. Een nader besluit werd echter niet genomen.

Van de supervisie op de kerkelijke gebieden van Noord Nieuw-Guinea van de Synode te Ambon is weinig gekomen. Pogingen van de leden der Synode te Ambon om de gemeenten op Noord Nieuw-Guinea te bezoeken en nader contact op te nemen zijn bijna steeds mislukt.

Toen na 1950 in de gemeenten op Nieuw-Guinea stemmen opgingen om te komen tot een zelfstandig Protestantse kerkelijk geheel op Nieuw-Guinea, voelden de kerkeraden zich echter verplicht de visie van de Synode te

Ambon op deze zaak te vragen, om langs de normale kerkrechtelijke weg met de toestemming van de Synode tot die belangrijke stap over te kunnen gaan.

Het bleek echter dat zeer moeilijk schriftelijk contact met Ambon was op te nemen. Mondeling overleg was eveneens onmogelijk. Er bleef dus voor de gemeenten op Nieuw-Guinea weinig anders over dan te wachten op danstiger tijden.

Door deze isolering van de gemeenten van de Synode te Ambon bleven alle gemeenten en ook de zendingssterreinen van de Molukse Protestantse kerk op Nieuw-Guinea zonder synodale steun en leiding.

Gelukkig had de gemeente te Hollandia nog maar weinig financiële verplichtingen. De predikant ontving zijn salaris van het Gouvernement volgens de regelingen die van ouds in de Protestantse Indische kerk golden hadden.

De zesde september 1949 besloot de kerkeraad nauwere samenwerking te zoeken met de kerkeraad van de Maleis sprekende gemeente, gemeenschappelijk kerkeraadsvergaderingen te houden tevens in verband met de kerkbouw plannen te Kota

Baroe. 20 Oktober 1949 kwamen de beide kerkeraden voor het eerst in een vergadering samen. Dat samen vergaderen van de kerkeraden geschiedde eens per maand en heeft ongeveer een jaar geduurd.

In 1949 en 1950 kwamen te Hollandia grote groepen indische Nederlanders aan. Zij hadden het voornemen zich bijvindend op Nieuw-Guinea te vestigen.

De Basis Hollandia was toen gelijkwiddeerd. Het ledental van de gemeente nam sterk toe, ook al vloeiden de meesten die bij de likwidatie betrokken waren naar elders af.

Enig overzicht van wat er nieuw bijgekomen was had men de eerste tijd niet, immers de voorganger was verdwenen en geen nieuwe opvolger nam zijn plaats in.

Het aspect van de gemeente wijzigde zich volkomen. Tot het ontwerpen van nieuwe plannen voor de organisatie van het gemeentewerk kwam eerst nog niet veel.

De voorspelling van Ds. Duyvendak in zijn verslag van juli 1948, dat Hollandia zou afnemen in betekenis, kwam niet uit. Ook van de zijde der overheid werd aangedrongen op het vormen van

een landelijk kerkbestuur van de Protestantse kerk. Het Gouvernement wenste een orgaan waarmee voor Nieuw-Guinea contact zou kunnen worden opgenomen. Ds. Gijbers, zendingspredikant te Fak-Fak was door de Molukse Protestantse kerk officieel benoemd als gedelegeerde van deze kerk voor Nieuw-Guinea.

In vele gevallen voor overleg tussen Gouvernement en kerk werd Ds. Kijne geraadpleegd.

Ds. Kijne was tevens terreinleider van de zending op Noord Nieuw-Guinea. Hij werd door alle groepen als meest deskundig gewaardeerd.

Op de conferentie van zendingsarbeiders die in 1950 te Serroel werd gehouden ging men na of het niet mogelijk was dat er op Nieuw-Guinea een zelfstandige Inheemse kerk zou gesticht worden en of binnen dat kerkverband de Nederlands sprekende gemeente een plaats zou krijgen.

Dus ook van de zijde van de zending groeide geheel los en toch ook parallel het verlangen om eenmaal op Nieuw-Guinea een Protestantse kerkverband te hebben waarbinnen alle Protestantse groeperingen zich thuis zouden voelen.

Een groepje uit Sentani bij de Nieuwe kerk.

V. De Schermparadijsvogel, de Pracht Gebergteparadijsvogel en de Wimpeldrager

Voor de slotbijdrage over paradijsvogels heb ik 3 soorten uit het gebergte gekozen, die ook in het Nederlandse gebied voorkomen. Geen van drieën kan, wat kleurenpracht betreft, wedijveren met de meeste der reeds behandelde soorten, doch toch hebben ze alle iets merkwaardigs, waardoor een behandeling van deze soorten in dit tijdschrift m.i. verantwoord is.

In de eerste plaats de **Schermparadijsvogel** (*Lophorina superba*), door de Engelsen „*Lesser Superb*” genoemd. Hij is ongeveer zo groot als een lijster en vrijwel geheel fluweelzwart gekleurd, met uitzondering van de bovenkop, die staalgroen is en het blauwachtig metaalgroene borstschild. Op de rug ligt een buitengewoon grote, fluweelzwarte kraag met olijkleurige bronschittering, die eerst tot volle schoonheid komt tijdens de „*courtship display*”, als deze kraag tot een wijd uitgespreid scherm wordt opgezet (figuur 1). Ook het borstschild kan worden opgezet en valt door zijn prachtige kleuren wel bijzonder in het oog. Tijdens het hofmaken opent het mannetje herhaaldelijk de bek, waardoor de levendig groen gekleurde mondholte zichtbaar wordt. Zo zien we dat de hoofdzakelijk in stemmig zwart geklede „*lover*” al de mogelijkheden benut om de kleuren van vederkleed en mondholte zo voordelig mogelijk aan de andere sexe te tonen.

Deze paradijsvogel is in het gebergteboven de 1800 m-grens niet zeldzaam.

In het Nederlandse gebied komen 3 rassen van de Schermparadijsvogel voor. In het Arfak- en Tamrau-gebergte van de „*VOGELKOP*” leeft *superba*; in het Wandammen-gebied op het Wondwoi-gebergte *nieldda* (de wetenschappelijke naam is de aldaar gangbare inheemse naam) en tenslotte *feminina*, die voorkomt op de Oranje-, Nassau- en Weijland-gebergten en in het boven-Mamberamose. In het Australische gedeelte van Nieuw-Guinea komen nog 5 andere rassen voor, wel een bewijs van de grote variabiliteit van deze soort. Het rassonderscheid is echter alleen van belang voor de systematicus; voor de belangstellende leek is de soort hierboven voldoende getypeerd.

Tijdens het hofmaken kan het mannetje met wijd geopend scherm en opgericht borstschild over kleine afstanden van tak tot tak vliegen, hetgeen natuurlijk een allerzonerlingst effect geeft.

Het wijfje is op de bovendelen donkerbruin, op de kop zwartachtig en op de lichte onderdelen donker overdwars gevlekt.

Zowel de wijfjes van de **Zesstralen paradijsvogel** (zie november 1955-nummer) en van de hierna te behandelen **Pracht gebergte-paradijsvogel**, lijken zeer veel op het wijfje van de Schermparadijsvogel. Waar hun biotopen overeenkomen — namelijk de gebergtebossen — en hun verspreidingsgebieden ongeveer dezelfde zijn, of aan elkaar grenzen, zijn **NATUURLIJKE BASTAARDEN** bekend. Dit is tenminste het standpunt van de meest vooraanstaande Amerikaanse ornithologen, hetgeen echter niet wordt gedeeld door de in deze bijdragen reeds meermalen genoemde Australische ornitholoog Tom Iredale, die in zijn monografie van de paradijsvogels al deze Hybriden als goede soorten beschouwt. Daar deze vogels echter duidelijk kenmerken van beide ouders bezitten, schaar ik mij aan de zijde der Amerikaanse ornithologen.

Figuur 1. Het mannetje van de Schermparadijsvogel (*Lophorina superba*) in hofhouding. Tekening door W. S. Ritter.

Voor al in het Australische gedeelte van Nieuw-Guinea maakt de Papoea ijverig jacht op het mannetje, aangezien een gedeelte van de huid, namelijk het scherm en het fraai gekleurde borstschild, als sieraad op het voorhoofd wordt gedragen.

De **Pracht gebergte-paradijsvogel** (*Craspedophora magnifica*) is ongeveer zo groot als een Gaai; dus groter dan de voorgaande soort. Het mannetje mist het scherm en het losse borstschild, die beide tijdens de „*courtship display*” zo'n belangrijke rol spelen. Wel loopt van de kin over de borst een groot driehoekig, blauwachtig metaalglanzend schild, doch dat kan niet worden opgericht. De bovenkop is eveneens metaalgroen. Zijden van de kop, bovendelen, vleugels en staart zijn zwart met een flauw purperen glans. De beide middelste staartpennen, die ongeveer 1 cm korter zijn dan de andere, hebben een staalgroene kleur. Onder het borstschild lopen 2 smalle dwarsbanden; de bovenste donker purper, de onderste olijfgroen gekleurd. De verdere onderdelen zijn purperbruin. De zwarte zijveren zijn „haarachtig” verlengd en reiken, als de vogel op een tak zit, tot over de staart (figuur 2).

Tijdens de „*display*” spreidt het mannetje de enigszins gewelfde vleugels zijwaarts uit en klapt deze weer met een hoorbare slag dicht. Dit „vleugelklappen” is op een afstand van ongeveer 100 m te horen. Daarbij buigt hij de hals ver achterover, wendt de kop naar links en rechts, opdat het metaalglanzende borstschild zo voordelig mogelijk uitkomt. Af en toe uit hij een doordringende, onmelodieuze klinkende schreeuw.

Het wijfje is op de bovendelen roodbruin en op de onderdelen licht asgrijs met talrijke donkere dwarsbanden. Het gelijkt — zoals hierboven reeds is medegedeeld — zeer veel op de wijfjes van de Schermparadijsvogel en de Zesstralen paradijsvogel („*Korangan*”).

De mannetjes zijn schuw en uiterst moeilijk onder schot te krijgen. Bootst men echter de schreeuw na, die ongeveer klinkt als: „*ooo-ih, ooo-ih, ooo-ih*”, dan komt hij al spoedig uit de dichte bladerkruin te voorschijn, gaat op de uiterste takken zitten en wendt de kop in alle richtingen om te zien wie het waagt zijn wijfjes het hof te maken. De schreeuw is namelijk in de regel een inleiding voor een „*courtship display*”. Dan valt het mannetje gemakkelijk ten offer aan zijn nieuwsgierigheid en jaloezie. Ook bij deze soort is polygamie vastgesteld, daar één mannetje zijn „*display performance*” voor enige wijfjes geeft.

Het voedsel bestaat — evenals bij de voorgaande soort — uit vruchten, zaden en insecten.

Evenals de **Twaalf-draden paradijsvogel** (zie vorige bijdrage) noemen de Papoea's van de „*Vogelkop*” deze paradijsvogel „*abosis*”. De Engelsen in Australië noemen hem „*Magnificent Riflebird*” of „*Riflemen-bird*”. Het staat niet geheel vast, waarvan de vogel deze naam te danken heeft. In Newton's „*A dictionary of Birds*” (1893-1896) staat de volgende uitleg:

“... probably because in coloration it resembled the well-known uniform of the rifle-regiments of the British army, while in its long and projecting hypochondriac plumes and short tail a further likeness might be traced to the hanging pelisse and the jacket formerly worn by the members of those corps.”

Naast deze verklaring komen er ook andere voor, maar welke de juiste is, weet ik niet.

Van de **Pracht gebergte-paradijsvogel** leven in Nieuw-Guinea slechts 2 rassen. De subspecies *magnifica* komt in geheel Nederlands Nieuw-Guinea voor, in het Noorden oostwaarts tot de Sepik-rivier,

Figuur 2. De Pracht gebergte-paradijsvogel (*Craspedophora magnifica*) (mannetje). Tekening door W. S. Ritter.

in het Zuiden tot aan de Fly-rivier. In het Australische gedeelte van Nieuw-Guinea leeft een ander ras, terwijl een 3de ras is gevonden op het vasteland van Australië, namelijk in Noord-Queensland.

Met nog 2 andere soorten van het nauw verwante geslacht *Ptiloris*, zijn dit de enige paradijsvogels van Australië, waarvan de bakermat Nieuw-Guinea en de daarbij behorende eilanden is. Vreemd genoeg leven geen paradijsvogels op het nabij gelegen New Britain (ten Oosten van Pinschhafen). Een verklaring kan ik hiervoor niet geven. Wel komen zij voor op de Z.O. gelegen eilandengroepen. Twee soorten paradijsvogels zijn Westwaarts tot de Noord-Molukken doorgedrongen en leven in enige rassen op de eilanden Halmahera, Morotai, Obi en Batjan. De 3 Australische paradijsvogels zijn nauw verwant en worden alle „*Riflebirds*” genoemd. Zij komen in het oostelijk gedeelte voor van Cape York in Queensland tot de Hunter-rivier in Nieuw Zuid Wales. Dit is de meest Zuidelijke verspreiding.

Van de Australische „*Riflebird*” (*Ptiloris victorica*) werd reeds in 1887 het nest met de 2 daarin

RECTIFICATIE

In ons nummer van mei '51, het „medische nummer” werd niet vermeld door wie de vele, zo goed geslaagde foto's werden vervaardigd. De heer J. Bierdrager, Directeur van Gezondheidszorg, die de artikelen en foto's voor ons verzamelde, verzocht ons te willen publiceren, dat alle opnamen het werk zijn van de heer A. A. Denninghoff Stelling, te Hollandia.

liggende eieren beschreven. Het nest, een open kom, was in dicht struikgewas gebouwd. De eieren waren licht vleeskleurig met donkerder secundaire vlekjes en dof rode en bruine primaire vlekken. De eieren van *Craspedopora magnifica* uit Nieuw-Guinea zullen waarschijnlijk hiervan niet noemenswaard verschillen.

De 3de en verreweg de zeldzaamste soort is de *Wimpeldrager* (*Pteridophorus alberti*) die in het Centrale bergland van Nieuw-Guinea voorkomt. In Nederlands Nieuw-Guinea is hij gevonden op het Wijland-gebergte^{*)}, op de bergen in de nabijheid van de benedenloop van de Mamberamo-rivier en op het van Rees-gebergte. Op het Oranje-gebergte komt een ander ras voor, namelijk *bürgersi*, die ook in het Australische gedeelte leeft, o.a. bij de Sepik-rivier. In het Noord-oostelijk gedeelte van Nieuw-Guinea ontdekte E. Thomas Gilliard in 1950 op het Hagen-, Kubor- en Wilhelm-gebergte, het 3de ras van deze merkwaardige vogel.

De *Wimpeldrager* is de kleinste der paradijsvogels. Hij is een stuk kleiner dan een lijster. Als het mannetje de merkwaardig gevormde sierveren, die uit een verhoging en verdikking achter het oog ontspringen, zou missen, zou de leek er zeker geen paradijsvogel in herkennen, zo eenvoudig is het verderkleed gekleurd. De kop, de verlengde nekveren en de halszijden, de voor- en middenrug zijn fluweelzwart. De vleugelspiegel is geel. Vleugeldekveren, stuit en bovenstaardekveren geelachtig grijs. Onderdelen lichtgeel, behalve de fluweelzwarte keel en bovenborst, die een groene metaalglans vertonen.

Het opvallende bij deze vogel zijn de beide, soms ruim 40 cm lange sierveren. Elke veer is draadachtig en heeft een geelbruine schacht. De vlag aan de binnenzijde ontbreekt, doch aan de buitenzijde bestaat deze uit talrijke „plaatjes“ van verschillende grootte, die in het zonlicht als email glinsteren. Zij zijn aan de voorkant helblauw gekleurd, welke kleur naar onderen in melkwit verloopt. De achterkant van deze „plaatjes“ is donkerbruin. Het aantal „plaatjes“ varieert en bedraagt bij volledig uitgeruide pennen tussen 35 en 40 per schacht. Zij geven de indruk van celluloid te zijn gemaakt (figuur 3).

Het duurt jaren voordat het jonge mannetje dit kleed draagt en de fraaie ornamentale sierveren tevoorschijn komen. In het jeugdkleed lijkt hij op het hiesonder te beschrijven vrouwelijke kleed. Evenals bij andere paradijsvogels zijn jonge mannetjes in het vrouwelijk kleed al geslachtsrijp, hetgeen bij inwendig onderzoek van geschoten exemplaren kon worden vastgesteld.

Bij het wijfje is de kop grijsachtig met tal van donkere dwarsstreepjes, waardoor deze een enigszins geschubd voorkomen heeft. De bovendeelen zijn donkergrijs, de staart donker olijfgroen. De lichte onderdelen zijn versierd met talrijke bruine dwarsstreepjes. De onderstaardekveren zijn licht geelachtig bruin. Op de plaatsen waar bij het volwassen mannetje de sierveren ontspringen, zijn 2 kale, witschachtige schachten van 1 cm lengte en 1 mm dikte, die als horentjes buiten de koppen steken.

Van beide geslachten is de iris bruin, de snavel zwart, de mondholte groenachtig en zijn de poten donkergrijs gekleurd. Zij voeden zich eveneens met vruchten en insecten.

Tot voor kort wist men vrijwel niets van de le-

*) Aldaar waarschijnlijk vrij algemeen. In 1931 verzamelde Georg Stein op het Wijland-gebergte 15 exemplaren van deze soort, waaronder 2 volwassen mannetjes. Wijfjes reeds op 1400-1500 m.b.z.; mannetjes niet onder de 1800 m.b.z. (Cdr).

vensgewoonten van deze zeldzame paradijsvogel van de gebergtebossen. Ook levende exemplaren in gevangenschap waren onbekend. Wel gelukte het enige jaren geleden een levend mannetje aan de dierenliefte van Sydney af te leveren, doch de vogel stierf vrij spoedig na zijn aankomst.

In het Australische gedeelte van Nieuw-Guinea schijnt de *Wimpeldrager* minder zeldzaam te zijn dan in het Nederlandse gebied. Daar is het gewoon, dat hoorders van Papoea-stammen zich met de fraaie sierveren toelen, die zij in hun doorboorde neustussenschat steken. Daar de veren normaal enigszins boogvormig uitstaan, omlijsten zij het hoofd van de trotse bezitter. Alleen de „Chiefs“ mogen deze sierveren dragen. Het blauw van de emailachtige „plaatjes“ contrasteert bijzonder fraai met het rood en geel beschloerde gelaat en met de bossen rode sierveren op het hoofd, die afkomstig zijn van enige exemplaren van de „Red-plumed Bird of Paradise“ (*Paradisaea apoda augustaeviduae*); zie kleurenfoto's van E. Thomas Gilliard in „New Guinea's Rare Birds and Stone Age Men“ in „The National Geographic Magazine“, april 1953. In hetzelfde tijdschrift van februari 1950 verscheen in het artikel van Dillon Ripley „Strange Courtship of Birds of Paradise“ een foto van Tomba, een „New-Guinea Chief“, die niet minder dan 8 sierveren van de *Wimpeldrager* als versiering droeg. De foto's schatte de waarde op 280 dollar per paar, zodat deze man voor een kapitaal in zijn neus had gestoken.

Slechts weinig blanken zijn getuigen geweest van de liefdedans van de *Wimpeldrager*. Tot 1950 was hiervan niets bekend, doch in dat jaar is het de expeditie van Gilliard gelukt om deze „courtship-display“ te observeren. Bij een volgende expeditie in 1952 werden de eerste opnamen gemaakt van een mannetje van de *Wimpeldrager* in zijn uitgebreide „display“, alsmede van zijn wijfje. Een ieder, die zich in de tropen met vogelfotografie heeft bezig gehouden, weet hoeveel moeilijkheden zijn te overwinnen om in het donkere gebergtebos bruikbare foto's te vervaardigen. Maar deze Amerikaanse expeditie was zo voortreffelijk uitgerust en beschikte over lichtsterke tele-objectieven en lampen, dat het zelfs mogelijk bleek deze „courtship-display“ op een kleurenfilm vast te leggen.

Wanneer de *Wimpeldrager* des morgens vroeër naar zijn „dansboom“ vliegt, uit hij enige sis-klaan-ken: „kis-sa-ba, kis-sa-ba“, die meer gelijken op de geluiden van een reptiel dan van een vogel. Daarom noemen de Papoea's van Noord-oost Nieuw-Guinea (het voormalige „Kaiser Wilhelm'sland“) hem „kisaba“.

Door dit eigenaardige geluid lokt hij een wijfje — misschien zelfs enige wijfjes — nabij. Daarna zoekt hij een dunne tak uit en begint hierop heen en weer te wippen, waardoor hij telkens het gewaar loopt het evenwicht te verliezen. Maar als een trapze-artist weet hij de ontstane moeilijkheden op het wiebelende takje te overwinnen. De borstveren heeft hij iets opgezet en deze fluweelzwarte veren met groene metaalglans steken fraai af tegen het heldere geel van de onderdelen. De lange sierveren met de helblauwe „celluloidplaatjes“ komen nu in beweging en kunnen zelfs geheel omhoog worden gericht. Het in de buurt zijnde wijfje doet het mannetje nog meer in extase brengen. Onder het voortbrengen van een sissend: „kis-sa-ba“, maakt hij een lichtsprongetje en eindigt hiermede de voorstelling. In de regel heeft dan paring in of nabij de „dansboom“ plaats. Na de wittew broodweken, die slechts zeer kort duren, verdwijnt

het wijfje, bouwt zelf haar nest, bebroedt de eieren en verzorgt de jongen. Het mannetje neemt aan al deze handelingen geen deel. Hij zou door zijn markant vederkleed en vooral door de blauw glinsterende sierveren ook te veel opvallen en daardoor de aanwezigheid van een nest aan vijanden verraden. Maar de man troost zich en laat de zorgen voor het bouwen van een huis, de bebroeding der eieren en het grootbrengen van zijn kroost, maar al te graag aan het wijfje over. Hij blijft niet lang de eenzaam smachtende. Hij keert terug naar zijn „dansboom“ en weet met zijn erotische dansen al spoedig nieuwe successen bij het vrouwelijk geslacht te boeken.

De Engelsen noemen hem „King of Saxony“, daar de soortnaam *alberti* werd gegeven ter ere

van Albert Friedrich August, Koning van Saksen (1828-1902).

Hoewel er nog verscheidene andere fraaie paradijsvogelsoorten in Nederlands Nieuw-Guinea voorkomen, o.a. langstaartige *Paradijsksters* (*Astrapia*), de eveneens langstaartige *Sikkelvogels* (*Epimachus*) en de *Echte Sikkelvogels* met lange, naar beneden gebogen snavels (*Drepanornis*), wordt de reeks bijdragen over „Ave de Paraiso“ hiermede afgesloten. In volgende bijdragen vraag ik uw aandacht voor leden van de nauw verwante familie der *Prielen*-vogels, die hun wonderlijke speelplaatsen met bloemen en kleurige voorwerpen, o.a. bessen, versieren. Deze komen eveneens in een aantal verschillende soorten in Nederlands Nieuw-Guinea voor.

Drs. L. COMANS DE RUITER.

Figuur 3. De *Wimpeldrager* (*Pteridophorus alberti*). Links mannetje; rechts wijfje. Tekening door W. S. Bitter.